JO. BAPTISTÆ MORGAGNI

P. P. P. P.

EPISTOLÆ ANATOMICÆ DUÆ

NOVAS OBSERVATIONES,

ET

ANIMADVERSIONES

COMPLECTENTES,

Quibus Anatome augetur, Anatomicorum Inventorum Hiſtoria evolvitur, utraque ab erroribus vindicatur.

ADJECTUS EST

INDEX RERUM, ET NOMINUM ACCURATISSIMUS.

VENETIIS,

MDCCLXII.

EX TYPOGRAPHIA REMONDINIANA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

IO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
P. P. P.
EPISTOLÆ
ANATOMICÆ
NOVAS OBSERVATIONES
ET
ANIMADVERSIONES
CONTINENTES.

EDITORES

Auctori Hiſtoriæ Hepaticæ.

SI tua tantummodo, Blance, quid auctoritas poſtularet, ſpectare voluiſſemus; feciſſemus id, quod Morgagno noſtro omnino placebat, ut te, cujus novæ in ipſum inſultationes tibi quidem plurimum, nihil ipſi nocere poſſent, ſine ulla prorſus refutatione deſpectum potius, quam caſtigatum, dimitteremus. Sed cum tua iſta facta non tam huic optimo, nobiſque omnibus chariſſimo Viro, quam Ampliſſimo Præſuli, noſtrumque, dum viveret, Amico ſummo Joanni M. Lanciſio, qui inter vos pacis Arbiter, & ſequeſter fuit, injuria eſſe, animadvertimus: cum quorum illi poſt conſtitutum ſolemniter pacis fœdus, æternam es, honeſtorum hominum more, oblivionem pollicitus, ea ipſa, contra ſanctiſſima inſtituta, a te retractari omnia ac refricari repente novimus: cum denique νεκρὸν ϐ' δάκνειν, quod Theodotus ille Chius (*a*) ajebat, mortuum ſuo per ſe Honori conſulere, ac te pro eo ac meritus es, tractare non poſſe, vidimus; tunc enimvero tua iſta nobis confidentia viſa eſt eſſe frangenda, & publico ſcripto comprimenda; ut magis inpoſterum conſideratum, minus inconſtantem eſſe diſceres, & ſin minus viventes, at mortuos ſaltem Celeberrimos Viros ea qua par eſt, fide, ac reverentia proſequereris. Neque vero diu fuit nobis cogitandum qua id potiſſimum ratione præſtaremus, in manibus commodum habentibus duas ejuſdem Morgagni Epiſtolas, non illas quidem ut vulgarentur ſcriptas, ſed quæ vulgarentur maxime dignas, ad noſtrum autem propoſitum plane accommodatas. Nam ſimul novarum in Re Anatomica Obſervationum, atque Animadverſionum plenæ ſunt; ſimul tua non in hanc ſolum Facultatem, ſed in Morgagnum ipſum, atque Lanciſium peccata convincunt. Hæc ultima, quæ ſuo ipſo genere graviſſima ſunt, in ſecundæ Epiſtolæ Articulo 102. cunctiſque ſequentibus manifeſto quidem, ſed nimis ſero recognoſces. Has enim Epiſtolas ita nos edendas curavimus, ut in ſuos ſingulæ Articulos partirentur, quo facilius tibi non omnia quidem (quis enim id poſſet?) ſed majora, ſed evidentiora, ſed talia, ut neque negare, neque ullo modo tueri queas, tua tibi errata, vel potius erratorum genera hinc ſtatim ab ipſo limine indicaremus.

Hiſtoriam Hepaticam in libri titulo, & Præfationis initio polliceris *numeris tandem omnibus abſolutam*. Credat aliquis fortaſſe qui te a quatuordecim annis hanc cœpiſſe, hanc agitaſſe, hanc molitum eſſe rem ſciat, eamque maxima ex parte a tot Præſtantiſſimis Scriptoribus jam tractatam, atque illuſtratam. Sed longe aliter judicabit qui haſce Epiſtolas inſpexerit. Nam quicunque Anatomicam, ac Medicam cujuſcunque Partis Hiſtoriam mandare litteris perfectam inſtituat, hunc primum oportet in utriuſque Facultatis ſcriptoribus; ne quid forte eorum quæ jam ſunt tradita, prætermittat; diligentiſſime eſſe verſatum: deinde vero ipſum egregium Anatomicum, ac Medicum eſſe, ut quæ adhuc deſiderantur, addere, atque abſolvere de ſuo poſſit; noviſſime iis, quæ in Hiſtoricis omnibus communiter requiruntur, ſcribendi facultate, memoria, diligentia, judicio, fide pollere. In te vero, Blance, quid tandem horum eſſe, dicemus? Num (ut a levioribus incipiamus) ſcribendi aliquam facultatem? Hæc quidem quanta ſit, demonſtrabunt *Doctorales Orationes* tuæ, quæ cum *Indice ſelectæ latinitatis* alias a nobis, ſi ipſe volueris, recudentur; eſt tamen ubi Morgagnum omnino coegeris, quamvis aliud agentem, nonnulla obiter de hoc genere notare Epiſtola II. Art. 14. 60. 65. præſertim vero 32. 41. 54. 63. & cæt. unde luculenter patebit, ne anatomicis quidem, mediciſve vocabulis, ſine intolerandis erroribus, ſcire te uti. Memoria vero *ea parte animi quæ*, ut præclare ait M. Tullius (*b*), *cuſtos eſt cæterarum ingenii partium*, quam debilis ſis atque infirmus, eadem II. Epiſtola oſtendit non modo Art. 67. ſed etiam 8. 32. 49. 57. 62. 68. 71. 81. 94. 99. & cæt. Epiſtola autem I. Art. 8. 16. 33. 38. 40. 48. 49. 82. 88. 97. 94. & cæt. in his enim omnibus locis quam oblitus eorum

(*a*) Plutarch. in Pompejo. (*b*) De Cl. Orat.

rum quæ alibi posueras, quam inter se repugnantia scripseris, demonstratur. Sed quoniam tam oblivioſus in scripto esse nemo potest, nisi qui & negligenter scribat, & oscitanter scripta relegat; hinc etiam diligentia apparet tua, quæ tamen cujusmodi sit, cum ex aliis innumeris locis constat, tum ex eo præsertim intelligitur, quod quorum niteris auctoritate scriptorum, eorum libros non inspexeris; nam si inspexisses, quas aut non habent, aut non ita habent, observationes, sententias, Icones minime citavisses: quod a te factum Epistola convincit II. Art. 26. 32. 37. 38. 39. 47. 49. 51. 52. 54. 67. 95. &c. sed potissimum 96: quanquam negligentiæ tuæ nullum gravius quæri testimonium potest, quam tui ipsius, confitentis, te ad ea perneganda quæ Nobiles Anatomici certe docuerant, tuæ *uni aut alteri observationi impensius fisum fuisse*, tua vero *properanter scripsisse*, quæ confessiones tuæ Art. 28. & 9. ejusd. II. Epistolæ, ac 53. I. notatæ sunt. Judicio autem ut sis acri, & intelligente, etsi loca alia plura commonstrant; ex Epistolæ tamen I. Art. 78. 70. & ex II. Art. 33. 69. 82. & sequentibus apertissime cognoscetur. Restat fides, qua una dempta, quid tandem est quod in Historia quæramus? Ipse autem quam verax sis, quam ea scribere metuas, in quibus deprehendi manifesto ac teneri possis, satis superque monstrat II. Epistola Art. 19. 20. 30. 38. 44. 45. 49. 51. 53. 58. 59. 61. 64. 68. 69. 70. 73. 81. 93. 95. 100. & cæt. præsertim autem 105. 109. & 114.

Porro cum Res Medica, atque Anatomica diligentia, & judicio in observando, memoria autem, & fide in referendo, docendoque usque adeo contineantur, ut una qualibet de quatuor iis dotibus (linguam enim ἐπιδιδόντες hic omittemus) sublata, nemo egregius esse Medicinæ, aut Anatomes Auctor possit; jam finge, judicium tibi, memoriam, fidem superesse, diligentiam tantum deesse, tuosque errores uni omnes esse negligentiæ imputandos; quid tuis tamen scriptis faciemus; cum Lectoribus perinde sit, sive Auctoris dolo, sive oblivione, sive insciția, sive incuria decipiantur? Quod si speciatim nos malis de tua in Medicina, & Anatome præstantia loqui; quanquam Morgagnus, qui utrumque pariter tractare poterat, non multa in his quidem Epistolis voluit de rebus medicis adnotare; satis tamen ex his quæ attigit I. Art. 45 49. 50. 51. & II. Art. 94. ac quinque insequentibus, conjecturam capere de reliquis licet. Nam quod ad Anatomiam attinet sive bestiarum, sive ipsius humani corporis, in illa quam excellas, patet ex Epistola I. Art. 32. 64. & ex II. Art. 34. 36. 37. 91. 93; in ipsa autem Anatome humana, præsertim quidem ex tota ferme Epistola I. cujus nullum propterea Articulum hic sigillatim indicamus; sed ex multis tamen II. etiam locis, ut ex Art. 12. 23. 42. 58. 61. 62. 69. 71. ac potissimum ex 28. 29. 31. 65. in quibus quid alii quoque Anatomici tum Itali, tum exteri de te censuerint, demonstratur.

Esto: quæ Historicis communia sunt, & quæ item præcellentis Medici, & Anatomici propria sunt ac peculiaria, non habes. At habes, credimus, illud primum, ut in perlegendis utriusque Doctrinæ scriptoribus sis diu, ut par est, multumque versatus, & *in anatomicorum* præsertim *librorum lectionibus* (quod de te ipse diserte prædicas pag. 1019.) *jam prope consenueris*. Est tamen hoc aliquid: tametsi non est satis; neque enim ad *Historiam numeris tandem omnibus absolvendam* satis est illo esse subsidio instructum, quo fretus nihil eorum ignores, quæ ante te ab aliis prodita sint; sed tu insuper quæ desint, supplere, omnia autem recte atque ordine exequi possis, necesse est. Veruntamen tua ista, quam jactas, in anatomicis libris legendis diuturna exercitatio, quæ, & quanta sit, utraque Epistola præclare docet, I. quidem 7. 8. 18. 53. 66. 77. 78. 83. 84. 86. & decem proximis Articulis; II. vero Art. 39. 40. 47. 51. 52. 80. & cæt. Itaque cum aliis in rebus, tum maxime in Historia ipsa Hepatica quot ignoraveris, aut omiseris, vel ex his poteris existimare, quæ sic quasi ἐν παρόδῳ indicantur Epistola II. Art. 3. 39. 40. 77. & cæt. & I. Art. 7. 21. 27. 31. 33. 39. 44. 49. 50. 53. 63. 65. & cæt.

Cum igitur omnia te deficiant quæ ad ejusmodi scribendas Historias requiruntur; cur eas, Blance, scribere instituis? aut cum scribere tamen velis, cur modestia saltem, & circunspectione non uteris, ne quem forte eorum offendas, qui tua tibi exprobrare peccata facile possint? Tu vero qua modestia, & circunspectione usus sis, Epistola docebit I. Art. 45. 80. 81. & cæt. II. autem Art. 28. 43. 47. 51. 54. 55. 71. 72. 75. 79. 88. 91. 107. 108. & cæt. Quod si tibi alios, atque alios vellicare & lædere placebat, quod turbulenti, imprudentisque animi est; at eam saltem amicitiam quam, te instante, atque rogante, Amplissimus

us Præſul Lanciſius tam ſolemniter reconciliaverat, violare iterum, ac reſcinde- non debebas, quæ culpa multo omnium graviſſima eſt. Num quia Lanciſius vere deſiit; Morgagnus autem nunc totus eſt in Poſthumis Præſtantiſſimi Fauris alterius tui (quod te morari ipſum debebat) Valſalvæ ſcriptis ad editionem pparandis; num propterea id tibi impune fore, ſperaſti? Credimus; nam ſæpe iam (id quod Epiſt. notat II. Art. 80. & I. Art. 8. 58. 68. 69. 70. 72. 74. 76.) ocaſiones quæris in Lanciſium ipſum inſurgendi, & mortuo, quod ajunt, Leoni rbam vellendi, quandoquidem (*c*)

καὶ αὐτοὶ
Νεκρὸ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωὶ.

d primum decebat te meminiſſe, ut Lanciſius deceſſerit, plurimos tamen ejus micos, tui diſſimillimos, eſſe ſuperſtites; Deinde vero quam pulchre tibi prios illæ in Morgagnum inſultationes proceſſerint, reputare. Nam ſiquis tibi fals Amicus illud initio conſilium dedit, iſtum quidem voti compotem feciſti ſui. eſpectum, exagitatum, convictum, ad extremum ſupplicem, culpamque publice precantem videre te voluit: vidit. Sin autem nullum præter te illius conſilii uctorem habuiſti; quam tua te ſpes fefellerit, & ſenſiſti jam, & in dies amplius nties. Neque enim ſuſceptis inimicitiis clareſcere potuiſti, qui ita refutatus ſis, & Hhuc refutere, ut nihil tibi, tanquam Adverſario, reſpondeatur; ſed errores mnibus demonſtrentur tui; novis obſervationibus Res Anatomica amplificetur.

Reſpice te aliquando, Blance: quid ſperaveris, quid conſecutus ſis, vide. Tibi urimum, nihil Morgagno obfuiſti; imo ut probatiſſimis, utiliſſimiſque editis ſcriis magis, magiſque clareret, occaſionem præbuiſti. Si tecum ipſe certare non ult; invenies fortaſſe alios qui velint. Noli nos tandem cogere, ut quod ſeiel, atque iterum ſua ipſe ſcribendi ratione indicavit, quodque jam diu intelligere debueras, apertiſſime dicamus. Sed de te tu ipſe videris; nos de nobis ipſis protebimur. Viventem Lanciſium amavimus; mortuum non deſeremus. Per Morgnum, quem graviores diu res diſtinebunt, liberum tibi fortaſſe erit quidquid ſe voles inpoſterum ſcribere; per nos non erit. Quinetiam ſi pertinax ipſe fues; multo nos conſtantiores invenies. Nam certe æquum eſt, ut cum (*d*) *priores olſci arma ſumpſerint, poſteriores ea ROMANI deponant*; neque minus eſt æquum, ut tamen alias ſic tractemus, ut Epiſtolæ II. poſtremus Articulus poſtulat, & ſi qua miſſa, aut condonata ſunt modo; multa autem ſunt condonata; ea demum, non er nos quidem, ſed per inductam, quæ ſit te digna, perſonam deinceps omnia roferantur. Atque hoc idcirco dicimus tibi,

Ne temere facias, neque tu haud dicas tibi non prædictum: cave. (*e*).

(*c*) Ex Græc. Epigr. (*d*) Plutarch. in Coriol. (*e*) Terent. Andr.

RE-

RERUM, & NOMINUM
INDEX.

Romani numeri Epistolas; barbari autem Articulos denotant.

A.

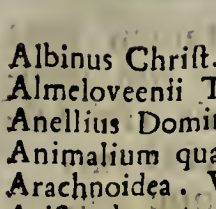

Achillinus Alexand. num primus fuerit Ossiculorum Mallei, & Incudis inventor. I. 92
Actorum Lipsien. Scriptores laudati: II. 55. 65. 75. 107. 111
Albertus Salom. quasdam venarum valvulas delineatas primus edidit. I. 95
Oblongiores quasdam alias, ante Recentiores, descripsit. I. 95
Albinus Christ. Bern. laudatus. I. 62
Almeloveenii Th. Janss. lapsus. I. 96
Anellius Dominic. Chirurg. Gall. laudatus. II. 21
Animalium quædam nova divisio examinatur. II. 37
Arachnoidea. Vid. Cerebri.
Aristoteles non modo Eustachianam Tubam cognovit, sed etiam quæ, ea posita consequuntur. I. 93
Arteria hepatica ad membranam quoque pertinet jecoris. I. 21. II. 78
Duplex nonnunquam observata. I. 71
De eadem arteria. II. 11
Arteriæ Emulgentes ex Magna prodire solent ad angulos, non rectos, sed inæquales. I. 76
Avium corpus Tubulosum vocatum, num ipsarum Pancreas sit. II. 37
Auris Canales Semicirculares non omnino videntur ignoti Corn. Celso. I. 92
Cochlea non prorsus incognita Empedocli. I. 92
Cochleæ Spiralis Lamina fuit ab Eustac. descripta. I. 92
Mallei, & Incudis inventor. Vid. Achillinus.
Mallei tertium musculum quis proposuerit. I. 93
Auris Tympanum quinam inter Veteres descripserint primi. I. 92
Tuba Eustachiana. Vid. Tuba.

B.

Bartholini Th. lapsus. I. 2. 10. II. 12
Bellini Laur. experimenta per quæ urinæ compositio indagatur, defenduntur. II. 88
Berengarius Jac. Renum Papillas proposuit. I. 86
Auris Tympanum, post Hippocratem, docuit. I. 92
Bidloi God. lapsus. I. 8
Bilarii Ductus. Vid. Cysticus. Communis. Hepaticus. Cyst-hepatici. Hepaticystici Ductus.
Bilariorum Ductuum in reticulo interno varietates. I. 52
De eorum glandulis quid observatum. I. 56
Bilis ex hepatico, & communi ductu, non descendit, sed ascendit, si cysticum est subitura. I. 23
Num quæ per hepaticum ductum defluit, pene tota divertat in cystim. I. 23. II. 33. 34
De causis a quibus e cysti extruditur. II. 35. 36. 37
De Bilis Secretione. Vid. Secretio. & speciatim. I. 27. II. 64. 66. 67. 81
De Bilis Usibus. II. 49. 50. 51. 52. 53
De Bile in ventriculum influente. II. 51. 52
De Bile artificio paranda. II. 67
Bilis num sit naturaliter in urina. II. 88
Boerhaavius Her. Pr. Lugdunobat. laudatus. II. 38. 58. 107
Bronchiales venæ. Vid. Venæ.
Brunnerus Joh. Conr. Archiat. Palat. laudatus. II. 56

C.

Calculi cystis felleæ qua sint figura. I. 44. 45. 49
Qua substantia. I. 47
Haud raro insunt sine icterico colore, aliave ulla peculiari noxa. I. 50. 51
Horum, & urinariorum affinitas, & discrepantia. I. 48. 45
Quidam per experimenta inventi ab aliis ejusdem cystis discrepantes, & cur. I. 43
Calculi cystis felleæ Flavi qua sint structura. I. 47. 48
Hi, vel antiqui, æque flammam conceperunt, ac recentes. I. 49
In aquam conjecti, statim fundum non petunt, ne fracti quidem. I. 45. 46
Integri, ne triduum quidem in aqua macerati, ad fundum descenderunt; sed fracti, paulo post descenderunt, & cur. I. 46. 47
Hæc ipsa de aliis pluribus calculis etiam non flavis observata. I. 46
Calculi cystis felleæ Nigri qua sint structura. I. 4
Hi in aquam conjecti num semper statim fundum petant. I. 43. 4
Horum nonnulli inter ipsas cystis tunicas inventi. I. 5
Calculi Ductus Hepatici per experimenta tentati. I. 4
Discrimina quædam inter hos, & cysticos, ut perpetua, proposita, experimentis rejiciuntur. I. 4
Calculi qui in Vena Portæ olim inventi dicuntur, videntur potius fuisse in annexis ramis Ductus Hepatici. I. 49. 6
Caldesius Joannes laudatus. II. 1
Calvus P. Bernard. Chirurg. Taurin. laudatus. II. 2
Cantius Arant laudatus. I. 14. 32. II. 1
Capsula Portæ Ven. Vid. Hepatis.
Casserius num extrema in liene vascula instar penicillorum esse, revera cognoverit. I. 8
Arachnoideam Cerebri tunicam delineavit primus. I. 9
Celso A. Corn. Canales Auris Semicirculares non videntur omnino ignot. I. 9
Cerebri novum quoddam rete mirabile Varolio notum. I. 9
Protuberantiæ Annularis tractus ipsi, sive striæ Varolio primum descriptæ sunt. I. 9
Transitus a tertio ad quartum ventriculum nunquam vetustioribus Anatomicis fuerit ignotus. I. 9
Tunica Arachnoidea descripta a Varolio fuit, & Casserio delineata. I. 9
Chyli Vasa, & Receptaculum qui primi in homine ostenderint, & delinearint. I. 8
Qui primi in illis tum in bestiis, tum in homine valvulas animadverterint. I. 9
De Chyli Receptaculo. II. 12. 3
Cicogninus Jac. Med. & Consil. Taur. laud. II. 67. 81. 10
Columbi Reald. lapsus. I. 49. 6
Columella primus in bestiis Scroti Septum indicavit. I. 8
Communis bilarii Ductus finis, & orificium quale. I. 3
Valvula, huic orificio superposita, qualis. I. 3
Frenuli, eidem subjecti, in variis varietates. I. 3
Hujus Usus inquiruntur. I. 3
Ductus ejusdem dilatatio observata. I. 4
Cordis fibrarum cochlearem ductum qui primi observaverint. I. 9
Coschwitzius Geor. Dan. Prof. Hal. & Phys. Reg. laud. II. 10
Cremasteres musculi unde oriantur. II. 5
Curtius Bartholom. Med. Mediolan. laudatus. I. 79. 8
Cyst-hepatici Ductus num in homine sint demonstrati. I. 38. 39. 40. 41. 42. II. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 77
Cysticus Ductus ad quem angulum confluat cum Hepatico. I. 23. II. 44. 45. 46. 47. 78
Descendit, non ascendit, in eo confluxu, & quic hinc sequatur. I. 23
Ejus dilatationes observatæ, & unde ortæ. I. 43
Valvularum varietas. I. 53
Harum Usus jam olim a Riolano, & Highmoro propositus. I. 53
Annulus quidam, ad hujus initium introrsum extans, num plane sit nullus. I. 54
Cystis fellea cur sit in hepatis sinu semirecondita. I. 15
Cur sæpe imâ parte sit undique libera. I. 15
Nonnunquam parva tantum parte cum hepate connectitur. I. 42
Ejusdem divisio in collum, cervicem, & fundum refutatur. II. 39. & seq. 42. 43
Valde parva inventa. I. 43
Valde amplificata. I. 43
Num sæpe in cadaveribus disrupta inveniatur. II. 96
Excrescentia carnea intra ipsam observata. I. 43
Calculi. Vid. Calculi.
Cystis felleæ Sinus quidam, a pluribus observatus. I. 53
Internum Reticulum quale. I. 52. 55
Quidam hujus usus rejectus. I. 55
Carunculæ quædam num intus extent, & quid esse aliquando possint. I. 40. 56
De glandulis quid observatum. I. 56. 63
De iisdem. II. 72. 73
De harum usu. I. 56. II. 71. 73. 74. 75
De tunicis quædam. I. 57

Cel-

Cellulosa tunica addi posset. I. 62
Cystis fellea est in Gliribus nostratib.; & qualis. II. 36

D.

Diaphragma sæpe a dextris altius thoracem subit, quam a sinistris. I. 13
Tribus nonnunquam foraminibus pro Venis dumtaxat, in centro pertusum. I. 26
Quomodo utile promovendæ secretioni, & motui bilis in toto hepate. II. 60. 90
Diaphragma tributum inter Aves Vespertilioni. I. 32
Ductus Thoracicus. Vid. Thoracicus.

E.

Empedocli Auris Cochlea non videtur ignota. I. 92
Epididymidum canaliculatem structuram quis proposuerit. I. 87
Eustachii Figuræ quædam consideratæ, & explicatæ. I. 2. 8. 10. 12. 14. 15. 19. 21. 23. 33. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 93. II. 69
Eustachius delineavit Lobulum hepatis, nunc Spigelii dictum. I. 19
Item arteriæ hepaticæ, & ductus bilarii ramos, intra hepar ramos venæ Portæ stipantes. I. 69
Item vascula sanguifera in Uteri Ligamentis Rotundis. I. 89

F.

Facciolatus, Jac. Prof. Patav. laudatus. I. 87
Falloppius uteri vasa superiora, & inferiora, dextra, & sinistra inter se communicare, docuit. I. 89
Fantonus Jo. Med. Reg. & Prof. Taurin. emer. laudatus. I. 7. 9. II. 58. 59. 67. 81
Faucium glandulæ Antiquis notæ. I. 84
Fontenellius Bernard. a secr. Reg. Acad. Sc. Par. laud. II. 21. 65
Forestus, Petrus defensus. II. 92

G.

Galenus docuit excarnare hepar ad ejus vasa persequenda. I. 69
Gerbezius Marc. Poliar. Labac. laudatus. I. 51
Glandulæ conglobatæ ad cavum hepatis. De his. I. 22. 30. II. 3. 4
Glandulæ ipsius hepatis. Vid. Malpighii.
Cystis felleæ. Vid. Cystis.
Vesicæ urinariæ. Vid. Vesicæ.
Glires, saltem apud nos, cysti fellea non carent. II. 36
Graafii lapsus. I. 31

H.

Heisterus Laur. Prof. Helmstad. laudatus. I. 25. 53. 56. 58. 63. 90. 94. II. 18. 28. 29. 31. 55. 58. 65. 107
Hepar in Vipera quomodo, & ubi se habeat. I. 64. II. 91
In Multis Piscibus. II. 93
Hepar hominum an distet a diaphragmate. I. 2
In nonnullis connatum cum diaphragmate. I. 2. 9
Quem habeat situm. I. 11. 13
De ejus regionibus, sive faciebus. I. 14. 24
Figuram sæpe habet in variis variam. I. 12. 13. 15. 19
Quid de ejus Fibris, seu Lobis, & variis apud Veteres horum appellationibus habendum sit. I. 18
Recte dividi potest in lobos. I. 17
Hepatis Lobus dexter sæpe sursum impense protuberat. I. 13
Sinister dextero est multo minor. I. 21
Lobulus Spigelii notus fuit Eustachio, & Vidio. I. 19
Quam varia hic Lobulus figura sit. I. 19
Ejus utilitas. I. 34
Hepatis fissura, & sinus pro vena Umbilicali, ejusque sinus isthmus, & ligamentum. I. 33
Sinus, seu fovea pro vena Cava ubi, & quanta sit. I. 14. 26
De ejus foveæ isthmo. I. 33
Sinus pro Cysti. Vide Cystis.
Sinus reliqui, sive foveæ. I. 34
Fissuræ naturales majores, minoresque, & ipsarum utilitas. I. 35
Rete quoddam, etiam externum. I. 65
Capsula Portæ venæ, Glissonii dicta, jam nota fuerat Walæo. I. 66
Hujus Capsulæ Septum a Glissonio prop. fuerat. I. 66
De carneis Capsulæ fibris, & glandulis. I. 66. II. 58. 59. 60
Hepatis Malpighiana structura. De hac. II. 82. 83. 84. 85. 86. 87
Excarnatio ad vasa pervestiganda, a Galeno proposita est. I. 69
Usus num sit etiam præstare diverticulum sanguini, nimis vel copioso, vel turgenti. II. 94
Hepatis Arteria. Vid. Arteria.
Cystis. Vid. Cystis.
Ductus bilarii. Vid. Bilarii Ductus.
Ligamenta. Vid. Ligamentum.
Lymphæductus. Vid. Lymphæductus.
Nervi. Vid. Nervi.
Venæ. Vid. Venæ.
Hepatis subitaneæ phlegmones, & celeres quædam obstructiones unde videantur repetendæ. II. 94
Hepatici Ductus rami non connivere in hepate, sed patuli servari videntur. I. 27
Sinus non est perpetuus. I. 66
Dilatatio observata. I. 43
Calculi. Vid. Calculi.
Hepati-cystici Ductus num in homine sint demonstrati. I. 38. 39. 40. 41. 42. 56. 83. II. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 77
Highmori lapsus. I. 96
Hippocrates primus Seminales Vesiculas indicavit. I. 83
Hoffmannus Frid. Prof. Halens. & Consil. Reg. laud. II. 107

I.

Jecur. Vid. Hepar.
Injectionum humoris, aerisve ad Anatomen augendam rudimenta apud Berengarium, & Eustachium. I. 69. 86
Intestinorum glandulas qui docuerint. I. 83. 84

L.

Lactea Vasa. Vid. Chyli vasa.
Lancisius Archiat. olim Pontif. defensus. I. 8. 68. 69. 70. 72. 73. 74. 75. 76
Laurentii Andr. lapsus. I. 34. II. 80
Defensio. II. 39
Lentilius Rosin. Archiat. Wrtenb. laudatus. I. 49. II. 96
Lienis ligamenta num sint solæ, & dispersæ fibrillæ. I. 9
Fissuræ naturales, & harum utilitas. I. 35
Vasorum extrema instar penicillorum num revera Casserius noverit. I. 83
Ligamenta hepatis quatenus unum dumtaxat dici possint. I. 9
Ligamentum hepatis dexterum, ejusque in variis hominibus varietates. I. 6
Num perpetuum sit. I. 7
A quibus Auctoribus sit propositum. I. 8
In bestiis quibusdam deest. I. 7
Ligamentum hepatis sinistrum. I. 6
Num sit perpetuum. I. 7
A quibus Auctoribus propositum sit. I. 7. 8
In quibusdam bestiis desideratur. I. 7
Ligamentum hepatis Suspensorium latius est, quam vulgo creditur. I. 2
Eo minus tamen, quo posterius. I. 2
Pervenit usque ad umbilicum. I. 3
Quatenus verum sit, ipsum instar zonæ hepar amplecti. I. 9
Num in se habeat quasdam teretes productiones. I. 4
Habet vascula sanguifera, & in his quædam nondum adnotata. I. 4
Num per membranam hepatis in hujus parenchyma reapse penetret. I. 5
Num præter hoc sit aliud Ligamentum hepatis ad cartilaginem ensiformem. I. 6
Ligamenta Lienis. Vid. Lienis.
Ligamenta Uteri Rotunda ex sanguiferis vasculis magnam partem constantia primus pinxit Eustachius. I. 89
Lospichlerus Jo. Ad. Archiat. Salisburg. laudatus. I. 51
Lymphæductus qui primi viderint. I. 96
Qui primus in homine viderit, & delinearit. I. 83
Eorum valvulas qui primi animadverterint, & luculentissime demonstrarint. I. 96
De ipsorum origine. I. 30. II. 5. 8
Lymphæductus hepatis. De his. I. 28. 29. II. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 77. 78
Num cum glandulis vicinis non communicent. II. 3. 4

M.

Malpighii de structura hepatis sententiæ illustratæ, & a nova quadam alienissima interpretatione vindicatæ. II. 82. 83. 84. 85. 86. 87
Mammæ. De harum in Areolis Tuberculis. II. 10
Mangetus, Jo. Jac. Archiat. Pruss. laudatus. II. 3. 11. 17. & alibi passim.
Marsilius Lud. Ferd. Comes laudatus. II. 107
Mead Rich. Med. Londin. laudatus. II. 107
Mediavia Nicol. Publ. Incis. in Th. Anat. Patav. laud. I. 56
Mercurialis, Hieron. De ejus vita, & primo ab ipso edito, nunc ignoto, & rarissimo libello quædam. I. 81
Mesaraïcæ venæ. Vid. Venæ.
Michelottus Petr. Ant. Med. Ven. laudatus. II. 70
Musculi exiles, & dubii in quibus potissimum cadaveribus

ribus examinandi. I. 59
Musculi Mallei. Vid. Auris.
Vesicæ. Vid. Vesicæ.
Urethræ. Vid. Urethræ.
Cremasteres. Vid. Cremasteres.

N.

NArium Turbinata ossa qui primi descripserint. I. 94
Nervi quatenus inter vasa referri possint. II. 15
De Nervis ad hepar pertinentibus. I. 36. 37. 70. II. 13. 14

O.

OMentum num coctionem juvet. II. 92
Ossa duriora num fieri molliſſima possint sine ullo vitio fluidi universalis. II. 95
Ossa Turbinata. Vid. Narium.
Osſicula Tympani. Vid. Auris.
Ova vera mulierum num sint adhuc bene perspecta. I. 89

P.

PAncreatis lobi inferioris, in cane prælongi, inchoamentum in nobis non deest. I. 30
De ejus Ductu quædam. I. 84. 85
Papadopoli Nicol. Comn. Prof. Primar. Patavinus laud. I. 80.
Partes nostri corporis num aliæ ab aliis oriantur. I. 9.
Internæ in variis variant fere ut externæ, & quid hinc sequatur. I. 12
Pascolus Alexand. Prof. Rom. laudatus. I. 7
Pauli Jo. Guil. Prof. Lipsi. laudatus. I. 96
Peritonæum an, & quomodo visceribus ventris tunicas præbeat. I. 9.
Platnerus Jo. Zachar. Prof. Lipsi. laudatus. II. 65
Polenus Jo. Marchio, & Prof. Patav. laudatus. II. 104
Portæ vena. Vid. Vena.
Posthii Jo. lapsus. I. 36

R.

REnum Papillæ notæ fuerunt Berengario, & aliis. I. 86
Reverhorstius Maurit. Med. Batav. defensus. I. 33. II. 2. 3. 6. 77
Riolani Jo. fil. lapsus. I. 31. 34
Defensio. II. 92
Ruyschius Frid. Prof. Amstel. laudatus. I. 7. 21. 52. 56. 90. II. 18. 33. 47. 69. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 101. 107

S.

SAlivalium glandularum, & ductuum quorundam Inventores. I. 77. 84
Saltzmannus Jo. Prof. Argentor. laudatus. I. 32. II. 12
a Sancta Sophia Marsilius. De hoc quædam. I. 80
Sanguinis Circuitum qui primi docuerint. I. 82
Santorinus Jo. Dominic. Protomed. Venet. laudatus. I. 31. 32. 56. 88. II. 29. 31. 58. 65. 71
Schrockius Luc. Cæs. N. C. Acad. Præs. laudatus. II. 107
Scroti Septum in bestiis primus indicavit Columella. I. 87
Secretio animalis. De hac. II. 61. 62. 63. 64. 66. 67. 68. 69. 70. 81
Semicirculares Labyrinthi Canales non omnino videntur ignoti Corn. Celso. I. 92
Sievertus Paul. Godfr. Med. Magdeb. laudatus. I. 82
Spermaticæ Venæ. Vid. Venæ.
Splen. Vid. Lienis.
Stahlius, Georg. Ernest. Consil. & Archiat. Pruss. laud. I. 27
Stephanus Carol. Urethræ musculos Transversales novit, & primus delineavit. I. 88

T.

TEichmeyerus Herm. Frid. Prof. Jenens. laudatus. II. 58
Terraneus num Urethræ glandulas illustraverit. I. 88
Testiculi canalicularem structuram qui primi docuerint. I. 77
Quis primus corpus, Highmori dictum. I. 87
Thoracicus Ductus cur insulas habeat. I. 10
Non fuit a Mundino indicatus. I. 78
Tozzii lapsus. I. 80
Tubas Eustachianas non modo novit Aristoteles, sed etiam quæ, illis positis, consequuntur. I. 93
Tubas Falloppianas quis primus in bestiis descripserit. I. 89
Tympanum quinam inter Veteres descripserint primi. I. 92

V.

VAllisnerius Anton. Prof. olim Primar. Patav. & Cæsar. Med. Cubicul. laudatus. I. 1. II. 36. 51. 104
Valvulæ. Vid. Venar. Lymphatic. Chyli vas. Cysticus ductus.
Varolius primus Arachnoideam cerebri tunicam descripsit. I. 91
Item novum quoddam Rete mirabile. I. 91
Item Tractus, sive strias Protuberantiæ Annularis. I. 91
Vaterus Abr. Prof. Witenberg. laudatus. I. 31. II. 17. 107
Venæ Bronchiales a quibus observatæ. I. 90
Vena Cava ab emulgentibus ad cor non recta ascendit, sed bis inflectitur. I. 10
Harum inflexionum utilitas. I. 10
Venæ Hep. omnes quomodo pervestigandæ, docuit Gal. I. 69
Hæ omnes, etiam minimæ, num decussentur. II. 79. 80. 81
Hæ omnes sensibiles, nunquam connivere possunt, sed semper patulæ servantur. I. 27
Ejus rei causæ inquiruntur. I. 27
Venæ Hepaticæ, ad Cavam pertinentes, majores, & minores. I. 26
Venæ Lacteæ. Vid. Chyli vasa.
Venæ Meseraicæ cur insulas habeant. I. 10
Vena Portæ num in sinistrum latus jecoris inferatur. I. 24. 25
Ejus Sinus sedes, positus, figura. I. 25. 75
Ejusdem Sinus habitudo ubi excipit venam umbilicalem. I. 75
Venæ Portæ ramos intra hepar arteria, & bilario ductu stipatos jam olim pinxit Eustachius. I. 69
Ejus Calculi. Vid. Calculi.
Venæ Spermaticæ cur insulas habeant. I. 10
Venarum valvula qui primi cognoverint, & delineaverint. I. 95
Oblongiores quædam valvulæ ante Recentiores descriptæ. I. 95
Ventriculus. De hujus tunica cellulosa. I. 63
Ventriculus in Vipera qualis. Vid. Vipera.
Verheyenii lapsus. I. 2
Vesalii lapsus. I. 31. 49
Vesicæ urinariæ figura non rotunda, neque instar inversi pyri observata, sed potius contra. I. 61
Eadem retrorsum magis, quam antrorsum impense protuberat. I. 61
A lateribus angustior est, quam a fronte. I. 61
De Vesicæ glandulis quid observatum. I. 63
Ejus fibras carneas esse super extimam tunicam, a vero alieniſſimum ostenditur. I. 58. II. 29
Easdem intermedium tenere locum, & plane interdum rubere, demonstratur. I. 58. 59. 60
Quænam circa ipsas in pluribus vesicis sint observata. I. 60
De Vesicæ Sphincture musculo quid observatum sit, & animadversum. I. 60. 61
De Vesicæ musculis quibusdam Elevatoribus, & Depressoribus. I. 88. II. 91
Vesicæ nova quædam divisio in collum, cervicem, & fundum refutata. II. 39. & seq. 42. 43
Vesicula fellis. Vid. Cystis.
Vesiculas Seminales primus indicavit Hippocrates. I. 83
Veslingii lapsus. I. 2. 10
Vespertiliones non carent diaphragmate. I. 32
Vidius memoravit Lobulum hepatis, nunc Spigelii dictum. I. 19
Viperæ ventriculus qualis. I. 64
Hepar num ad Duodenum intestinum pertingat. I. 64. II. 93
Urethræ, & vesicæ urinariæ finibus innata excrescentia. I. 43
Urethræ musculos Transversales novit, & primus delineavit Car. Stephanus. I. 88
Num hi sint quidam vesicæ Depressores musculi. I. 88. II. 31
Urinæ secretio. Vid. Secretio, & speciatim II. 68. 69. 70
Naturalis color num vocandus sit croceus. II. 89
Ad ejus compositionem indagandam Bellini experimenta num minimi momenti sint. II. 88
Uteri Ligamenta. Vid. Ligamenta.
Vasa superiora, & inferiora, dextra, & sinistra inter se communicare, Falloppius docuit. I. 89
Divisio quædam in collum, cervicem, & fundum quos Auctores habuerit. II. 40
Eadem non est admittenda. II. 39. 40. 41. 42. 43
Vulpius Jo. Anton. laudatus. II. 106
Vulpius Jo. Bapt. Prof. Patav. Emeritus laud. I. 43. 56. II. 106

W.

WAlæus Capsulam hepaticam ante Glissonium indicavit. I. 66
Winslowius Jac. Benign. ex Acad. Sc. Paris. laudatus. II. 107
Wirsungus. De hoc, & ejus morte quædam. I. 85
Wolfartus Petrus Prof. Marburg. laudatus. I. 7. 35

Z.

ZAnottus Franc. M. Prof. Bonon. laudatus. II. 106

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI AD AMICUM EPISTOLA ANATOMICA PRIMA.

QUOD Te mihi de Epistola purgas, eo facilius excusationem accipio, quod antequam scriberes, ab Amico audiveram, qui tecum essent, cum illam reddidit, & qui continuo inter vos sermones coorti sint. Verum si me amas, quantum ab ipsis amaris; suscipere debes partes meas, & eum te esse fingere qui ego sum. Placeretne tibi, Vir Doctissime, id in publicum emitti quod tu horis subcesivis dictasses potius, quam scripsisses? quod non emendare, si opus esset, quod vix relegere potuisses? in quo nonnulla fusius, multa strictius rescribenda, &, quod caput est, plura diligenter etiam atque etiam expendenda esse, scires? An tu nolles diutius considerare non solum quid in alium dici, verum etiam quid a te dici deceret? neque tantum ne levioribus verbis uterere, quam causa postularet, quantum ne gravioribus, quam tua natura pateretur? Huc illud accedit, quod Epistolam meam vel nullius, vel alicujus ponderis esse, putatis. Si nullius; cur edendam censetis? Sin alicujus; cum eo spectet universa, ut neque debere, neque oportere ullum a me Provocatori responsum dari, idque omnibus manifestissimum esse, confirmet; cur videri vultis omnium ingeniis diffidere, de tam perspicuis rebus tam longam Epistolam emittendo? Atenim istis qui vulgari eam velint, suas viciſſim causas esse, & rationes, scribis; sed quæ sint, non scribis.

Illud contra, quod minime ignorabam, inculcas, eos esse istos, qui apud utrumque nostrûm debeant & necessitudine „ & beneficiis, & dignitate plurimum posse: quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare; nec auctoritatem aspernari, nec voluntatem negligere debeam. „

Vera prædicas, & quæ neque inficiari possem, si vellem, neque vellem, si possem. Sed quorum voluntati obstare nequimus, fac, obsecro te, ut eorum voluntatem flectamus, ut partes lenitatis quas me natura ipsa docuit, sinant me agere libenter; istam vero severitatis personam, a me nunquam appetitam (nisi si vestrûm omnium judicio & gravissima causa urgere, neque mea improbanda esse Epistola videatur) mihi iterum non imponant. Atque ut intelligant, quanto libentius lenitati indulgeam, quam severitati; huc alterius adscribam Epistolæ exemplum, quam ante istam quæ in manibus vestris est, ad Provocatorem mittendam paraveram. Hanc; etsi affecta est, non perfecta; habeant, ostendant, in vulgus edant; minime ego molestе feram: imo non levem voluptatem capiam, si hoc alterum a me exemplum publice extiterit, quemadmodum inter Amicos litterariæ controversiæ sint exercendæ. Hujus Epistolæ, si quæris, causa mihi ad hunc modum se obtulit. Cum *Historiæ Hepaticæ* novam Editionem accepi, nolui ipse primus legere, ne in propria causa fortasse fallerer; sed ad certos quosdam mihi amicissimos Viros afferendam curavi, qui si quid forte invenirent, unde meus animus offendi posset, iis notatis locis, librum remitterent, ut ego, quoad vellem, declinare illa possem, reliqua legere, & ad primam saltem lectionem, nullam præjudicatam opinionem afferre. Sic, post aliquot menses, remisso ad me libro iis ipsis diebus quibus Anatomen in publico docebam, subcesivis quibusdam temporibus, animi causa versare Tabulas præsertim, earumque Explicationes, nonnullas etiam Orationes, interdum quoque si quid mihi dubium videretur, adnotare cœpi. Ita mihi enata Epistola est. Quam tamen ne absolverem, imo ut alteram istam aliquanto longiorem eo qui insecutus est, mense ad te perferendam dictarem; fortuito contigit. Cum enim alium quærerem nescio quem locum; in eam Animadversionem forte incidi quam potissimum eo tempore vitare statueram. Tum enimvero incredibili re commotus, cum illam, tum reliquas a capite ad calcem Animadversiones perlegi, illamque ad te Epistolam effudi, quam unusquisque, opinor, in pari causa effudisset. Nunc quando rerum ordinem habes; jam quæ ex Anatome alias, si tu velles, me esse scripturum, in ea Epistola promisi, eorum pleraque omnia in hac habebis. Ita autem conscripta erat:

1. MUlto antea Tibi, Vir Cl., quas modo ago, gratias egissem, si vel nihil, nisi gratias agere voluissem, vel Celeberrimus Collega meus Antonius Vallisnerius, qui non nisi post Kalendas Novembris (*) redire huc potuit, tuum mihi librum eo tempore attulisset, quo non tam assiduis laboribus, & occupationibus distinerer. Nunc autem ob eas, aliasque probe ipsi cognitas causas, vix aliud quam Tabulas atque Orationes nonnullas inspicere mihi licuit, ex quibus argumentum caperem ita tibi gratias agendi, ut fortasse ex parte aliqua etiam referrem. Cogitanti enim mihi quo potissimum grati, amicique animi testimonio tuæ erga me liberalitati responderem; nullum aptius visum est, nostrave amici-

A tia

(*) Ann. 1725.

tia dignius, quam eas tecum dubitationes ingenue communicare, quas mecum ipse communicari pariter vellem, si forte interdum in Amicorum, mea Scripta legentium, animis ejusmodi dubitationes exorirentur. Nam aut a recte dubitantibus verum discerem, meque ipse emendarem; aut vicissim ipsi a me acciperent unde suos sibi scrupulos evellerent: quorum alterum mihi utile, alterum ipsis non inutile, utrumque utrisque jucundum, publico autem rei litterariæ incremento conducibile plurimum foret.

2 In I. ergo Tabula, nitide & perspicue, ut reliquæ, delineata, plura sunt in Ligamento potissimum Jecoris Suspensorio, quæ non leves mihi dubitationes injiciant. Nam primum ubi id latissimum pingis, duos transversos digitos non excedis. Ego vero solitus sum in isto ipso qui supra hepatis fissuram est, loco id Ligamentum digitos interdum quatuor, alias tres latum deprehendere, quamvis neque jecur, neque cadaver magna sint.

Hist. Hepat. pag. 881. Quod nisi tu *Ichnographiam* tuam *Hepaticam* esse *ad vivum incisam*, testareris, sic ut *omnia*, quod alibi confirmas, *magnitudinem naturalem servent*; aut nisi Fernelius, Piccolhominus, Spigelius, Highmorus transversi fere digiti intervallo jecur ab diaphragmate, ne hujus obesset motui, distare, docuissent, contra autem Diemerbroeckius (*a*), Spigelium, & ante illum Riolanus (*b*) *omnes*, ut ait, *Anatomicos* in eo ipso redarguissent, ac jecur *stricte*, & *sine ulla vel levi distantia*, *tota* superiore parte diaphragmati *affigi*, tradidissent; minus illud mihi attendendum existimassem. Neque tamen credas, a me negari, quod ipse nonnunquam vidi, & Bohnius (*c*) confirmat, posse jecur ita ut Riolanus scribit, septo transverso affigi sine hujus actionis incommodo; hîc enim non quod aliquando, sed quæ sæpius viderim, propono; hisque inhærens, hepar stante homine, & ventriculo, ac intestinis inanibus, ab diaphragmate plusquam fortasse credatur, distare aliqua saltem sui parte, conjicio, si modo Suspensorium Vinculum non oblique, sed ad lineam a septo transverso ad jecur undequaque se se demittit. Dixi autem *aliqua sui parte* non ignarus aut eorum quæ de jecinoris figura infra addam, aut eo magis ejus Vinculi latitudinem contrahi, quo magis ex eo de quo supra dictum est, loco ad posteriora accedit: id quod a te, Vir cl. egregie pictum esse lætor, ut habeant iterum Anatomici quam Verheyenii Figuræ (*d*) opponant id non magnopere observantis, & præterea hoc Vinculum extra fissuram, ut videtur, pingentis, itemque aliis apud Veslingium (*e*), & Bartholinum (*f*) Figuris, in quibus omnibus illud quoque vitii est, ut ad hepatis imam partem cum Vinculum amplius esse oporteret, angustius exhibeatur. Quanto aliter Eustachius! cujus si convexæ jecoris faciei delineationem (*g*) inspexeris, facilius, opinor, feres tum quæ de hujus Ligamenti latitudine a me observata indicavi, tum quæ de ejusdem longitudine continuo subjiciam.

3 Tu igitur hoc Ligamentum proponis ad unum, aut alterum infra hepar digitum descendens, non ultra videlicet eum locum ubi illud *concurrens* cum umbilicali vena repræsentas, per cujus *interventum ad lineam albam hoc eodem loco firme pariter adnectatur*. 884 Mihi vero semper ad hoc usque tempus contra observare, atque ostendere datum est, non ibi, ut putant suum imum terminum habere, sed ad umbilicum usque demitti inter lineæ albæ regionem, & venam umbilicalem sic, ut non hujus interventu Vinculum, sed Vinculi interventu ea vena cum alba linea committatur. Qua quidem de re, deque ejus, sive in utero, sive extra uterum utilitate, ac de iis perpaucis Anatomicis qui id prorsus ignoravisse non videntur, cum fusius in meis illis Observationibus scripserim quas cum Celeberrimi Valsalvæ nostri Operibus Posthumis vulgabo, non hic plura adjiciam: sed abs te illud dumtaxat petam, ut cum jecur suis e sedibus eximes, dare operam velis, ne quidpiam de hoc Ligamento relinquas ad septum transversum, albæque lineæ regionem; vel etiam prius quam cultrum Vinculo admoveas, leniter manibus hinc umbilicalem venam, inde, jam divisos ad sinistrum albæ lineæ latus, abdominis dextros musculos trahendo, tuismet oculis credas, hoc Vinculum supra hepatis fissuram, & tribus, aut quatuor infra hanc digitis totidem æquans digitorum latitudinem, magis quidem, magisque deinceps contrahi, quo magis ad umbilicum accedit, sed non antea cessare, quam ad hunc umbilicalem venam perduxerit, quam intra duplicaturam suam hinc usque ad Sinum venæ Portæ tuetur, ac fulcit sic, ut ultra interius ejusdem umbilicalis venæ latus sæpe, in mulieribus præsertim, & pinguibus viris, adipe fartum promineat. Sed quamvis adipe sæpe farciatur; haud tamen propterea non perpetua & continens cum Ligamento Suspensorio membrana est; quinimo non ita pridem cum in macilenta alioqui Anu a pinguedine flaventem invenerim, adeo firmam valentemque deprehendi, ut hanc digito perrumpere difficilius potuerim, quam ipsum diaphragmati, & jecori interjectum Vinculum Suspensorium.

4 Hic quæres fortasse, an hoc in Vinculo eas viderim quas delineas, atque describis, geminas *compactas*, *& teretes* --- *instar tendinis productiones* venæ umbilicalis. Verum tibi ingenue fatebor: neque unquam vidisse memini, & frustra nuper, quatuor, aut quinque continenter sectis jecinoribus, perquisivi; quamvis omnia tam sedulo, objecta etiam adverso lumini, exploraverim, ut inter adipis strias, sæpe a primo non satis conspicuas, quæ inter diaphragma, & hepar interdum haud ineleganter dispositæ sunt, vascula etiam multa sanguifera viderim, quorum exiles caudices ad jecur pertinebant; ramuli diaphragma versus ferebantur, nonnulli etiam paulo majusculi, qui fere ex jecoris fissura existebant, deorsum per eam quam supra descripsi, membranam umbilicum versus pergebant; cum his nonnunquam alia vidi quæ communicarent, vascula, a peritonæo prope umbilicum prodeuntia, & obviam prioribus ascendentia. Quæ omnia commemoravi cum quia vascula hæc ultima, atque illa prima neque picta, neque descripta vidisse memini, cum secunda, atque alia, ad vincula hæc pertinentia, viderim; tum vero ut intelligas, qui ejusmodi res perspexerim, longe facilius istas conspicere *durioris densioriſque corpulentiæ productiones*, si in iis fuissent cadaveribus, potuisse.

5 Ne autem credas, ea dumtaxat quæ a te proponuntur, a me inveniri non posse; ne aliud quidem, a Glissonio propositum, mihi adhuc licuit invenire. Tradidit (id quod tu minime ignoras) Auctor ille Experientissimus (*h*), *Ligamentum hoc*, quo de loquimur, Suspensorium *non solum extimæ hepatis membranæ affigi*, *sed etiam parenchyma ejus penetrare*, *& communi vaginæ sive involucro rami venæ Portæ* (*quâ vena umbilicalis eidem continua est*) *valide annecti*. Frustra hoc olim invenire conatus, eo me primum solabar, quod Verheyenio (*i*) quoque, exercitatissimo Anatomico, idem accidisse videretur. Neque enim rem ita se habere, scripsit; ut scripturus fuerat, si vidisset; sed ad hunc modum: quod ligamentum *D. Glissonius dicit capsulæ venam portæ & ductum hepaticum involventi continuatum*. Deinde autem mihi illa Glissonii verba iterum consideranti, locumque propositæ connexionis attendenti, *qua vena umbilicalis ramo venæ Portæ continua est*, subiit dubitare, an ista penetratio per hepaticam

dum-

(*a*) Anat. l. 1. c. 14. (*b*) Antrop. l. 2. c. 21. & Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*c*) Circ. Anat. Prog. 17.
(*d*) 3. in Tab. XI. l. 1. Anat. (*e*) Synt. Tab. c. 4. Fig. 4. (*f*) Anat. quart. renov. l. 1. Tab. 23. Fig. 1.
(*g*) Fig. 3. Tab. XI. (*h*) Anat. Hep. c. 2. (*i*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17.

dumtaxat fissuram; qua umbilicalis vena ad ramum venæ Portæ traducitur, fit fortasse intelligenda. Hac in dubitatione cum adhuc essem, te, Vir cl. legi sine ulla hæsitatione affirmantem, hoc
883 Ligamento *substantiam visceris ad transversum fere digitum penetrari*: hoc Ligamentum a *tunica* hepar *investiente per totum suum tractum distingui*;
889 *quam scilicet tunicam non jam producit, sed scindit, & perforat in trajectu suo, ut hepatis substantiam factâ hâc scissione trajiciens penetret, eique ideo firmiores sui radices internas implantet.*

Tunc enimvero, mea sepositâ dubitatione, tibique magis, quam mihi credens, scalpellum iterum in manum sumpsi, in tribusque jecinoribus quod frustra olim perquisiveram, invenire conatus sum. Verum mihi pro tua humanitate veniam dabis; si ne nunc quidem invenisse fatebor, quanquam & scalpelli, & oculorum acie connixus, nihil intentatum reliquerim, ut invenirem. Modo enim cultro a summo Ligamenti limbo deorsum per Ligamentum, ipsamque hepatis substantiam in transversum ducto, utramque sectionem præclaro sub lumine intentis oculis inspectavi, si forte pergere intra hepar Vinculum, quod subinde leniter alternatim trahebam, laxabamque, conspicerem. Modo cultrum secundum alterutrum Vinculi ipsius latus, lenta ac suspensa manu leviter sensimque abradendo, in subjectam jecoris substantiam deprimebam. Quid verbis opus est? his, atque aliis ejuscemodi tentaminibus cum magnum tractum convexæ hepatis faciei supra fissuram dissecuerim, non modo Vinculum se per hepatis membranam trajiciens non vidi, sed contra luculenter vidi, cum prima illa instituta sectione, Vinculum, ut dixi, traherem, hoc se sc utrinque in jecoris membranam dividens, in eamque facessens; cum autem alteram secundum ipsum Ligamenti latus suspensa manu sectionem incepissem, tracto inter dissecandum in alterum latus Vinculo, perspexi albas, validas, parallelas fibras ex hoc in hepatis membranam passim dimissas. Quæ cum ita sint; nisi tu doceas, quemadmodum membranam hanc videam per trajiciens Ligamentum discissam, in priorem illam dubitationem relabar necesse est, an forte Glissonii verba, quæ certe non ad totum Ligamenti ambitum tractumque pertinent, sed ad unum illum contrahuntur locum quo vena umbilicalis venæ Portæ ramo continua est, de *parenchymatis* jam ab ipsa natura per fissuram divisi *penetratione* sint accipienda. Hanc enim Ligamentum fissuram subit, & quanquam cum hujus pariete cohæret sæpe dextero, nonnunquam, ut vidi, sinistro, mox tamen ab eo pariete solutum, cum vena umbilicali ad illum usque ramum pergit venæ Portæ, ut ibi cum capsula, quemadmodum Glissonius docuit, connectatur.

6 Quod ad reliqua hepatis Ligamenta attinet, primum illud placet quod peculiare ad cartilaginem
885 ensiformem Vinculum non agnoscis. Et mihi sane accidit, ut quotiescumque id quæsivi, sic invenerim, ut quidam Anatomici universe docent, tu autem *in nonnullis* esse dicis, ut *idem corpus ligamenti lati, absque distincta*, quam tu delineas, *productione, cartilagini immediate adnecteretur*; nisi quod semel, idque in fœtu, ne hoc quidem illi nexum cartilagini vidisse memini. Illud quoque placet quod Sinistrum, & Dexterum jecinoris Vinculum non omittas. Illud enim quotiescumque quæsivi, semper inveni, ab ipsis convexæ, & simæ faciei jecoris posticis finibus exortum, quod cum aliquando diligentius inspicerem, longius fere quam latum esse vidi trianguli forma cujus totum latus superius, tres digitos transversos longum, a basi ad verticem usque peritonæo, diaphragma succingenti, nectcretur, donec vertex ipse haud procul a superiore lienis sede cessaret. Dexterum quoque semper Vinculum deprehendi, membraneum pariter, firmum, nec sane angustum, nisi quod semel in sani alioqui hominis cadavere invenire non potui, cui gibba hepatis facies magno ad posteriora spatio cum septo transverso, connatis utriusque membranis, arctissime a dextris connexa erat. Sed latus ipsum dexterum utriusque hepatis faciei, omnesque illi fines quocunque vinculo nexuque carebant; ut in eo certe *limbus dexter lobi majoris hepatis ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum* ab Ligamento *colligatus* non esset. Quinimo, etsi haud raro vidi hoc Vinculum peritonæo affixum non modo alicujus dexteræ ad ipsos hepatis fines spuriæ costæ, sed & musculorum, his costis subjectorum, latera convestienti; haud raro tamen etiam vidi affixum peritonæo diaphragma amicienti, videlicet huic quoque, aut huic tantum regioni, sæpius a latere, nonnunquam prope vertebras solum, atque unum modo, interdum quasi duplex, aut triplex, sæpe a limbo ipso profectum hepatis dextero, aliquando tamen potius a facie sima, aut etiam convexa, modo summæ & posticæ, modo imæ & anticæ jecoris parti amplius annexum. Quæ cum ita sint; ut facile agnosco, variis in variis hominibus locis dexterum hoc Ligamentum affigi; sic haud facile intelligo quomodo istud quod tu, Vir cl. in I. Tabula delineas, eo potuerit ubi diaphragma interjectum non esset, extendi, & *ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum*, ut tu quidem scribis, *colligari*.

7 Quod autem addis, te Ligamentum utrumque hoc jecoris, sinistrum, & dexterum, *non tam in homine, quam in quocumque aliorum animalium genere majus, aut minus, angustius, aut vastius compertum semper habuisse*; ego quidem, si bestias seponamus, quarum tot nempe sunt genera, ut nihil de ipsis universe affirmare audeam, imo in earum quibusdam neutrum Ligamentum vidisse me, sciam; ad tuas libenter observationes adjungam meas, ex quibus paulo ante indicatis colligere potes, mihi vix semel accidisse, ut Ligamentum dexterum in homine non invenerim. Censeo tamen, æquum esse, ut ambo aliis Anatomicis etiam credamus, ut Gerardo Blasio (*a*) qui duo hæc Vincula *non perpetua esse*, docuit, ut Isbr. Diemerbroeckio (*b*) qui sinistrum *non semel defuisse, vidit*, ut Doctissimo Fantono (*c*) qui haud aliter de sinistro videtur innuere, ut præsertim Gabrieli Falloppio (*d*) cujus nobilissimi Prosectoris verba, ob aliam quoque rem consideratione, aut certe examine non indigna, hæc sunt: *Aliquando reperiuntur rami venarum a portæ trunco per hepar disseminati, qui ab extremo apice sinistræ fibræ ex hoc viscere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar ALIQUANDO septo transverso jungitur, repentes, atque ipsi septo communicati, descendunt per posteriora ad dorsum usque, ibique junguntur sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis, & cæt.* Atque horum observationes a nostris discrepantes, apud eos saltem qui præter perpetua, vix ulla attendunt, ejus rei, opinor, causa fuerunt, quam *valde ipse demiraris, tam modicam apud nuperos Anatomicos de hoc ligamento* dextero (*ut pariter de sinistro*) *quo ad usum, & ambitum valde notabili, mentionem institui*.

Quanquam, ut verum loquar, de sinistro non tam crebro quidem a nostris Anatomicis mentionem factam esse, video, quam ab iis qui ante demonstratum circuitum sanguinis scribebant, & nominatim; ut Columbum, & Piccolhominum prætermittam, qui ipsi quoque ut perpetuum commemoravere; a Vesalio (*e*), Valverdo, Vidio, Platero, Baunino, totque aliis qui Vesalii descriptiones, aut certe plures Iconismos retulerunt, in quibus sinistrum jecoris Ligamentum proponitur, atque indicatur. Attamen neque post Harveum plures defuerunt Anatomici qui hoc Ligamentum diserte verbis, aut non obscure Iconibus proposuerint, videlicet præter eos quos ipse

(*a*) Comm. in Vesling. c. 4. (*b*) Anat. l. 1. c. 14. (*c*) Anat. Diss. 6. (*d*) Obs. Anat.
(*e*) De hum. corp. fabr. l. 5. c. 7. & Fig. 18. aliisque ejusd. & 3. libri.

nominas, Bartholinum, & Verheyenium; Nathanael Highmorus (*f*) Daniel Tauvryus (*g*); & Cl. Alexander Pascolus (*h*), ex quorum numero haud omnino expungendi sunt ii quos supra laudavi, Blasius, Diemerbroeckius, Fantonus, multoque minus aut Cel. Ruyschius (*i*) qui & in sua quadam Tabula pinxit, & ceu perpetuum sic indicavit: *Ligamentum Hepatis tertium, quo, suo in loco, continetur Hepar*, aut Cl. P. Wolfartus (*k*) qui nomine *Ligamenti Hepatis validioris*, imo *& principalioris, quo mediante Diaphragmati annectitur*, semel, atque iterum post Ruyschium in iis delineavit Iconibus, in quarum prima, qua tu
105 quoque alibi uteris, vereor, ne forte litteræ I, & K sic inter se locum permutarint, ut Auctoris observationem, remque ipsam vehementer obscurent.

Sed hoc omisso, si horum omnium verba, & picturas diligenter inspexeris; cum in quibusdam notabis fortasse nonnulla quæ ne ipse quidem undequaque probo, tum Diemerbroeckium animadvertes longe aliter ac tu, docentem, hoc Vinculum *in brutis plerumque non inveniri, unde nonnulli Zootomici, qui cadavera humana rarius inspexerunt, ex illa brutorum sectione putarint, illud in homine etiam frequentissime deesse*: cum hoc autem consentientem invenies Cl. Pascolum, qui idem Vinculum ordinario deesse *in Brutis*, confirmat.

8 De Ligamento autem dextero res non ad
887 eundem modum se habet. Nam quod tibi videtur *cum Galenus metipse lib. 4. de usu partium c. 14. ligamentum hujusmodi præcise adnotavisse asserendo:* „ *Hepar costis etiam mendosis jungi* „ tum *Eustachius* suis in Tabulis *idem ligamentum amplissime demonstravisse*; primum Galeni verba hæc esse invenies, quæ, ut par est, & Andreas Lacuna (*l*) ipse distinxit, proferam: *Magno præterea alio vinculo hepar phrenibus: atque aliis quibusdam membranosis & parvis, costis nothis connexum est*; in hæc autem Casp. Hofmanni commentarium leges: *Vulgo dicunt*, hepar *duo habere vincula, dextrum (quod suspensorium dicitur) & sinistrum, quibus mediantibus diaphragmati, & ex parte costis spuriis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis* „ *Uno quidem & maximo & cæt.* „ *Et mox* „ *Magno præterea alio & cæt.* „ ex quibus conjunctis præterea cum iis quæ Bauhinus (*m*), aliique de connexionibus hepatis cum spuriarum costarum cartilaginibus scripsere, intelliges facile, non posse videri omnibus ista Galeni verba de eo quod tu ais, Ligamento dextero esse *præcise* accipienda. Quod vero ad Tabulas Eustachii attinet, hoc est ad Figuram illam IV. Tabulæ XI. qua Figura non modo hoc Ligamentum *sedule*, sed & sinistrum *præcipue* videndum præberi, non dubitas;
886 equidem ultro fatebor, me quoque olim primo aspectu idem credidisse; verum ubi paulo attentius considerare Figuram cœpi, vidique prope ea quæ credebam, vincula, præsertim autem prope dexterum, non obscura indicia sublatæ hepatis membranæ, vehementer suspicatus sum, & adhuc suspicor, nisi illa quidem indicia eo forte spectent ut intelligamus, id hepar iis in locis cum diaphragmate connatum fuisse, non illa fortasse, Ligamenta, sed elevatæ membranæ jecoris esse partes ad eundem videlicet modum ad quem hanc a te in tua Tabula ista I. ad litt. R, & extimam ventriculi tunicam in superiore proxima Tabula ab Eustachio videmus sejunctam fuisse atque elevatam, imo ad quem in ista ipsa de qua loquimur, Eustachii Figura IV. exterior vesiculæ tunica separata videri potest, & in latus dexterum reducta.

Quæ si tuum animum suspiciones occupassent; non dubito quin pleraque istic omissurus fuisses, ubi Eustachiani Interpretis, Summi Viri, & Fautoris utriusque nostrum, dum viveret, amantissimi Jo. M. Lancisii diligentiam desideras in duobus istis Vinculis indicandis, præsertim cum usque adeo occupatum fuisse, atque illas Adnotationes in maximis temporis angustiis effundere coactum esse, non ignorares. Veruntamen ut Ligamentum jecinoris dexterum Eustachio fuisse notum, ex ea Figura pro certo adhuc non affirmo, sic ex libro quem postea emisit *de Renibus*, sine ulla dubitatione statuo; cum in eo (*n*) hæc scripserit: *alligatur autem dexter renis tum septo transverso, tum jecori: illi prope eam regionem, in qua jecori connascitur, nec procul ab eo vinculo, quo hepar in dextra parte, eidem septo annectitur*. Neque idem Vinculum ignoravisse videtur Picolhominus (*a*), qui *ab hac*, inquit, membrana jecoris *duæ aliæ membranæ, pullulantes, altera dextra, altera sinistra, jecoris partes dextram & sinistram vincientes, diaphragmati committunt, ut utraque jecoris latera suffulta sustineantur*. Gerardus autem Blasius (*b*) etsi hoc Ligamentum, ut supra dictum est, non perpetuum esse, tradidit; diserte tamen sic proposuit: *Ligamentum membranosum dextram hepatis partem cum dextri lateris costis spuriis seu parte Diaphragmatis dextri lateris connectens*. Neque vero omittendus est Bidlous (*c*), qui mihi quidem videtur Vinculum hoc dexterum pictura expressisse, quamvis & scalptores Figuram inverterint, & ipse in Explicatione illud eo pertinere, scripserit, quo sane haud video quî potuerit pertinere. A Verheyenio (*d*) autem, quem ais *unum fortasse ad hæc tempora aliquam ligamenti hujusmodi dextri obiter instituisse mentionem*, certe in loco, hoc est inter reliqua hepatis Vincula, neque pauca prorsus, si cum iis quæ de illis aliis scripsit, comparentur, de hoc Ligamento verba sunt facta. *A dextris*, inquit, *sub costis spuriis* hepar *eidem septo* transverso *alligatur per ligamentum aliud latum & tenue, ab externa hepatis membrana, vel si mavis a peritonæo ubi diaphragmati applicatur productum, quod aliquando geminum reperi. Tertium huic simile est quo ad substantiam, & robur*. Obsecro te, Vir cl. ut videas, num tu post Verheyenium, in I. Editione *Historiæ* tuæ (*) plura dixeris? Sane hepatis connexionem tantum memorasti, *dextrorsum cum variis peritonæi areis per plura, sed brevia stamina ab ipsamet succingente tunica producta*. Sed in Editione quoque hac nova istis verbis hæc tantum addis: ea stamina esse *in unum coadunata*, & hoc ligamentum dexterum, seu quartum, *aliis quidem brevius esse, sed latius*, & cum sit *in omnibus animalibus obvium, & necessarium, a nemine hucusque adnotatum te legisse*. Quæ quidem omnia cum
17 secundum ea quæ supra sunt scripta, amplius examine digna credam; tum vero præsertim istud ultimum non video quemadmodum cum iis consentiat non modo quæ ego, & tu ipse adnotavimus, sed ne cum eo quidem quod in utraque Editione eodem in loco scribis, *ipsorum* antiquorum *descriptionibus nos debere* etiam *quadruplicem* hepatis *connexionem cum attiguis partibus*, quo in numero istam ipsam ponis quæ habetur *dextrorsum*. Quin etiam infra cum scribis: *Anatomicorum aliquos geminum interdum ligamentum hujusmodi dexterum, interdum etiam multiplex esse tradidisse*, necesse est, ut vel
895 præter Verheyenium qui *geminum*, alios agnoscas Anatomicos qui *etiam multiplex* esse docuerint.

9 Suspensorio autem Ligamento, quod & Bidlous (*e*) ait *Venæ Portæ vaginali Tunicæ a latere quo ei Umbilicalis Vena adjacet, canalique Venoso Ligamenti munus subeunti, validissime connecti*, hepar quasi *validâ zonâ* præcingi, fateor, sed multo
888 in sima facie, quam in convexa, angustiore, *integrâ* quoque, nisi *capsulæ interventus* obstaret.

Cum eodem pariter Ligamento Ligamenta alia, ne *excepto* quidem toto, ut ego intelligo, *Ligamento umbilicali*, continua inveniri, scio, ut

(*f*) Corp. hum. Disquis. l. 1. P. 3. c. 1. (*g*) Anat. Ration. c. 9. (*h*) Il Corpo Um. l. 1. P. 4. c. 5.
(*i*) Thes. IX. Tab. 4. Fig. 1. G. (*k*) Eph. N. C. Cent. V. Obs. 1. (*l*) Epit. Gal. Oper.
(*m*) Theatr. Anat. l. 1. c. 44. (*n*) c. 13. (*a*) Anat. Prælect. l. 2. l. 17. (*b*) Comment. in Vesl. c. 4.
(*c*) Anat. hum. corp. Tab. 37. Fig. 1. lit. F. (*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*) Patt. I. c. 6.
(*e*) loc. cit.

ut propterea quodammodo verum sit quod Riolanus (*f*), ut tu etiam animadvertis, censebat, fere *tantum unicum* Ligamentum jecoris *apparere*.

Hanc tamen *a suspensorio ligamento, tamquam a prima origine, eorum propagationem* esse, in variisque hominibus *non variare*, hæc vero ejusmodi sunt, ut sine aliqua hæsitatione probare non possim. Primum namque ista posteriora, quæ ut tu
895 recte animadvertisti, Cel. Fantonus, aliique memorant, jecoris Ligamenta aliquando an sint, nedum an cum suspensorio Ligamento continua sint, non licet affirmare cum videlicet totos istos in quibus esse consueverunt, convexæ & simæ faciei jecinoris fines, longe lateque diaphragmati connatos deprehendimus, quod in nonnullis, neque, ut videbatur, a morbo, observavimus. Deinde ut cum Vinculo Suspensorio continua sint; num ex illo tamen hæc Vincula, an ex his illud propagetur, ita incertum est, ut quamvis alterutrum facilioris doctrinæ gratia & de his, & de aliis haud dissimilibus continuis membranis dicamus, utrumlibet tamen, imo si verius loqui velimus, neutrum tueri nobis liceat, quando videlicet post Hippocratem (*g*) qui olim docuerat: *principium corporis nullum esse, sed omnia similiter principium, & omnia finem; circulo enim scripto principium non reperiri*, facile hac ætate ponimus, non modo,
890 quod tu ais, *membranas omnes majoris usus in animali*, sed membranas cunctas *in primordiis æque fuisse* congenitas, quamvis non æque iisdem temporibus explicatas. Igitur cui membranæ quæ membrana continua sit, scire & licet, & oportet; & interdum etiam utile est. Hoc autem intelligentes, quærere possumus, an ventris viscera tunicam extimam peritonæum largiatur, sive *immediate*, ut in urinaria vesica, renibusque videmus, sive ad ea per vasa perductum, sive etiam per ligamenta continuatum; quæ ligamenta, quod ad splenem attinet, num *solæ, eæque dispersæ fi-*
889 *brillæ* sint, ut tu scribis, *umbratilem cum peritonæo connexionem* efficientes, amplius censeo esse quærendum; mihi certe aliquot in cadaveribus in quibus diligentius quæsivi, *solæ fibrillæ* visæ non sunt.

891 10 Illuc jam venio, ubi *obliquæ, non rectæ* in Hepatis Iconibus *trunci cavæ habitudinis genuinam rationem, hactenus fortasse non investigatam exporrigis*. Primum non dubitas, quin is truncus *ab iliacis ad usque latus dextrum auriculæ dextræ cordis directe, & in homine verticaliter ascendat, facto vix quodam flexu ante introitum in auriculam: cæterum directe progredi per hepar, & diaphragma, neminem præterire; constare* autem *hanc directam productionem, si truncum hujusmodi venosum cum dicta auricula, & corde a ventris viscera, & jecore præcipue, expeditum, tabulæ apponamus, & demonstremus*. Me vero, quod pace tua dixerim, ista *præterit* Venæ Cavæ *directa progressio*, non quod cum *expeditam* Anatomici in tabula collocant, non ipsis proclive sit ab Iliacis venis ad cor usque directam ostendere, sed quod ego istiusmodi habitudines vasorum numquam censuerim e suis sedibus depositorum, in tabulis; sed suis in sedibus hærentium, in cadaveribus esse quærendas. Itaque cum istam de qua sermo est, nuper diligentius inquirerem, mihi certe accidit, ut venam Cavam deprehenderem ab eo fere loco ubi emulgentes excipit venas, in dexterum latus deflectere, in idque magis magisque, donec hepar attingeret, inclinare sic ut non minus priorem suam directionem, quam magnæ arteriæ societatem omnino defereret, mox autem in obtusum angulum si non in ipso jam diaphragmatis trajectu, certe haud ita procul ab hoc inflexam, sinistrorsum ad auriculam cordis dexteram inclinari.

Quæ cum perspicerem, mirabar, illorum neminem, quod ego quidem meminissem, qui de circuitu sanguinis, aut post hunc inventum scripsere, has maximæ venæ inflexiones commemorasse, adeo, ut ego opinor, ad eum circuitum juvandum pertinentes. Quod enim in ductus thoracici, imo in spermaticarum, & mesaraicarum venarum insulis, quas vocant, efficiendis ab Sapientissimo Conditore spectatum credimus, ut chyli, ac sanguinis ascensus per *plana*, ut loquuntur, *inclinata* facilior foret, idem in hac quoque vena semel, atque iterum inflectenda videtur esse spectatum eo potissimum in loco ubi amplitudine jam sua, ingentique copia sanguinis sursum convehenda laborat. Sic enim huic & facilius est ascendere, ut indicatum est, neque tam directe premitur aut ipse ab eo qui jam ascendit, aut ab ipso is qui ex inferiore trunco est ascensurus. Verum ut hæ causæ recentioribus faciles, & apertæ sunt; ita res ipsa minus, quam vetustioribus Anatomicis videtur cognita, aut certe perpensa. Quamvis enim Verheyenius in quibusdam Figuris, in eaque (*a*) præsertim qua venæ Cavæ distributionem proposuit, id inter A, & D D sic satis delinearit; non tamen memini, quod ibi pictura indicavit, ubi verbis exposuerit. Thomas autem Bartholinus (*b*) ne id quidem pinxit, sed retenta non sine additis erroribus (ut ubi venæ sine pari in Cavam fines multiplicavit) Veslingii Figura (*c*), istam nobis quam tu, Vir cl. inculcas, ab iliacis venis in thoracem usque directionem, istumque verticalem ascensum venæ Cavæ proposuit. Contra, antiquiores Anatomici, iique præsertim qui in hoc Patavino Gymnasio ante Veslingium docuerant, ac nominatim Andreas Vesalius (*d*), & Hieron. Fabricius (*e*), totque præterea Clari Viri qui Vesalii Iconibus sunt usi, ejusdem venæ curvaturam evidentius multo, quam Verheyenius, delinearunt, pluresque eorum de hac illius obliquitate non omnino siluerunt, ut Vesalius idem (*f*), Platerus (*g*), Bauhinus (*h*), atque alii quos sciens omitto. Sed inter eos qui propriis delineationibus Rem Anatomicam illustrantes, hanc obliquitatem pinxerunt, procul dubio Eustachius præstitit Tabula XXV. qua cum ipsam præclare ostendit, tum hæc suis esse in sedibus spectanda, docuit; non *expedita, tabulæ* esse *apponenda*, quæ res facile Veslingio, & qui sunt eum secuti, imposuit, multoque iis magis qui, ut vulgo in administranda anatome fieri solet, istum qui flexuosus est, venæ tractum dum plura in segmenta dividunt, seorsum singula cum renibus, cum jecore, cum corde servanda, hoc ipso faciunt, ut quos integer, suaque in sede flexus ostenderet, non modo hinc detractus, sed in frusta concisus, ostendere amplius non possit. Et quamvis illud segmentum quod cum hepate relinquitur, oblique positum spectetur; tamen neque primam illam inclinationem a sinistris ad dexteras, sed oppositam dumtaxat, ideoque nullum angulum, nullam curvaturam ostendit; neque adeo prohibuit, quominus ingeniosus, ut es, Anatomicus rectam nihilominus, & *verticalem* venæ Cavæ esse habitudinem, censeres, credens nimirum, illam quam unam ibi videmus, venæ obliquitatem, hepate quidem, ut in tabulis fieri solet, in transversum dispositio, nobis apparere, sed eodem in naturali sede posituque locato, nullam esse, hoc est venam Cavam *in viscere* secundum naturam *obliquo*, non oblique ipsam, sed *recte esse dispositam*. Quanquam, ut verum dicam, quantacumque ista hepatis secundum naturam obliquitas esset; tanta certe esse vix poterat, ut venæ Cavæ truncum a te ipso delineatum, si nullo prorsus addito flexu in directum deorsum produceres, non in dextrum potius incidere ventris latus, quam in reliquum truncum venæ Cavæ, lumborum vertebris insidentem, videres.

892

11 Sed de naturali jecoris positu, & sede, neque a

(*f*) Animadv. in Bartholini l. 1. c. 14. (*g*) De loc. in hom. (*a*) Tab. 39. Fig. 1. (*b*) Anat. quart. renov. libell. 1. (*c*) Tab. 2. c. x. Fig. 1. (*d*) De corp. hum. fabr. l. 3. ante c. 6. (*e*) De Ven. Ostiol. (*f*) loc. cit. c. 9. (*g*) De corp. hum. struct. ubi de Vasis. (*h*) Theatr. l. 1. c. 20.

præsenti instituto alienum, neque inutile est pau-
891 ca adjicere. Tu quidem *Tabulæ V. Tom. I. Anat. corp. hum. ult. edit. Cl. Verheyenii*, ut *in hac hepatis depromenda naturali sede accuratissimæ, te totum defers*. Me autem, ne id prorsus faciam, morantur plura. Primum quæ Verheyenius ipse sub ejus Tabulæ Explicationem Lectores monuit, illudque potissimum: *ligamentum hepatis umbilicale in eadem Tabula esse solito longius;* unde consequitur, hepatis limbum ad fissuram quam id ligamentum subit, plus solito ab umbilico distantem repræsentari. Deinde aliorum ante Verheyenium excellentium Anatomicorum Tabulæ, quarum pleræque easdem partes ostendentium jecur sursum versus minus obliquatum commonstrant. Noviſſime inspectiones meæ, quæ ut minime sinunt iis assentiri qui hepar vix oblique positum pinxere (vidi enim semper, cum animum adverti, sic positum, ut ima ejus ora oblique a dextris ad sinistras manifestissime ascenderet) ita vicissim faciunt; ne mihi istam Verheyenii Tabulam pro Polycleti regula habere liceat, quando; ut eam ligamenti umbilicalis longitudinem omittam, & hoc tantum dicam; haud raro cadavera inspexi in quibus hepar vix pauxillum infra costas a dextris se ostenderet; nonnulla etiam vidi in quibus sub ensiformi cartilagine dumtaxat appareret. Quod autem istius, a Verheyenio pictæ *multum obliquæ locationis* hanc causam proponis, *quod viscus hoc præcipuam diaphragmatis concamerationem implendo, lobus ejusdem minor, seu sinister versus summitatem fornicis, seu centri diaphragmatis notabiliter elevatur, ideoque multo altius considet, quam lobus major, seu dexter*; id esse quidem præcipue assentiar, ubi & diaphragma ad eum se habeat modum ad quem passim se habere, putant, & dexteri jecinoris Lobi convexa facies multum extuberet; non æque autem, si contra. Quæ ut plane intelligi ambo possint; de altero primum dicam.

12 Magna quidem in externis nostrorum corporum partibus occurrit varietas; sed internæ quoque, si diligentius animadvertamus, haud raro non exigua inter se discrepant varietate; unde ut Naturæ in iisdem alioqui partibus non omnino similiter procreandis immensam ubertatem magis admirari, ita, hinc etiam, minus mirari eam tantam licet, quæ inter varios sive sanos, sive ægros homines propensionum, virium, actionum, passionum diversitas observatur. Sed quid varietatis in aliis visceribus, & partibus a nobis observatum sit, & alibi scriptum est, & alias proferetur. Nunc de varia dumtaxat figura jecoris illud ex parte confirmabimus quod generatim Riolanus (*i*) scripsit, ubi *non diffiteor*, inquit, *Hepatis figuram in plurimis variare*. Inspice illas, quæso, quas supra etiam memoravimus, Eustachianas jecoris Figuras (*k*). Nonne, si ambitum spectemus, quoddam quasi triangulum referunt, cujus basis ad eum limbum sit quem a dextris sursum ad sinistras ferri, diximus? Aliorum deinde inspice, ut Verheyenii, atque adeo tuas; nonne ad ellipsis potius quam ad trianguli formam accedunt? Egregie omnes; nam omnes quod vidistis, delineastis. Etsi enim jecur ea sæpe figura est qua a plerisque pingitur; sæpe tamen ea quoque vidi quæ ad IV. Eustachii Iconismum accederet, semel etiam ea qua in III. Iconismo est, aut saltem apparet. Sed quod nulla, quantum memini, delineatione satis adhuc expressum vidi, illud est quod maxime ad propositum hoc nostrum attinet, nimirum etsi convexa hepatis facies in quibusdam segmentum illud ovi referat quod a Glissonio (*l*) describitur, ac delineatur; sæpe tamen utrumque lobum non in eandem ovalem superficiem conformari, sed majorem lobum in cujusdam quasi hemisphærii modum plurimum attolli, ac protuberare, cujus superficies ubi ad suspensorium Ligamentum pervenit, repente in longe humiliorem, atque planiorem minoris lobi superficiem subsidat, ac deprimatur. Sic nuper de quinque in quibus id paulo attentius observare volui, sanis jecinoribus, unum quod Glissonius; tria quod ego proposui, repræsentarunt; quintum media quadam inter utramque conformationem ratione se habuit. Erat autem illa hemisphærica, & quasi natiformis majoris lobi protuberantia eo manifestior, quo magis hepar ab suo illo antico limbo recedebat, eratque eadem tanta, ut ad eam quæ semper esse vulgo creditur, diaphragmatis figuram minime se posset accommodare.

13 Itaque in quo illam homine maximam vidi (fuit autem vir apoplexia sublatus) deposito diligenter hepate, animadverti diaphragma qua protuberantia hepatis sita fuerat, in foveam insignem conformatam ei protuberantiæ figura, & magnitudine respondentem, ut ibi a dextris ipsum diaphragma altius esset, quam in medio, nedum in tota sinistra parte: quamobrem etsi hepatis lobus major usque adeo extuberabat; tamen ejus limbus non modo infra costarum cartilagines non apparebat, sed paulo supra infimam earum oram positus erat. Neque vero morbosi aliquid occurrit aut in hepatis nexibus, aut in subjectis ipsi visceribus, quorum videlicet mole, aut distentione, quæ nullæ erant, eo fuisset vi compulsum, ubi a nobis inventum est. Quæ cum sedulo observassem, tum recordari cœpi, me alias quoque septum transversum vidisse altius a dextris quam a sinistris, in thoracem curvari, tum hujus rei causam, quandocumque est, in illiusmodi figura, & sede jecinoris ponendam esse, conjicere. Et quanquam legisse haud memini qui idem in septo transverso adnotaverit, præter Cl. Cantium (*m*), qui se diaphragma *in dextro latere non semel observavisse*, scripsit, *paulo magis Pectus introtrusum quam in opposito sinistro latere*; tamen non dubito, quin tu quoque, Vir cl. si animum adverteris, tuis possis utriusque nostrum observationes confirmare, simulque videre, num lobus hepatis minor semper tanto *altius consideat, quam lobus major*. Hæc cum sua in sede observabis, tum alia animadverti a te velim, de quibus protinus verba faciam.

14 Hepar a diaphragmate per sua Ligamenta *ea ratione suspendi, ut cava hujus visceris pars potius inferius, quam posterius respiciat*, & per 900
anatomen notum est, & diserte a te confirmatur. Velim tamen videas, num anticus hepatis limbus ita ipse positus sit, ut quæ ei proxima est cavi jecoris particula, non posteriora potius spectet, quam inferiora. Nam si posteriora potius spectat, illa certe in postica hepatis facie censenda erit, atque illa eadem cum ipsius hepatis pars ima sit, idest qua nulla inferior est; consequetur sane, ut cum aliquid *in regione*, aut *facie ima*, & *postica* hepatis esse, dicemus, de ea particula intelligamur. In hac vero num fovea pro venæ Cavæ trajectu excavata sit, tute vides. Quod si pro *postica* hepatis *regione*, seu *facie* illam dumtaxat partem hepatis velimus intelligi quæ dorso, quam pectori vicinior est, illam, inquam, cujus Vesalius (*n*) voluit delineationem proponere, & cui altera, hepatis, sive antica pars opponitur, quæ, resectâ, ut apparere melius posset, diaphragmatis portione ab Eustachio (*o*) picta est; si illam, inquam, partem velimus intelligi; tum vero a te seu rem ipsam, seu Figuras inspiciente, etiam atque etiam peto, ut hæc duo componas: *Sanguis asportatur* e ramis *in truncum cavæ, trajicientis per hepatis foveam, ad hoc ideo opus in regione ejus ima, & postica expresse excavatam*, & *: Introitus* 26
in hepar ramorum cavæ ad posticam, & superiorem 27
ejusdem visceris faciem conspicitur. Si enim hoc alterum verum est; quomodo fovea *ad hoc opus* excavata, in *regione* illa hepatis *ima*, non etiam superiore, excavata est? aut si in superiore etiam

exca-

(*i*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*k*) Tab. XI. Fig. 3. 4. (*l*) Anat. Hep. c. 10. (*m*) Impet. I. Anat. Tab. IV. (*n*) l. 5. Fig. 18. (*o*) Tab. IX.

excavata est; cur in *ima*, non etiam superiore excavata esse dicitur? Animadvertas hic oportet, quo tua ista verba spectarent, cum *posticam*, & *superiorem* hepatis *faciem* scripsisti; sic facile jam quid mihi velim intelliges, neque te de ea regione foveæ, quæ *saltem supra imam regionem foveæ*
901 sit, sed de ea regione hepatis ibi scripsisse cognosces quam supra iis verbis descripseras: *duas regiones* hepatis, *gibbam scilicet seu convexam*, & *cavam seu concavam*, *primam superiorem*, & *dia-*
17 *phragmati contiguam*, *alteram inferiorem*, *quæ ventriculo*, *aliisque abdominis visceribus obvertitur*. Itaque has duas regiones inter se opposuisti, cum
27 ea scriberes de quibus loquimur: *Quoniam autem introitus in hepar ramorum cavæ ad posticam*, & *superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur*; *Ingressus autem portæ*, *ejusque propaginum ad ejus sinistrum latus*, *seu concavæ regionis centrum*; --- *sequitur necessario* ramorum utriusque venæ intra hepar decussatio. Sed de illa fovea, & hisce venis infra fortasse etiam scribam. Nunc ad alias figuræ hepatis varietates redeamus.

15 Vesiculæ fellis particulam hepar a convexa
902 facie inspicientibus, non (quod tu credere videris) semper apparere, & Verheyenius (*p*) admonuit, & III. illa quæ supra memorata est, Figura (*q*) Eustachii confirmat. Quod autem plerumque appareat; non modo ipsius longitudini, verum etiam limbo hepatis tribuendum est, qui ad eum locum plerumque sursum sinuatur, & deficit minus in his, in aliis magis sic, ut in quodam cadavere alteram fissuram in convexa facie repræsentaret, ejus persimilem quam proxime vena umbilicalis subibat, in alio autem limbi curvaturæ non ibi solum, sed alibi etiam conspicerentur.

Cæterum quæ ad eum locum, ut dixi, plerumque est, eodem pertinere, crediderim, quo sinus ad excipiendam Vesiculam in cava jecoris facie excavatus, videlicet ne illa quo tempore a subjectis visceribus jecinori apprimitur, plus fellis quam plerique opus habeant, in intestinum eructaret, si nimis undequaque comprimeretur.

893 16 Quod denique scribis, *correspondere hanc Tabulam* I. *Cap. VI. Part. I. Historiæ tuæ*; optandum quidem hoc esset; sed illi Capiti, præsertim quod ad Ligamenta attinet, sive in nova, sive potissimum in prima Editione legatur, vereor, ut hæc Tabula satis respondeat. Nam ut de Ligamento dextero sileamus; certe ibi peculiare *cum*
17 *xiphoide cartilagine* Ligamentum probas, neque præter hoc, ullum aliud agnoscis per quod hepar *sinistrorsum* nectatur.

17 Sentio, me super I. Tabula & plura, & fusius scripsisse quam mihi ab initio propositum fuerat. Quare de sequentibus Tabulis vel paucio. ra, vel prefius scribam. Et primum in II. illud probo quod eos sequaris qui humanum etiam hepar in lobos dividunt. Etsi enim non usque adeo sejunctos habet, ut bestiæ plures; tamen sic satis habet distinctos: & si cerebri singula hemisphæria in lobos dividimus, quamvis superiore facie nullam exhibeant distinctionem loborum; quanto id magis servare possumus in jecinore in quo ea distinctio, facie etiam superiore, semper a suspensorio Vinculo, sæpe etiam a magis, ut diximus, extuberante lobo dextero indicatur. Num tamen facies hepatis inferior tam alte in lobos tota divisa sit, & *aperta*, ut in hac Tabula, aliisque ostenditur, ibi videbimus, ubi loquemur de IV.

18 Quod ad *extantias*, seu *eminentias* attinet in hac inferiore facie hepatis occurrentes, primum dubito, num istam cui littera E inscripta est, *an-*
894 *tiqui vocarint hepatis portas*. Hippocrates enim, vel potius vetustissimus Auctor libelli *de corporum resectione*, non unam, sed duas indicat prominentias quas antiqui *portas* vocabant: *Hepar*, inquit, *apices habet duos*, *quos portas appellant*, *in dextris locis sitas*. Deinde magis etiam dubito, num illa *productio* quam littera G imposita indicas, ea sit quæ „ apud Antiquos ab aliqua figuræ simili-„ tudine nominibus variis insignita est, nunc *gla-„ dii*, aut *cultri*, nunc *aurigæ* „ pariterque num *minores* istæ *protuberantiæ* per litteras KK a te, 895
Vir cl. definitæ, illæ sint „ ab Antiquis ob ali-„ quam figuræ similitudinem nominibus *foci*, *men-„ sæ*, & *unguis* confusim indicatæ. „ Nam ejusmodi nomina sive Haruspices, ut Ruffus Ephesius (*a*), sive Medicum aliquem, ut Theophilus (*b*) scripsit, auctores habeant, multiplicibus jecoris fibris, hoc est lobis, ut multis in bestiis ad sacrificia olim, & ad anatomen adhibitis occurrunt, divisis fuerunt imposita, quod laudatorum Scriptorum verba indicant, & Vesalius (*c*) censet: neque a figuræ similitudine petita, sed vel ab attributis hepati facultatibus, ut diserte apud Theophilum explicatum est, vel fortasse etiam, idque apud Haruspices, ab iisdem commentis secundum quæ de capitibus (sic enim appellabant) duobus jecoris domesticum unum, hostile alterum vocabatur, quod memorat Riolanus (*d*), & prolato Lucani loco, exponit Stuckius (*e*). Quid? quod Riolanus idem, *unguis* nomen, ut librariorum mendum expungit. Quid? quod non ejusdem lobi, ut docet Theophilus, *culter*, & *auriga* nomen erant. Quid demum? quod vel Ruffi ipsius ætate quæ loca in humano jecore hoc, vel illo istiusmodi nominum vocanda essent, definiri non poterat: *in homine quoque*, *sed obscura*, inquit, & *incerta reperiuntur*: *ad nullumque medicinæ profectum necessario nominantur*. Veruntamen ut ego dubitationum mearum causas profero, sic minime improbo quod hæc quoque nomina memoraveris, ne quid eorum quæ ad argumentum spectabant tuum, prætermitteres. Quæ cum attendo, nequaquam vereor, ne tanquam minuta, aut inutilia ulla horum quæ scribo, contemnas, quippe quæ ad tuum argumentum omnia videas pertinere.

19 Spigelii Lobulum (sic enim ego quoque appellabo, etsi non ignoro, ante Spigelium fuisse a Vidio (*f*) saltem descriptum nomine *parvulæ fibræ*, *quasi nucis* & *cæt.* ante Vidium autem ab Eustachio delineatum) Spigelii, inquam, Lobulum recte doces varia sæpe figura inveniri: quem haud raro valde dissimilem illius comperi cujus magna ex parte persimilem alias deprehenderam, accuratæ Eustachii (*g*) delineationis, ut mirum tibi videri non debeat, si ingenue confitear, me non satis meminisse, an unquam ullius istorum quos in hac, aliisque Tabulis exhibes, consimilem viderim. Etsi enim aliquando vidi ejus similem quem Tabula IV. proponis; tamen hic etiam, quamvis non ita, ut reliqui, extuberans totus, haud multo aliter quam ipsi, finitur. Ego vero ita solitus sum invenire, ut a dextris in isthmum plerumque desineret (nonnunquam enim ne vestigium quidem isthmi fuit) isthmum autem neque ita crassum, neque ita deorsum obliquatum, ut tuæ omnes Tabulæ ostendunt, sed ad Eustachii delineationem propius sane quam sæpe accederet reliquus lobulus, accedentem; tantum abest, ut secundum meas quidem observationes, ista ejus quam
exhibes, *habitudo communior sit*. A sinistris vero 894
invenire consuevi in angulum fere desinentem qui interdum triangularis pyramidis verticem refert, alias magis compressus est; solet autem ab reliquo hepatis corpore liber & solutus antrorsum versus extare.

20 De Ligamentis supra a nobis scriptum est satis. Hic illud tantum addemus, Sinistri positum 895
una eademque opera in II. hac Tabula indicari potuisse, si non ita sursum, sed in transversum fuisset dispositum. Nam inferius quidem Ligamentum quod vena olim fuerat umbilicalis, in adulto apertum pingi non debuisse, ita manifestum est, ut omnes, non modo ego, hoc inter Operarum

(*p*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*q*) Tab. XI. (*a*) De corp. hum. Part. appell. l. 1. c. 28.
(*b*) De corp. hum. fabr. l. 2. c. XI. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7. (*d*) Anthrop. l. 2. c. 21. (*e*) Sacror. Descript.
(*f*) De Anat. corp. hum. l. 5. c. 7. & Tab. 64. Fig. 12. (*g*) Tab. XI. Fig. 4.

errata sint relaturi: cui similia in alias quoque Tabulas irrepserunt, ut cum in III. *introitus in cavam* Venosi Canaliculi *h*, in VIII. autem Tabulæ Figura II. illud idem umbilicale Ligamentum F aperta sunt delineata. Nimirum omnia non possunt animadverti: quemadmodum; ne a vena umbilicali recedam; cum supra scripsisti; hanc a
893 vena portæ *fere in medio hepatis excipi*; aut minime ipse animadvertisti, nisi aliquid adderes, unde constaret qua ratione istud *medium* intelligeres, posse ita intelligi, ut verum scribere non videreris; aut illud addidisti tu quidem, sed a Typographo omissum est.

21 De Canali Venoso nihil dico, nisi quod ut in adulto, æquo crassior videtur. De Vena autem Portæ, & Cava super aliis Tabulis sermo erit.

Nunc de Arteria Hepatica scire aveo, quinam ejus rami multo maximæ istius jecoris parti inservirent? Lobus enim sinister hepatis cum dextero comparatus, sane parvus est & crassitudine, & ambitu, ut interdum vel in Eustachianis Iconibus aliquanto minorem desideraverim. Tu igitur, Vir cl. qui id minime ignoras, qua, obsecro, causa cum utrumque istius Arteriæ ramum, & omnes fere propagines monstres versus sinistrum lobum directas; vix harum unius partem, eamque exiguam ostendis se dextrorsum versus insinuantem, tantæ isti moli majoris lobi prospecturam? Hoc certe ne cum tua quidem convenit Tabula IV. in qua totum dexterum Arteriæ ramum, sinistro sane majorem, in lobum dexterum immittis. Porro illa de qua modo dicebam, propago quomodo certo in loco qui haud procul est ab 2, ita repente dilatatur, ut origine sua multo amplior sit? Po-
898 stremo quod *omnes* Arteriæ hepaticæ furculi *denique* in venæ Portæ, *ductuumque biliariorum tunicis, & capsulæ substantia desinant*, libenter crederem, nisi ego, ut alias scripsi, quod Cel. Ruyschius, vidissem, ejus videlicet Arteriæ ramuscu-los ad membranam quoque investientem hepar pertingentes, per eamque repentes: quarum similes observationes habuisse audivi Joannem Loquet, qui atro humore injecto, ejusdem Arteriæ finem non modo in ea membrana, sed & in hepatis Ligamentis invenit. Ejus *Disputationem*, quæ de *Arteria* quidem *Hepatica* inscribitur, sed alia quoque complectitur æque ad argumentum tuum pertinentia, minus miror me nondum vidisse, cum tibi ipsi neque in I. neque in nova hac *Historiæ Hepaticæ* Editione notam fuisse, animadvertam.

22 Glandulas conglobatas, cavo hepatis adhærentes, scribis, *capillamenta venosa propria in ramum portæ magis attiguum transmittere*. Si scriberes *in radicem portæ*, ut intelligere possemus de furculo quopiam ad venas cysticas pertinente; res sane esset expedita. Sed *in ramum* qui arteriæ videlicet vices gerat, venosas radiculas influere, & in eum canalem ex quo sanguis in capillamenta urgeri debet, sanguinem ex quibusdam capillamentis inferri, atque admitti, videtur sane vel apud te, Vir cl. sine dubitatione scribi non posse,
1087 qui hoc *speciale privilegium* venis cysticis, quæ in ramum tamen venæ Portæ non influunt, servasti. Veruntamen quod injectiones sine ambiguitate docebunt, hoc sequar.

23 Cystis felleæ, sedes, ut tot alia in hepate vidimus, varia sit in variis, necesse est. Ne enim alias observationes memorem; Eustachius (*b*) certe qui illam semel, atque iterum pinxit, utrobique magis a fissura hepatis distantem exhibuit, quam tu in ulla de tot Tabulis exhibueris. Sed hoc mitto. Neque magis mihi in præsentia quidem dispiciendum existimo, quem ad angulum Meatus cysticus cum hepatico Ductu confluat; quanquam ego ad acutum angulum a parte hepatis solitus sum invenire, nec fere video, si VII. tuæ Tabulæ Figura II. in quodcumque cavum hepar de tot quæ pingis, transferretur, quænam apta ei Vesiculæ sedes contingeret. Verum aut illo ipso, aut quocumque alio ex tot quæ delineas, cystici, & hepatici canalis confluxibus in quodcumque a te pictum cavum jecur translato, jam attendere illa præstat quæ in hujus II. Tabulæ Explicatione, & recte quidem, doces, *Ductum* 899
communem a te *exhiberi*, *naturalem in hac figura ad duodenum inclinationem, & directionem quidem præseferentem, sed sinistrorsum reflexum*. Jam igitur fingamus, Ductum Communem, & cum hoc Hepaticum, & Cysticum a sinistris quo tu reflexisti, eo quo debent, reduci, simulque eorum memores quæ supra constituimus, cavam hanc hepatis faciem in eum quem secundum naturam positum habet, restitutam intelligamus. Particula quidem jecoris quæ proxima limbo est, qua fere videlicet fundum excipitur Cystis, posteriora fortasse respiciet magis, quam inferiora; reliqua autem hepatis cava facies, ideoque illa etiam ex qua Cystis cervix, & meatus Cysticus pendent, inferiora magis, quam posteriora spectabit. Hæc ubi semel vel ex tuis hisce Tabulis probe animo conceperint quibus cadaverum copia non est, non poterunt sane non intelligere, Cysticum ductum, ad confluxum illum suum tendentem, non ascendere quidem, sed descendere, & præterea secundum curvaturam in Figura illa IV. (*i*) ab Eustachio, in tuis autem fere omnibus a te pictam, & a Bauhino (*k*) etiam memoratam, sic reflecti, ut ejus orificium non defluenti ex Canali Hepatico bili, sed retrocedenti ab intestino per Communem, obvertatur. Non est opus, ut Piccolhomini, ut Vidii, ut Hornii vel descriptiones, vel picturas, quibus hæc firmentur, proferamus, quando satis est Summi Anatomes Doctoris qui iis, aliisque facem prætulit, Gabrielis Fallopii (*l*) verba producere: *Cervix*, inquit, vesiculæ *prope portas quasi duplicata reflectitur, atque ipsius pars altera, quæ cum meatu* hepatico *conjuncta est, non sursum ad portas, sed deorsum ad duodenum respicit*. Quorsum hæc? inquies Vir cl. Eo nimirum, ut monstres, quemadmodum componi hæc queant cum iis quæ de *indubitabili* scribis *digressione in* 102
cystim totius pene liquidi ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis. *Manifestum hoc trahis ex naturali hepatis, ductus ejusdem excretorii, & ipsius folliculi positione*. Hanc autem ita describis: *Folliculus imum cavæ regionis inhabitans perpendicularem situationem servat; cujus collum seu angustior capitas superius ponitur; fundum seu amplior pars ad inferiora jacet. --- Producto hinc verticaliter a cervicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductus fellei insertionem ascenso; patet, ut supra, bilem ex ductu hepatico ad hoc bivium deventam, facilius in ductum cysticum, longitudini perpendiculari proximum a gravitate sua deturbari posse & cæt.* Supra au- 99
tem scripseras, cysticum ductum *hiare osculo sat amplo in tubi biliferi basim; --- indeque ab eo quasi perpendiculariter propendere; --- ut ideo tamquam vorago viam occupans, trajicientem ibidem placide versus duodenum bilem, hujusque veluti præcipitii nesciam deglutiat, & per propriam cavitatem raptet*. Nos vero bilis a meatus Communis sine in Hepaticum retrocedentis partem quidem ascendere per Cysticum posse, & sic in Vesiculam postremo descendere, nunquam negavimus. Sed *totam pene* bilem quæ ab Hepatico in Communem defluit, inter defluendum, *a gravitate sua deturbari* in Cysticum, ut qui ab Hepatico *quasi perpendiculariter propendeat*, hæc vero in præsentia intelligis cur probare pariter non possimus.

24 Intelliges quoque, cur nobis probari nondum queat, *ingressum venæ Portæ esse ad Hepatis sinistrum latus, seu concavæ regionis centrum*, si ni- 900
mirum animadverteris, foveam hepatis C C, ejus regionis *centrum* non *esse censendam*, nisi jam jam prope D. quo usque *elongari ad latus dextror-*

(*b*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (*i*) Tab. XI. (*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45.
(*l*) Obs. Anat.

trorſum illam foveam docuiſti *pro ingreſſu, ſinu, ac primis diſtributionibus trunci venæ portæ*; quem quidem locum jam jam prope D, non eſſe *ad Hepatis ſiniſtrum latus*, iidem oculi per ſe judicant, qui ejus faciei hepatis centrum eſſe, judicant. Nam quod mones, *Truncum venæ Portæ (in hac icone ad dextra, & ſuperiora revera inflexum, ſed in his, quæ ſubſequentur, figuris propria in ſede perſpiciendum) hanc foveam, ſeu centrum cavæ hepatis tranſmittentem, ſiniſtrum pariter ejuſdem cavæ regionis latus neceſſario occupare*; primum hic quæritur, ut de ramis venæ Cavæ quærebatur, de *introitu in hepar*, hoc eſt de ipſo fine trunci venæ Portæ, non de ſede trunci ante introitum, ſive ante finem, quæ nimirum ſedes ſiniſtro quidem eſſet in latere, ſed non in centro tamen cavæ hepatis regionis. Deinde ſi in hac ipſa II. Tabula truncum venæ Portæ propriam in ſedem reſtitutum intelligamus, nunquam ſane illuc trahi poſſe, perſpiciemus, ut locum occupet quem in *ſubſequente* Tabula III. eidem aſſignas: qua de re, aliiſque eadem Tabula exhibitis protinus, quæſo, videamus.

25 In III. igitur Tabula (in nulla enim alia ex *his, quæ ſubſequuntur, Figuris* id agi a te, video) *Truncum venæ Portæ propria in ſede perſpiciendum* proponis. Qua de re ut vere exiſtimare poſſimus; neceſſe eſt ut ſedem, poſitum, figuram Sinus ejuſdem venæ, & quam in Sinus hujuſce partem truncus venæ ipſius deſinat, cognoſcamus. Quod ad me attinet, eum Sinum oblongum, & a dextero hepatis lobo ad ſiniſtrum in tranſverſum porrectum obſervare ſolitus ſum ita uti cum ad eum pervenit locum ad quem umbilicalem excipit venam, ſe ſe, aut amplum quaſi ramum, huic eidem venæ obviam mittat. Porro ut Sinum, ad extremum ſiniſtrum, vena adit umbilicalis, ſic prope extremum dexterum, ſubire truncum video venæ Portæ: hoc autem Sinus extremum dexterum extremam foveæ hepatis dexteriorem partem ſic tenere, uti haud raro non totum oculis pateat, ſed hepatis ſubſtantia, quæ iſthmo lobuli Spigeliani proxima eſt, obductum, niſi hæc auferatur, deducaturve, ex toto conſpici non poſſit. Quamobrem ſicuti haud raro mihi accidit, ut truncum venæ Portæ in eam Sinus partem influere viderim quæ iſthmum contingebat (id quod in IV. illa Figura (*a*) ſatis indicavit Euſtachius) ſic nunquam accidiſſe memini, ut eo influentem viderem quo tua III. Tabula oſtendit, nec, quod conſequitur, ut Sinus ramos dexteros; ne de aliis nunc loquar; jam diviſos, atque ita patentes tanto ab dextera foveæ ora intervallo conſpicerem. Quæ omnia ſi velis diligenter attendere; facile intelliges, obſervationes meas longe magis ad illa accedere quæ Tabula II. indicas, quam ad hæc quæ III. proponis. Neque tamen credas, me negare in aliquo interdum cadavere rem ad hunc modum poſſe inveniri. Nam Gliſſonium (*b*) quoque video trunci venæ Portæ ingreſſum in Sinum ſuum non a dextris delineaſſe. Verum cum te animadverto in aliis pariter duabus Figuris (*c*) quibus hunc eundem ingreſſum, quamvis vena ab hepate exempta, pingis, a dextris non pingere, idemque ſervare in Tabula hac III. in qua id agis, ut Truncum Venæ Portæ propria in ſede perſpiciendum proponas; peto abs te illud primum, ut ſaltem moneas, non ita rem ſe ſemper habere, deinde hoc quoque, ut amplius quæras, ſitne crebrius in naturæ conſuetudine poſitum, ut res ſe habeat ſecundum hanc tuam delineationem, an ſecundum meas illas obſervationes, præſertim cum mecum faciant præter Euſtachium de quo paulo ante indicatum eſt, duo Experientiſſimi, & Celeberrimi Anatomici Kerckringius (*d*), & Heiſterus (*e*), qui venæ Portæ ſuum in Sinum ingreſſum pingentes, hunc prope Sinus extremum dexterum commonſtrarunt.

26 Nunc a vena Portæ ad Cavam tranſeamus.

Scribis, *Cavæ truncum poſtquam inſculptam in ejus gratiam hepatis foveam ad quatuor circiter digitos protenſam emenſus eſt, ab eadem emergere, relictoque jecore, ad lumborum vertebras juxta aortam protendi*. Etſi mallem, hujus etiam venæ progreſſum ſecundum ſanguinis motum, non contra hunc, memoraſſes; ea tamen re omiſſa, hoc dicam, non videri mihi, illius foveæ longitudinem ſine aliqua ejus varietatum commemoratione definiri poſſe. Nam certe in quibuſdam, etiam magnis, jecinoribus multo infra iſtam menſuram vidi, ut vix duos tranſverſos pollices æquaret, ima etiam parte computata, quæ potius quam fovea, leve jam jam deficientis foveæ veſtigium erat. Tu vero cum iſtam foveam, vel immiſſam foveæ partem venæ Cavæ ter pingas; longitudine ſemper exhibes multo majori, & quæ cum tua iſta *quatuor circiter digitorum menſura* conveniat. Quod vero ad ramos attinet ex hepate in eam venam influentes, primum in II. Tabula *inferiores* oſtendis, ſeu *poſtremos*, ut tu loqueris, *quos cava ſuo per foveam trajectu a lateralibus hepatis partibus excipit*, deinde in hac III. Tabula *tres principales*, ſeu *majores*. Verum hos majores nunquam, ut abs te, Vir cl. delineantur, vidiſſe memini. Equidem recordor, ipſorum orificia tam alte intra venam Cavam mihi nonnunquam ſe obtuliſſe, ut in hoc Theatro diaphragma oſtenderim tribus, inter ſe proximis, foraminibus pertuſum, medio uno, multoque ampliore quo vena illa Cava tranſmittebatur, duobus quæ huic adjacebant, minoribus per quæ hepaticæ hæ venæ trajiciebantur, ſtatim ſupra diaphragma Cavam adituræ. Sed contra haud ſubit, earundem orificia intra Cavam uſque adeo infra ſeptum tranſverſum vidiſſe, ut ſummum omnium ab fine Venoſi Canaliculi duorum pollicum intervallo; reliqua trium, quatuorve diſtarent, quemadmodum a te oſtenduntur. Imo ea obſervare ſolitus ſum in illa ipſa parte venæ Cavæ quæ diaphragma verſus ex jecinore emergit, aut jam jam eſt emerſura, neque fere plura duobus, ſic tamen, ut in unum ex iis orificiis binos ex majoribus ramis confluere, interdum diligentius attendens, animadverterim. Ramos autem illos minores nulla certa aut loci, aut ordinis, aut numeri, aut denique amplitudinis ratione in ſubjectam proximam venæ partem deſinentes inveni. Sic etiam nuper de tribus jecinoribus primum vix unum oſculum exhibuit, idque ſatis parvum, tranſverſi digiti infra majora intervallo; alterum duo, vel tria mediocria orificia; tertium nihil ejuſmodi, ſed minuta tantummodo hic illic foraminula oſtendit. Quin te ipſum quoque aut multo his minora foraminula, aut nullum certe infra majora, ſatis notabile oſculum interdum vidiſſe, non modo hæc III., ſed & IV. Tabula confirmat. In qua etſi, vena Cava exempta, nudam hujus foveam oſtendis; ramulorum tamen in venam influentium hiantia oſcula ſupereſſent; nam non concidere, nec connivere, maxime venarum hepatis proprium eſt.

27 Qua de re quantum per ſe ultro obvia, atque conſpicua, tantum ab Anatomicis fileri ſolita, equidem optaſſem, ut tu, Vir cl. in Hiſtoria Hepatica mentionem injeciſſes, & cur inſtituta illa ſit, quæſiviſſes. Nam certe quamcumque jecinoris partem in fruſta, ut libet, conſcindamus, quæcumque ejus venæ vel majores, vel parvulæ, in tranſverſum diſſectæ, ſectiones omnes ſuas offerunt patulas atque hiantes, indicio manifeſtiſſimo, exteriorem omnem tum propaginum venæ Cavæ, tum Capſulæ Portæ ſuperficiem cum hepatica ſubſtantia, cum Capſula autem venam Portæ ſic cohærere, ut harum omnium venarum quæ quidem magis ſub ſenſum cadunt, parietes nunquam, ut alibi poſſint concidere, ſed propter ejus cum quo undequaque cohærent, corporis ſtabilem conſiſtentiam, ut loquuntur, & firmitudinem, expli-

(*a*) Tab. XI. (*b*) Anat. Hep. c. 33. (*c*) Tab. VIII. Fig. 1. & 2. (*d*) Spicileg. Tab. XXIX. Fig. 1.
(*e*) Eph. N. C. Cent. VI. Obſ. 27. & Compend. Anat. Tab. III. Fig. 12.

explicatos extenſoſque ſervari neceſſe ſit. Idque non in hominis modo, ſed in aliorum quoque animalium jecinore Natura præſtitit, quantum ex ſuis, bovis, & hujuſmodi quadrupedum, ac nonnullorum piſcium, aliorumque animantium diſſectione cognovi. Hoc autem eo pertinere, ut *progreſſus ſanguinis* per vaſa hepatis *promptiſſime fieri poſſit*, tradi video in quadam Medica Diſſertatione, in qua una, quantum in præſentia memini, hanc obſervationem commemoratam invenio. Ea Diſſertatio, non uno nomine ad tuum ſpectans argumentum, ſub præſidio Medici Nobiliſſimi G. E. Stahlii habita eſt, inſcriptaque *De Vena Portæ Porta Malorum*. Cæterum an illa ejus rei cauſa ſit, quod a primo ratio ipſa videtur confirmare, ne ſanguini, lento ac debili impetu per jecur propulſo, ſuperandi concidentium venarum obices opponantur; an vero illa ipſa res ex parte tamen inſerviat ad opportunam in hepate tarditatem ſanguinis conſervandam, quatenus huic circumjectæ vaſorum tunicæ, ut diſtendi, ac diſtrahi, ſic reſilire, & contrahi ad urgendum ſanguinem haud ſatis queant, indagari fortaſſe poſſet. Utcunque eſt; excretorii etiam bilis canaliculi (non modo arteriæ, quæ & alibi id ſolent) mihi in diſcindendo hepate, hoc nonnunquam attendenti, ſic ſatis, quamvis non æque manifeſto, patulas ſectiones exhibere viſi ſunt. Hæc autem omnis diſquiſitio ad quarundam etiam aliarum partium ſanguifera vaſa transferri poteſt quorum tranſverſas ſectiones ſic ſatis patentes animadverti, & nominatim pulmonum, ac renum, dum hos ſecundum longitudinem a dorſo ad ſinum, illos autem tranſverſos diſcinderem. Sed nunc ad hepatis lymphæ ductus tranſeamus.

28 Horum *germanos icones* tibi in promptu eſſe, indicaveras A. 1711. Hic autem ea vaſcula
21 exhiberi a te dicis *qualia jam anno 1706. in juve-*
901 *ne aſcitico, & melius anno 1714. in homine, hydropica pariter ægritudine denato* obſervaſti. Sed minimorum, qualia lymphatica ſunt vaſculorum tot, tantæque in variis cadaveribus varietates ſpectantur, ut ex una, aut altera obſervatione *germanas* (tua pace dixerim) & quæ id ſaltem quod plerumque eſt, exprimant, eorum delineationes ſperare non poſſimus. Accedit manifeſtus Pictoris error, qui quomodo toties errare eundem errorem potuerit, quot internodia lymphæ ductuum in-
902 verſa deſcripſit, cum te *neſcire* fatearis, tanto minus intelligere aliis licebit, præſertim animadvertentibus, recte eundem Pictorem internodia expreſſiſſe in pleriſque ex iis lymphæ ductibus qui per fellis veſiculam obvii ſunt: quæ diſcrepantia etiam facit, ut te in univerſum monente: lymphaticorum *internodia inverſa in hoc iconiſmo exhiberi*, noſtri turbentur Tirones, qui hoc ut de omnibus dictum vident, ſic in omnibus non queunt agnoſcere. Sed vide, quæſo, ne alia ſint, eaque graviora, quibus Tirones perturbentur. Hoc certe iconiſmo, quo *capſulam Gliſſonianam in ſitu* oſtendis *ſinum portæ circumcingentem*, commonſtras quoque, *occaſione ortus, progreſſus, & termini Lymphaticorum hepatis, partem Pancreatis, & receptaculum chylare in ſitu cum ductu Thoracico; tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant, & ſupradicta lymphatica ad extremos fines deferunt*. Cum autem Sinum venæ Portæ Capſula conveſtitum *in ſitu* oſtendere non poſſis, quin facies hepatis, quæ inferiora ſpectat, conſpiciatur, per hanc autem faciem Thoracicus ductus non modo non feratur, verum neque eidem faciei hepatis, ſed poſticæ, quam a Veſalio delineatam eſſe, diximus, reſpondeat, haud inutile, opinor, fuiſſet, ſi alicubi in tam longa præſertim Explicatione Tirones monuiſſes, ne, præter ſententiam tuam, ſibi forte imponi a pictura paterentur, ſed hepar ſecundum naturam ita poſitum meminiſſent, ut ejus ſuperior in Figura limbus ad poſteriora, inferior ad anteriora, & quod conſequitur, hic quidem ad eam regionem pertineat quæ a chyli Receptaculo, *in ſitu* collocato, longe abſit, ille vero ad eam quæ Thoracico ductui, ſuæ ad corpora vertebrarum ſedi affixo, propior ſit, ita tamen propior, ut diaphragma inter hepar, eumque ductum intercedat, alterumque ab altero ſic dirimat, ut illud in ventris cavea, hic intra ipſos thoracis parietes contineatur.

29 His igitur ita, ut par eſt, conſtitutis, animoque probe conceptis, de iſtis ſingulis quas commonſtras, Partibus videamus. Et primum, ſi limbum hepatis qui in Figura ſuperior eſt, ſic ad poſteriora deorſum trahi, intelligamus, ut picta hepatis cava facies naturalem obtineat locum, ventriſque inferiora reſpiciat; non ſatis video quî illa ductus Thoracici *inſula* quâ littera H comprehenditur, neque inferiore hepatis plano ſuperior ſit, neque ab hujus partibus quæ tres, aut quatuor tranſverſos digitos a poſtico hepatis limbo diſtent, ſatis remota, ut lymphæ ductus qui H litteram contingit, & qui item fere eidem H ſubjectus eſt, ab iis partibus eam inſulam adituri, deſcendere debeant, & tam brevi tractu, quam numerus internodiorum oſtendit, ad ipſam pervenire jam poſſint.

30 Mitto libenter hic quærere, num „Glandulæ 905
„ ad cavam hepatis conglobatæ --- omnes a plurimis
„ communi nomine *muſcoſæ* vocatæ ſint „ itemque illud, num lymphaticorum „ exortum jam
„ non eſſe glanduloſum, ex iis lymphaticis, quæ
„ in hac figura diligenter Archetypo collata, ab
„ externa jecinoris tunica propagantur, liquido
„ pateat„ quod enim pro *exortu* ipſe delineas, omnes viderunt, neque tamen omnes verum propterea lymphaticorum exortum *liquido* ſibi *patere*, crediderunt. Hæc, inquam, libenter mitto, & ad *partem* illam *Pancreatis, & receptaculum chylare* pergo, quæ *in ſitu* oſtendere te, dicis *cum ductu Thoracico, tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant*. Binæ iſtæ membranaceæ Productiones P. P. & SS. a te, Vir cl. ſic exhibentur, quaſi *pancreaticas, & chylares has partes* cum antica & convexa facie imi hepatis limbi *communicarent*: quod num verum ſit, ipſe vides, videntque omnes qui eum limbum in cadaveribus inſpexere. Porro cum ais: *in hac figura Chylarem ciſternam ſitum exacte ſuum, ſuamque cum jecore naturalem habitudinem ſervare; hic* 908
nempe productionem illam membranaceam SS. conſiderandam eſſe a T. ad R. non jam verticaliter, ſed pene horizontaliter protenſam; diſtantiam ideo in homine ab hepate ad ciſternam horizontaliter menſurare; hinc dubitationes magis magiſque ſuccreſcunt; nam & *menſura* iſta a T ad R longe brevior ſpatio eſt quod a T ad R *horizontaliter* ſecundum naturam intercedit, & ſi membrana ab imo hepate ad chyli Receptaculum *pene horizontaliter protenditur*, quonam modo (id quod ſupra quærebamus) ab inferiore hepatis facie lymphæ illi ductus & deſcendent, & breviſſimum emetientur ſpatium ut partem Thoracici ductus adeant ſex, ſeptemve tranſverſis digitis ſummo Receptaculo altiorem? Denique; ut alia præteream; ſi chyli Receptaculum *ſitum exacte ſuum* hic ſervat; quonam modo pars iſta Pancreatis *in ſitu* eſt? Si enim illud *in ſiniſtro latere ſuperiorum vertebrarum lumborum jacet*; eam certe Pancreatis partem a ſiniſtris habere non poteſt, quam extremam dexteram eſſe, cum craſſitudo oſtendit Pancreatici ductus, hujuſque ramorum vel longe major quam in *elaborata*, ut fateris, *Figura Graafii*, tum Lobulus compro- 907
bat in quem Pancreatis ima ora quaſi in appendicem ſolet prope inteſtinum excreſcere eo ipſo in loco ubi in cane, aliiſque ejuſmodi animantibus eadem ora quaſi in alterum producitur Pancreas: cujus in nobis Lobulus iſte leve quoddam eſt rudimentum.

31 Quoniam de Pancreate ſermo eſt, cujus ductum, & Communem, quem vocant, bilis Meatum in hac Tabula disjunctos proponis, maluiſſem ut in alia quadam utriuſque confluxum, & commune (ſic enim ſæpius ſe habere res ſolet) in inteſtino oſculum demonſtraſſes, vel ſaltem quod Gliſſonius fecit in *Anatomia Hepatis* ſua

(*) tu

(*), tu quoque in tua feciſſes, ut ſine illius oſculi, & eorum quæ ad ipſum pertinent, accurata deſcriptione *Hiſtoriam Hepaticam* omnino perfectam atque abſolutam non crederes. Tu vero *coalitum, & communem, unamque amborum* Ductuum *in inteſtinum inſertionem* vis interim ab Lectoribus *videri in eleganti, elaborataque*, de qua modo diximus, *figura Graafii*. Utinam hæc quæ inteſtino aperto obvia ſunt omnibus, ſatis oſtenderet. Neque enim quæro, ut nobis demonſtret quid de *novo Bilis Diverticulo* ſentiendum ſit, de quo non niſi ante hos ſex annos ſcriptum eſt a Præcl. Abr. Vatero in Diſſertatione de eodem inſcripta, ad tuumque inſtitutum pluribus locis pertinente. Non inquam, hæc quæro. Illa quæro, ut quæ ſine ullo apparatu ultro in omnium oculos incurrunt, exhibeat. Primum, commune illud oſculum non in cylindro ſic intra inteſtinum quaſi recta ſe conjiciente, & toto, ut videtur, corpore libere intra ejus cavum ſic proſtante, ſed in cylindro ſecundum inteſtini longitudinem inter hujus tunicas ad tractum interdum tranſverſi pollicis ſe demittente, ut altera cylindri facies intra parietem inteſtini deliteſcat, altera, hujus tunicas attollens, intra inteſtini cavum promineat, hæcque magis quam extrema ima cylindri pars quam caruncularam vocitant, oppoſitum inteſtini parietem reſpiciat. Hunc enim haud ſemper caruncula reſpicit; ſed ſæpe omnino deorſum cum inſculpto oſculo converſa eſt; ut propterea in multis id oſculum non in medio quodam monticulo, inſtar umbilici, eſſe videatur. Porro oſculo ac toti cylindri protuberantiæ cum alias, tum nuper in ſex continenter ſectis cadaveribus ſuperinductam valvulam, eamque longe conſpicuam, vidi; ut mirer qui hanc omittant, & magis qui hanc negent, inveniri, Riolanum (*a*) credo, exercitatiſſimum alioqui Proſectorem, ſequentes, qui nullum, niſi quod ad Ureterum eſt fines, hic voluit artificium agnoſcere. Equidem non *duas membranulas*, a Veſalio (*b*), atque aliis propoſitas, *quæ utrinque ad orificii latus laxe propendeant*, imo ne unam quidem membranulam, quam huic officio præfectam alii commemorarunt, agnoſco, niſi forte unius membranulæ nomen pro peculiari membrana haud ſumpſerint, ſed idem quod Diemerbroeckius (*c*), & Verheyenius (*d*) intellexerint. Nam ego quoque nihil aliud invenio, niſi intimas inteſtini tunicas ſupra cylindri protuberantiam corrugatas, duplicataſque in modum valvulæ deorſum pendentis, & clitoridis præputium quodammodo referentis, ut facile ſurſum verſus duci poſſit ad caruncularum cum cylindro retegendam, & facile viciſſim reduci ad eandem operiendam. Quod quidem conſpicuum, in eodemque conſtans loco Naturæ artificium præclare intelligitur eo ſpectare ut quæ in ventriculo ſunt confecta, dum ad hunc locum delabuntur, ipſa in valvulam incurrendo, hanc deorſum verſus extendant, ſibique aditum in caruncularum orificium præpediant. Sed qua viciſſim induſtria cautum ſit, ne qua ſurſum, ut interdum contingit, ex inteſtino revertentia, in illud ſe oſculum intrudant, non ſatis adhuc mihi cognitum eſſe, fateor. Nam ſi cum valvulæ ora commiſſam quandam columellam carneam viderem, hac pro re nata deorſum trahi, tractamque ſervari poſſe, intelligerem. Nunc vero non valvulam, ſed imam cylindri, ſeu caruncularum oram quæ cum inteſtini pariete cohæret, in alterum corpuſculum, ſtabilis firmæque rugæ inſtar, produci video, deorſum pariter ſecundum longitudinem inteſtini protenſum, huicque tota altera facie affixum, altera intra inteſtini cavum prominens in his magis, in illis minus. Nonnunquam enim craſſiuſculum vidi, nonnunquam imo fine bifidum, ſæpius autem exile, ſimplex, & quo magis deſcenderet, eo magis extenuatum: fuit quoque cum vix levem obſcuramque ejus quaſi adumbrationem inveni. Longitudine etiam, aliquando tranſverſos digitos fere duos, interdum pollicem, alias minorem digitum adæquabat. Nemo adhuc, quod meminerim, id deſcripſit præter Virum Præclariſſimum Amiciſſimumque Jo. Dominicum Santorinum (*e*) apud Venetos Protomedicum, & in præſentia Anatomes Profeſſorem, qui *frænulum, ſeu ligamentum* hujus orificii nuncupavit. Ego ut quodammodo iis reſpondere Corporibus video quæ olim ſub ureterum oſculis in veſicæ collo deſcripſi, ita candide fatebor, me ut de illorum, ſic de hujus quoque vero certoque uſu dubium hærere. Venit quidem in mentem aliquando inquirere, poſſitne, ubi contrahatur, caruncularum oſculum, quod alioqui proximo cylindri, ideſt Communis ductus cavo aliquanto anguſtius eſt, coarctare, atque ita, opportune aditum ſurſum recurrentibus ex inteſtino ſuccis intercludere. Verum hoc frænulum deorſum trahendo, ut nunquam valvulam moveri vidi, ita caruncularum orificium viſum quidem interdum eſt contrahi, & anguſtius fieri, ſed interdum contra viſum eſt, ſic deorſum tracta infima ipſius ora, magis aperiri, interdum denique nec contrahi, nec aperiri, ſed ut per ſe erat, quantumvis traherem, permanere.

32 Proximum eſſet ut quæ de numero, figura, & ſede Receptaculi, & quod item de Thoracico ductu in iſtum modum flexuoſo ſcribis, aut pingis, non modo cum tibi notis Cowperi, & Henningeri, verum etiam cum aliorum pariter Celeberrimorum Virorum Saltzmanni, Cantii, Santorini Iconibus, aut deſcriptionibus, atque aliis quæ nobis in promptu ſunt, obſervationibus conferremus. Verum & tu idem in parte facere per te poteris, & nos ſuper hac III. Tabula jam plura ſcripſimus. Itaque his, aliiſque omiſſis, vel quę olim fortaſſe inter Bilſii Aſſeclas ſine ulla dubitatione accipi potuiſſent, vel quæ ut oppido perrara, ita certa quadam alia ratione ſunt enarranda, duo tantum ex te, cl. Vir, quæram. Alterum, ut quid intelligas per uteri *lactifera vaſa chyloſis ſuis uberrimis identidem copiis imbibita* diſerte exponas, atque ita exponas, ut quod tu videris facere, nos quoque dubitare cogamur, ne in mammas quidem per arteriarum ſemitam chylum importari. Alterum, ut ſi commodum eſt, iſtarum *avium rapacium* nomen indicare ne graveris, in quibus nimirum conſpexeris *non tantum lactea vaſa --- ex inteſtinis agminatim erumpentia, --- ſed ulterius producta ad omnia abdominis viſcera; imo & ad ipſa præcordia, penetrato diaphragmate, immediate repentia*. Nam ego qui non paucas aves, & in his ex rapacibus etiam quaſdam ſecui; ut iſta *lactea vaſa*, iſtamque horum productionem *ad omnia abdominis viſcera* prætermittam; nunquam certe, niſi in Veſpertilionibus, *diaphragma* vidiſſe memini. Hæc ergo omnia ſi in bono lumine collocabis; non tu quidem *quaſi adverſaria*, ſed iis dumtaxat præclarum egregiumque Opus *conſtruxeris*. 910

33 Sequitur ut Tabulam IV. inſpiciamus. Et primum id probo, quod ad *conciliandam figuræ perſpicuitatem*, arteriam hepaticam, & choledochum meatum *aliquatenus in propriis ramificationibus invicem diducta repræſentes*. Si tamen hunc rurſus ad illam adductum fingamus; ne ſic quidem ſatis intelligere poterimus, quomodo hæc Figura cum iis conſentiat quæ de utroque hoc vaſe alibi ſcripſeras, affirmans, *pari* utrumque *paſſu, paribuſque diramationibus excurrere*. Deinde ea quoque libens confirmo quæ de Iſthmo oſtendis, ac tradis, quo foveæ pro vena Cava paratæ ſumma latera ſæpenumero conjunguntur. At illud miror, cur Iſthmum alterum quo foveæ, ſeu mavis ſinus venæ Umbilicali attributi latera non abſimiliter committuntur, nec uſquam in *Hiſtoria Hepatica* memoraveris, neque in ulla de tot Tabulis oſtenderis; ſed totum hunc ſinum ſemper omnino apertum delineaveris. Attamen ita ego ſolitus ſum rem aliter invenire, ut vel nuper de octo decinoribus continenter inſpectis, nullum prorſus 931 27

fue-

(*) C. 16. (*a*) Antrop. l. 2. c. 22. (*b*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (*c*) Anat. l. 1. c. 15. (*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*e*) Obſ. Anat. c. 9.

fuerit in quo ſinus hic totus per ſe pateret. In tribus enim peculiare vidi Ligamentum, modo tenue, ac teres, modo latum, & craſſum, ſem. per autem firmum ac validum quo ſinus latera haud procul a magna quam tu vocas, hepatis fovea nectebantur ita uti illud diſſecare opus fuerit, ut venæ Umbilicalis ſumma pars, ejuſve cum Sinu Portæ connexio in conſpectum veniret. Præter id Ligamentum, in uno hepate ipſam quoque ejuſdem viſceris ſubſtantiam cum eo Vinculo in Iſthmi formam conjungi, eaque latera committere, animadverti. In reliquis autem quatuor jecinoribus nullo hæc alio vinculo, niſi ipſa hepatica ſubſtantia ibidem committebantur, in Iſthmum conformata interdum minimi tranſverſi digiti, nonnunquam pollicis craſſitudine, quo Iſthmo in nonnullis ad duorum digitorum, in aliis ad minorem tractum Sinus cavea operiebatur.

Quæ quamvis ab nemine, quod ſciam, deſcripta, cum ita ſe habeant tamen; poteras, opinor, te æquiorem præbere Doctiſſimo Reverhorſtio ubi in quadam ejus Figura Jecinoris, quæ in Theatro Anatomico Cl. Mangeti 3. eſt Tabulæ LXII, quæſiviſti: *Quid tandem ſit fiſſura illa C. quæ quidem cum*
914 *magna hepatis fovea haudquaquam communicat, ut hinc inter minorem hanc, majoremque aliam hepatis foveam, nova lobi ſpecies inter umbilicalem venam D. & felleam cyſtidem K. hic efficta repræſentetur, quæ quidem nuſpiam in hominibus viſa eſt. Quo autem pacto umbilicalis vena D. ſejunctam minorem hanc foveam C. trajiciens, ad ſinum portæ in majori fovea, quæ in hac figura ſatis longinqua eſt, degentem concurret?* Iſthmus enim a Præſtantiſſimo Viro haud procul ab *o* non omiſſus, operit, non tollit, fiſſuræ C continuationem, ut vena Umbilicalis D in eo poſitu, ſub Iſthmo, tanquam ſub ponte trajiciat ad ſuperiorem quæ a latere *f* adumbratur, fiſſuræ partem, atque ita cum ſiniſtro extremo Sinus venæ Portæ quod illuc demitti diximus, concurrat. Quod ſi oculos ad eam dumtaxat tranſtuliſſes Bidloi Figuram quæ ſupra iſtam ipſam Reverhorſtii in eadem Tabula proponitur, aut ad illos diligentiſſimi Euſtachii Iconiſmos (*a*), quibus cava jecoris pars commonſtratur; ut in his cunctis Iconibus eum Iſthmum, quantumvis minorem, non prætermiſſum conſpexiſſes, ſic Reverhorſtii factum probandum magis, quam improbandum eſſe, agnoviſſes.

34 Quoniam de hepatis foveis ſermo incidit, quas in nulla Tabula æque ac in præſenti detectas pingis; haud alienum eſt de iisdem pauca ſubjicere. Si ergo ipſas, quemadmodum a te, Vir cl. in hac, & proximis duabus ſuperioribus exhibentur Tabulis, cum pleriſque jecinoribus confe. ramus; ſane dubito, ne tam profundas amplaſque, quam tuæ iſtæ apparent, inveniamus. Et ſupra quidem de venæ Cavæ fovea dictum eſt, quam Spigeliani lobuli, hujus quoque rei gratia efformati, ſummum latus dexterum magna ex parte efficit, in multiſque etiam magis, dum ſe in notum, quem tu delineas, ejuſdem foveæ Iſthmum producit. De reliquis autem foveis illud univerſe dicam, vel non adeo amplas, niſi earum oræ diſtrahantur, vel non adeo profundas, ſi hæ diſtrahantur, apparere conſueviſſe. Quid mihi velim, quod ad mediam tranſverſam foveam attinet, hæc, & III. potiſſimum Tabulæ; quod ad foveas reliquas, II. Tabula ſatis oſtendit: quarum inſuper fovearum fundum non ſemper ejuſmodi eſt, ſed interdum ex ipſis lateribus efficitur illuc ad angulum convenientibus. Non me quidem præterit, Jo. Riolanum (*b*) ſcripſiſſe: *Jecur parte ſima adeo excavatum eſſe, ut manum excipere queat, & ab eo ſpecu quatuor, aut quinque canales, qui digitum reciperent, huc & illuc ferri per Hepatis ſubſtantiam.* Sed primum, hæc ſic exaggerantur contra Laurentium, in alterum extremum decurrentem, *inque Hepate cavitatem nullam* eſſe, ſcribentem. Deinde Riolanus cum de ſpecu dixit manum excipiente, facile hepar ſpectavit ex ſepto tranſverſo in ſe pendens, non in tabula reſupinatum. Poſtremo nos quoque noſtris credere oculis par eſt de iſto hepatis ſpecu, vel ut tu Riolano, opinor, indulgens loqueris, *hepatis antro*: 1053
quod nuper vel in maximo ſecundum naturam je- 1054
cinore tantum abeſt ut manus capax deprehenderim; multo minus amplum, minuſque profundum quam tu delineas, inveni, ſeu Portæ Sinu ſine ulla diſtractione ſublato, inſpicerem, ſive priuſquam Sinum prorſus auferrem: cujus certe, Capſula adhuc obducti parietes non modo ab fovcæ oris dexteris non tantum ſupra, infraque diſtabant, quantum III. tua Tabula oſtendit; ſed pleraſque earum certiſſime contingebant.

35 Verum ut in hiſce hepaticis foveis delineandis tui, credo, Pictores nimis liberales ſe præſtitere, ſic viciſſim nimium fortaſſe fuerunt parci in iis rimis deſcribendis, quibus ſæpenumero fiſſam jecoris ſuperficiem deprehendimus. Difficile enim eſt, ut vel ipſi in tot jecinoribus pingendis nullam viderint, vel tu aliquod data opera non quæſiveris ex quo illæ deſcribi poſſent. Cum enim ex iis octo quæ continenter me inſpexiſſe, ſupra demonſtratum eſt, quinque ſaltem fuiſſe, meminerim, in quibus ſine ullo aut præſentis, aut præ, greſſi morbi indicio aut rimas, aut ſulcos animadverti; non videtur dubitandum, ejuſmodi res quas ut morboſos effectus neſcio cui ingenti ficcitati olim acceptas referebant, ad hepar ſecundum naturam pertinere, ideoque in abſoluta ejus Hiſtoria omitti non poſſe. Sane Verheyenius (*c*) vel in contracta hepatis deſcriptione hæc ſcribere non prætermiſit: *Adſunt inſuper aliquando* in jecoris ſuperficie *foſſulæ, quædam longiores, quaſi fiſſuræ, nullo certo numero aut loco circumſcribendæ.* Itaque aliquam ipſarum mentionem tu quoque in deſcriptione tua videris feciſſe, ubi inter ea quæ Veteres exacte deſcripſerunt, præter fiſſuram pro vena umbilicali, *alias* memoraſti *minoris momenti* 18
fiſſuras & ſinulos. Et recte quidem diſtinxiſti. Aliæ enim ſunt rimarum inſtar, aliquando ſatis profundæ, & ubi oras diducamus extremi pollicis ferme capaces, quales in facie ſima haud procul a cyſti ſemel, atque iterum nuper conſpexi. Aliæ vero oblongos potius ſinus, & ſulcos referunt, intra quos interdum totus fere condi minimus digitus poſſet. Tales in tribus ex illis octo jecinoribus vidi, in ſumma convexa facie lobi dexteri inſculptos, & Suſpenſorio Vinculo parallelos.

Sed multo etiam proportione longiorem, ac profundiorem, ideoque rariorem oſtendit Cl. Wolfartus (*d*) in illo hepatis Iconiſmo quem ſupra commemoravimus, *Crenam* vocans *ſatis conſiderabilem, mentientem diviſionem partis dextræ hepatis in duos lobos*. Hos ego omnes ſulcos, illaſque rimas eadem vidi qua reliquum jecur membrana, non peculiari quadam, ut videtur credidiſſe Gliſſonius (*e*), *pellicula* obduci, multoque minus quales adverſus Tulpium Riolanus (*f*) in læſo fortaſſe jecinore, bis, aut ter vidiſſe ſe, ſcribit, quibus ut in olla ſciſſa ferositas quædam exſudaret. Itaque ut majores has, non perpetuas; ſic minores, minimaſve; ſiquis diligentius attendat, fortaſſe *perpetuas*, omnes autem, quas ego quidem conſpexi, *naturæ filias*, cum Malpighio (*g*) eſſe crediderim. Et hic quidem ad diviſiones illas retulit, ac rimulas quas ipſe inter hepatis lobulos perſpexit. Ego vero eo quoque pertinere cenſuerim, ut in quibus aut crebriores ſunt, aut majores, in iis jecur ad ſepti tranſverſi motus, & ſubjectorum viſcerum turgentiam, ac compreſſionem flexilius ſit. Ita etiam Splenem fiſſuris, & rimis quibuſdam ad oras præſertim ſciſſum, nonnullis autem haud raro & profundis, & ad medium uſque alterutrius faciei pertinentibus obſervamus, quas illud pariter præſtare, non dubito, ut viſcus in-

(*a*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (*b*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.
(*c*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (*d*) Eph. N. C. Cent. V. Tab. I. Fig. 2. (*e*) Anat. Hep. c. 9.
(*f*) Add. ad pag. 132. Enchir. Anat. (*g*) Exerc. de Hep. c. 2.

inter diaphragma, & ventriculum altius, interiusque quam plures Medici videntur credere, interpositum, ibi pro re nata facilius cedere, & flecti queat.

36 Nunc propius ad tuam IV. Tabulam revertens, in pauca rem conferam. Nam etsi Ligamentum Sinistrum multo ampliorem, inferioremque quam solet, cum hepate nexum habere video, etsi etiam quod ad nervos attinet, quædam conspicio quæ non sic vidisse me, memini; haud tamen me fugit, quam varia in rebus præsertim ejusmodi Natura sit. Igitur satis erit ex te, Vir cl. dumtaxat hæc quærere. Primum, cur *truncum* istum *nervi intercostalis* ex Vieussenii (*h*) potius Tabula XXIII. quam ex XI. Williſii (*i*) in Tabulam transcripseris tuam? Deinde, quando illum potius sequi maluisti, funiculum nerveum *a a* ex illo trunco in *antro Thoracis*, non cum Williſio (*k*), *Thoracis cavitate emensa, e regione fundi ventriculi*, deducens; eundem tamen funiculum & *furculum b* infimum longe breviores, & quod consequitur, *Plexum Glanglioformem* G, *hepaticum* a Williſio, *semilunarem* a Vieussenio appellatum, longe altiorem, aut certe origini illorum funiculi, & furculi propiorem multo quam Vieussenius, proposueris? Ad hæc, atque istiusmodi alia quæ sciens omitto, respondebis fortasse, te in istis rebus proponendis, non quid Vieussenius, aut Williſius, sed quid ipse videris, attendisse. Verum illud etiam attendas velim, num hac tibi responsione uti liberum sit, qui docueris scilicet, idque laudaveris „ sex ab iisdem (Williſio, & „ Vieussenio) graphice describi fibras nerveas *a* „ *plexûs intercostalis semilunari ad diaphragmatis* „ *perforationem diramatas & cæt.* „ cumque ego animadvertissem (*l*), Auctores illos *de nervis hepaticis neque ista eadem prorsus, neque ista eadem ambos unanimiter tradidisse*, nunc contendas, *utriusque Viri esse consonas, sibique invicem respondentes sententias*, neque *in hujus Tabulæ explicatione --- a Williſii, & Vieussenii descriptionibus* tuam *differre*. Sed Williſio, & Vieussenio paulisper depositis, quæ ostendis reliqua, explicasque, attendamus.

37 *Funiculi* sequuntur d. d. d. d. & cæt. *quos nervus intercostalis juxtim singula vertebrarum internodia, spinalibus nervis suppeditat*, & e. e. e. e. & cæt. *Funiculi alii, quos nervi spinales, æqualibus ad superiorum* d. d. *distributionem, intervallis nervo intercostali suggerunt, & cæt.* Verum si ista, ut his verbis explicas, ita se habent; binorum & binorum sive hujus, sive illius generis funiculorum intervalla, videntur esse oportere ut altitudines singularum vertebrarum, & quod consequitur, illa esse multo ampliora quæ lumborum, quam quæ dorsi vertebris respondent. Quid ergo est causæ cur tua in Tabula tria exempli gratia infima intervalla simul sumpta tribus supremis intervallis simul sumptis non ita ampliora inveniamus? Num quod intervalla tua infima lumborum vertebris non respondeant? At vel respondeant necesse est, vel Plexus Semilunaris G sit a te perperam collocatus. Sin autem respondent; cur ad ista infima intervalla Nervum Intercostalem pingis nullo modo in plexus illos hordeiformes excrescentem, quos Vieussenius (*m*) *circa internodia vertebrarum lumborum* in ipso non tantum pinxit, verum etiam descripsit? Præterea cur ad ista eadem intervalla funiculos d. d. pergis delineare, quos idem Auctor diligentissimus infra ea intervalla quæ dorsalibus respondent nervis, ab Intercostali emergentes neque describit, quod sciam, nec certe pingit? Sed tu aliter, opinor, ac Vieussenius, inveniſti. Cur igitur de novis tuis ejusmodi rerum observationibus Lectores in Explicatione Tabulæ non monuisti? Et sane erant quædam in quibus ab illo posses dissentire in istis ipsis origine, & termino, quæ, eundem secutus, Funiculis omnibus d. d., & e. e. sine ulla dubitatione assignasti. Nulla enim, ut alibi etiam indicavi, satis firma ratio apparet, cur non utrosque ab Spinalibus ad Intercostalem nervum, aut cur non vicissim primos funiculos ab iis ad hunc, alteros ab hoc ad illos transmitti, pro certo habeamus. Verum; ut omisso nervo Intercostali, duo, non plura, de iis Nervulis subjiciam, quos ab Semilunari Plexu deductos pingis; primum hoc quæro: cum nervulos h. h. eo desinentes ostendas ubi in proxima superiore Tabula chyli Receptaculi sedem collocasti, quod quidem situm esse dixisti *in sinistro latere superiorum vertebrarum lumborum;* quonam modo hic doceas, per eosdem nervulos *cieri communicationes hepatici plexus --- cum* plexu *renali vicino, seu dextro*? Deinde illud quæro, cum alios nervulos m. m. *vasorum biliferorum, arteriarumque divisiones per totam hepatis intimiorem substantiam, capsulæ ductu, subsequi*, doceas; quonam modo per *totam* hepatis substantiam sis eosdem persecutus, aut quomodo cum *arteriarum divisiones subsequi* affirmes, ne unum quidem ostendas qui arteriarum ramis dextri lobi jecoris partem maximam petentibus comitem adjungere se posse videatur?

38 De Tabula autem V. qua *ductus Hepati-cystícos, & Cysthepaticos in homine ostendere* conaris, vellem quidem, ut quod ego judico, id omnes judicarent, nimirum sic tibi visam rem se se habere, ut pinxisti. Sed in tanta, quantam ipse nosti, ejusmodi in rebus ad errandum procli. vitate vel ob arteriolas, vel ob ipsa etiam bilaria vascula ut ad reliquas hepatis partes, sic ad eam pariter quæ Cystim proxime contingit, pertinentia; profecto nisi homines videant aut certam aliquam facilemque, quam tu omittis, anatomicam administrationem propositam, secundum quam & ipsi eadem possint invenire, aut omnes saltem dubitandi causas ita amotas esse, perspiciant, ut undequaque consentiens veri lumen affulgeat, nisi, inquam, hæc probe videant; vereor ut qui præsertim in anatomicis sectionibus, aut etiam lectionibus sunt versati, ii continuo promptequa assentiantur. Nunc enim conspicient hepatis substantiam *profundius abrasam* sic ut exempli causa sinus pro vena umbilicali alte insculpti fundum ipsum, & quæ fundo suberat, substantiæ pars sublata sint; & tamen ad G intactum perstans *fundum majoris sinus hepatis*, multo adhuc profundius quam modo dicta sublata pars, subsidere videbunt. Legent, *non solum ab hac figura truncum cavæ, ejusque omnes propagines ablatas* esse, *sed & ulterius integram portam, & arteriam hepaticam, earumque omnes distributiones*: quarum quidem pleraſque, & præsertim minores, longe facilius esse sciunt Pictori omittere, quam Anatomico, salvo situ, & integritate conjunctorum bilis vasculorum, *omnes* auferre. Legent, *postrema* illa duo sanguifera *vasa licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porum bilarium exacte distributiones inire, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis lociſque non discrepent*. Intelligent profecto, quorsum hæc spectent, videlicet ne dubitatio ulla exoriatur conferentibus hanc tuam Pori bilarii delineationem cum tuis aliis vel Portæ venæ, vel arteriæ comitis delineationibus, & *divisiones, & cursus* longe discrepantes animadvertentibus. Attamen haud satis scio, quonam possint modo illum sibi scrupulum penitus ex animis evellere, cum sciant, observaviſse Glissonium (*a*), Portæ venam, Porumque bilarium in hepate *pari passu una progredi, & similiter iterum iterumque usque ad ultima capillaria dividi*; imo cum te ipsum videant non semel in descriptione tua hæc confirmasse, inculcantem: *Ramos omnes pori bilarii, non minus majores, quam minores, & ulti-*

(*h*) Nevrogr. (*i*) Nervor. Descr. (*k*) Ibid. c. 25. (*l*) Adv. III. pag. 38.
(*m*) Nevrog. Tab. 23. & l. 3. c. 5. (*a*) Anat. Hep. c. 27.

ultimo gracileſcentes --- portæ ſurculis inalterabiliter parallelos, communem directionem proſequi; pari paſſu, paribus diviſionibus excurrere. Vim hujus dubitationis te porro aliter declinare conatum eſſe, animadvertent, hæc illis prioribus hic ſubjicientem: *Adde ulterius, quod diſtributio capſulæ, & in conſequens vaſorum, quæ ipſa complectitur, eadem non eſt in ſubjectis omnibus; ut ideo habitudo bilariorum canalium in hac figurâ non tam exquiſite videatur concurrere cum habitudine portæ, per alias figuras noſtras exhibita.* Verum utinam ſolum *non tam exquiſite* videretur convenire. Certe optandum fuerat, Vir cl. ut in ſubjectum potius incidiſſes in quo tanta iſta diſcrepantia non fuiſſet, quam ut huic tot ejuſmodi defenſiones præparare deberes.

39 Sed fac, homines iſtas dubitationes depoſuiſſe. Ecce aliæ, atque aliæ exoriuntur. Nam primum animadvertent, te quatuor aliis in Tabulis primas ductus Hepatici diviſiones exhibentem, ne ſemel quidem ad eum modum exhibuiſſe, ut ſaltem hæ quas hic pingis, primæ, majoreſque ductus ejuſdem diviſiones cum alia de tot delineationibus ſic ſatis conveniant. Deinde ſi majoribus omiſſis ramis, ultimos ſpectent quos in hac Tabula verſus imum limbum dexterum pingis, cum iiſque conferant quos ultimos pariter haud procul ab eodem loco in Tabula III. delineaſti; invenient illos, quamvis, ob adjunctas venæ propagines, non omnino patentes, tamen multo quam hic oſtendas, craſſiores; ut dubitent, num ſatis ſit ad hanc tantam varietatem tuendam quod ab Schelhamero (*b*) in Programmate, in quo alia etiam comperies ad tuum argumentum ſpectantia, traditum eſt, videlicet *in hepate aliquando perexilem eſſe, aliquando magnum hepaticum ductum: quod in pathologicis uſum habet*; vel ſi hoc ſatis eſſe, credant; mirentur, cur non majorem Hepaticum ductum ad hanc potiſſimum demonſtrationem ſelegeris.

Porro hæc etiam quærent: quem ad ramuſculum duo illi ſpectent ſurculi quibus a ſuperiore parte eſt vicina littera L? cum alii omnes quo ſpectent, intelligatur: unde autem exiſtat, & prodeat is ramuſculus cui ſuperius reſpondet littera D? fundi enim foveæ D. ſuperficiem contingit, ſuperne integram, & quæ neque ſupra illius ramuſculi initium protuberat, neque quâ proxime infra eſt abraſa, ſecundum naturam protuberabat: præſertim vero quærent, quî fiat, ut ex primis atque majoribus Ductûs ramis ille qui dexterior erat, cum omnium ultimus ſit, tanto tamen craſſior ſit quam Ductus Communis M, qui & meatum Cyſticum jam excepit, & alios omnes Hepaticos ramos, atque adeo iſtum ipſum craſſiorem? Ut enim eadem ratio non ſit inter bilariorum Ductuum truncum, & ramos, quæ in aliis eſt vaſis; tamen illius unius rami major craſſitudo eſt, quam ut, rebus ſecundum naturam ſe habentibus, defendi ſic poſſe videatur. Utinam illud ſaltem addidiſſes, quod de glandulis iſtis addis intra Ductum appictis, ſic tibi *in hoc ſubjecto videre contigiſſe*. Etſi enim de iis glandulis mihi certe, ut infra dicam, ad eundem modum non eſt obſervatum; dubitationi tamen quæ ex obſervatione minus uſitata exoritur, ſic quadantenus occurritur. Poteras etiam fortaſſe id, atque alia nonnulla quæ ſupra attigimus, Pictoris incuriæ adſcribere, qui certe in fundi veſiculæ interna facie, qua hæc dextrorſum reflectitur, ejus reticulatam ſtructuram omiſit. Attamen præſtabat, ut ſupra dixi, in Tabula ad ejuſmodi demonſtrationem parata omnem penitus cujuſcumque dubitationis cauſam vitare.

40 Id enim conaris oſtendere quod Experientiſſimi Anatomici ſatis luculenter potuiſſe adhuc demonſtrari, negant, tum majores, ut vocant, radices Cyſtis quæ ad cervicem pertinent, tum minimas quæ ad fundum, manifeſto in ipſis hominibus cum Hepatico ductu communicare: quarum illas *Cyſt-hepatica*, has *Hepati-cyſtica* nominas vaſa. Verum utraque prope Cyſtim uſque adeo tenuia pingis, & præſertim ſecunda, ut his additâ inſuper *majori per cyſtis involucra, trajectu ſuo obliquitate*, magnopere verear, ne maxima difficultas inveniendi ad ea quæ ſupra commemoravimus adjuncta, magis magiſque augeat dubitationem. 943

Sed rem indicas quæ inveniendi difficultatem poſſit minuere; nam horum ductuum *Hepati-cyſticorum* extrema in bilis folliculo foraminula *admodum quidem minuta* eſſe, confiteris, *ſed per quandam* tamen *circumpoſitæ carunculæ eminentiam in plurimis ſubjectis ſatis conſpicua*. Et ſane carunculas appingis decem, ſatis proſtantes, atque conſpicuas, ut lenticulares glandulæ eſſe videantur.

Sed veniam dabis ingenuitati meæ, ſi candide confitebor, me iſtiuſmodi carunculas in nulla unquam Veſicula, quod meminerim, vidiſſe, etſi plurimas, & in his quaſdam interdum valde amplificatas, diſſecui. Veruntamen in rebus ejuſmodi quas tu & pingis, & *in plurimis ſubjectis ſatis conſpicuas* eſſe, affirmas, meæ non memoriæ modo, verum etiam diligentiæ diffiſus, nuper Veſiculas quinque, quanto maximo ſtudio potui, perluſtravi; nec mihi adhuc contigit, ut unam ſaltem iſtarum caruncularum viderem. Quid ergo eſt? In quibuſdam Veſiculis carunculas iſtas interdum apparere poſſe, non negabo; attamen num carunculæ ſint, an potius diſtentæ glandulæ, iis qui viderint, decernendum relinquam. Sed fac, quod ego non video, adeſſe; quomodo per has carunculas in tua vaſcula traducemus, non dico ſpecilla, ſed tenuiſſimas ſetas, ſi non modo foramina *admodum minuta* eſſe, confiteris, ſed nonnulla vaſcula quacumque ſeta delineas tenuiora? Quæ res, & illorum fere omnium tenuitas minor ad Pori bilarii ramuſculos, quam ad Cyſtim delineata, non ſatis præterea videntur convenire cum his quæ a te, Vir cl. diſerte ſcribuntur: *hepati-cyſtici* canales *ampliores ſunt* ad *proprias in cyſtim extremitates, anguſtiores in ſuis ad poros biliarios radicibus*. Imo qui tuam delinationem attendent, cum rem contra pingi, animadvertent; non iſtos eſſe canales *hepati-cyſticos* exiſtimabunt, ſive ab ductu Hepatico ad Cyſtim vehentes, ſed *Hepaticos*, hoc eſt, ab ea hepatis ſubſtantia quæ Cyſtim contingit, ad ductum Hepaticum referentes, nec a cæteris quos in vicinia ſimiles pingis, origine, & munere diſcrepantes. 944

41 Neque vero de iis aliis vaſis quæ *Cyſt-hepaticorum* nomine a te pinguntur, multo aliter exiſtimabunt. Longe enim tua differt delineatio a deſcriptione Gliſſonii, qui propterea longe etiam aliud munus vaſi adſcripſit, cujus finem in cervice Veſiculæ obſervavit. Namque ille (*c*) *radicum vaſorum bilariorum inſignem, integrumque truncum* deſcribit *veſiculam ingredientem*; tu contra, ex pluribus qui ſunt ad Veſiculam diviſi, *ramis* coalescentem oſtendis truncum qui Hepaticum ductum ingreditur. Ille ſuum truncum ait, *ramuſculos aliquot, & vaſa capillaria in hepatis cavum diſtribuere;* tu a truncis bene longis ne unum quidem proponis ramuſculum, aut vas capillare quod in jecur ipſum ſpargatur, ad idque pertineat. Ille in Veſicula docet *vix veſtigium foraminis* ſui trunci *apparere*, ejuſque inſertionem comparat cum *inſertione ureterum*, aut *ductus communis*, non ſine quadam, inſtar hujus, ſed *exigua protuberantia*; tu nullam hic protuberantiam pingis, imo doces, hanc *ut plurimum* deeſſe, & hæc vaſa *folliculi tunicas plerumque tranſmittere directius, quam vaſa alia primi generis*, orificia autem ipſorum ſatis manifeſta, & patentia delineas. Poſtremo Gliſſonius qui monuit, *ut in certam trunci hujus* ſui, *ejuſdemque diſtributionis atque inſertionis notitiam deveniamus, hepar ipſum ſua carne exuendum eſſe*, & toties ſane ipſe exuit; non modo nullum ejus trunci cum Hepatico ductu commercium memoravit, ſed certe, ut diximus, truncum ad Veſiculam docuit pertinere. Tu vero ita rem proponis, quaſi Gliſſonius exiliores quidem vaſis partes, ſeu ramos, craſſiorem autem, ſeu truncum videre non potuiſſet!

duos

(*b*) Progr. Anat. n. 25. (*c*) Anat. Hep. c. 23.

duos enim truncos delineas cum trunco Hepatici ductus connexos, imo satis amplis cum hoc orificiis communicantes.

42 Hæc omnia cum ita essent; tamen ego tibi tantum tribui, ut tot dubitandi causis neglectis, tua ista in Cystis cervice tot, & sic patentia foramina, tum vero ista etiam satis ampla in trunco Hepatico orificia diligenter inquirerem. Verum necesse est ut in cadavera inciderim quæ, quamvis viderentur, minime tamen essent ad hanc perquisitionem idonea. Tibi enim pro certo affirmare queo, me neutra in parte quæ a te pinguntur, adhuc videre potuisse. Quod vero ad ipsos attinet ductus; cum aut Hepatici canalis ramos persequerer qui in vicinia Cystis discurrunt, aut cum Cystim lenta ac suspensa manu a jecinore separarem, surculos quidem conspexi quosdam qui cum sanguifera essent, aut bilaria etiam vascula, sed Vesiculam denique non subeuntia, ductus *hepati-cystico*s facile, siquis non caveret, mentiri posse viderentur: quinetiam interdum nonnulla vidi quæ me post multas perquisitiones dubium incertumque relinquerent; nulla tamen unquam quæ manifesto perspicerem intra Vesiculæ fundum hiare.

Quod si alias unquam me perspecturum, speravi; certe quidem speravi nuper, cum videlicet jecur dissecarem quocum Cystis non nisi modica fundi parte jam prope ejus limbum cohærebat, toto autem reliquo superiore fundo, totaque cervice sic laxe adhærebat, ut sine cultro, sine ulla vi ab hepate disjungi posset. Multa enim eo toto intervallo jecur inter, & Cystim intercedebat pinguedo. Cum igitur lente disjungerem; sanguis quidem paucus, sed nihil quidquam effluxit bilis, neque ullum prorsus *Cyst-hepaticorum* canalium indicium fuit. Restabat illa dumtaxat pars infima ab arcto hepatis nexu dividenda: quod intra modicum omnino spatium cum tot collecta vasa tum *Cyst-hepatica*, tum *Hepati-cystica* esse oporteret; non difficile fore sperabam, ut aliquod saltem luculenter mihi in conspectum se daret, sive ad Vesiculæ exteriorem faciem id quærerem, sive oscula ad intimam superficiem investigarem. Et sedulo utrumque feci; sed frustra. Nam neque extra, certi aliquid inveni, neque intus ullam prorsus caruncu-lam, aut foramen ullum; cum tamen jecur recens, & quam saniissimum foret, Vesicula autem optime constituta; isque homo probe nutrito, atque adeo obeso corpore prope ad sexagesimum, cum apoplexia sublatus est, annum pervenisset.

43 Tabula VI. mihi meas quasdam ad memoriam revocat observationes, in hisque duas; in quarum altera Cystim tam brevem, tamque angustam inveni, ut imo fundo ab jecoris limbo satis distaret, majorem autem oleam tota continere vix posset. Bilis inerat perpauca ex viridi pallida. Hepaticus truncus duplo erat amplior quam par fuisset, rugosaque intus superficie, sed non in retis formam disposita. Nimirum credo, quæ bilis in Cystim divertere debuisset, eam magna ex parte in eo trunco subsistere coactam, hunc olim dilatasse. Ut hanc observationem in Anu, sic alteram in Sene habui, cujus cadavere ante aliquot annos ad publicam Anatomen usus sum. Huic Seni Communis, Cysticus, & Hepaticus ductus intra hepar usque, dilatati erant adeo, ut perimetrum duobus transversis digitis æqualem haberent. Orificium tamen ductus Communis naturalem fere, in sua caruncula, angustiam servabat; ut proclive esset intelligere, subsistere ibi calculum potuisse, bilique exitum intercludere, cujus propterea tanta collecta vis fuerit, ut non modo eos omnes ductus sic distendere, sed cystim insuper potuerit ad digitorum transversorum octo longitudinem amplificare. Erant autem calculi vel intra jecur in ductu Hepatico, hujusque præsertim majoribus ramis passim obvii. Sed in Cysti nonnullis cum calculis erat bilis ejusmodi ac si admistam haberet aquam in qua caro recens lota esset.

Subcruentus is color acceptus referendus videbatur sanguini, & ichori qui ex carnea quadam excrescentia destillarent inæquali, flaccida, subrubicunda, ad ceraси magnitudinem ex imis Vesiculæ ipsius internis parietibus extante. Cui non absimilis altera ad urethræ initium inventa est quæ vesicæ orificium fere obstrueret, urinæque exitum difficilem redderet. Sed calculi qui in ejusmodi subcruenta aquosaque bile concreverant, ut quo plerumque invenire soleo, colore non erant, sic; ut fieri posse prædixeram; non ea quæ plerumque soliti sunt, præstiterunt. In aquam enim conjecti, etsi ad fundum non ruerunt; non æque tamen ac solent, eos vidimus supernatare. Flammam autem non servaverunt, neque ad flammam in guttas liquati sunt, neque crepitus edidere, nec quod gratum esset, oluere. Quæ omnia accidere posse, prædixeram ob ea quæ de nigris calculis non modo in III. *Adversariis* scripseram; verum insuper eodem quo illa edebantur, tempore animadverteram.

Cum enim Jo. Bapt. Vulpius Vir Cl. meusque nunc Collega meritissimus, tunc quosdam ad me calculos attulisset, ab se olim de Vesica fellea extractos, nonnullisque eorum disruptis vidissem sub tenui crusta ex viridi subflava nullam nisi nigram atque friabilem latere substantiam, eosdemque flammæ admotos illa omnia quæ nigros scripseram, omnino præstare; tum vero ipsos in aquam conjectos primum quidem ad summum redire animadverti, sed mox emissis bullulis paulo post ad fundum prolabi. Quæ cum observassem, deliberare mecum cœpi, an ad calcem eorum *Adversariorum* hoc quoque nigrorum calculorum discrimen adjicerem. Nec feci tamen, primum quia non est meæ consuetudinis ex una observatione quidquam magnopere affirmare. Deinde quia ne id quidem; ut infra ostendam; iis quæ in *Adversariis* scripseram, plane adversabatur. Novissime quia si id a me scriptis adversaretur; Fernelii quoque, & Bidloi observationibus repugnasset. Ille (*a*) enim scripsit: *calculum in cysti fellea plerunque concrescere nigrum, sed tamen levem, & qui aquæ immersus innatat*. Bidlous (*b*) autem: *calculos ex bile oriundos, aquis innatare, atque igne, cujuscunque sint coloris, figuræ, & magnitudinis comburendos existere*. Quorum Virorum observationes pro falsis habere, ac prorsus repudiare ego sane non auderem, ne si plurimas quidem omnino adversas ipse vidissem; propterea quia variæ esse possunt in nigris calculis substantiæ, varioque modo compactæ, ut non omnes ad fundum ruere necesse sit. Atque adeo ut ad illam meam, publice in Gymnasio habitam observationem revertar; cum de calculis quos in Hepatici ductus ramis fuisse plurimos dixi, plures vel in aquam projicerentur, vel flammæ admoverentur, alii quidem quæ plerique solent bilioси calculi, præstiterunt; alii vero, etsi pariter flavi erant, non modo eadem non præstiterunt, sed quæ ex illo eodem Sene cystici, ut dictum est, nobis præbuerant, observanda omnino præbuerunt; ut necesse sit sub eadem facie, & colore non eandem compositionem fuisse. Quæ omnia haud alio proposito memoro, ac cætera illa in *Adversariis* memoravi; ut quid ego observaverim, constet; non quod aliter ab aliis, in rebus præsertim hujusmodi, observari posse, negem.

44 Idemque te, Vir Cl., ut pro amicitia nostra simpliciter dicam; in re eadem facturum speravi. Sed quando tibi aliter videtur placuisse, in mearumque illarum observationum examen plures tibi socios, cum Bononiæ esses, adjunxisti, in iisque, quod tunc multis mirum est, Virum Præstantissimum, mihique non uno nomine conjunctissimum Antonium M. Valsalvam; tantum abest, id ut graviter feram, ut hujus, incredibili Rei Anatomicæ detrimento mortui, memoriam majori propterea quam alias feciissem, meo labore, & contentione ornandam susceperim; vos autem qui estis superstites (& diu, precor, sitis) quocumque possim, ac mihi liceat, officio sim libens pro-

(*a*) Pathol. l. 6. c. 5. (*b*) Vindic.

prosecuturus? Neque enim alia quam veri quærendi causa id factum a vobis esse, dubito, ut ego vicissim pro eodem veri studio nunc a te quæso, ut quæ scripsisti, mecum recognoscere, & cum meis conferre observationibus ne graveris. *Calculi*, inquis, *vesicæ felleæ duplicis generis sunt; alii nigri*, 474 *flavescentes alii: & cæt. Nigri nunquam perfecte cuboidei visi sunt, seu sex lateribus præditi, quidquid aliqui asseverent.* Ego (*c*) quoque meas observationes in duo capita diviseram, in eas quæ ad nigros, & in eas quæ ad cæteros (quos ego quidem sæpius inveni) calculos pertinerent. In hoc siles. De figura autem non siles, in qua me lapsum esse, putas. Verum ego de figura *perfecte cuboidea* nunquam *asseveravi*, qui scripserim, observatos a me calculos *varia* fuisse *figura*, *quanquam omnes, uti ferme solent, a cuboidæa longissime non aberant*. Hoc tu in *paucissimis* nigrorum agnoscis, sed eorum reliquos *ut plurimum deprehendi* asseveras *quatuor triangulis æquilateribus, & æqualibus circumscriptos; Flavescentes* autem calculos *sphæricam plerumque aut ovalem affectare figuram; --- quod si angulosam nanciscantur superficiem, pentagonum ut plurimum corpus, seu dodecaedrum, duodecim æqualibus, æquilateribus, atque æquiangulis pentagonis contentum imitari*. Ego vero cum te animadverto istam facierum similitudinem, & æqualitatem usque adeo inculcare, ut; quasi timeres, ne non satis quid tibi velles assequeremur, pentagona dicens *æqualia*, & *æquilatera*; adjiciendum insuper censeas *æquiangula*; non possum interdum non sorti meæ subirasci, qui cum calculos non paucos nigros, longe autem plurimos flavescentes invenerim; neque ex his quos multos asservo, neque ex ullis quos unquam viderim, in unum incidere potuerim qui tantam istam omnium seu triangulorum, seu pentagonorum æqualitatem, & similitudinem exhiberet. Sed hoc me interea solatur, quod etsi a te ut plurimum id visum credo; perraro tamen ab aliis conspectum animadvertam, atque ita perraro, ut vix unum Bartholinum producas, qui tamen inter *infinitos* calculos *figurâ seminum Cnici* præditos, quinque, haud amplius, memorat *figurâ mathematicorum corpora pentagona repræsentante*, quibus ipsis verbis ut corpora significantur quinque angulis, ut pyramis cujus basis quadrilatera sit, non viginti, ut dodecaedrum, instructa, ita certe in illiusmodi corporibus nulla omnium angulorum, aut laterum æqualitas potest significari. Magis fortasse ad tetraedrum pertinet Vesalii (*d*) locus, quem poteras attulisse: Bilis Vesiculâ *decem & octo lapilli continebantur perquam læves ac trianguli imagine æquis undique costis ac superficiebus formati*. Re tamen vera ex nigris non erant, sed *colore virides, & quasi nigrescentes: at quum exiccati essent, magis videbantur cinericei*. Quod si tu vicissim ex me quæras; ut Auctorem producam qui cubica hos calculos figura observaverit; primum is in promptu est quem 907 ipse *accuratissimum* vocas, Exercitatissimus certe, & Præclarissimus Vir Mangetus (*e*). Hic enim scribit, se *aliquando reperisse vesiculam biliariam ad absolutam turgescentiam infarctam bile nigerrima & cæt. aliquando præterea vidisse eandem vesiculam calculis ad formam & magnitudinem tesserarum lusoriarum efformatis completam*. Deinde tantum abest ut ego perfectam (quod tu facis) aliquam figuram hisce calculis adscripserim, ut juvet hic mea paulo ante producta verba iterare quibus hoc tantum scripsi, *ferme solere a cuboidæa* figura *longissime non abesse*. Et sane eorum quos ego vidi, plerosque memini a propositis a te figuris multo longius quam a cuboidæa abfuisse. Atque adeo ex iis quos forte asservo, plerosque videre est factos magnam partem ex duabus quarum altera alteri basim utcunque obvertit, triangularibus pyramidibus, inæqualibus, & inæqualiter junctis, atque inæqualibus facierum tum spatiis, tum angulis, horumque perpaucis, quales in decaedris esse omnes debent, obtusis: quæ omnia videlicet faciunt, ut existant corpora nulla *regulari*, ut vocant, figura prædita, ideoque non cubica, imo neque (nam ne id quidem scripsi) cuboidæa, sed ab hac ultima tamen figura longe minus quam a certis illis, a te propositis, usque adeo regularibus, remota.

45 Etsi vero has meas de felleorum calculorum figura a tuis adeo discrepantes observationes omnibus qui apud me inspicere velint, facile possum demonstrare; non tamen tuas propterea reprehendo, neque scribo: *nunquam perfecte* tetraedrici calculi, aut dodecaedrici *visi sunt, quidquid aliqui asseverent*. Quinimo etsi egomet tanto ante quam tuas legerem observationes, in quosdam, ut supra ostensum est, tum nigros, tum flavos calculos incidi qui in aquam conjecti, deorsum laberentur; non tamen tecum possum pro *semper inconcusso* statuere: *Ex flavis ejuscemodi calculis plurimos aquæ immersos submergi, ex nigris vero prorsus omnes*. Quam enim tibi, Vir cl. fidem habeo, eandem Fernelio, & Bidloo me habere, par est, quorum ille, ut vidimus, diserte de nigris, hic de *cujuscunque coloris* calculis contrarium affirmavit. Horum autem Doctorum fides, & quod neque ego, neque tu pro certo unquam asseverare poterimus, nos de nigris, cujuscunque generis inveniri possint, experimenta cepisse, hæc, inquam, cogunt me assensum sustinere, cum te aut illa quæ protuli, aut hæc etiam scribentem lego: *nigros felleæ cystidis calculos in aquam projectos statim immergi, & fundum petere, extra omne dubium est*. 475

Quid? quod si me mihi ipsi æquum est credere; ex nigris habeo qui in summo innatent; nigros autem illos alios calculos *immergi* vidi quidem, & *fundum petere*; non tamen *statim*. Nam, ut supra expositum est, in aquam projecti, primum ad summum redierunt, deinde emissis bullulis paulo post ad fundum descenderunt. Quod quidem satis est, ut vere scribi possit: hos *aquæ immersos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare*. Urinarii enim quos ego quidem hic habeo, calculi, in aquam projecti, neque sursum redeunt, neque in summo vel punctum temporis consistunt, aut innatant, sed recta ad fundum continuo ruunt. Qua in re satis ab ipsis discrepare flavescentes Cystis calculos confitearis, necesse est, qui scribas, *ex his --- plurimos --- aquæ immissos eidem primum supernatare; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbiberint, sponte non minus submergi, & fundum petere, --- te summâ cum voluptate observasse*. Tu vero ad hanc potissimum observationem habendam tot tibi Bononiæ socios adjunctos narras, & in his Cel. Valsalvam, cujus etiam *in ædibus* eandem *semel, atque iterum* cum ipso simul a vobis *tentatam* scribis. Tanti erat videlicet, ut illud confici, & concludi adversus me posset: „ jam animo excutiendam esse, veluti non veram, bonæque observationis expertem, propositionem illam in genere: *Fellei folliculi calculos „ aquæ immersos, non ut ii, qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare*: „ Quam quidem post Bidloum, Fernelium, Riolanum, aliosque, Moderniorum aliqui nimis fidenter, minusque experti receperunt, propriisque in Operibus exscripserunt. „ Sed vide, quæso, hac in re quantum inter meum interfit, tuumque judicium. Tu propter veltram istam observationem mea illa verba damnanda censes; Ego, ut paulo ante ostendi, ista ipsa observatione judico mea illa verba satis comprobari potuisse, si forte ea (quod non est meæ consuetudinis) *nimis fidenter, minusque expertus* ex Fernelio, & Riolano *exscripsissem*. Quid enim tandem ea sibi verba aliud volunt; nisi felleis, & urinariis calculis in aquam conjectis, non idem pariter utrisque accidere, sed hos in imo subsidentes conspici, illos autem innatantes? Aut quis est qui significari omnino iis verbis contendat, felleos vel *post aliquam in aqua macerationem*, & post-

(*c*) Adv. III. Animadv. 28. (*d*) Epist. ad Roel. (*e*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 382.

& poſtquam hanc ſatis *imbiberint*, adhuc eſſe innaturos? ut propterea ad me arguendum, ſibi inſuper, ſi Diis placet, eos calculos cogendos exiſtimet, quod vos feciſtis, atque adeo *per manum mergendos, ut citius aquam imbibant, citiuſque etiam fundum petant*. Ego vero neque id unquam volui, neque mea verba ex Bidloo, Fernelio, Riolano omnia exſcripſi, neque etſi omnia exſcripſiſſem, horum loca, & nomina laudare omiſi, neque demum ut *minus expertus* ipſe (quanquam iis minus expertum libenter me fateor) eos Scriptores memoravi, ſed ut ſuum omnibus redderetur, & tu in poſterum, aliique Cl. Viri non ad Bidloum dumtaxat, ſed ad illos potiſſimum qui Bidloum præceſſerunt, Auctores iſtam eandem obſervationem referretis: quibus ſane omnibus poſteros magis gratias agere quam obtrectare, par videlicet, æquumque eſt.

46 Verum me idcirco, opinor, *minus expertum* putaſti, quod me *aliquoties expertum* id *eſſe*, ſcripſeram. Sed ego toties ea quæ propono, experiri ſolitus ſum, ut cum *aliquoties* dico, ſæpe *pluries* dicam quam alii plerique ſoliti ſint oſervare.

Idque adeo hæc ipſa res oſtendit. Neque enim quæ tu obſervaſti, iis adverſantur quæ me expertum eſſe, ſcripſi; ſed iis quæ te expertum eſſe, ſcribis, quæ ego obſervavi, adverſantur. Nimirum tu ſcribis, atque pronuncias, ex flaveſcentibus calculis *plurimos* ad fundum mox labi; aliquos dumtaxat excipis, quos noviſſime videris obſervaſſe, *non ita pridem ab amico quodam dono acceptos, tum nonnullos a te ex fellea hydropici cujuſdam veſicula extractos*. Hos *curioſe inter cæteros reſervas*. Hos concedis *aquæ vel diutius immerſos, eâque quantum velis imbibitos, nunquam in imo ſubſidere*. Sed *annotandum* cenſes: *valde adhuc molles eſſe*, & cum illis fluvialibus tophis comparandos, qui *leviſſimâ digitorum preſſione in arenulas omnino diſſiliunt*. Contra ego ex iis quos variis temporibus, variiſque de cadaveribus flaveſcentes Cyſtis calculos extraxi, longe plurimos inveni qui in aquam projecti, ad fundum minime deſcenderent.

Quinimo repetitis nuper, atque adeo hiſce ipſis diebus in iis omnibus qui ad manum erant, cyſticis calculis experimentis, ut ſi forte contra atque alias, ſuccederent, id tibi ingenue fateri poſſem; ne unus quidem fuit qui poſt horam, poſt horam autem? poſt unum, atque alterum diem fundum peteret. Quid verbis opus eſt? Totum triduum in aqua reliqui. Omnes tamen totum triduum in ſummo innatantes perſtiterunt. Neque ullum prorſus indicium dederunt, aliter futurum fuiſſe, ſi vel aliquanto diutius reliquiſſem. Quos enim fregi, ſiccos intus, non humidos deprehendi; ut nihil aquæ viderentur imbibiſſe. Neque hæc ideo acciderunt quod *molles* eſſent, aut *leviſſimâ digitorum preſſione* in fragmina diſſilirent; duri enim ſatis ſunt, nec levi digitorum preſſione frangendi. Imo vero, quantum ego judicare potui, idcirco ſic contigit, quod bene compacto, firmoque cortice muniti, imbibere aquam non potuerunt. Itaque fracti, & in aquam iterum conjecti primum quidem in ſummo natarunt, mox vero quædam citius, alia ſerius omnia ſane fragmenta brevi ad fundum corruerunt; inde autem extracta, & in minora fragmina diffracta, intime aqua imbuta apparuerunt. Inter calculos autem qui aqua triduum innatarunt, præter plures ex flaveſcentibus, fuerunt plumbeo colore quidam, aliqui etiam valde fuſco, nonnulli nigro, ad ſummam omnes quicumque, nullo habito delectu, a me in aquam projecti ſunt. Hi omnes olim (recentibus enim quos ipſos alias vidi innatare aquæ, nunc carebam) hi, inquam, omnes alii ex aliis Veſiculis felleis extracti fuerant: quod hic omittendum non putavi, cum tu quidem quos calculos *poſt aliquam in aqua macerationem* ter vidiſſe ſubmerſos narras, hi ex una omnes Cyſti, an ex pluribus; recentes, an veteres fuerint, non adnotaveris.

47 Cum autem ea quæ iſtis calculis ſive adeo fuſcis, ſive nigris contigiſſe, modo ſcribebam, attendo, illudque præterea quod obſervaſſe alias memini in nigris calculis quibuſdam non uno ex cadavere extractis, præſertim vero in viginti varia magnitudine præditis quos in Peripneumonici fellea Cyſti deprehenderam, rara videlicet ac friabili carbonis inſtar fuiſſe ſubſtantia; cum hæc, inquam, omnia attendo; certe in univerſum *liquere* non puto, *nigrorum horumce calculorum ſubſtantiam magis eſſe compactam, ---- ut flaveſcentes nigris leviores ſint*, neque inde horum, illorumve calculorum in aqua citiorem, aut tardiorem deſcenſum potius eſſe repetendum, quam ex eo quod aquæ particulæ citius, aut tardius ea copia intra calculos ſe inſinuent quæ horum ponderi addita, efficiat, ne ab aqua amplius ſuſtineri jam poſſint. Cæterum quod ad calculorum ſtructuram attinet; illud primum a te ſcribi animadverto: *revera calculos hujuſmodi flaveſcentes ex ſuperpoſitis invicem, numero pluribus, aut paucioribus ſtratis, veluti ſupercretis corticibus ---- creſcere, & conſtrui, diligenti inſpectione deprehendi*. Neminem videlicet hic deſignas. Sed paulo inferius cum addis: *Illam tamen in hujuſmodi calculorum ſtratis* 477
concinnitatem, & regularem elegantiam non cerni, ut ſi, ad exemplum, primum ſtratum ex albo flavum ſit, alterum ſit viride, tertium rurſus ex albo flavum, quartum denuo viride &c.; hîc vero nonnullos continuo notas, *veluti*, inquis, *ab aliquibus prædicatur*. Et tamen idem ego & probatam a te, Vir cl. ſtructuram illam ex ſtratis, & hunc a te improbatum eorum ordinem deſcripſeram, neque tamen hunc quidem *prædicaveram*; ſed in *nonnullis* dumtaxat mulieris cujuſdam calculis fuiſſe, ſcripſeram. Tu vero cur improbas? *Nunquam*, inquis, *ego certe in tot inſpectis cyſticis calculis hunc ordinem deprehendi*. Sed hinc profecto non efficitur, me in illis calculis non deprehendiſſe, in quibus ad hunc uſque diem ſervatis, poſſum omnibus iſtum ipſum quem deſcripſi ordinem luculentiſſime demonſtrare. Fortaſſe ne alia quidem vidiſti de quibus ſiles, a me non jam in nonnullis unius, ſed in multis plurium Veſicularum calculis deſcripta; ut ſtrata illa *tot quaſi lineolis ad centrum tendentibus diſtincta*, ut *flavam bilem (primis diebus mollem, poſt in nucleum ex obſcuro croceum concretam) manifeſto* in media calculorum ſingulorum parte *concluſam*. Ego tamen vidi, & videre adhuc omnes apud me poſſunt, atque ita videre, ut in his quidem haud paucis flaveſcentibus variorum hominum calculis locum non habere agnoſcant, quæ tu de flaveſcentibus in univerſum pronuncias: *Minimum nucleum, ſeu potius ſolidiorem quandam arenulam centrum occupare. Huic vero ſolidiuſculo principio* bilis corpuſcula *hærentia, indeque indurata, molem paulatim amplificare, veluti foliis ad folia ſuperſtructis*. Nam neque *minimum*, ſed amplum pro mole calculorum *nucleum*, neque *arenoſum*, ſed bilioſum, neque demum *veluti foliis ad folia ſuperſtructis*, ſed ſimili prorſus bile adauctum videbunt, donec ſtrata incipiant ipſum complectentia, firmioremque calculorum partem efficientia. Sed alia quoque conſpicient ab iis quæ tu pariter doces, magnopere diſcrepantia.

48 Tu enim univerſe pronuncias: *calculos hujuſmodi bifariam, ſeu in æquales partes ſectos, aggerrimos exhibere elegantiſſimos circulos, quorum minores a parallelis majoribus uſque ad externam faciem continentur*. Hi vero ſaltem de quibus dicebam, calculi, ſic diſſecti, non *elegantiſſimos circulos*, ſed ſtratorum lineas exhibent ei figuræ quam ſupra in iiſdem deſcripſi, reſpondentes; quanquam vel in tuis ipſis calculis non ſatis intelligo, quomodo, ſi *dodecaedri* forma ſint, illa quoque ultima quæ *ad externam faciem ſunt*, ſive externam faciem componunt, ſtrata *elegantiſſimi circuli* videantur, aut quomodo, ſi *ſphæricam aut ovalem affectent figuram*, vel neceſſe ſit, vel ſatis ſit *in æquales* partes ſecari, ut iſtos exhibeant *circulos*; nam ſphærici ſectione quacunque, ovales omni quæ majorem axem ad perpendiculum ſecet, circulos exhibebunt; iidem autem ovales, ſi per eundem majorem axem non ad perpendiculum ſectio

ducatur, quamvis *in æquales partes secti* esse possint, non *circulos* exhibebunt, sed ellipses. Non me præterit, inter Anatomicos & *ovalem fenestram* dici foramen quòd ellipticum sit, & *cubiforme* os vocari quod cubica revera non sit figura, atque alia ejusdemmodi inter nostros ad mathematicam loquendi normam solicite exigi non consuevisse. Verum tuos istos *circulos* ad eandem non esse exactos, quî credam? cum mea illa certe exegeris verba quibus horum calculorum figuram vel cautius aliquanto quam Anatomici soleant, sic ut potui, indicavi: *ferme esse solitos a cuboidæa longissime non abesse*. Eadem animadversio facit, ut cum de nigris calculis scribis: *Id maxime dignum adhuc observatione esse, quod calculis hujusmodi in cujuslibet magnitudinis fragmina fortuito abruptis, hæc tetraedricam adhuc affectant figuram*; silere hic non debeam, neque ista fragmina si, ut mihi accidit, ita *fortuito* abrumpantur, ut rupturæ sectio vel plures planas facies, vel unam quidem, sed aut curvam, aut si planam, parallelam annexæ basi repræsentet, *tetraedricam satis affectare figuram* posse, neque cum affectant, id calculorum, sed tetraedri naturæ & proprietatibus acceptum esse referendum. Cæterum quod hos nigros calculos *arbitraris* compingi *absque* arenoso illo *nucleo*; huic opinioni, a me olim habitæ observationes non adversantur. Sed eum nucleum & in plumbeis nonnullis frustra quæsivi, & in valde fuscis, quorum illi ferme ad cuboidæam, horum plures ad pyramidis figuram accedebant triangularis, sed ita inæqualibus faciebus, ut a vero tetraedro longissime abesset. Nolim tamen existimes, me istum arenosum nucleum credere ne in iis quidem quos ego non viderim, calculis inveniri, aut, si crederem, a cæteris propterea dissentire quæ ex Medicis colligis de *calculorum felleæ cystis, & urinariorum excipulorum affinitate*. Imo vero quantum hæc probem, Doctissimi illi, & Celeberrimi Viri sciunt, qui meum, ante hos quinque annos scriptum, Consilium legerunt pro Fœmina Principe quam renum calculi & dolores quibus subinde obnoxia vixerat, tum denique amplius non vexarant ex quo aliis corripi doloribus cœperat quorum semper sub dextris costis spuriis initium erat. Sed & olim in Illustrissimo Præsule Anguisciola, Pontificis Max. ad Inclytam Venetorum Rempublicam Legato, qui urinariis etiam morbis laborare consueverat, tres aut quatuor in fellea Cysti calculos vidimus. Amplissimus autem Vir, & omnibus quæcumque in Principem cadunt, Virtutibus Ornatissimus Georgius Cardinalis Cornelius, Antistes Patavinus, ut renes abnormi magnitudine, & ramosis farctos lapidibus, sic incredibilem in modum flaccidam, omnisque humoris expertem habuit Vesiculam fellis, unum, sed insignem, calculum complectentem. Verum hæc, & alia fortasse ejusdemmodi fusius alias persequemur.

49 Nunc ad illa transeo quæ olim primus; ut puto, scripsi de iis quæ inter comburendum utrumque felleorum calculorum genus observantur. Neminem hic pariter designas, ubi nihil credis esse quod arguas. Easdem proponis observationes, ac quædam addis quæ utinam ego omnia possem accipere; velut istud: flavos calculos illa observanda præbere *qui præcipue molliores, aut recentiores sunt*. Plures enim calculos habeo neque molles, neque recentes, in his etiam ex iis quosdam in quibus illa primum Bononiæ vidi. Hi autem (nec cæteri discrepant) post hos totos viginti annos nihilo difficilius flammam concipiunt, servantque, aut reliqua præstant, quam olim vel recentissimi. Illud etiam, quod, *ut ad praxim apprime faciens, annotandum* censuisti, *multo scilicet in genere difficilius flammam concipere calculos cysticos, quam qui biliferis duntaxat poris insederant*, quomodo verum sic in universum esse credam, qui, nigris, pauciscque aliis exceptis calculis, cysticos omnes in quibus id quidem expertus sum, facillime inflammari vidi; ex Hepatici autem ductus calculis quosdam, ut supra indicatum est, deprehendi, qui etsi flavi erant, minime tamen flammam servabant? Nec vero quæ addis alia cysticorum, atque hepaticorum calculorum discrimina priore certiora existimo. *Ut ductuum*, inquis, *hepaticorum calculi oblongi semper sunt ---- : cystici ex adverso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedunt; Ita minores calculi hujusmodi ductibus inhabitare quidem; majores vero felleum folliculum duntaxat occupare possunt*. Verum, si tu ipse jam supra scripseras, tot illos calculos a Cl. Lentilio observatos, *sedes suas figere forsan potuisse, non tantum in cysti fellea, quam etiam per hepaticum ductum, & melius per poros altiores bilarios, ubi molis rotunditatem, & parvitatem assumpserint; instar calculorum in iisdem fistulis nidulantium, a cl. Reverhorstio observatorum*; quonam hîc pacto, *ductuum hepaticorum calculos oblongos semper esse*, pronuncias? Vel quomodo *cysticos ex adverso ad rotundam plerumque, & conglobatam figuram accedere*, fatebor, quando; ut te ipsum docere, sileam, ex cysticis nigros esse *tetraedros*, vel utcumque *cuboideos*, flavescentes autem non omnes *sphæricam*, aut *ovalem affectare figuram*, sed ex iis esse qui *angulosam* etiam *nanciscantur superficiem;* certe mihi alia plerumque quam rotunda, & conglobata figura occurrisse, satis antea ostensum est? Postremo quî credam, a minoribus calculis hepaticos ductus, a *majoribus vero felleum folliculum duntaxat occupari posse?* cum legerim, atque adeo viderim, Hepaticum ipsum ductum ad eam interdum amplitudinem dilatari, ut non minores quam quos plerumque in Cysti invenimus, calculos possit continere. Quo magis suspicor, in eodem, ejusve ramis illos, minoris fortasse magnitudinis, calculos, si modo bilioši fuerint, delituisse, quos alibi, ut hic memoras, scribis, *in vena portæ* S. Ignatii a Columbo *repertos* esse. Nam; ut recenti adhuc re, atque adeo sexto ab illius obitu die Polancus is qui a secretis viventi fuerat, ad Socios scripsit (*a*); hepar *durum, & intra hoc quidam lapides* inventi sunt; Intra hepar autem tam arctus nexus, tamque similis intra eandem Capsulæ vaginam, venæ Portæ, & bilarii ductus incessus est, ut proclive Columbo fuerit in ejusmodi præsertim extispicio quod honoris causa expedite, ut fit, non disciplinæ gratia diligenter habebatur, id in venæ ramis esse credere quod fortasse in conjuncti meatus ramis hærebat; Quorum quidem perpetuam cum ea vena conjunctionem num Columbus idem probe nosset, dubito, cum alibi (*b*) ipsum animadverto eosdem, *inter venæ Cavæ, portæque ramos*, describentem *per jecinoris substantiam dispersos*. Nec sane meliora Vesalius (*c*) docuerat, eos *in dictorum* utriusque venæ *ramorum medio* proponens, & *aliquibus* dumtaxat *in locis*. Quod si hæc Summi Anatomici; tanto magis excusandi Medici essent, si qui forte per ea tempora ob eandem illarum rerum ignorationem ad eundem essent modum hallucinati. Hoc autem dico propter Jacobum Camenicenum (*d*), cujus observatio non unâ ratione ad *Historiam* pertinebat tuam, atque aptius certe quam ista Columbi, ad propositum illud tuum de bile *ante secretionem hepaticam a toto sanguineo in vena portæ distincta, & secreta* spectare posse videbatur. In viro enim diu primum icterico, deinde hydropico, scripsit, *hepatis venas in parte ejus cava, priusquam in communem illum caudicem portæ desinunt, omnes obstructas fuisse, lapillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus*. Quos ego lapillos quanto magis biliosos fuisse, credo; tanto magis suspicor in ramis hæsisse ductus Hepatici, omnes venæ Portæ ramos arcte comitantibus, præsertim cum legam, Communem quoque bilis meatum, cujus finis coaluerat, *la-*

(*a*) Bartoli Vita di S. Ignat. l. 4. n. 31. (*b*) L. XI. c. 8. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7.
(*d*) Vid. inter Epist. Matthioli l. 5. Epist. 2.

lapide ejuſmodi obſtructum fuiſſe, verique minus ſimile videatur, hunc eo ex Cyſti fellea, in qua bilis quidem plurima, at nulli memorantur calculi, quam ex ramis illis deſcendiſſe canalis Hepatici, cujus truncus *liberrimus erat*. Quod ſi non hujus, ſed venæ Portæ rami lapillis *omnes* ad eum locum *obſtructi fuiſſent*; haud ſatis video, qua via ſanguis in truncum ejus venæ tot ex partibus comportatus, inde cavam verſus porro pergere; & quomodo hepar ipſum *grande*, *colore nigricante*, *& fere tali qualem in ſplene alias conſpicimus*, eſſe potuiſſet. Verum ut hunc in quem forte incidi, de venæ Portæ calculis ſermonem abſolvam; mihi certe horum obſervationes tanto magis ſuſpectæ videbuntur, quanto difficilius eſt in venis calculos, quam in hepaticis ductibus concreſcere; niſi forte cautus, & ſedis horum ductuum, ac meæ ſuſpicionis probe gnarus Anatomicus qui ejuſmodi in poſterum hiſtorias ſcribat; idem ſe quod Columbus & Camenicenus tradunt, omni ſublata dubitatione luculenter perſpexiſſe teſtetur.

50 Illud nunc reſtat ut de calculis in Cyſti ipſa cognoſcendis tantum addam, quantum illæ meæ obſervationes requirunt. Cum enim minime me præteriret, haud raro cum iis calculis conjunctum regium morbum fuiſſe obſervatum, imo nonnullos Medicos eſſe audirem, qui ſemper conjungi arbitrati, ipſum in eorum calculorum notis quas graviſſimi, cautiſſimique Doctores ambiguas, obſcuras, incertaſque cenſuerunt, ſine ulla dubitatione ſemper crederent eſſe ponendum; ob hanc ipſam cauſam ne hæc magis magiſque in Medentium animis opinatio inolefceret, in illarum obſervationum calce non omittendum exiſtimavi: *mihi* vero *forte contigiſſe*, *ut ex* illis calculis ad eam uſque diem a me compertis *nullam unquam peculiarem noxam*, *ſed ne ictericum quidem colorem iis in quibus compereram*, *inductum eſſe*, *obſervarem*.

Sive enim calculi a me reperti, nondum ea fuerant magnitudine, aut pondere, aut figura qua ſatis lædi Cyſtis poſſet, ſive eo numquam compulſi fuerant, ut bilis exitum prohiberent; illud certe mihi obſervare contigerat, argumento evidentiſſimo, eſſe igitur in Cyſti lapillos poſſe, neque ullam tamen peculiarem, quæ quidem manifeſta ſit, noxam, ſed ne ictericum quidem colorem inducere. Tu contra, Vir cl. pronuncias: *Qui calculo hepatico, aut cyſtico, ut ut exiliori, mitiorique detinentur, malo ſemper, ictericoque plus minus corporis habitu perfuſos deprehendi*. At quonam pacto id evincere te poſſe, ſperas? Num forte rationibus? Scilicet his magis credam, quam ſenſibus, (e) *Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa ſit omnis?*

An tuis, atque aliorum obſervationibus? Quaſi vero illud hic ageretur, an ſæpe Icterus cum cyſticis calculis jungatur, quod cum veſtræ confirmant obſervationes, tum ego certe negavi nunquam. Hoc autem agitur, an *ſemper* jungatur, id quod tu affirmas, ſed nullis, ne innumeris quidem, obſervationibus probari unquam poterit, quando ego; ego autem? tot etiam alii contrarium toties obſervatum eſſe, non ignorant. Neque eos tantum dico Doctiſſimos Viros qui eas mecum obſervationes ſummâ tum in cadaveribus inſpiciendis, tum in viventibus adhuc, vel eorum notis atque domeſticis interrogandis, diligentiâ habuerunt; ſed omnes præterea dico quicumque aut Andream Lacunam (f) legerunt nobilem præſertim fœminam memorantem, *cujus veſica fellis duobus vel corpulentiſſimis inſtar glandium lapidibus occupabatur*, *quum ne minimam quidem regii morbi antea medicis ſuſpicionem dediſſet*, aut Joannem Scultetum (g) de Veneta ſcribentem, cujus ipſe *reperit veſiculam felleam calculo inſtar cryſtalli pellucido repletam*, neque tamen ictericam, ut ex hac alteraque hiſtoria colligat, *quod ad obſtructum porum bilarium*, *& cyſticum*, *non ſemper ſequatur ictericia*; aut Jo. Jacobum Wepferum (h) affirmantem, ſe *aliquando lapidem inſignis magnitudinis in fœmina*; *in alia plures inveniſſe in veſicula bilaria*, *quarum neutra Ictterica erat*, aut denique; ne nunc plures quæram; Theophilum Bonetum (i) qui, præter ſuperiorem Sculteti, alias producit obſervationes, ſuam videlicet, ac Medici Florentini, hujus quidem, calculorum cyſtis *XVIII. numero*, *nucis Ponticæ magnitudine in Conſtantia Acciarolia*, *& Elizabetha Capponia repertorum*, quarum *neutram* tamen *arquatus morbus infecerat*; ſuam vero in muliere, *in cujus veſica fellea reperti 44. lapilli*, *quorum maximus fabam æquabat*, *reliqui piſi*, *& lentis erant magnitudine: Vultus tamen Ictero nequaquam fœdatus fuit*. Mirum videri poteſt, hæc tot exempla omnia in fœminis fuiſſe. Verum in maribus quoque idem promiſcue obſervavi, ut ſic fortuito acciderit, hæc de mulieribus fuiſſe litteris mandata, ut mihi *forte* (id quod dixi) ad illud uſque tempus *contigerat* eos lapides cum icterico colore vidiſſe nunquam.

51 Hæc cum ita eſſent, neque meæ modo; ſed ne a Boneto quidem, cujus locum indicas, productæ obſervationes te, Vir cl. laterent; tuum illud nimis certe patens pronunciatum mox tibi neceſſario contrahendum eſſe, intellexiſti. Itaque hæc repente ſubjeciſti: ex ejuſmodi calculoſis *illos dumtaxat non evadere ictericos*, *in quibus præpedita bilis in aliquod determinatum viſcus*, *ad ſævum*, *& plerumque lethalem peculiarem procreandum morbum decumbit*. Quæ cum ſcripſeris, non illud tantummodo faſſus es, non eos igitur *malo ſemper*, *ictericoque plus minus corporis habitu perfuſos deprehendi*; ſed hoc inſuper fateri debes: illis etiam qui neque icterici ſint, neque ejuſmodi decubitu affecti, poſſe tamen calculos in fellis veſicula inſidere. Nam ſi ii decubitus fiunt ob *præpeditam* a calculis *bilem*; ſunt igitur jam calculi tum ſine ictero, ut concedis, tum antequam decubitus illi fiant. Quid? ſi præterea poſſunt eſſe eodem tempore ſine *ulla*, quæ quidem ſub ſenſus cadat, *peculiari noxa*. Te quidem non fugit, præter nos „ Gerbeſium, & Loſpichlerum „ in Obſervationibus *Nat. curioſ. Germ.* alioſque „ alibi, memoriæ tradidiſſe: *Homines vel a numeroſiſſimis cyſticis calculis*, *quorum aliqui ad piſorum*, *alii ad mediocrium caſtanearum molem excreviſſent*, *obſeſſos*, *citra querelam diu ſanos vixiſſe*, *propriaque naturalia munia obire incolumes* „ *valuiſſe*. „ At reſpondes, te quomodo id ſcripſerint, *non intelligere*. *Nam vitiatus*, inquis, *plus minus cutaneus color*, *aut profundæ quædam*, *lentæque primarum*, *ut dicitur*, *viarum affectiones ab his forte*, *atque ab ipſiſmet patientibus fuere non ſatis perpenſæ*. Ego vero non intelligo, cur ejuſmodi Viris id ſcribentibus non ſatis credas, qui alibi ſine ulla dubitatione credis Chirurgo narranti, virum, cujus *muſculi omnes ſe ſe contraxerant*, *ita ut homo ſtaturæ juſtæ*, *& elegantis formæ*, *in homunculum redactus*, *ſtaturam infantis duorum*, *ſed non trium annorum vix attingeret*, cujus *thorax ad formam thoracis gallinæ ſe ſe coegerat*, hunc, inquam, credis, *interea temporis uſum fuiſſe cibo*, & *potu*, *ſomno*, *& vigilia prout uti ſolebat in INTEGRA SANITATE*, *OMNESQUE functiones animi*, *& corporis ſatis liberas exercuiſſe excepto motu*, atque ita credis, ut hinc inferas, *ex probis omnibus corporis*, *& animi functionibus incolumem tunc temporis extitiſſe liquidorum craſim jure conjiciendum eſſe*. Nullæne eſſe in hoc poterant *profundæ* ſaltem, *lentæque affectiones*, *ab* eo *forte* Chirurgo, *atque ab ipſomet patiente non ſatis perpenſæ*? Sed in hoc ne fuerint; In illis quî fuerint? Eas, inquis, *neceſſario interfuiſſe docuerunt ipſimet omnium* illorum *allatorum hominum improviſi obitus*. Quaſi vero hic illud quæramus, num *improviſi obitus* ſine præviis contingere affectionibus poſſint, non illud dumtaxat, num ſiquæ præviæ ſint affectiones, hæ ſemper ſatis ſub ſen-

(e) Lucr. de rer. nat. l. 4. (f) Anat. Meth. (g) Armam. Chir. Obſ. 61. (h) De Cic. Aqu. (i) Sepulchret. l. 3. Sect. 18. Obſ. 8.

sensus cadant aut eorum hominum, aut Medicorum, & si etiam cadant, num *peculiares noxæ* eæ sint, hoc est propria cysticorum calculorum indicia. Sed ut tandem aliquando hanc omnem de iis calculis disputationem absolvam; tu quidem pro tuis pronunciatis non dubitas scribere: *Hæc nos cum accuratioribus amicis, longa observationum serie*
485 *perspeximus: An viderint alii, an noverint, id certe nobis non referet.* Ego contra, cum in meis illis vulgandis observationibus haud minor tua mihi
481 *fuerit adjuvandis hominibus animi sollicitudo*, mea non parvi referre censeo, quid de ipsis homines judicent, & an suis, aliorumque accuratis observationibus respondentes, cum iisque consentientes inveniant, doliturus, siqua forte pronunciassem quæ cum universe nimis prolata esse videri possent, tum eadem Fernelii, Riolani, Bidloi, Lacunæ, Sculteti, Wepferi, Boneti, Gerbezii, Lospichleri, aliorumque Præstantissimorum Virorum non facile refutandis observationibus repugnarent.

52 Nunc quando illa sunt a nobis expedita, in quorum mentionem a Tabula VI. deducti sumus; jam omissis omnibus quæ in eadem Tabula, quæ tua non est, possent fortasse perpendi, ad VII. transeamus. Figurâ I. *reticulatam* intimæ fa-
968 ciei Vesiculæ fellis structuram demonstras, quam *per cysticum ulterius, ipsumque choledochum, & hepaticum ductum, quantumvis leviorem, produci, atque conspici*, affirmas. Quid ergo est, quod non *leviorem*, sed crassiorem multo densioremque in iis ductibus quam in Cysti delineas? Equidem in aliis rete ductuum esse crassius, in aliis autem exilius, & rarius quam Vesiculæ, a me quoque observatum est. Tamen quæ hic dicis, aliquanto magis Explicationi Tabulæ V. quam hujus Figuræ conveniebant. Cæterum cum ductuum rete bis pingas, & alio Iconismo aliter pingas; mirari subit, cum Cystis rete quater ostendas, cur nulla in Figura sic tenue, atque ita factum commonstres, ut Cel. Ruyschius (*a*) exhibuit. Mihi quidem accidit nuper, ut cum Vesiculas quinque, continenter apertas, cum tuis omnibus, & cum una illius delineatione conferrem, cunctarum rete multo ad hanc propius quam ad illas, accedens invenirem.

53 Figura II. apertum cum Vesicula canalem Cysticum tertio proponis. Numquam tamen hujus Valvulas pingis in cochleæ modum eleganter circumductas, ut a Præstantissimo Heistero (*b*); a meque ipso nonnumquam sunt observatæ, & hæ quidem valde extantes, neque ingressurum, aut egressurum specillum admittentes. Non miror ta-
973 men; quando tales *non bene te hactenus conspexisse, fateris*, sed nulla certa norma *ut plurimum* dispositas, quales mihi quoque sæpe occurrerunt, eadem specillo impedimenta afferentes, alias vero tenuiores. Alia miror, & in his illud primum, te supra declinantem observationes Doctissimi Hei-
103 steri, *sinum* dixisse *hucusque invisum* quem, ad finem cujusdam Vesiculæ, ductusque Cystici initium, is observavit, & pinxit (*c*); cum Jasolinus (*d*) olim, itemque Bauhinus (*e*), quasi rem observari solitam, istum sinum ad eum locum verbis, & Icone proposuerint. Deinde hoc miror, te in prima, atque adeo in hac etiam altera Editione sta-
108 tuentem, *imaginarias* esse *quorumdam antiquorum valvulas colli, & cervicis cavum in cysti fellea occupantes*, nulla alia propria, nisi *una, aut altera*,
974 ut fateris, *observatione* in re ejusmodi innixum esse, *in quibus scilicet illud facile contigerat, ---- vesicâ felle digito vel leviter pressâ, bilis a cysti in choledochum per cysticum ductum liberum sursum ac deorsum effluvium*. Nam ut tibi semel, aut iterum id contigisset; æquum fuerat existimare, multo sæpius Adriano Spigelio (*f*) contra accidisse, alioqui non sic præcepturo: *Has valvulas si videre cupias, expressam ex vesicula bilem in meatum digitis reprime. nam circa Valvulas immobilem consistere advertes*. Sed nihil adeo possum mirari, quin magis in eo te, Vir Cl. probem, ac laudem, quod Valvulas a te tandiu pro *imaginariis* habitas, ac semel, atque iterum publice impugnatas, hoc tandem in loco ingenue agnoscas. Usum quoque laudo quem iisdem adscribendum esse putas, nempe ut his obicibus, *bilis neque tam li-* 971
bere, rapideque a biliario poro in cystim descendat; neque tam facile, subitoque a cysti in hepaticum, atque choledochum erumpat. Quo in usu magnum te in parte Auctorem habere animadverti, Jo. Riolanum (*g*). Hic enim scripsit quidem: *intra cysticum ramum bilarium juxta corpus Vesiculæ, valvulas contineri: --- esse potius rugositates, quæ bilis semel elapsæ refluxum impediunt*; at supra, facere easdem, scripserat, Highmoro (*h*) adstipulante, *ne tam facilis & lubricus esset descensus bilis*: itemque alibi (*i*), ut *festinum bilis prolapsum utcumque sistant & moderentur*: atque ut bilis *per angustiorem meatum sensim exstillet, & vacuetur*.

54 Verum ut te impugnatas Valvulas candide agnoscentem laudo, sic non minus probo alia ingenue *retractantem*. Cum enim supra id quod in prima Editione posueras, in hac quoque his verbis confirmasses: *Quod certum est; Nos in cujuscum-* 104
que generis animalium cysti fellea non nisi ad cervicis finem, & colli principium angustiam quandam ab annulo musculari obvoluto productam vidimus; in quo concurrimus cum cl. Glissonio; nihilominus hic fateris, te *respectu ad muscularem hanc fasciam,* 972
seu sphincterem folliculo proprium, ea ipsa moderari, imo retractare, quæ ibi scripseras *Glissonii authoritati non parum fidens & cæt.* Fortasse tamen *retractationem* istam tuam aliquanto magis contrahere potuisses, ibique præsertim ubi nimis, nisi fallor, universe scribis: *ad initia Canalis cystici nullum esse interstertum specialem annulum, muscularem, aut distincte membranaceum, vel interius a canalis superficie, instar pylori, circumquaque eminentem, --- sumus nunc adeo post innumeras observationes certiores redditi*. Cum enim memoria tenerem, me in quibusdam certe Vesiculis quâ cervix in Cysticum ductum se contrahit, *specialem annulum membranaceum interius* vidisse *instar pylori circumquaque eminentem*; de hoc etiam in iis quinque quas nuper a me incisas esse dixi, Vesiculis quærendum existimavi. Vidi autem in quatuor saltem, interiores summæ cervicis tunicas sic ibidem introrsus, & sursum versus duplicari, ut insignem quandam valvulam infimam omnium efficerent, circumcirca extantem, atque ita ad superiora conversam, ut ingressuro potius, quam egressuro, appresso ad latera, specillo obsisteret.

55 Hæc dum quærerem, in nonnullis saltem animadverti, Cystis rete jam ad colli summum minus extare, quam infra: id quod a te quoque adnotatum est. Verum ut hoc libenter confir- 975
mo; sic illud vellem probare posse quod de his Cystis retibus in universum subjicis: *ad lentam* 976
stabulantem bilem forte quassandam, suoque modo a concretione inhibendam facere, non improbabile a te duci, si validas ventriculorum cordis reticulatas asperitates ad attenuandum, atque in insitis ramosis particulis veluti discerpendum trajicientem sanguinem, multam præstare operam cogites. Quid enim, te obsecro, simile? Crassissimus cordis, & validissimus musculus alternis jugiter parietes contra adversos parietes urgens, & Vesicula, *ad* quam *vix quidpiam muscularis naturæ percipi*, te ipsum *tradidisse*, in proxima pagina fateris, & *potius mus-* 977
cularia extare rudimenta, confirmas; Vesicula, inquam, illa, in qua statuisti *ex nulla contractionis naturalis existentia, & impossibilitatem superad-* 107
ditæ per vim propriam contractionis. Huc retia adde ex vel *majoribus illis valvularibus extantiis per ductum cysticum, & interdum communem*,

atque

(*a*) Tab. ad Epist. Probl. V. Fig. 3. (*b*) Eph. N. C. Cent. VI. Obs. 28. (*c*) Ibid. (*d*) De poris cholid. c. 5.
(*e*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. & Tab. 38. Fig. 1. (*f*) De hum. corp. fabr. l. 8. c. 13. (*g*) Anthrop. l. 2. c. 22.
(*h*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 3. c. 2. (*i*) Animadv. in Laur. c. 20. l. 6.

atque biliarium porum disseminatis, quibus tamen in ductibus sic *lenta* non *stabulatur* bilis.

56 De Glandulis autem tum Cystis, tum eorum Ductuum illud a te verissime scriptum est, *in aliis* quidem *pusillas adeo* esse, *& immersas, ut quacumque ut plurimum industria utentis visum adhuc effugiant*: quod tamen num ideo in Cystico hujus II. Figuræ meatu accidat, quod *crebrioribus valvulosis complexibus forte admodum obscurentur*, ipse videris, qui in I. Figuræ Cystico ductu, crebrioribus crassis retibus magis impedito, eas glandulas luculente delineasti. Verum utcunque hoc est; ejusmodi glandulas crediderim te artificio aliquo anatomico retegere consueviſse. Nam cum Vesiculas quatuor dissectas proponas; in omnibus, vel in Vesiculis ipsis, vel in Ductibus ejusmodi glandulas demonstras, quas ego quidem nullo, nisi oculorum, & cultri auxilio, usus vix in ullis aut Vesiculis, aut Ductibus vidisse memini. Quinetiam Malpighius (*a*), qui *post diutinos labores* ejusdemmodi glandulas in *suilla, & ovilla* Cysti deprehendit, non modo de humana, qua de hic agimus, siluit, sed ne in earum quidem animantium *poro biliario* ex observatione, sed ex conjectura posuit. Ruyschius (*b*) autem Anatomicus Diligentissimus in homine quidem ostendit, sed cum minores, rariores, minusque luculentas atque extantes quam tu, Vir cl. repræsentavit, tum insuper monuit, *aliquanto majores a se esse delineatas, ut melius conspici possint; præterea in omni vesicula humana non æque distincte conspici; quam quidem in suilla, aut bovina.* Quid? quod Præstantissimus Heisterus (*c*) se *in vesicula fellis boum sæpius parvas glandulas flavas, ceruminosis in meatu auditorio haud absimiles, vidisse*, testatur; *In humana vero quandoque tantum videre potuisse. Vide*, inquit, *Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243. Tab. VI. fig. I. & II.* ubi tamen in una, neque ea tota, Vesicula, imo potius in parva ejus Appendice, quam tu quoque *in rariorum censum arrogandam esse*, non dubitas, *plura* quidem ostendit *corpuscula glandulis similia*, sed Ruyschianis, atque adeo tuis fere omnibus tanto majora, ut veri simile sit, dilatata fuisse ac distenta; quæ *exiguis foraminulis in cavitatem hiantibus prædita* erant. Denique ante hos duos annos, Eruditissimus, idemque Exercitatissimus Santorinus (*d*) cum Cystis glandulas *a plurimis nullo detegi vel optico auxilio*, animadvertisset; ad has confirmandas, non quomodo ab omnibus in Cysti secundum naturam se habente conspici possent, sed quomodo ipse in quadam *turgente nimium*, obstructaque Vesicula conspexisset, edocuit, nimirum se, & qui aderant, in ea *probe purgata Cysti aliquot potissimum sub interiore membrana conditas lenticulares glandulas luculenter* vidisse, quarum cum *dispar esset moles, maxima quæ fundo inerat, lenticulam pene æquabat; ex harumque singulis, in quibus conspicuum osculum erat, non difficile fuisse id exprimere quod continebatur, bili prorsus simile, ex quo maxime pellucente, & glandulæ figura, & magnitudo internoscebatur, eo prorsus modo ac in plurimis dissectis intestinorum glandulis evenit.* Ego vero, qui neque glandulas, neque certa & vera foramina videre potui in illa amplificata Vesicula, dilatatisque bilariis ductibus de quibus supra commemoravi; nuper cum id minus sperarem, nonnulla, huc maxime, ut puto, spectantia, vidi in Vesicula alterius Senis, cujus viscеribus quibusdam ad hanc publicam Anatomen usus sum. Illa igitur, quæ suo cum jecinore, bilariisque meatibus sana, & recte constituta apparuit sive extra, sive intus examinaretur; quinque, aut sex foramina mihi præbuit observanda, quæ per faciem ipsius intimam tam ab ea parte qua hepati adhærebat, quam ab opposita, omnia a medio deorsum disjecta erant. Singula erant tum circuli figura, tum atro colore conspicua quem subniger annulus cingebat, ut lenticulares glandulas repræsentarent atra quadam materia plenas, in ambitu translucente, per foramen autem se se manifesto ostendente. Cum specillum, quod foramina admittebant, tenue illud quidem, sed non tenuissimum, facile indidissem singulis, non humorem, sed solidum subesse corpusculum, sensi; erat autem ater calculus: quo educto, liberum specillo fuit intra cellulam qua is continebatur, quoquoversum in gyrum agi. Singulæ cellulæ, non perexiguæ, membranei instar subrotundi folliculi erant, inter Cystis tunicas locati: quibuscum cellulis an ulla ex annexo adhuc hepate bilaria vascula communicarent, cum summa adhibita diligentia quæsitum esset, non a me modo, aut ab Nicolao Mediavia Philos. & Medicinæ Doctore cujus egregia opera jam aliquot annos in publicis utor dissectionibus, verum etiam ab Experientissimo, qui forte aderat, collega meo Vulpio (sum enim solitus in controversis præsertim rebus observandis, meis ipse oculis diffidere, & eos quos mecum magis habeam exercitatos, ut ipsi quoque observent, rogare) cum, inquam, id ab omnibus esset quæsitum; nihil ejusmodi inventum est. Id autem ideo quæsivi, & quæri volui, quod mihi suspicio inciderat, ejusmodi cellulas humore farctas atque distentas posse fortassis ita extare aliquando, ut caruncula, a te eodem in loco in V. Tabula delineatas mentiantur. Veri autem simillimum censeo, has cellulas fuisse quasdam ex cysticis glandulis a subsistente ob additum fortasse lentorem ea quam secernunt, materia, in calculumque concreta ad eum modum dilatatas: quam quidem materiem bilem esse quandam, id ipsum videtur indicare quod in ejusmodi nigros calculos, ut bilis haud raro solet, concreverat. Nam quod vereri aliquis posset, ne se bilis ex Vesicula per cellularum foramina illuc conjeciſſet, minus in hac nostra observatione credibile est, cum in ea Cysti nec ejusmodi bilem, neque ullos calculos invenerimus. Utcunque id est; sicut has cellulas fuisse cysticas dilatatas glandulas, credo; ita hinc potes intelligere, me eas quidem glandulas secundum naturam in Cysti esse, & continuatis etiam non ita absimili structura Ductibus, existimare; sed adeo parvas, ut per se, nullo adhibito artificio, multo rarius conspiciendas se præbeant, quam tuæ istæ omnes Figuræ videntur significare.

57 Quod quidem artificium si in ulla, certe in Figura III. generatim saltem a te fuisse commemorandum, censeo, aut illud sane non omittendum, ut Lectores moneres, haud semper ita res inveniri, & ostendi posse, ut a te istic proponuntur. Nam ut Cystis tunicarum numerum prætermittam, quem, ut quisque aut cultro indulget, aut contra timet, ne lacerare magis, quam separare videatur, ita augere facile possit, aut imminuere; illud mihi per anatomen compertum est, istam alteram tunicam *vasculosam* non semper saltem ita inveniri, ut *cumulatissimam*, quam pingis, *elegantissimamque sanguineorum vasorum sylvam undequaque sustentet*, sed ne subjectam quidem tertiam, quam vocas *glandulosam*, istis pariter haud inelegantibus *plurimis sanguiducorum vasculorum plexibus* ita *instratam*. Verum ut hæc etiam omnia sileam, & de prima, ac tertia tunica illa dumtaxat de quibus a te plura verba fiunt, attendam; *musculares fibras*, quas tamen *potius muscularia rudimenta* mox vocas, *diligenti anatomico cultro ab extima, cui incumbunt, & annectuntur, tunica non difficile solvi, ac separari*, doces. Nimirum in fellea illud iteras quod in urinaria Vesica, me vix credente, atque adeo dissentiente, indicaveras (*e*), exteriorem ipsam tunicam *plano ulterius obtegi musculari*. Imo; quantum intelligo, proximas aliquot paginas cursim hic illic inspiciendo; ita in ea adhuc es opinione, ut me potius in eo in quo a te dissensi, loco (*f*) in multos, gra-

977

(*a*) De Lien. c. 6. (*b*) Ad Epist. Probl. V. (*c*) Comp. Anat. n. 391. (*d*) Obs. Anat. c. 9. n. XI.
(*e*) Theatr. Anatom. Manget. Tom. I. pag. 416. (*f*) Adv. III. pag. 76.

graveſque errores prolapſum eſſe, non dubites.

58 Ego vero te longe aliter ſenſurum exiſtimo, ſi iterum, ſed magis quieto animo, quæ ibi ſcripſi, & quo ſpectent ſingula, reputaveris, ac præſertim ſi, quod rei caput eſt, Veſicæ urinariæ examen, omni præjudicata opinione pauliſper ſepoſita, inſtitueris. Quod ſi feceris; primus ipſe pro veri ſtudio tolles de medio iſtud, Anatomicis inauditum, diſcrimen quod inter ventriculum, aut inteſtina, & urinariam Veſicam excogitaſti, ut mu-
980 ſcularis tunica in illis ſit *extimæ revera intimæque tunicæ intermedia*, ſive (quod eodem recidit) in ventriculo quidem & inteſtinis *peritonæum ipſum*
984 *extimum ſit;* ſed non in Veſica, quippe in qua tantum abeſt ut muſculare planum intermedium agnoſcas, ipſam *externam tunicam propaginem peritonæi, muſculari plano obtectam* ſcribis. Nam quid, te obſecro, cauſæ eſt, quod in ejuſdem Veſicæ anatome mihi, & cæteris ſupra extimam membranam fibræ iſtæ muſculares occurrant nunquam; imo ſæpe ne illa quidem ſublata, omnino, & undequaque in conſpectum veniant, adipe videlicet hic illic intercedente, cujus cauſa Gravis Anatomicus Heiſterus (*g*) *in veſica humana tunicam cellulosam ſtatui poſſe credit*, nimirum *quia manifeſto inter extimam & muſcularem tunicam plerumque, ſi non ſemper, pinguedo, eaque ſæpe copioſa, ibidem reperitur, in peculiaribus cellulis adipoſis ſecreta, collecta atque aſſervata.* Igitur externa, imo etiam ſecundum Heiſteri rationem altera quæ externæ ſubjicitur, detracta tunica; tum demum nobis ſub hac altera conſpicuum prorſus fit illud *muſculare*, ut vocas, *planum*, quo tu, Vir cl. ipſam extimam *obtegi tunicam*, contendis. Neceſſe ergo eſt, ut iſtud non minus in Veſica, quam in ventriculo, & inteſtinis locum teneat intermedium.

Si hoc autem neceſſe eſt; tu videris, quonam modo tuum iſtud tuearis diſcrimen, & *quo pacto probes, --- a nemine negari ullo modo poſſe, urinariam veſicam ſolum extrinſecus rubere, interius vero, & præſertim in media ejus tunica inſigniter albeſcere;* ut alia præteream quæ tibi minus fortaſſe attendenti iſtic crediderim excidiſſe. Nam quod in iſta pariter media ſede fibras ego locari ſcripſi æmulantes fibras trium faſciolarum Coli inteſtini, cum id, ut teſtatus ſum, *conferendo perſpexi*, nec unus ſane perſpexi; tum in meis ad Poſthuma Cel. Valſalvæ, Scripta Adnotationibus quidquid & eo tempore, & inſequentibus annis de iiſdem rebus obſervavi, jam pridem candide in utramque partem ad eum modum expoſitum eſt, ut facile omnibus futurum ſit intelligere, an præſtet Virum Summum, & de utroque noſtrum egregie meritum Lanciſium (*h*) ſequi, cujus judicio apud noſtrates, Coli *muſculares faſciæ* appellari cœptæ ſunt, an tecum potius *communi, conſultoque*, ut tu ais, *nomine uti debeamus Ligamentorum inteſtini coli* propterea, quia illarum fibræ *tum leves, & candidiſſimæ ſint, tum nulla fabrica, uſuve muſculari ſint præditæ*: quod utte alibi eſſe explanaturum promittis, ſic nos ibi ſatis ſuperque examinaviſſe, patebit.

59 Nunc enim quando in media Veſicæ tunica tu nullum alium, niſi *inſigniter albeſcentem* colorem agnoſcis, & ne *ſubalbidum* quidem fers, quem tamen negare in parte nemo poteſt, & qui primi eam tunicam diligentius inſpexere, diſerte memorarunt; quid dices, ſi *ſubalbido* eo colore non contentus, rubentem quoque in eadem tunica, quibuſdam præſertim in cadaveribus, & conſpectum eſſe, & conſpici, affirmem? Nam quid ſibi aliud tandem volebat aut Adrianus Spigelius (*i*), cum illam tunicam eſſe ſcripſit *nonnihil fibris carneis conſperſam, quæ ſe ſe egregie, facta aliqua ſanguinis affuſione, in conſpectum proferunt*, aut Caſparus Bauhinus (*k*), cum eaſdem docuit *nonnunquam ex ſanguinis affluxu ita fieri conſpicuas, ut membranam carnoſam diceres*, aut ante eorum utrumque Archangelus Piccolhominus (*l*), quem ab ipſis laudari auctorem par erat, cum de exteriore propria Veſicæ tunica, hoc eſt de illa de qua hic loquimur, media, *ſub communi a peritonæo deducta*, invenienda hæc literis mandavit: *exterior paulo craſſior, & fibris carnoſis tota conſperſa.*

Quæ tametſi rubrum vividum carnis colorem non promant, quia inter membranas candidas conſertæ, albicare nituntur, tamen carnoſæ ſunt, & cum ſanguinis appulſu & confluxione increverint, colorem vere rubrum expromunt. Quinetiam uberiore ſanguinis in veſicam confluxu, interdum ita grandeſcunt, & conſpicuæ fiunt, ut totam illam exteriorem membranam, quaſi membranam carnoſam diceres. Vidi equidem ſuperioribus annis puellam, undecim annos natam, cujus veſica ob exeſionem, & acrimoniam humorum ſpoliata erat interiore tunica: Exterioris vero fibræ carnoſæ, adeo erant inflammatione vexatæ, ut totam eam carnoſam judicares. Sed hæc, inquies, conſtitutio morboſa erat. Fateor. Illud tamen primum dico, ſanguinis appulſum illum quem ſine inflammatione Archangelus memorat, fere idem videri quod in hanc ipſam rem noſtram Bohnius (*m*) indicavit, ſcribens, *præprimis ſi cum ſtagnatione ſanguinis animal perierit*, atque adeo cum illo ſanguinis appulſu comparandum, quem Anatomici ad melius perſpiciendos examinandoſque nonnullos muſculos quærunt, ex iis, exempli cauſa, qui ad officula auris pertinent: quem certe ob appulſum, muſculi naturam manifeſtari potius quam fingi, exiſtimamus. Deinde ajo: ut ejuſmodi conſtitutio qualis in puella fuit, in parte, alia ſit ac quæ ſecundum naturam deprehenditur; maxime tamen ipſa erudiri Anatomicum, aptioremque fieri ad eorum plura in cæteris Veſicis quærenda, & melius dignoſcenda quæ ſpectant ad fibras earum muſculoſas. Sic ego etſi ſæpe alias, ut mox apparebit, in harum examine verſatus fueram; numquam tamen rem melius intelligere viſus ſum quam in accurata anatome viri apoplectici qui urinariis morbis obnoxius vixerat.

60 Cum enim extimam Veſicæ tunicam; in qua nullæ carneæ erant fibræ; eique adhærentes magna copia adipoſas cellulas facile abſtuliſſem, muſculus in conſpectum venit in tunicam conformatus, muſculus, inquam; nam quo alio appellem nomine firmum, craſſum, rubicundum ſtratum ex firmis, craſſis, rubicundis compactum fibris? Eo detracto, ſubalbidi, & in retis fere modum impliciti alii fibrarum faſces, & intima, quam nervoſam vocant, ſucceſſit tunica. Media igitur inter extimam, atque intimam illa erat tunica muſculoſa: cujus fibræ eadem qua circum veſicam craſſitudine, rubedine, directione ſuper faciem, anticam præſertim, glandulæ Proſtatæ pergebant, ut ibi quidem hæc glandula vero, ac longe evidentiſſimo obducta muſculo dici poſſet. Verum hæc, atque alia fuſius alibi perſequemur. Nunc quæ ad Veſicam dumtaxat pertinent, exponamus.

Erat ejus tunica muſculoſa anterius craſſior, quam poſterius, ex fibris autem ubique facta ſecundum longitudinem poſitis, ut nullam ne ad infimam quidem cervicem ſat perſpicere potuerim quæ curva eſſet, aut in tranſverſum ferretur. Non tamen propterea continuo adſtipulabor Viro alioqui, dum viveret, Diligentiſſimo Johanni Bohnio (*n*). Nam quod hic ſcripſit: *unicum tantum, eumque longitudinalium, licet cernere hujus tunicæ fibrarum ordinem, reliquos fictos crederem*; ſic quidem ingenuo, & Celeberrimo Scriptori viſum haud dubito; mihi tamen tum aliorum Præſtantium Hominum, tum meæ obſervationes aliquanto aliter oſtenderunt; ut verear, ne nimia in illa, a me deſcripta, Veſica muſcularium fibrarum conſtipatio nonnulla obſcurarit, quæ in aliis vidi, ut eadem certe, intenſuſque rubor quædam viciſſim illuſtrarunt, quæ in aliis perſpicere ſatis non potui. Nam vidi nonnumquam in Veſicæ anti-

ca,

(*g*) Comp. Anat. Not. 13. (*h*) Ad Euſtach. Tab. x. Fig. 2. (*i*) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12.
(*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31, (*l*) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 24. (*m*) Circ. Anat. Prog. 14. (*n*) Ibid.

ca; & poſtica facie fibras per medium recta primum ferri ſecundum Veſicæ longitudinem. Sed vix ullæ apparebant quæ hanc totam emenſæ, ſummum Veſicæ fundum attingerent. Pleræque enim, aliæ non multo, aliæ majore a Proſtata glandula intervallo hinc, & hinc ad latera curvabantur, nec quid deinde his accideret, nec quæ rectis aliæ in medio ſubeſſent, erat manifeſtum. Nam ſive cultro, ſive unguibus adniterere; nil proficiebas, imo rem magis obſcurabas. Sin oculis dumtaxat fideres; nihil præterea perſpiciebas: tantum ad imam cervicem plures quam alibi, fibræ eſſe videbantur; ſed qua directione, non apparebat. Contra alias fuit cum fibras pleraſque recta ſummum petere, & aſſequi perſpicerem, unde in oppoſitam faciem ſe demittebant. Quaſdam propter imam cervicem videre viſus ſum in modum arcuum, cornua ſurſum convertentium. Verum alias viciſſim nihil tale videre potui; ſed fibras ibi potius tranſverſas, ut alias videram, eaſque plures. Rectæ autem, quæ per poſteriorem Veſicæ faciem occurrebant paucæ, minuſque diſtinctæ, ſatis multæ erant in anteriore, quas ubi divellerem, earum aliquas in ſubjectas tranſverſas inflecti, & degenerare, intelligebam. Has omnes fibras, quarum poſitum, quantum ad hoc tempus obſervare licuit, ſignificavi, ſub detracta, cum pinguedine, extima tunica deprehendi, & muſculoſi generis eſſe, cognovi, quanquam non ita rubicundo, ſed pallido colore apparebant.

Quoniam autem has fere omnes obſervationes in Veſicis habui, ut par eſt, aere diſtentis, nonnunquam etiam poſt id ſiccatis; ut ea ſemper figura eſſent quam plenæ lotio obtinuerant; quædam mihi contigit animadvertere ad eandem figuram, & Veſicæ Sphincterem muſculum pertinentia, quæ ubi adſcripſero, protinus ad illam a qua tecum digreſſus ſum, Veſicam fellis redibo.

61 Veſicæ urinariæ rotundam, imo inverſi pyri figuram aſſignari paſſim, ex Anatomicorum deſcriptionibus, & Iconiſmis notius eſt, quam ut hic a me inculcari oporteat. Mihi tamen inflatas, quales Anatomici pingunt, Veſicas accuratius inſpicienti, præſertim vero quinque, aut ſex quas continenter e cadaveribus extraxi virorum, mulierumve urinæ vitiis minime laborantium, imo nonnullorum etiam qui dum ſaniſſimi viderentur, vulneribus, aut apoplexia repente occubuerant, contigit non ſine admiratione longe aliam figuram ſpectare. Nam ſiqua erat pyri ſimilitudo, non inverſi illa erat, ſed baſi innixi; ut inferior Veſicæ pars fere media, nedum ſuperiore, latior eſſet, ac inverſi potius, ut vulgo loquuntur, cordis quam pyri imaginem tota Veſica repræſentaret. Ac ſane cordis in eo quoque ſimilior erat, quod neque tam longa, quam delineare plerunque ſolent, pro latitudine apparebat, & ſatis amplior a fronte inſpecta, quam a lateribus, inveniebatur. Glandula autem Proſtata cum imo Veſicæ orificio, non Veſicæ baſis centro ſubjiciebatur; ſed ita erat in medio quidem, verum anticæ faciei magis ſubjecta, quam poſticæ, ut cum Veſica a fronte vel ad baſim ipſam ſpectata, non ultra Proſtatæ anteriorem faciem promineret, contra a tergo ultra ejus glandulæ poſteriora ad tres nonnunquam, aut quatuor tranſverſos digitos protuberaret, hujuſque protuberantiæ, atque adeo Veſicæ ipſius poſticæ baſi annexæ veſiculæ ſeminales totæ ſubeſſent. Erat autem intra Veſicam eadem baſis, hoc eſt Veſicæ ipſius cervix, inſtar plani ad imum orificium verſus leniter declivis, non in anguſti, oblongique coni modum extenuata, circum quem poſſimus muſculi Sphincteris fibras circumductas eſſe, intelligere. Quamobrem etſi plures ad cervicem muſculoſas fibras perſpexi, velut antea dictum eſt; non tamen video quî poſſint in diſtenta præſertim Veſica orificium a quo pleræque earum ſic diſtant, contractum ſervare; ut id muneris iis tantum quæ orificium proxime cingunt, ideoque non multis ſane fibris adſcribendum videatur. Sed hæc, atque alia ad hæc pertinentia poſteaquam cum multo pluribus tum cadaveribus, tum Scriptis Anatomicorum collata fuerint, a me fuſius alibi fortaſſe exponentur.

62 Nunc ad fellis Veſiculam, exterioremque ipſius tunicam rediens, caute illud abs te, Vir cl. factum cenſeo quod nullas in *extima* Veſiculæ, hoc 982
eſt exterioris ejus tunicæ *facie* fibras carneas delineaveris. Quod autem ſcribis, *in obeſioribus* 977
eandem tunicam *adipoſis acervulis, hinc inde obtegi*; mihi quidem contra videntur adipoſi acervuli hac tunica obtegi, *exteriore, ſeu communi dicta*. Sane Verheyenius (*a*) quoque adnotat, *communi immediate ſubjectam* tunicam quæ utrique veſtrum eſt *vaſculoſa, in obeſis continere multum pinguedinis, parvoque labore in diverſas lamellas ſeparari*; ut permirum mihi videatur, neminem adhuc, quod ſciam, extitiſſe qui celluloſam tunicam, ut alibi, & nominatim in inteſtinis, veſicaque urinaria, ſic in fellea Veſica ſub communi tunica ſtatueret, aliarumque numero ſuperadderet, præſertim cum non modo in habitioribus fœminis ſæpe pinguedinem viderim ubique, aut fere ubique ſub extima Cyſtis tunica collectam, aut in obeſo, neque tamen plurimum, viro multam ibi craſſamque pinguedinem maxima ex parte circumfuſam, verum in aliis etiam, carnoſis quidem, ſed non pinguibus, viris ibidem ſatis, ſiquis attenderet, conſpicuam non uno in loco deprehenderim. Igitur hujuſmodi tunicam celluloſam facile agnoſco eodem hic poſſe, quo in urinaria veſica, jure conſtitui, potiore autem, quam in tenuibus inteſtinis, ſi ſub horum communi tunica ſecundum Cl. ac Solertiſſimi Albini (*b*) obſervationes, certos dumtaxat ad tractus ſtatui debet, quod & in ventriculo fortaſſe locum habere, ſuſpicor, cum, in obeſis præſertim, celluloſam, pinguedinis plenam, ſubſtantiam ejus vaſa video quadantenus, ſub extima tunica, comitantem. Verum utcunque hoc eſt; cellulas quidem, atque pinguedinem ſub communi utriuſque Veſicæ tunica nullo negotio demonſtrari poſſe, conſtat; Glandulas autem ſub intima utriuſque tunica poſſe pariter oſtendi, non liquet.

63 Neque hoc eo dico quod glandulas negem iis ineſſe, aut ſub intima ineſſe tunica. Tibi enim, mihi, aliiſque credo qui hæc viderunt. Nam quod ad felleæ Cyſtis attinet glandulas; ubi eas ego, & Cl. Santorinus perſpexerimus, ſatis ſupra indicatum eſt. Neque aliter ſenſiſſe videtur Malpighius (*c*), cum glandulas ejuſdemmodi in poro biliario, quem *veluti coarctatam, & ramificatam veſicam* ſpectabat, *ſub ipſius tunica* quærendas eſſe, indicavit. Quod ſi alii in tunica interna locavere; non tamen continuo neceſſe eſt, ut eos omnes erraviſſe, credamus, cum videlicet uno ejus tunicæ nomine plures fortaſſe lamellas comprehenderint, quas ſingulas tunicarum vocabulo non dignarentur. Idemque pariter de his ajo qui in Veſicæ urinariæ interna tunica, tot in laminas a Borrichio (*d*) diviſa, glandulas conſtituerint: quas tamen Bidlous (*e*) diſerte in tertia ſtatuerat tunica, cui deinde *villoſum adhærere tegmen*, hoc eſt, intimam membranam, docuit; ut mallem, a te minus univerſe ſcriptum (*f*), in tunica intima illas non eſſe, *ut hucuſque putatum*. Cum igitur in utriuſque Veſicæ glandulis, harumque ſedibus agnoſcendis inter nos conveniat; quid jam eſt in quo diſcrepemus? Magnitudo nimirum, propter quam paſſim obviæ ſint, ac manifeſtæ. Tu enim illas eſſe affirmas (*g*) in Veſica urinaria *patenter obvias*.

At Amicus alter meus Experientiſſimus Heiſterus (*h*), etſi id a te pronunciatum ſciebat, ſcripſit tamen, *maxime prope collum, attamen raro conſpicuas eſſe*. Ego vero ſemel iis qui mihi ſecanti aderant, firma, albida, ſubrotunda, disjecta granula oſtendi; alias autem ejuſdem figuræ veſicu-

(*a*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (*b*) Vid. Act. Lipſ. A. 1725. M. Sept.
(*c*) De Liene c. 6. (*d*) Vid. Bartholin. Anat. quart. ren. l. 1. c. 20. (*e*) Anat. hum. corp. Tab. 44. Fig. 2.
(*f*) Mangeti Theatr. Anat. Tom. I. pag. 416. (*g*) Ibid. (*h*) Comp. Anat. n. 391.

las, magnitudine inæquales, ſed omnes parvulas, & ex fuſco ſubflavas, quæ illo expreſſo quo diſtendebantur, humore, evaneſcebant: hæ ſub tenui intima Veſicæ lamella conſitæ erant. Verum neque illorum granulorum, neque harum veſicularum ulla oſcula videre potui, neque aliquid iſtiuſmodi alio in loco, quam in cervice, neque in aliis demum Veſicis præter illas, quæ certe ſecundum naturam non prorſus ſe habebant; intus enim vel rubebant, vel erodi etiam alicubi cœperant. In Veſicis autem recte ſe habentibus fruſtra omnino oculorum aciem intendi, ſi forte ullas conſpicerem glandulas; fruſtra etiam nonnumquam, dum intimam tunicam ſepararem, an huic ſubeſ-
987 ſent, in illiſve quas memoras, *areolis* conſitæ eſſent, quæſivi. Itaque nihil præter rationem facere mihi videor, cum hinc non jam illud infero, eas glandulas nullas eſſe, neque ipſis, ut tibi videor, *indicere bellum intendo*; ſed hoc unum infero, non ea eſſe magnitudine, ut paſſim, ac manifeſto ſe ſe offerant, ſive ut *patenter obviæ* ſint. Neque magis indico bellum Veſicæ bilariæ glandulis; velut ex iis quæ ſupra ſcripta ſunt, conſtat.

Hoc tamen miror, tibi adeo eſſe patentes, ut earum nonnullas vel per tunicam ſecundam, ſeu vaſculoſam tranſpicias, quantum ex Figura hac III. mihi videor intelligere, cum litteris B, & E interjectum ejus tunicæ tractum diligenter inſpecto: contra autem mihi in iis quarum tunicas accuratius ſeparavi, Veſiculis nondum ne unam quidem ulla in tunica ejuſmodi glandulam ſe ſe obtuliſſe, ſed aereas tantum, id quod manifeſto deprehendi, ſpumoſas bullulas, iſtiuſmodi glandularum corpuſcula mentientes. Quod reliquum eſt; ſane gaudeo, te
979 meis *Adverſariis*, quaſi ſinceris quibuſdam monitoribus, hic, atque alibi uſum, tandem induxiſſe animum ad illa tuæ *Hepaticæ Hiſtoriæ* addenda quæ ad ipſius complementum pertinere videbantur; at magis gauderem, ſi quemadmodum Cyſtis, ita bilariorum quoque Ductuum tunicas ſingulas, harumque deſcriptiones aut ſigillatim adjeciſſes, aut quæ eſſe poſſent, hic generatim indicaſſes, aut ſaltem minime prætermiſiſſes quid de iis quas alii vel ante hos totos tres & triginta annos propoſuerunt, habendum eſſet. Hæc omnia cum ad *Hiſtoriam* pertinebant tuam *numeris tandem omnibus abſolutam*; tum longe minus erant in vulgus nota, quam *in intermedia* meſenterii *tunica, ſeu celluloſa*, ejus *glandulas ſitas eſſe*, quod tu hic nobis *autopſia ſatis edoctus confirmas*.

64 De Figura IV. qua Salamandræ cujuſdam nonnulla viſcera repræſentas, crederem me fortaſſe aliqua poſſe adjicere, ſi vel ejus beſtiolæ mihi
990 in præſentia copia eſſet, vel quorum tandem *errorem longe, lateque patentem* redderes, in *hujuſmodi*, opinor, *inſecti* (ſic enim vocas) anatome, intelligerem. Sed quoniam neque in Joh. Pauli Wrffbainii *Salamandrologia*, neque alibi quidquam inveniſſe memini quod iſtiuſmodi controverſiæ anſam daret; totam eam rem mitto, ut illud quoque, an Salamandra, quod Eruditus ille Auctor (*i*) negat, recte vocari *inſectum* poſſit. Ad humanam ergo anatomen redeamus; vel ſi de brutis animantibus ſermo a nobis habendus eſt; non Salamandræ, cujus de viſceribus nulla mihi dubitatio fuit, ſed Viperæ de qua fuit, jecur, & ventriculus quo
123 ſe modo habeant, videamus. Affirmaveras, *in Vipera --- hepar* eſſe *non tantum ſupra, & circa ventriculum protenſum, ſed uſque ad duodenum; ad ultimam ſcilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu ſuo*. Ego vero qui ſi aliorum Tabulis, meique ipſius non recenti memoriæ omnino credere voluiſſem, oppoſitum affirmare potuiſſem; malui non minorem tibi, quam mihi, aliiſque, fidem habere, & rem propterea in dubio relinquere. Itaque ſcripſi (*k*): id *num ita ſit, dubito*. Verum emiſſis *Adverſariis*, cum tempus rediiſſet habendis, ſecandiſque Viperis opportunum, ſubiit quærere pro veri ſtudio, quemadmodum res ſe haberet. Comperi igitur, me mea memoria non falli. Nam pluribus Viperis diligenter inſpectis, nullam invenire potui in qua hæc tria non luculentiſſime obſervarem. Primum: jecur, ventriculum, & ingentem illam veſicam in quam degenerat pulmo, ut ſecundum Viperarum longitudinem ſtatuta ſunt, ita eſſe in eum modum diſpoſita, ut veſica aere diſtenta ventriculum ab jecore, hujuſque *incubatu* diducere potius videatur, quam adducere. Alterum; etſi veſica ei rei minime officeret; hepar tamen ne totum quidem ventriculi unum latus ſtipare, imo quæ præcipua ventriculi pars videtur, hanc fere non attingere. Tertium; jecoris finem ab inteſtini duodeni initio non exiguo intervallo diſtare. Quæ duo poſtrema ut præclarius intelligantur; ſcire licet, ventriculum Viperarum ſolere formam referre duorum conorum qui inter ſe baſibus juncti ſint. Superior conus in quem imus œſophagus ipſe expanditur, hujus ſtructuræ ſimilior eſt. Inferior autem manifeſto craſſior eſt, ob intimam tunicam non modo in crebriores fere, altioreſque rugas ſecundum longitudinem, complicatam, verum etiam cruſta quadam inſtructam ſubflavi obſoleti coloris, ex plurimis, quod in ſupremo limbo præſertim appareat, minutis particulis compacta, ipſaque ſpecie atque habitu glanduloſa: quanquam præterea non ſemel vidi huc illuc per cruſtam disjecta albida quædam, ovalia, aut ſubrotunda, ſed compreſſa, corpuſcula parvarum inſtar lenticularium glandularum, quorum ſemel nonnulla quidem in ſuperiore etiam cono animadverti, ſed qua inferiori vicinior erat, & perpauciſſima, cum in hoc longe plura conſpicerentur. Ejuſmodi autem cruſta ad hujus inferioris coni verticem non extenditur; ſed duorum fere tranſverſorum digitorum emenſo ſpatio, deſinit. Mox coni vertex non perficitur; ſed in tubum ſe ſe arctat cylindri forma, donec exiguo, ſed minima tamen ſæpe diligentia conſpiciendo annulo, ita poſito ut regreſſui magis quam egreſſui obſiſtat, ſeu pyloro, intercedente, ſuaque albida, compactaque facie in ſubrubentem, ac mollem converſa, aliquanto amplius inteſtinum fiat, in quod ſub ipſo annulo bilarius canalis influens bilem viridem importat. Eſt autem inter pylorum, & ſupremum deſcriptæ in ventriculo cruſtæ limbum intervallum tranſverſorum digitorum circiter trium, idemque fere eſt a pyloro ad finem jecoris intervallum. Jecur enim inſigni ſanguifero vaſe quaſi in duos ſecundum longitudinem diremptum lobos, qui ad finem extenuari ſolent, & alter altero paulo inferius extendi, vix aliquando extremam ac tenuem laciniam infra illum cruſtæ ſupremum limbum, neque tamen niſi ad exiguum tractum, demittit. Itaque cum jecur longitudine ſex fere æquet tranſverſos digitos; ſuperiore quidem parte quæ prope cor incipit, & deinceps reliqua quæ ut craſſior, ita ad *incubandum* aptior eſt, œſophagum; inferiore autem, quæ jam tenuior eſſe ſolet, eam ventriculi regionem quæ œſophagi ſimilior eſt; quantum pulmonaris veſica permittit; comitatur, & ſtipat; regionem autem ventriculi alteram, quæ, ut ex deſcriptione etiam intelligitur, potiſſima eſt; hanc, inquam, vel potius ſummam ejus dumtaxat partem vix tenui extrema lacinia attingit, ſic ut propoſitum trium fere digitorum intervallum inter hepatis finem, & inteſtini duodeni initium ſervetur. Cum hæc omnia in pluribus illis quas eo tempore diligenter ſecui, Viperis ad hunc omnino modum ſe habuerint; non me tunc pœnituit quod aſſenſum ſuſtinuiſſem, te contra docente, *hepar* in Vipera *protenſum* eſſe *uſque ad duodenum; ad ultimam ſcilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu ſuo*: neque vero in præſentia pœnitet, quamvis tu dubitationi meæ opponas *tuam, omniumque* 1137
(ſic enim ais) *accuratiorum Anatomicorum autopſiam*, qua videlicet *ſuaderi luculenter poſſim*. Nam etſi omnes a me adhuc viſæ Anatomicorum Tabulæ

(*i*) c. 5. n. 4. (*k*) Adv. III. pag. 61.

bulæ non tibi; quod conſtat; ſed mihi adverſarentur; in re tamen quæ non dexteritatem, neque artificium, ſed oculos tantum requirit, me meis oculis non minus ſaltem quam veſtris, credere æquum eſſe, exiſtimarem.

65 Poſtrema hujus VII. Tabulæ Figura, ut *extra ordinem* addita eſt, ſic oſtendit, quam præter expectationem tibi, Vir cl. acciderit aliquid intueri de illo genere quod tandiu Malpighii Aſſeclis negaviſti. Verum hoc in præſentia omitto quod tibi permirum viſum eſt. Illud ego viciſſim miror, te id rete intra ſuillum jecur pingentem, nuſquam in tot Iconiſmis delineaviſſe, nec, quod ſciam, in tam longo Opere memoraviſſe rete illud quod ultro, ac ſine ulla prorſus ſectione, nedum præparatione, in externa facie humani, & plerarumque beſtiarum jecinoris ſæpe vel luculentius obſervamus quam intra ipſum humanum, ſuillum, & aliarum animantium jecur, nulla pariter adhibita præparatione, ſpectemus. Sed de hoc fuſius alibi ſcripſimus.

66 Ad Tabulam denique veniamus VIII. in
1054 cujus Figura I. *Sinum ductus hepatici* non ſecus proponis, atque indicas, ac ſi in omnibus cadaveribus iſta occurreret peculiaris dilatatio. Video quidem, a Gliſſonio (*a*) tranſverſam quandam in eo ductu amplitudinem pingi in quam rami omnes corrivantur. Sed neque perpetuæ hæ res ſunt, ut ſive inanes, ſive immiſſo aere diſtentos ductus obſervando, comperi, & quibus ſunt, eorum nonnullis an potius a bile majore copia congeſta, & diutius ſæpe reſtitante accidiſſent, quam ab ortu paratæ jam eſſent, dubitavi. In ramorum autem ejuſdem Ductus numero, habitudine, finibus quantum iſta vel a tuis reliquis Iconiſmis, te ſilente, diſcrepet delineatio, manifeſtius eſt, quam ut animadverti a me debeat. Verum ſi qua in re te, Vir cl. ſilere non oportebat; in iis certe non oportebat tot, tamque conſpicuis *faſciculis muſcularibus* quibus Gliſſonianam Capſulam *robuſte inſtructam* repræſentas; neque enim ad iſtum modum perpetui magis occurrunt, quam adeo manifeſtæ Glandulæ in ipſa occurrant. Quod autem *Septum capſulare primum opinaris Cl. Bohnium obſervaviſſe*;
1055 opinio plane te fallit tua. Ejus enim quæ profers, verba: *vaginam craſſiorem eſſe illa ſui parte, qua portam, ac qua porum biliarium involvit; imo binis his vaſis proceſſus ejuſdem involucri vices intermedii ſepimenti præſtare*, miror, te non vidiſſe fere ſecundum vulgatiſſimam Anatomiam Hepatis, Franciſci Gliſſonii conſcripta eſſe. In ea nimirum hæc legimus (*b*): *Capſula communis, ubi vas iſtud* biliarium *obtegit, minus, quam alibi, craſſa eſt; quippe pars ejus magna inter Portam, & vas iſthoc intervenit:* & mox: *Præterea, toto vaſis hujus tractu, capſula communis, prominentia quadam tereti, duraque extuberat*: & infra (*c*): *Cum Capſula ea ſui parte, qua Portam tegit, craſſior ſit, quam illa qua ramos bilarios obducit, ſeptuploque minimum latior reperiatur; cumque nonnulla ejus portio inter Portam & porum bilarium (præſertim in majoribus eorum ramis) manifeſte intercedat*; & *cæt.* Sed ut id Septum Gliſſonio eſt reſtituendum; ſic ipſam Capſulam; quanquam, ut a Gliſſonio diligentius deſcriptam, eoque nomine inſignitam, Gliſſonianam Capſulam communi more nos quoque appellare conſuevimus; aliis Inventoribus acceptam eſſe referendam, non ignoramus. Quamobrem tibi minime poſſumus adſtipulari ſcribenti, eam *pri-*
67 *mum detexiſſe laudatum Virum Gliſſonium*. Etſi enim ipſe quoque id opinabatur, cum hæc verba (*d*) edidit A. 1654. *Mihi primum (niſi fallor) contigit, partem hanc detegere; cum ante duodecim annos, ex mandato Collegii Medicorum Londinenſium, mihi publice prælegendi munus incumberet*; tamen; ut de Euſtachio ex conjectura nil dicam; ſane Joannes Walæus in altera *de motu chyli & cæt.* ad Bartholinum Epiſtola, ſcripta A. 1640. diſerte hæc poſuerat: *in ipſo hepate, tot rami arteriæ cœliacæ ſunt, quot ſunt rami venæ portæ, & totidem quoque ſunt rami ductus cholidochi, quæ omnia hactenus ab Anatomicis pro venis portæ habita ſunt, quod COMMUNI TUNICÆ tria illa vaſorum genera in hepate includantur*: quibus inſuper Walæi verbis ſuſpiciones illas meas de calculis a Columbo, & Cameniceno, haud in Portæ vena, ſed in bilario ductu inventis confirmari maxime vides. Denique cum ais, *Concurſum* Ductus *cyſtici, ac hepatici* eſſe *in hoc exemplari quaſi ad angulum rectum*; id quidem omitto; nam tuam tibi Figuram adverſari ſatis video, quæ a parte jecoris acutum, ab altera obtuſum angulum quam lueulentiſſime oſtendit. Sed cum eundem illum *concurſum* ibi delinees, ubi revera eſſe potuiſſe non videtur; obſecro te, ut diligenter conſideres, num etiamſi ductus Hepatici Sinum *in naturalem ſedem*, ex qua *diduxiſti, atque elevaviſti*, repoſitum intelligamus, ille tamen *concurſus* eo non cadat, ut intra Capſulam delituiſſe, neceſſe fuerit.

67 Etſi tum veteres, tum recentiores Anatomici plures nobis totius venæ Portæ delineationes reliquerint; tamen tua quoque, Vir cl. induſtria probanda eſt, qui novam adhuc, eamque majorem in II. Figura inſuper addere voluiſti. Verum optandum fuerat, ut id aliquanto felicius præſtares. Nam ſi nihil proportione eſt pulchrius, ſi contra nihil ad perturbandos Tirones aptius, quam partium in una eademque Icone minime ſervata proportio; quid tanti fuit, ut *gaſtricas omnes venas adeo contraheres ſuiſque in extenſionibus in hac Figura ab-* 1065
breviares, ut anguſtiſſimus hic admodum infra naturalem magnitudinem repræſentaretur ventriculus? ut *repræſentati ventriculi ſedem juſto altiorem efficeres*? ut *truncum Portæ juſto longiorem delineari curares*? Nimirum *ne ſubjectæ venæ occultarentur*, atque *ut vaſa hepatis ventriculo ſuperimpoſiti diſtinctim oſtenderentur*. Sed aut ego quidem plurimum fallor, aut potius quam uſque adeo a proportione recederes, decebat idem in gaſtricis facere quod in tot aliis venis feciſti; ut nihil niſi fines oſtenderes, vel ſi reliquum addere placebat, ut craſſiorum dumtaxat trunculorum ductum, & ſedem per lineas e punctis factas indicares; cætera autem, ſi velles, ſeorſum peculiari Icone perſequereris. Huc illud accedit quod Tirones magis perturbet, te ſupra pollicitum in tuis Figuris *omnia magni-* 988
tudinem naturalem ſervantia, venæ Portæ truncum in III. Tabula aliquanto, in hujus vero Figura I. multo longiorem, quam in hac qua de loquimur, II. pinxiſſe, in qua tamen *truncum Portæ juſto longiorem delineari curaviſſe* te, dicis; ut vel in ſuperiore Figura errorem, vel in hac minorem hominis magnitudinem (quanquam huic cogitationi, præter ſilentium tuum, Sinus, & ramorum venæ in utraque Figura comparata dimenſio obſtat) vehementer ſuſpicari cogantur. Sed in eo quoque minus felix fuiſti, quod in ſubjectum incidiſſe videris nimium diſcrepans a cæteris ex quibus ſuperiores Icones deſcriptæ ſunt. Nam ſi a Tironibus dextera, ut par eſt, earum pars cum hujus ſiniſtra, & viciſſim conferatur, vel ſi tantummodo in hujus Tabulæ Figuris duabus primis ramorum ortus, ſedes, primæque partitiones inter ſe comparentur; vereor, ne hæc magis diſſideant, quam verba ſignificant tua quæ in eorum dumta- 1062
xat *diſtributione ramorum ad varias jecoris regiones nonnihil varias per homines varios habitudines* eſſe, indicant. Huc adde quod Tirones magis ma- 83
giſque perturbet, te qui recte alibi, & in hujus quoque Explicationis initio venam Portæ in radices, truncum, ramoſque dividendam eſſe, agnoveris, ipſeque diviſeris, ſæpe deinde in hujus Explicationis progreſſu, ejus oblitum diviſionis videri. Quæ enim venæ tanquam minores radices ab aliis ventris partibus in radices majores, & truncum convenire dicendæ erant, eæ contra a majoribus radicibus, & trunco *egredi, emergere*, 1063
germinari, oriri, & ad illas ventris partes *produci*, 1065
dividi, propagari, ramos diſſeminare dicuntur. Alia 1066
præ-

(*a*) Anat. Hep. c. 27. (*b*) Cit. cap. 27. (*c*) C. 28. (*d*) Ibid.

prætermitto; ſed unum tamen, ad hanc, aliaſque in quibus venæ Portæ Sinum delineas, Figuras pertinens, ante ſubjiciam, quam de proxima finem ſcribendi faciam.

68 Proximæ igitur Figuræ III. quæ Tabulæ Euſtachii XXVII. (in Theatro Mangeti XI.) Prima eſt, cum Ampliſſimi Lanciſii Interpretatione productæ, altera a te adjicitur Interpretatio in *Animadverſione* videlicet quæ inſcripta eſt: *De vero in hac Figura Authoris Bartholomæi Euſtachii ſenſu.* In quo aſſequendo utinam longe feliciſſimus fuiſſes. Sic enim operæ pretium apparuiſſet, cur iſtam ultro, & ſponte tua interpretationem ſuſcepiſſes neque facilem, neque ejuſmodi ut confici ſic poſſet ſine multiplici reprehenſione Viri de utroque noſtrum egregie meriti. Ego vero præſenti coactus inſtituto, tertiam quidem interpretationem afferre conabor, ſed earum dumtaxat partium de quibus & dubitatio ſit, & ſententiam meam firme, ac luculenter probare poſſim. Sic enim ratio apparebit cur aut revelare Euſtachii mentem aggreſſus ſim, quam alioqui multis in Figuris, ut in hujus quoque nonnullis partibus, me nondum ſatis aſſecutum confiteor, aut quædam ab Lanciſio non ſcripta adjicere, quem minime dubito hæc quæ propono, per ſe, & longe quidem facilius, viſurum fuiſſe, niſi innumeras illas ſuas rerum difficillimarum Explicationes intra eas temporis anguſtias, interque illa tot, ac tanta quibus diſtinebatur, negotia effundere debuiſſet. Illud principio eſt ſtatuendum quod ex inſpectione Figuræ illius I. ac proximarum II. & IV. apertiſſime colligitur: cum Euſtachius vellet univerſam venam Portæ ſociis ubique ſtipatam arteriis ſive cœliacis, ſive meſentericis ab anteriore facie demonſtrare; in I. venæ illius ramos, & radicum fines; in II. & IV. ramorum initium, & radices; in omnibus interjectum ramis, ac radicibus truncum propoſuiſſe. Ex quo conſequitur, ut ſiquid forte dubitationis in Figura I. explicanda occurrat, magno adjumento eſſe debeat vel II. vel IV. quippe quæ, ſi varium, a Lanciſio animadverſum, *vaſorum numerum*, ac præterea variam inſertionem excipias ejus venæ quæ inferiorem arteriam meſentericam ſociam habet, & ſiqua ſunt alia iſtiuſmodi; in reliquis certe partibus eædem ſunt, in eoque præſertim, ut continuationes ſint trunci venæ Portæ, in hiſce ambabus, ut diximus, Primaque Figura delineati. Hoc quod poſuimus, exemplo aliquo illuſtremus. Amanuenſium Lanciſii culpa ingens error in Figuræ I. Explicationem irrepſit, cum *Majores venæ portæ rami ſubſtantiam hepatis penetrantes* ad 13. $\frac{1}{1}$ 12. indicati ſunt, ſive ad litteram *c* in Theatro, & apud te quoque, Vir cl. quem minus gravia notantem, tale erratum tua Animadverſione non emendaviſſe, plurimum miror. Atqui illos non eſſe ramos *ſubſtantiam hepatis penetrantes*, ſed radices in truncum Portæ confluentes, ſi ex anatome non conſtaret, ſatis ſuperque intelligi poſſet ex ambobus trunci illius extremis in triplici propoſito Iconiſmo inſpectis, atque collatis. Cum igitur res ad hunc modum ſe habeant; in propoſitis ſuper Figura I. dubitationibus dirimendis, recte atque ordine facere videbimur, ſi proximis illis Figuris pro re nata ſubinde utamur.

1098

69 Illud primum animadvertis, *illam ubicumque duplicatam, quam ad quoslibet majores, minoreſque Portæ ramos, conſtanter delineatam intuemur, parallelam diſtributionem*, illam, inquam, *Lanciſiana explicatione adnotatam non perſpici.* Eſto, Lanciſius breviſſimis Explicationibus illis ſuis majora potiſſimum adnotare ſolitus, duplicem iſtam diſtributionem diſerte non memoraverit; quanquam incuria, opinor, Pictorum, Scalptorumque Euſtachianorum non *ubicumque*, neque ad *quoslibet minores ramos* illa *conſtanter delineata* eſt; Poteras tamen Lanciſio ignoſcere, quod diſerte duplicem non adnotaverit, cum tu qui triplicem adnotare debebas, duplicem dumtaxat notes. Nam eſſe triplicem, vel ſola comparatio ſatis docet Figuræ hujus I. cum proximis illis duabus, in quibus duplicitas ternis in ſingulis ramis parallelis lineis, non quaternis, ut in hac fere ubique, deſignatur. Quo poſito, fallaris neceſſe eſt, cum per iſtam parallelam diſtributionem *nil aliud indicare voluiſſe accuratiſſimum Auctorem Euſtachium*, doces, *præter quam parallelam per totum jecoris corpus vaſorum Portæ, ac biliarium Ductuum, ſe ſe perpetuo comitantium, diſtributionem.* Nam ſi vel duplex tantum parallelum vas Euſtachius delineaſſet; *nil aliud indicare voluiſſe* præter ramum venæ Portæ, & bilarium ductum, negare tamen poſſem, præſertim cum id tu ex Figura ipſa non probes; ipſe autem pro eo ductu, hepaticæ arteriæ ramuſculum pariter indicare potuiſſet; Quanto ergo magis negare potero, *nil aliud indicare voluiſſe*, cum vas, non duplex, ſed triplex eadem diſtributione delineaverit? Quid verbis opus eſt? cum ex hac ipſa Figura mox ſim luculenter oſtenſurus, in ea Euſtachium conjunctos cum ſingulis venæ Portæ ramis binos demonſtraſſe ramuſculos, arteriæ videlicet, ac ductus hepatici, ad ultima uſque, quantum ipſi perſpicere datum eſt, illius venæ extrema deductos. Nec mirum; quando olim Galenus (*a*) non modo *excarnare*, ut nunc loquimur, hepar, docuit, & ſingulos venæ Portæ majores ramos *in ramos* minores, & hos *in ſurculos*, & hos denique *in germina* diviſos perſequi; verum inſuper tradidit, *ſi animal amplæ magnitudinis extiterit, UNA CUM* his *VENIS, & meatus, qui bilem recipiunt, & arterias ipſius, dum in jecore, ſicut oſtenſum eſt, detegis, conſervare eſſe integrum: Sin autem parvum fuerit, non adeo AD FIBRÆ CUJUSQUE EXTREMUM tria vaſorum genera poſſe ſalva relinqui.* Igitur Euſtachius in Galeni lectione, ſiquis alius, exercitatiſſimus, ab hoc propoſitam *excarnandi* hepatis rationem amplexus, eadem quærere aggreſſus eſt. Et ſive aperta Capſula qua terna illa vaſa in unum faſciculum junguntur, ſingula quoad potuit, ſcalpello eſt perſecutus, reliquum immiſſo, ut jam tum ſolebat (*b*), aere, aliove humore, perſpexit; ſive flavus illi color, ductus hepatici, hiantes autem, ut in arteriis, ſectiones, arteriæ indicium; ut nobis etiam, in valde ulterioribus hiſce ramuſculis; nonnunquam dederunt; certe nihil eſſe manifeſtius poteſt, quam ipſum olim, cum Summi alii Anatomici, ut ſupra vidimus, hiſce in rebus cæcutirent, hunc trium vaſorum faſciculum, & quod facile conſequitur, Capſulam ea concludentem perſpexiſſe, & Poſterorum in his retegendis induſtriam tanto antea tempore præveniſſe.

1098

70 Sed priuſquam id oſtendo; neceſſe eſt cuidam occurram dubitationi tuæ. Nam *præterea valde ambigere te*, ſcribis, *pro binis illis trunculis d. d. duos arteriarum ramuſculos, ut interpretatur clariſſimus Commentator* Lanciſius, *noſtrum intellexiſſe Bartholomæum.* Te autem *cogitaviſſe*, ſubjicis, *incomparabilem illum Anatomicum per binos hos trunculos, arteriam, ſimulque nerveum aliquem majorem ramum indicare potius diſtinctim voluiſſe.* *Ita*, concludis, *Euſtachianæ figuræ neceſſariam partem, ſeu nerveam, quæ quidem in memorata explicatione deſideratur, jure reſtituimus.* Ego vero de eo primum ambigo, num Lanciſius, cum duos illos ramuſculos arterioſos per 12. 11. deſignavit, de ambobus trunculis intellexerit, quibus nunc pariter litteras *d. d.* appoſitas eſſe, video, an de ramuſculis duobus qui ex ſiniſtro trunculo cooriuntur. Hoc enim ſi voluiſſet; Euſtachii mentem præclare mihi videretur aſſecutus. Ab hac autem, quod pace tua dixiſſe liceat, te longe cenſeo receſſiſſe, cum in alterutro eorum trunculorum (utrum enim dicas, ſiniſtrum, an dexterum, non deſinis) *nerveum aliquem majorem*

(*a*) De Anat. Admin. l. 6. c. 11. (*b*) De Renib. c. 42.

jorem ramum, eumque tanquam hujus *figuræ neceſſariam partem* agnoſcendum eſſe, arbitraris. Volo enim, tuis ex Tabulis, tuoque ex arbitrio judicemus: optionem tibi do, ut de duobus illis trunculis utrum velis ſeligas, quem pro ramo nerveo, & quem pro arterioſo Euſtachius pinxerit. Utrumlibet pro nervo accipias; nonne reliquus, pro arteria videlicet accipiendus, æqualis nervo illi erit, vel fere æqualis? Nunc igitur ex tua ipſa Tabula IV. in qua hepaticos nervos omnes cum arteria demonſtras, ex ramis nerveis illis omnibus unum mihi, ſi potes, indica, qui non ipſo hepaticæ arteriæ trunco plurimis partibus minor ſit. Fatearis igitur neceſſe eſt, de iis trunculis neutrum pro nerveo ramo ab Euſtachio eſſe delineatum, præſertim ſi illud inſuper attenderis, neque conſuetudinis ipſius fuiſſe, ut cum viſcerum ſingulorum vaſis, nervos commonſtraret, &, ſi maxime fuiſſet, in nullis tamen ejus Tabulæ Figuris, illiſque potiſſimum proximis quæ hujus continuationes ſunt, id feciſſe, &, ſi etiam feciſſet, in hac certe Figura, hiſque trunculis non feciſſe, quorum videlicet ſectiones ambas ad eundem modum repræſentarit: tantum abeſt, ut nervus vel in *memorata explicatione* Lanciſii, merito *deſideretur*, vel ut abs te, ceu *Figuræ neceſſaria pars* ſit *jure reſtitutus*.

71 Verum ut de iis trunculis *d. d.* neutrum eſſe nervum, contendo; ſic non utrumque, ſed alterum dumtaxat eſſe arteriam, agnoſco. Nec me tamen plane permovent quas in hanc rem producis, rationes: *neque binos arteriarum truncos ex cœliaca in hepar proficiſci; neque unquam ſuper Portæ truncum ad jecoris oſtium arteriam hepaticam in ramuſculos, præcipue æquales, & parallelos, jam diſtributam obſervari*. Nam bini nonnunquam earum arteriarum ſunt trunci, quod in noſtro quidem Theatro publice ante hos novem annos demonſtratum eſt; tunc autem ramuſculos eſſe æquales, & parallelos, nil prohibet; *nunquam* vero *ſuper Portæ truncum ad jecoris oſtium* jam ortos *obſervari*, quis concedat? Me igitur magis moveri fateor ab duabus illis Figuris proximis, quas hujus eſſe continuationes, ſæpe diximus. Nam per iſtam ipſam faciem trunci venæ Portæ unum trunculum, non duos, commonſtrant ex cœliacæ arteriæ ramo ſurſum contendentem, cujus trunculi ſedem, magnitudinem, partitionem ſi diligenter attenderimus, ac ſimul hæc omnia cum trunculis in Figura hac pictis contulerimus; facile intelligemus, unum arterioſum eſſe trunculum, eumque ſiniſteriorem de duobus quos hîc Euſtachius delineavit. Reliquus vero trunculus, ſive dexterior, cum arteria non ſit, nervus autem eſſe nequeat, velut ſupra oſtenſum eſt; relinquitur, ut bilarius ſit Ductus; neque enim alius iſtiuſmodi truncus ſupereſt qui propter truncum venæ Portæ cum hac in ramos dividatur. Quod ſi Figuram diligentius inſpiciamus; hæc magis magiſque confirmabimus. Siniſtri enim trunculi ramus dexter mox ramuſculum emittit, venas cyſticas ita comitantem, ut pari cum ipſis paſſu incedat, ac pariter dividatur: quæ res profecto neque bilariis ductibus, neque cyſticis nervis convenit, ſed arteriis. Itaque tu ipſe in calce *Animadverſionis* hoc agnoſcis, ubi de venis *cyſticis* verba facis *cum trunco ex iiſdem producto, ſociâque arterioſa propagine, quæ quidem omnia*, inquis, per *figuram Auctoris elegantiſſime diſtinguuntur*. Neceſſe ergo eſt, ut trunculus, unde ramus oritur, ex quo *arterioſa* iſta *propago* enaſcitur, arteria ſit. At ille idem ramus ulterius progreſſus, alios manifeſto ramuſculos præbet qui ſocios ſe dant ramis venæ Portæ, pictæque ab Euſtachio illius triplicis *parallelæ diſtributionis* unam efficiunt partem. Igitur palam eſt, arteriæ hepaticæ cum vena Portæ progreſſum per hepar, ac conjunctionem ab ipſo fuiſſe cognita, & hic delineata, neque ea diſtributione *nil aliud indicare voluiſſe præter quam ---- vaſorum Portæ, ac biliarium Ductuum* perpetuam conjunctionem: quod certe ſcripſiſſes nunquam, ſi ſemel attente quem deſcripſimus, ejus rami progreſſum, ac partitiones in ipſa autographa Euſtachii Tabula, non in ea quæ oſcitanter hac præſertim parte a tuis Scalptoribus deſcripta eſt, Icone inſpexiſſes. In eademque Euſtachii Tabula alterius trunculi ramum dexterum ulterius quam in tua Icone pergentem, ac dexterum venæ Portæ ramum jam comitantem vidiſſes. Quacum re ſi cætera, quæ in eodem ſpectantur trunculo, conjunxiſſes, illudque præſertim quod qua parte Cyſtis felleæ ſedem reſpicit, Cyſtici in ſe influentis, & hinc abſciſſi meatus adjunctam adhuc particulam ſervat; non ſane video, cur de nervo potius quam de bilario Ductu cogitare debuiſſes. Huc illud denique accedat quod & perſpicuitatis ratio, & ſervata ab Euſtachio in Figuris illis proximis, totaque adeo illa Tabula conſuetudo plane poſtulat. Cum enim quorumcunque vaſorum conjunctam parallelam diſtributionem propoſuit; nunquam trunculos ad quos ea pertinent, prætermiſit; ut videlicet vaſorum origines, fineſque ſciremus, & ex truncis naturam, ac nomen cujuſque rami, & viciſſim, facile poſſemus cognoſcere. Hoc cum ita ſit, quî fieri potuit, Vir cl. ut qui de duobus trunculis alterum arteriam eſſe, arbitrareris; *nil aliud* in ramorum diſtributione *indicatum* credideris ab Euſtachio *præter quam biliares Ductus*; & viciſſim ut qui ramos, *biliares* eſſe *Ductus* cenſeres, trunculum alterum non hiſce Ductibus, ſed nervis tribueris?

72 Hactenus quæ Euſtachiani Iconiſmi partes diligentia noſtra explicari poterant, ſatis, ut opinor, dilucide, & firme explicatæ ſunt; ut planum jam ſit, Ductus bilarii, & Arteriæ hepaticæ perpetuam intra hepar cum vena Portæ conjunctionem minime Euſtachium latuiſſe. Nunc eæ ſequuntur partes, quæ potius quid non eſſe videantur, quam quid ſint, affirmare poſſim. Nam quod tu *intelligendum ducis*, Euſtachium *per illum ramum*. f. (Lanciſio 8. $\frac{1}{1}$ 12.) *non quidem venam umbilicalem arcuatam delineare intendiſſe, ut explicat cl. Lanciſius; ſed potius ſiniſtram ſinus Portæ productionem*: quod deinde addis, *ramum illum* rami f extremo ſiniſtro ſuperimpoſitum, *quem tu peculiariter adnotas ſuperaddita Littera. g.* (*ſed a doctiſſimo Interprete non adnotatur*) ---- *ab Euſtachio* ----, *ut tubum metipſum* fœtus *venoſum procul dubio adumbratum fuiſſe*: quod denique *concipi poſſe*, negas, *Euſtachium vas illud. e.* (Lanciſio 11. 14. $\frac{1}{1}$) *pro vena ipſa umbilicali delineaſſe*. ---- *Cautius igitur juvare decernere, cl. Euſtachium canalem hujuſmodi. e. in ramos diffiſſum, non jam pro vena umbilicali adumbraſſe, ſed totum pro ulteriori ſinus Portæ ſiniſtra productione*; quod, inquam, hæc tu omnia pronuncias; ego ut rationes haud improbo tuas, propter quas ea non eſſe videri ais, quæ interpretabatur Lanciſius, ita viciſſim ſpero, te non improbaturum meas, quibus adductus, neque illa eſſe videri ajo, quæ ipſe nobis interpretaris. Nam; ut ab ultimis incipiam; fateor quidem, canalem *e* non videri eſſe venam umbilicalem, cum ejus attendimus ramos, quos certe in ea vena nos adhuc conſpicere non potuimus. Non tamen Sinus venæ Portæ ea videtur eſſe productio, quæ cum eo Sinu non communicet, ſed cum ulteriore demum ramo, non ſolum ex Sinu jam profecto, ſed in alios etiam ramos diviſo. Quid? quod non modo Sinûs, ſed ne productio quidem eſſe videtur iſtius rami venæ Portæ, cum & multis partibus craſſior ſit curvo illo ramuſculo f. per quem a latere cum ramo illo continuatur; & ſuos ipſe ramos contra obverſos habeat, ac rami illius productio haberet. Quid ergo eſt? Num forte major aliquis ex iis ramis quos aliquando Falloppius (*a*) (ut ejus verba, ſupra a nobis ex parte allata, demonſtrant) hinc communi-

(*a*) Obſ. Anat.

municare vidit eum intima ſiniſtri hepatis lobi ſubſtantia, inde vero aut *ſub pancreo cum quibuſdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis*, aut *in liene* cum hujus *ipſius ſubſtantia*. Non hoc dico; neque enim delineatio hæc cum Falloppii deſcriptione ſatis convenit, quamvis ad id rerum genus quadantenus videri poſſit accedere. Hoc tantum dico, Lanciſium in vena umbilicali deſignanda attendiſſe locum *e.* ejuſque canalis craſſitudinem venæ umbilicali convenientem. Atenim, hic urges, *cui unquam vere anatomico contigiſſet perſpicere, umbilicalem venam ſuo per hepar itinere in ramos faceſſere?* Hoc Lanciſius vel quibuſdam crediderit Scriptoribus, vel potius in tanta rerum copia ſatis fortaſſe non attenderit. Sed tu viciſſim (quod pace tua dixiſſe liceat) non vidiſti, quærere ex te, ſi viveret, Lanciſium poſſe, *cui unquam vere anatomico contigerit perſpicere*, Sinum venæ Portæ, poſteaquam in majorem ramum, deinde in ramuſculum contractus eſt, mox repente in ampliorem, & tam longum ramum expandi, cujus præterea ſurculi contra atque oporteret, non ſecundum motum ſanguinis a Sinu venientis, ſed contra eundem converſi ſint, nimirum ut ob hæc tandem omnia; quæ non umbilicalis eſſe vena, ea *cautius*, ſi Diis placet, Sinus illius eſſe productio ipſa videri debeat.

73 Sed hæc fortaſſe pro ſe Lanciſius. Ego vero pro ipſo ad alterum reſpondebo quod in ejus perbrevi Explicatione deſideras, ut ramum videlicet *g.* adnotaſſet, quem tu ab Euſtachio pro *tubo metipſo venoſo* fœtus *procul dubio adumbratum fuiſſe*, pronuncias. Scilicet hoc ipſum Lanciſio dubium viſum fuerit, neque injuriâ viſum. Nam ſi Anatomen, atque adeo tuam ipſam, quam iſtic memoras, II. Tabulam conſulamus; certe neque ſedes, neque initium, neque finis ejuſmodi ſolet eſſe, tubuli venoſi. Totus enim a ſiniſtro latere trunci venæ Cavæ; non ad hujus anteriorem faciem poſitus eſt: Ex Sinu autem oritur venæ Portæ; non ab ramis de quibus antea dictum eſt: Denique in Cavam deſinit ex hepate jam emergentem, hoc eſt ad *a*; non ad *g.* multoque minus ubi delineat Euſtachius, cujus Autographum Scalptores tui neſcio cur hac ipſa in re non ſecuti, hujus rami finem tum aliquanto altius produxerunt, tum bifidum non expreſſerunt, quæ res videlicet ipſa quoque iſti repugnaſſet interpretationi tuæ. Cui tamen interpretationi ne illud quidem ſatis eſſet, nec quod in ullos alios ſurculos ramus idem *g.* toto itinere non dividatur, quando Euſtachius a dextris cyſticæ venæ dexteræ alterum vel longiorem pinxit ramum venæ Portæ qui nullos ſurculos de ſe emittit.

74 De ramo autem *f.* quod *Sinus Portæ productio* eſſe non videatur, ex iis quæ ſupra ſunt dicta, intelligitur. Quod ſi ex me forte viciſſim quæras, quid fuiſſem ipſe facturus, ſi trium iſtorum ramorum *e. f. g.* interpretationem aggredi debuiſſem; ſic habeto: me utrinque rationes fuiſſe propoſiturum, cur vena umbilicalis, productio Sinus venæ Portæ, tubulus venoſus tum eſſe, tum non eſſe videri poſſent: iiſque propoſitis, rem in medio relicturum, ut ſiqui vel alia veſtigare, & credere mallent, vel hæc quidem, ſed ita uti Euſtachius aut humani aliquid paſſus eſſet, aut ex quam rariſſimo exemplari, aut ex non humano rem deſcripſiſſet, aut ejus Pictores, Scalptoreſque non ſatis fideliter expreſſiſſent; hæc per me omnibus ſive meliora ſtatuendi, ſive divinandi facultas libera eſſet. Itaque multum cenſeo laudandum eſſe conſilium tuum, ubi ratione illa propoſita quod vena umbilicalis ad hepar in ramos non findatur, nihil ipſe de alia quadam Euſtachii delineatione conſtituere videris, ſed ita ſcribis: *Ob ſimilem rationem, an Euſtachius in fig. 3. Tab. II. ex Tabulis ſuis, quæ inſertæ ſunt Theatro Anatomico (& II. eſt Tab. X. Romanæ editionis) pro trifido vaſe illo, h.* (Lanciſio 6. 27.) *ſeu in tres ramos ad ingreſſum in hepar diviſo, venam umbilicalem ſignificare voluerit, Probi Anatomici viderint*. Quanquam in ea Figura; ne tecum quidquam diſſimulem; res aliquanto minus difficilis videri poteſt. Nam illud primum, quod Lanciſium, opinor, movit, ex anatome perſpicuum eſt, nullum eo loco vas ejuſmodi craſſitudinis ſubire jecur, præter venam umbilicalem. Neque aliud voluiſſe Euſtachium, altera ejus Figura commonſtrat, quæ in proxima ipſius Tabula ſequitur, ac numero IV. deſignatur. Si enim hanc eodem quo illa poſitu, locatam fingamus, ſique jecoris fiſſuram, ſi iſthmum, ſummæ fiſſuræ latera committentem, in utraque attendamus; ut in hac ibi nullum aliud vas, niſi umbilicalem venam, membraneo ligamento annexam, oſtendiſſe videbimus, ſic in illa quoque nullum aliud ibidem vas, niſi eamdem venam, ab ligamento jam liberatam, voluiſſe Euſtachium oſtendere, non difficile conjiciemus. Cur autem in vena illa, ſic liberata, & fortaſſe etiam verſus jecinoris limbum aliquantum protracta, ſupremam partem pinxerit trifidam, ſive ſingulos ſe minores ramos ab ſingulis lateribus in hepar mittentem; certam quandam mihi poſſe videor ex anatome conjecturam afferre.

75 Quod ut faciam; neceſſe eſt ad memoriam revocem, imo paulo fuſius exponam quod ſupra ad tuam III. Tabulam adnotavi: ſolitum me eſſe invenire, Sinum venæ Portæ, cum a dextero jecinoris lobo ad ſiniſtrum ſe extendens, contra interjectam utrique lobo fiſſuram pervenit, ſe ipſum, aut potius quendam quaſi ramum ex ima ſui parte deorſum mittere, qui obviam ſcandentem umbilicalem venam mox infimo ſuo extremo ſic excipiat, ut non facillimum ſæpe ſit utriuſque fines ſtatuere, præſertim cum venæ ſumma pars (quod nonnunquam obſervavi) non prorſus adhuc in adultis occluſa eſt. Ex ejuſmodi igitur ramo, in quem ipſa umbilicalis vena recta producitur, & quidem prope hujus venæ finem, cum alii minores rami ab anteriore, ſeu ſuperiore facie oriuntur, tum duo præcipui ab lateribus recedunt, ſinguli ab ſingulis; ut haud raro, extrinſecus inſpiciendo, non abſimilem effici figuram viderim ac ſi vena umbilicalis in fine trifida eſſet, quemadmodum ab Euſtachio in eo Iconiſmo videtur repræſentari. Etſi vero ramum illum Sinus, duobus ramis interjectum, præ his invenire ſolitus ſum craſſiorem, quam Euſtachius delineavit; ab ſingulis autem lateribus non ſingulos ſemper præcipuos ramos, ſed binos interdum comperi; ſæpe vero non ſurſum, ſed deorſum potius oblique ductos inveni; nunquam tamen hæc quæſivi (quæſivi autem in adultorum jecinoribus ſaltem decem) quin ſi extrinſecus ſpectarem, illa ſe ſe mihi ſpecies offerret venæ umbilicalis quæ in ſummo hinc, & hinc ramos emitteret; ſi vero intrinſecus ſcrutarer, Sinus caveam deprehenderem ſe ſe manifeſto demittentem in occurſum illius venæ, iiſque ramis initium præbentem. Itaque etiam atque etiam miratus ſum, te eum Sinum toties delineantem, vix ſemel aliquid pinxiſſe quod ad ea quæ ſunt a me decies continenter perſpecta, accedere videri poſſet, in Tabula nimirum II. ad litteram *q.* non ſecus ac ſi id ipſum pro re *ſingulari* æque habuiſſes ac diviſiones illas de quibus ibi verba feciſti in explicatione litterarum *r. r. r.* Sed longe aliter viſum iri iis ſpero qui diducta jecoris fiſſura, hujuſque iſthmo, ne ulla ex parte obſtet, diſſecto, umbilicalem venam ad ſuum uſque finem perſequentes, qui rami denique hinc, & hinc in ſummæ fiſſuræ latera, eamve viciniam immittantur, inquirant; mox autem trunco venæ Portæ, & continuato Sinu a ſiniſtris aperto, ſectionem ad venam uſque umbilicalem deducant, eorum quos diximus, ramorum oſcula perquirentes. Hi igitur ſi in iſtiuſmodi perquiſitionibus fuerint diligenter verſati, cum facile mecum conjicient quid Euſtachius per trifidum illud vas ſignificare voluerit, tum percipient, cur ejuſdem vaſis truncum Lanciſius venam umbilicalem appellarit.

76 Verum; ut ab hac ad quam tecum digreſſus

ſum,

ſum; Euſtachiana Figura ad priorem illam revertar; non erat denique cur tuam in Ampliſſimum Lanciſium Animadverſionem ita concluderes, ut ſcriberes: *cur* ipſe venulas *cyſticas gemellas. ---- ſeparatim ab aliis vaſis, per propriam hepatis ſubſtantiam diſperſis non indicaverit, id eſt ulterius, quod certe haudquaquam intelligo.* Multo enim æquius fuerat, ſi negaſſes, te intelligere, quomodo affecta Vir ætate, ac valetudine, idemque tot, tantiſque negotiis diſtentiſſimus, in reſcribendo autem ad innumerabiles Amicorum litteras, de ipſiſque bene merendo (quod nos ambo ſæpe experti ſumus) diligentiſſimus, tantum tamen ſomno, aliiſque neceſſariis vitæ ſubſidiis detraheret temporis, ut tot, tam copioſa, tam utilia, tam diverſa tam brevi commentari, ſcribere, vulgare poſſet; hoc, inquam, multo æquius te intelligere, negaſſes, quam ſi in eo Opere quo ipſe princeps viam cæteris, aditumque patefaceret: quo in tot alienis, antiquiſque delineationibus ſine ullo adjecto Auctoris Scripto nuperrime inventis, quæ hujus mens eſſe potuiſſet, conjicere ac divinare cogeretur: quo demum preſſis illis ſuis, brevibuſque interpretationibus quas pro anguſtiis temporis effudit, innumera, & maxima evolveret; ſi in eo, inquam Opere minutum aliquid forte prætermitteret, vel potius non ſatis diſerte ac *ſeparatim* indicaret. Sed hæc melius pro tua æquitate, tuoque adverſus Summi Viri, Optimique Amici, ac Fautoris memoriam grato animo ipſe videris. Ego enim, his jam omiſſis, priuſquam de Euſtachii Tabulis finem ſcribendi facio, nobis haud inutile eſſe cenſeo, ut ex ipſis cum alia, tum illud præſertim addiſcamus, Arteriarum Aortæ, & *emulgentis an-*
082 *gulum* magna ex parte non eſſe *rectum angulum ex longitudinalis atque tranſverſæ fiſtulæ concurſu productum*, qualem videlicet tu ſcribis, & plerique paſſim Anatomici videntur exiſtimare. Hic nimirum error ex non ſatis accuratis delineationibus olim ortus, perque tot alias non abſimiles etiam apud Summos Anatomiæ Scriptores ad hanc uſque diem propagatus, eo magis diſcentium animis inolevit, quod qui in Theatris exemptos cum vaſis magnis Renes in tabula ſpectandos diſponunt, quam in pleriſque editis Figuris vident, eam ſolent partium diſpoſitionem imitari. At ſi rem diligentius in cadaveribus, non in picturis, aut ſi in picturis, in Euſtachianis præſertim, perpauciſque aliis inquirerent; ſæpius Renes aliquanto inferiores, vaſiſque magnis viciniores ſtatuerent, & quod conſequitur, emulgentia vaſa ſic diſponerent, ut cum magnis non rectos angulos, ſed ſupra obtuſum, infra autem acutum efficerent.

77 Tuas reliquas Tabulas, quod anatomicæ non ſunt, in præſentia quidem prætereo: ad aliaque potius tranſeo quæ unam, aut alteram ex tuis *Orationibus*, hic illic inſpiciens, adnotavi, ad Anatomes ipſius, ac Medicinæ hiſtoriam pertinentia. In I. Oratione Arantium pronuncias
19 *Canaliculorum ſeminalium in teſtibus inventorem; licet a Graafio, Higmoro, Slado, Coupero aliiſque collecta fuerit inventionis Laureola.* Ibidem Alexandrum Achillinum affirmas *primum glandularum maxillarium inferiorum excretorios Canales juxta linguam debiſcentes inveniſſe, primumque ſalivæ fontes perſpexiſſe, primumque foramen Uveæ, ſeu pupillam ipſam ad lumen mediocre mediocriter dilatari, magis ad minus, maxime ad minimum, aut nullum, ad majus, aut maximum viciſſim conſtringi evulgaviſſe; Quod deinceps nobiliſſimum inventum velut arcanum Fabritius ab Aquapendente cujuſdam Amici ſui inveſtigationibus retulit.* Sed Bononienſibus noſtris, apud quos illam Orationem habebas, cum aliis in locis, tum in iſtis potiſſimum meum tamen nomen ad memoriam redibat. Meminerant nempe, ante illos totos tredecim annos hæc quæ in I. *Adverſariis* (*a*) edita ſunt, ex me audiviſſe: *Minimam teſticulorum ſtructuram (quam tamen antiquioribus aliis adſcribi non ignoro) ab* Arantio veſtro *viſam comperio, ſicut poſtea a Cabrolio perſtrictam, fuſius vero a Riolano expoſitam ſcio, tametſi ab nemine; ut in conſimilibus erat captus temporum eorum; probe intellecta, & cum illa, cum qua debebant, paraſtata connexa eſt: quæ nempe laus diligentiſſimo Graafio reſervabatur:* itemque illa (*b*): glandularum *maxillarium* canales, *uti Eruditis notum eſt, neque aliis antiquis Anatomicis fuerunt ignoti, & in his Achillino veſtro, homini, ut illis temporibus, bene docto, cujus in ſcriptis unum quoque ex iis arcanis reperio quæ Fabricius poſtea ſuo cuidam Amico obſervata primo eſſe, arbitratus eſt;* videlicet: *Uvea & cæt.* Utram tandem laudationem; ut ſincere, quemadmodum Amicos decet, inter nos loquamur; utram, inquam, laudationem fuiſſe Bononienſibus gratiorem putas? meam qui veritus ſum ignota credere Doctiſſimis Viris aut verba Theophili (*c*), *vaſcula multa capillacea aranealique tenuitate* in ipſis teſtibus memorantis, aut aliorum Veterum, quos ex parte indicavi, cum Avicenna (*d*) docentium, *ſub* lingua *eſſe duo orificia, quæ ambo ingreditur ſtilus, & ſunt fontes ſalivæ, quæ ad carnem proveniunt glandoſam*, ac propterea Arantio, & Achillino his in rebus tantum tribui quantum licuit; An tuam qui plus æquo tribuens, ſine ulla dubitatione ambos harum rerum inventores pronunciaſti? atque ita quidem pronunciaſti, ut nihil Graafio relinqueres: quocum Sladum, & Cowperum quare ad eum modum conjungas, Claudium autem Uberium ſileas, neſcio; qui Patavio Piſas evocatus, nomine Vauclii Dathirii Bonglari (*e*) *totum teſtem eſſe totum vas*, decem ante Graafium annis & pictura, & verbis oſtenderat.

78 De Mundino autem in eadem Oratione cum diceres, putaſne, Bononienſes ipſos non intellexiſſe: qua ratione quæcunque tibi liberet Mundino inventa tribueres, ea ipſâ ratione contendi poſſe, Arabes, & cæteros qui ante Mundinum ſcripſere, nihil prorſus ex tota Anatome ignoraviſſe? Rem, ſi placet, exemplo illuſtremus. *Nonne,* 18
inquis, Mundinus *per venam chylin videri poſſet chyloſa itinera quodammodo indicaſſe? Tanto enim ductore ---- Euſtachius ---- lacteam venam ſuam meditatus eſt, ut ab Euſtachio in clariora lacteorum indicia properabat Aſelius, & ab Aſelio Pecquetus.* Quid ſimile? Ex accurata Euſtachii (*f*) deſcriptione inter omnes conſtat, ipſum revera Thoracicum ductum vidiſſe, atque ante Pecquetum propoſuiſſe. Mundinus autem cum *venam chylin* ſcribebat; quid, quæſo, aliud, quam venam Cavam intelligebat? Eſtne aliquis cui ulla unquam hac de re dubitatio fuerit, atque adeo eſſe potuerit, quando Mundinus (*g*) ei capiti quod inſcriptum eſt *de Anatomia Venæ Chilis*, hoc initium fecit: *Quibus omnibus elevatis tibi apparebit vena magna, quæ eſt ramus venæ chilis deſcendens, & arteria magna, quæ eſt ramus aborti deſcendens, & quando illa vena chilis eſt in directo renum, ab ipſa ramificantur duæ venæ, quæ vocantur emulgentes, quarum una vadit ad renem dextrum, & altera ad ſiniſtrum.* Mitto alia Mundini loca, omnia non minus perſpicue comprobantia, venam cavam fuiſſe ab ipſo *venam chilin* vocitatam, idemque apud Mundinum ſignificari per *illam venam chilin*, quod apud Ciceronem (*h*), eoſque fere omnes qui latinis litteris anatomen attigerunt, per *venam illam cavam*. Nec mirum, quando Græcis idem eſt κοῖλος, quod Latinis *cavus*. Sic Fernelius (*i*) diſerte: vena κοίλη, *id eſt cava dicta*. Sic Maſſa (*k*) *quam venam græci chilim, latini cavam vocant*. Sic Falloppius (*l*): *cavam venam appellavimus, aliorum anatomicorum more, Latino nomine: Græcis vero*

κοίλη

(*a*) N. 19. (*b*) N. 26. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 27. (*d*) Can. l. 3. Fen 6. c. 1. (*e*) Teſt. exam.
(*f*) De Vena ſine pari Antigr. 13. (*g*) Anatom. (*h*) De Nat. Deor. l. 2. (*i*) Phyſiol. l. 1. c. 11.
(*k*) Lib. Introd. Anat. c. 17. (*l*) Inſtit. Anat. c. de Ven. & cæt.

κοίλη *dicitur*. Sed in re minime neceſſaria cæteros prætermitto. Jam enim ſatis ſuperque patet, non modo rem, ſed ne nomen quidem quo uſus Mundinus eſt, *venæ chilis*, vel, ut Matthæus Curtius edidit, *cylis*, vel potius *cilis*, excitare Euſtachium potuiſſe ad cogitandum de venis chyliferis, niſi forte exiſtimamus, Virum græce doctiſſimum aut ea quæ diximus, ignoraviſſe, aut quantum eſſet diſcrimen, neſciviſſe inter vocem *cilos* (κοῖλος) qua *cavus*, ut diximus, & vocem *chylos* (χυλός) qua ſuccus, & apud Medicos is peculiariter qui *chylus* dicitur, ſignificatur. Quid? quod Euſtachius (*m*) cum Thoracicum invenit ductum, non alium uſum habere *credidit*, quam ſanguiferæ venæ, neque unquam oſtendit, ſuſpicari ſe, an chyli via eſſe poſſet; ut quanquam uſque adeo rerum, & verborum imperitus fuiſſet, ut per Mundini venam *chylin*, venam chyliferam ſignificari putaſſet, manifeſtum ſit tamen, in chylifero Ductu inveniendo *ductore* Mundino non eſſe uſum.

79 Quod ſi verba pariter Jacobi Berengarii indicaſſes quibus inductus es ad pronunciandum,
23 *primum detexiſſe ipſum ductus ſalivales conſpicuos, tum ſcaturigines effluxuum ſub nervis opticis per cavernas oſſis baſilaris ad aures, & palatum; quorum primas Steno, alteras Nuckius, velut in propria inventa, ſibi inde arrogarint*; vereor ne facile hæc demonſtrare potuiſſes. Sed ne forte credas, me Bononienſium Anatomicorum laudibus refragari; ſic habeto: neminem plus ipſis tribuere poſſe, quam ego tribuam, ſemperque tribuerim; imo vero tanti eoſdem a me fieri, ut cum propriis laudibus & plurimis, & maximis celebrari illos poſſe videam, propterea ſatis æquo animo ferre nequeam, tantos Anatomicos, quaſi propriis quibus redundant, omnino carerent, alienis encomiis exornari. Bononienſem ipſam Academiam, Cives ipſos Bononienſes, quorum illam, ut Parentem amantiſſimam, hos, ut Viros amiciſſimos colo, ſiquis veris laudibus extollere cupiat, nunquam tam copioſa uti oratione poterit, ut cum pluri. ma dixerit, non multo plura mihi videatur omiſiſſe. Idem tamen ſi in eandem orationem conjici videam quæ minus certâ fide ſubnixa, cætera quæ longe veriſſima ſint, ſecum trahere in dubium, atque infirmare vehementer poſſint; Oratorem, quod nunc facio, etiam atque etiam rogem, ut vera alia, atque alia, quæ in tam ubere materia non deſunt, conquirat; inania illa prætermittat. Hæc ſi forte quæ ſint, requiras; ea nempe
7 ſunt: *Bononiam poſt ſex ſupra triginta ſæcula ſcientiarum Genetricem* eſſe: *Academiam Bononienſem ipſam primos inter vetuſtiſſimos Hetruſcos floruiſſe*:
11 *Hetruſcis debellatis, Galliſque Bojis regnantibus, muſas excolendas dediſſe: Gallis inde Bononiæ hoſpitibus, & reſtauratoribus perditis, ſub Romana Republica principem ſtudiorum ſedem non amiſiſſe*: quæ profecto ne cum iis quidem valde cohærent
8 quæ paulo ante poſueras: *compertum eſſe antiquarum rerum Cultoribus genuinam Medicæ Academiæ Originem aſſequi Epocha ad Auguſti Regnum inducta*: quanquam hoc ipſum num ſatis compertum eſſet, poteras de Viri Cl. Curtii noſtri (*n*) eruditiſſimo libro intelligere. Quem ſane, & Lipſ. Actorum Supplementa (*o*) ſi diligentius verſaſſes; ne illa quidem ſine ulla hæſitatione ſcripſiſſes quæ
12 *declinante Imperio*, quæ *Barbaris Italiam depræ-dantibus* de *ſervata dignitate* ejus Academiæ *ſæculis omnibus* aſſeveras.

80 Sed ut melius videas quam difficile ſit probare quæ remotiſſimis, vel obſcuriſſimis ſæculis fuere; iis prætermiſſis, ad propiora veniamus.
14 Affirmas, *in prima finitimarum Scholarum OMNIUM erectione ex* Bononienſi *Liceo in operam invocatos eſſe Præceptores, & Duces, ---- ſimiliterque contigiſſe in ortu, aut reſtauratione Romanæ, Piſanæ, Pariſienſis, Monſpellienſis, aliarumque plurium, quibus omnibus* Bononienſe *Archigymnaſium propagare valuit doctrinæ germina, & VELUTI SOL PLANETIS MINORIBUS, mutuam dare lucem, & radios*. Hæc etſi ſcio Bononienſibus ipſis noſtris, Viris Æquiſſimis, Modeſtiſſimiſque, in hanc modum dicta, placere non poſſe; tamen pro meo in Academiam illam, & Civitatem longe Præſtantiſſimam grato animo demonſtrari omnibus, & plana fieri, vehementer cupio. Tu igitur quomodo id præſtas? *Joannem* producis *a Concurezio, & Marſilium a Sancta Sophia*, Mediolanenſem illum, hunc Patavinum, atque alium præterea neminem; quaſi vero quæ dixiſti omnia aut ad Ticinenſem dumtaxat Academiam inchoandam, inſtaurandamque pertinerent, aut ex Bononienſibus ipſis nemo unquam *in* ejuſmodi *operam invocatus* fuiſſet. Sed tamen id ipſum quod de Ticinenſis Academiæ initiis affirmas, videamus. *Sæculo*, inquis, *decimo quarto ad primum Papienſis Academiæ fundandum lapidem, ut alter medicinæ Lycurgus operam & decus inſtrueret, advocabatur Marſilius a Sancta Sophia* Bononienſi *in ſtudio celebratiſſimus anteceſſor*. Equidem hunc Marſilium (quem Lucas Tozzius Vir alioqui Doctiſſimus, cum Sanctorii noſtri *Commentaria in primam Sectionem Aphoriſmorum Hippocratis* non uno in loco diſſimulanter deſcriberet, atque aliquid tamen vel iis in locis addere de ſuo vellet, cum Marſilio Cagnato, qui ſcribebat ſæculo XVI. ad finem properante, confudit (*p*)) hunc, inquam, Marſilium a Sancta Sophia ego quidem ex Alidoſio (*q*) non ignoro A. 1402. fuiſſe Bononiæ Profeſſorem Medicinæ ad diem uſque qua ibidem mortuus eſt. *Eveniſſe* autem *ei, ut extra Patriam* Patavium *moreretur, quod Carrar. Principi parum gratus haberetur, quaſi ſecutus partes Galeatii Principis Mediolanenſ. quum Patavii imperaret*, præter alios, docet Jacobus Salomonius (*r*), qui cum Venetis, ac Patavinis Hiſtoricis, id imperium cœpiſſe, oſtendit (*ſ*) A. 1388.; deſiiſſe autem A. 1390. Atqui Ticinenſis Academia *fundata, apertaque eſt* A. 1362. quod laudatus Curtius (*t*) demonſtrat. Igitur uti certum eſt (*u*), Marſilium & Patavinum, & Nicolai filium fuiſſe, qui *præſtantiſſimus Medicinæ Profeſſor uſque ad annum* 1350. in Patria Academia vivebat; ita non ex hac, ſed ex Bononienſi profectum fuiſſe eundem Marſilium ad Ticinenſem inchoandam, adhuc oſtendendum eſt, præſertim cum ex Albis vetuſtiſſimis (*) Profeſſorum Gymnaſii noſtri liqueat, ipſum inter hos plurimis ante annis docuiſſe, quam ab Alidoſio inter Bononienſes referatur.

81 Locus hîc eſt, ut ſuperiora quædam verba attendamus, quibus de Cardano, & Mercuriale *ad Cathedras* Bononienſes *munifice conductis* ſermonem habens, *primum*, ais, *ſuis erga Urbem* 13
Bononienſem *expletis officiis, Romam ad ſummos a Pontifice atque Optimatibus colligendos honores ſe contuliſſe: Alterum Patavini Gymnaſii inſtauratorem fuiſſe, & jubar*. Nempe videris ſic in tranſitu ſignificare, Mercurialem a Bononienſi Gymnaſio ad hoc Patavinum *inſtaurandum* veniſſe. Quod ſi verum eſſet; cuinam magis placere poſſet quam mihi, qui tanto Cive jure ac merito gloriari ſoleam? Sed ut de altera Parente mea Bononienſi Academia, ita de ipſa quoque Patria, quam ſumma proſequar pietate neceſſe eſt, ſic exiſtimo: ſatis utramque habere verarum laudum; ut inanes debeat reſpuere. Mercurialis noſter Patavini Gymnaſii *jubar* fuit; *inſtaurator* non fuit. *Studium* Patavinum *hoc anno* 1570. *non parum luminis accepit ex adventu doctiſſimi Viri D. Hieronymi Mercurialis, qui ad lecturam Practicæ ordinariam in locum Fracanziani defuncti, ROMA advocatus eſt*. Sic Tomaſinus (*x*): ex quo (*y*) ſcire licet, eo ipſo tempore in hoc Gymnaſio res ad Medicinam ſpectantes tradidiſſe Bernardinum Paternum, Paulum Craſſum, Hieronymum Capivacceum, Hiero-

(*m*) An. cit. (*n*) Notizie Iſtor. & cær. (*o*) Tom. VI. Sect. X. (*p*) Comment. in Aph. l. 1. Aph. 3.
(*q*) Dottori Foreſt. & cær. (*r*) Inſcript. Urb. Patav. (*ſ*) Ibid. in Faſt. Prætor. (*t*) Libro cit.
(*u*) Vid. Tomaſin. Gymn. Patav. l. 3. c. 1. (*) Ex his Excerpta, a Salomonio conſcripta, Patavii ſunt apud Anteceſſorem Doctiſſimum, Celeberrimumque Nicol. Comnenum Papadopoli, quem audio iisdem niti in ampliſſima *Hiſtoria Gymnaſii Patavini*, quæ nunc ſub prælo eſt, propediem vulgabitur. (*x*) Ibid. l. 4. (*y*) L. 3. & l. 2.

Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, Melchiorem Guilandinum, Albertinum Bottonum, alioſque Homines Celeberrimos, Collegas autem in cæteris Diſciplinis habuiſſe Franciſcum Piccolomineum, Archangelum Mercenarium, Bernardinum Petrellam, Joſephum Moletium, Jacobum Menochium, Marcum Mantuam, Tiberium Decianum, Joannem Cephalum, Guidonem Pancirolum, Franciſcum Manticam, alioſque in ſua quemque Facultate uſque adeo illuſtres Viros, ut eorum ſinguli ad alias potius inſtaurandas Academias mitti, quam in qua univerſi eſſent, opus ullo *inſtauratore* eſſe poſſet. Summa igitur Mercurialis mei, & prope divina laus fuit quod inter tot ejuſmodi Profeſſores advocatus, *non parum luminis* tanto, & tam præclaro Gymnaſio addiderit adventu ſuo. Huic autem Gymnaſio eo charior fuit, & glorioſior novi ejus luminis acceſſio, quod Mercurialis non aliunde id attulit, ſed eodem unde acceperat, retulit. In hac enim ipſa Academia, Oddo de Oddis, Baſſiano Lando, Victore Trincavellio, Gabriele Falloppio, M. Antonio Genua, Bernardino Tomitano, Franciſco Robortello docentibus, medicis, philoſophicis, & humanioribus ſtudiis eam operam dederat, ut annos duos & viginti natus hîc ſcriberet, typiſque committeret opuſculum ſuum primum, quod *Nomothelaſmus, ſeu Ratio lactandi infantes* inſcribitur, aliudque opus *propediem in lucem edendum parare, die, noctuque laboraret*, ut ipſe ad civem ſuum nobiliſſimum, Franciſcum Paulucium ſcripſit in Epiſtola illi Opuſculo præfixa, & *Patavii* data *M. D. LII. Sexta Auguſti die*: cujus libelli, iis qui vel de Mercurialis Vita, vel de Medicorum Scriptis egere, quantum video, incogniti, rariſſimum apud me exemplar aſſervo. Hinc (*z*) Philoſophica, & Medica corona meritiſſimo donatus, in Patriam rediit, a qua Romam ad Pium IV. Pontificem Max. legatus, ibi apud Alexandrum Cardinalem Farneſium tandiu fuit, donec in hanc altricem ſuam Patavinam Academiam vocaretur. In qua (*a*) cum duodeviginti annos docuiſſet, tum vero in Bononienſem maximis ſtipendiis accerſitus eſt, ubi quinquennium moratus, Piſas tranſiit, unde ſenio, morboque confectus in Patriam demum reverſus, quantam huic vivens gloriam pepererat, tantam moriens triſtitiam reliquit. Hæc Summi, atque Eruditiſſimi Medici initia, hi progreſſus, hic exitus fuit, digni certe qui Patavini Gymnaſii *inſtaurator* eſſet, ſi egens inſtauratione inveniſſet: quod ea tamen quam hinc hauſerat, & quam hinc alio, non aliunde huc importavit, doctrina, atque eruditione perfeciſſet.

82 Num vero *ſæculo decimo ſexto*, an decimo
21 ſeptimo, *expertiſſimus Julius Cæſar Claudinus ingreſſuum ad Infirmos, conſultationum, præſidiorum omnium, praxeos, uno verbo, felicioris regimina pervulgarit*; num *Garzonius, Nicolai V. Medicus*, num *Varolius, Gregorii XIII.* ille *Bernardinus*,
15 hic *Conſtantinus* nomen habuerint, an *Bernardus*, atque *Conſtantius*, hæc, inquam, ac alia iſtiuſmodi ipſe videris; In his illud quod in eadem I. Oratione ſcripſiſti; *Sanguis, te*, Bononienſis Aca-
25 demia, *monſtrante, circumactus in orbem*, quomodo cum his conveniat quæ in IV. Oratione ſcri-
42 bis: *Columbus minorem, ſive per ſolos Pulmones inductam ſanguinis circulationem primus invenit, Cæſalpinus majorem & cæt.* hic enim Piſis, ille vero Patavii, Piſis, & Romæ docuerat. Verum ut intelligas, Vir cl. me non de hujus, aut illius Academiæ laudibus, ſed de vero in Medicinæ, & Anatomes hiſtoria laborare; ſic habeto: non Columbum, quem quidem Virum in ſerie illa incomparabili repono Summorum Anatomicorum qui Patavii docuerunt; non Columbum, inquam, ſed nihil ad te, aut ad me attinentem, imo ab utroque noſtrûm ob inſana commenta damnandum quæ in Religionem invehere conatus eſt, Hiſpanum Medicum Michaelem Servetum ſex & viginti annis ante Columbum minorem illum circuitum ſanguinis diſerte tradidiſſe: quod ex ejus verbis liquet per Cl. Sievertum (*b*), alioſque ante hos annos duodecim evulgatis, ab ipſo autem Serveto editis A. 1533.

83 Sed eorum quæ in eadem VI. Oratione ſubjicis de Inventoribus Anatomicis, ſi non omnia, pleraque ſaltem in præſentia pro veri ſtudio conſideremus. *Œſophagi, ventriculi, inteſtinorum ſtructuras, atque tunicas a Williſio detectas* dicis, 43
proditas autem *a Kerkringio Conniventes Valvulas*. His ego objicio quæ in I. (*c*) & III. (*d*) *Adverſariis* jam ſatis indicavi. Deinde quæro, ſi de *Mappa hominis Anatomica*, ſi de *humani corporis imagine* hic verba facis, cur Williſianam Œſophagi ſtructuram, ex beſtiis deſcriptam, huc trahas? cur *patefactos ab Aſellio Chyliferos Ductus; reſeratam a Pecqueto nutritii laticis ciſternam; ---- enodatas a Bohnio Hepatico-cyſticas fiſtulas* hic commemores? Certe horum nemo in humanis corporibus ea patefecit. Sed quæ chylifera vaſa in beſtiis Aſellius, & ante hunc olim, ut ipſe (*e*) candide fatetur, *vidit omnino*, ſed non agnovit Eraſiſtratus, illa in hominibus *primum omnium Venetiis privatim ac publice* ſe oſtendiſſe, teſtatus eſt Cæcilius Folius (*f*) in libello edito A. 1639.: quod eodem anno a ſe ipſo, imo biennio ante ab alio Medico, factum eſſe, duodecim poſt annis ſcripſit Highmorus (*g*). Pecqueti autem cavum Receptaculum, ut vaſa quoque Lymphatica, videtur primus in homine conſpexiſſe, & delineaſſe Olaus Rudbeckius (*h*). Vaſa denique Hepaticyſtica, niſi tu, Vir cl. omnibus ſublatis dubitationibus, certius demonſtres, nondum aliquem habemus a quo ſatis in humanis cadaveribus perſpecta eſſe, ſciamus. Quod ſi promiſcue (id quod tua ſuperiora verba credere non ſinunt) ſive in homine, ſive in beſtiis inventa, hic enumeranda ſuſceperas; cur *proditas* a *Pejero* inteſtinorum *Glandulas* dicis; quas nimirum in brutis animantibus a Pechlino (*i*) ante *proditas* eſſe, conſtat? Quod vero ais *evoluta ab Euſtachio Coli inteſtini ligamenta*; quæro; num tertium quoque? & ſi omnia, num ut initium, ſic omnium finem evolverit? Nam *in Hepate* num *panſa a Gliſſonio* fuerit *Muſcularis capſa*, ſatis viſum eſt ſupra. *Explicata* autem *in Liene* ab recentiſſimo Summoque Anatomico *penicillaria Vaſa* num ita vis nos accipere, ut nihil diſcrepans intelligamus ab eo quod in I. Oratione ſcripſeras, eundem Anatomicum 18
diſtributionem penicillorum in lienaribus vaſis ---- a Caſſerio recepiſſe videri? Scilicet Caſſerius id invenerit; hic dumtaxat *explicarit*? Sed quoniam ad ea probanda quæ in hac, vel illa Oratione a te de Inventis Anatomicis pronunciantur, nulla Auctorum loca proferre ſoles; ſi forte id Caſſerio adjudicas propter eam Iconem quæ ad VIII. Spigelii librum Tab. IX. n. IV. adjecta eſt; animadvertere te decet, ad eundem modum picta eſſe a Caſſerio vaſa tum Jecoris in Fig. II. Tabulæ proximæ, tum Placentæ in Tab. VI. *de Formato Fœtu*: ideoque non a Caſſerio, ſed ab ſuo ſingulari artificio eum didiciſſe qui cum una in Tabula *Ramorum lienalium, hepaticorum*, ac *Placentæ uterinæ* figuras repræſentaſſet, monuit (*k*): *hiſce rite perſpectis facile fore judicare, vaſorum ſanguineorum extrema ſummopere inter ſe differre*, itemque nominatim vaſorum *extremitates* in Arteria ſplenica *penicilla detrita repræſentantes*, non in *placenta uterina ---- locum habere*.

84 Ais deinde, fuiſſe *Pancreaticum Ductum, ceu fontem ſalivalem inferiorem, ab Hoffmanno, & Wirſungo propoſitum, ut ſalivarias ſuperiores ſcatebras detegere datum eſſe Stenonio, Whartono, Nuckio, & Caſp. Bartholino, atque dudum Achillino*. Non eſt mihi in animo urgere hic multum Galeni (*l*) loca, ne dicam Herophili, & Eude-

(*z*) Vid. Tomaſin. Elog. Tom. I. (*a*) Vid. Erythr. Pinacoth. I. (*b*) Diſſert. de Morbis & cæt. n. 61.
(*c*) N. 23. (*d*) Animad. 4. & 7. (*e*) De Lactib. c. 13. (*f*) Sanguinis a dextro & cæt.
(*g*) Corp. hum. Diſq. l. 1. P. 2. c. 7. (*h*) Exercit. de Duct. Aquoſ. Tab. 10. (*i*) De Purg. Med. Fac. c. 36.
(*k*) Theſaur. Anat. II. Aſſ. 4. n. 2. & 4. (*l*) De Sem. l. 2. c. 6.

Eudemi, & Marini, quæ Eruditis Medicis satis cognita esse, scio: *ex glandulis quæ ad radicem linguæ sunt, saliva eodem* (in fauces) *fertur. Jam vero in intestina reliquiæ ex ventriculo, biliosus vero humor ex jecore, ex glandulis item quibusdam aliis quæ hic quoque sitæ sunt, lenta humiditas salivæ perquam similis descendit.* & infra: glandulas *raras & humidas quibus conceptacula ipsa committuntur, ---- humorem quendam quasi pituitosum gignere, quo interior intestinorum tunica sublinitur. nam quod quæ salivam gignunt glandulæ, ipsam in os evidentibus venulis stillatim effundant, quodque totæ etiam fauces a glandulis ejusdem utilitatis causa humectentur, nemo est amplius qui nesciat. jam enim inter omnes dissectionis professores maxime constat.* Non, inquam, hæc volo hoc in loco multum urgere, quæ etiam paulo ante cum de intestinorum glandulis sermo esset, prætermisi, neque vero alia iterare quæ supra sunt cum de Achillino diceremus, commemorata. Hic satis erit quærere, cur ubi de homine agitur, inter *salivariarum scatebrarum* Inventores *Nuckius*, & *Casp. Bartholinus* qui suas in bestiis detexerunt, ponantur, cum his autem Rivinus ne memoretur quidem? aut cur in Pancreatico ductu retegendo cum Wirsungo *Hoffmannus* laudetur, qui (*m*) eum ductum non in hominibus, sed in *gallo indico* monstravit?

85 Quoniam ad Wirsungum ventum est; non dubito, te Vir cl. de ejus morte sæpius legisse quæ a Graafio, Kerckringio, aliisque conscripta sunt. Tradit ille (*n*) id quod verum est: Wirsungum A. 1642. *Patavii primum reperisse Ductum Pancreaticum, quem in Reip. Medicæ bonum æri incisum publici juris fecit.* Sed hæc addit: *a quo plura potuissemus sperare, nisi ab invidis nefarie in ædibus suis, eo forsan nomine, fuisset sclopeto interemptus.* Kerckringius (*o*) autem de eodem: *a quo ne plura acciperemus, invidiæ, eum in flore ætatis sclopeto, dum supra omnes antecessores suos in gloriosa Medicinæ cathedra quotidie de ignorantia ageret triumphos, perimenti, ferimus acceptum:* quæ (neque hæc tantum) Kerckringii verba, sua deinde fecit Munnickius (*p*). Hæc atque alia ejusdemmodi quis commentus sit, ad eosque Clarissimos, Honestissimosque Scriptores detulerit, nescio. Illud scio, cum Inclytæ Nationi Germanicæ quæ pulcherrimarum Artium studio in nostra Academia degens, meæ fidei commendata est, annis superioribus auctor essem, ut Tabulam ipsam æream in qua Wirsungus retectum a se Ductum naturali magnitudine sculpendum curavit, sculptumque eidem Nationi donavit, ceu rarum Immortalis nominis Viri, & Sodalis quondam sui tum Virtutis, tum Amoris testimonium, diligentiori custodia in propriæ Bibliothecæ Ærario asservandam decerneret, atque ingressi essemus in eum sermonem, a quo, & qua causa Egregius ille Anatomicus hîc interfectus fuisset, cumque alii, ut fit, alia dicerent; illud, inquam, scio, venisse in mentem mihi, ut Acta inspicerentur quæ a pluribus sæculis, in singulos annos, summa fide ipsa Natio conscribit, & conscripta, diligenter asservat. Ibi homines mei amantissimi, cum Acta superioris sæculi protulissent; non quærendi modo, sed etiam describendi quæ ad Wirsungum suum pertinerent, mihi libentissime copiam fecerunt. Hæc igitur Tomo IV. pag. 80. Anno ipso 1643. quo anno mortuus Wirsungus est, de ejus fato ab ejusdem Civibus, atque Sodalibus conscripta invenimus: 22. *Augusti illuxit fatalis dies Nob. Excell.mo & Clar.mo Viro D. Joh. Georgio Wirsung Philosophiæ ac Medicinæ Doctori, Inclytæ Nationis nostræ Assessori honorando, qui circa 24. noctis horam, ex solito, sub propriæ domus janua, familiariter cum aliquibus Dominis Concivibus eodem contubernio utentibus conversatus, a D. Jacobo Cambier, ob nescio quod odium privatum, sclopeto majori, quod Carabinet vulgo dicunt, petitus, globoque transjectus cum sanguinis copia simul & animam fudit, hæc verba identidem repetens „ son morto io, o Cambier, o Cambier.„* Hunc autem *Cambier* fuisse Dalmatam quendam, cum rei summula indicat, ad libri oram ex instituto sic adscripta: *Quidam Dalmata interficit sclopo longo nostrum Concivem sub propriæ Domus Janua;* tum illa confirmant quæ in Actis subjiciuntur: *Interea facti hujus Author, suo Cognato Nicasio Cambier, ut & alio quodam Dalmata comitatus, in hoc facinore comitibus, hospitio suo in quo pernoctarat, exiens, Pataviumque relinquens, fuga sibi consuluit.* Porro Wirsungus quo anno Patavium venisset, ex Albo constat laudatæ Nationis, in quo, more institutoque Majorum, sua se manu inscripsit, *Anno*, ut ipse vidi, 1629. *die* 8. *Novembris*. Hoc autem toto annorum ferme quatuordecim spatio nullum docendi munus gessit; tantummodo a Veslingio nostro (*q*) inter discipulos, qui *maxime profecerant*, selectus est qui sibi *minister, vel incisor, ut dicunt*, foret (*r*), quo in ministerio *merita* ipsum *diligentiæ laude* celebravit. Itaque male natas illas de causis ipsius mortis suspiciones evelli ex animis penitus, decet, quando ex tam antiquo, fideli, ac simplici testimonio constat, Wirsungum ob privatum quorundam Dalmatarum odium, non ob invidiam qua ejus Inventum, aut ejus Prælectiones (quæ, ut diximus, nullæ fuerunt) quispiam Patavii prosequeretur, sic interiisse, ut hic plures alii ea tempestate, crebris in maximo Juvenum Exterorum numero inter se dissensionibus interierunt.

86 Ad Orationem tuam jam redeo, Vir cl. in qua porro, *Renales Papillas ab Eustachio revelatas; ---- expositos a Bellino Urinarios Tubulos* fuisse, dicis. Sed de his ut Falloppium, atque Eustachium videndos alibi (*s*) indicavi; sic vicissim Renales Papillas jam ante Eustachium *revelatas* fuisse, manifestum est. Nam, ut omittam quod tradidit Joannes Posthius (*t*): *in renibus processus mamillares primum observavisse D. Rondeletium, in cadavere D. Fontanoni, Collegæ sui*; certe cum Fontanonus adhuc viveret A. 1542. (*u*); sex ante annis Nicolaus Massa (*x*) diserte scripserat: in rene *versus cavitatem, ubi sunt pori uritides, videbis quasdam caruncolas habentes figuras papillæ uberum, ---- & dicunt, ---- aquositatem ---- per extremum papillæ mitti ad porum uritidem.* Sed verbum istud quo utitur, *dicunt*, non obscure significat, alios quoque priusquam Massa hæc scriberet, papillas in renibus vidisse. Et sunt revera qui has Berengario acceptas referant; sed nec verba proferunt, nec locum ipsum satis designant. Verum tamen scribunt. Nam in *Isagog.* ubi agit *de Renibus*, hæc invenio: *Prædicta lacuna* (quam nunc *pelvim* vocitant) *habet circa se panniculum solidum perforatum ultra decem foraminibus magnis: per quæ mediante certa Renis substantia parva simili papillis mamillarum mulierum in prædictam concavitatem natura emulget urinam.* Sed & in *Commentariis* quæ superiore anno 1521. ediderat in Mundini Anatomiam *Comment. XIII.* ubi *de Renibus* scripsit, & de Injectionibus *per syringam aqua calida plenam* jam tum ab se in eorum vasa institutis, hæc tradidit: *in illa lacuna sive in illo vacuo quod facit porus uritides, sunt certæ carnes: quæ assimilantur papillis mamillarum mulierum: sunt tamen minores: ---- & prædictæ carnes papillares habent basim versus partem in qua terminantur rami venæ emulgentis & cuspidem versus lacunam pori uritidis. Et porus uritides nerveus est: perforatus foramine notabili ubi est cuspis talis carnis papillaris, forte ut tale foramen non claudatur.* Foramina autem hæc pertinent ad eos quos nunc vocitamus *pelvis tubulos*. Vel hinc igitur vides quæ Bononiensi huic Professori poterant in I. Oratione certiora, fortasse anatomica In-

(*m*) Vid. Bartholin. Anat. quart. renov. l. 1. c. 13. (*n*) De Succo Pancr. c. 1. (*o*) Spicil. Anat. Procem.
(*p*) Anat. Præf. (*q*) Præf. Edit. 2. Syntagm. (*r*) Vid. etiam Molinett. Dissert. Anat. l. 6. c. 5.
(*s*) Epist. in Eust. Tab. pag. XXII. (*t*) Obs. Anat. (*u*) Vid. Linden. de Scrip. Med.
(*x*) Lib. Introd. Anat. c. 18.

ca Inventa tribui, quam quæ ſupra examinavimus.

87 Quæ porro ſubjicis: *Septum ſcroti deſcripſit Maſſa; Teſtium, ac Paraſtatæ ſyphunculos exhibuere Arantius, & Graafius; Highmorus centro poſitum eorum fulcimen*; hæc quoque ejuſmodi ſunt, ut non ſine examine omitti poſſint. Nam *Teſtium ſyphunculos* fuiſſe ante Arantium indicatos, ſupra oſtendimus; *Paraſtatæ* autem *ſyphunculos* neque ab Arantio deſcriptos meminimus, & ante Graafium ab Highmoro (*y*), ante hunc autem ab Riolano, ut alibi demonſtravimus (ϰ), propoſitos eſſe, conſtat. Ibidem pariter indicavimus, ab eodem Riolano *exhibitum* eſſe ante Highmorum id quod iſti ejus *fulcimini* in humanis teſtibus reſpondet. Nam quod tu, Vir cl. hoc *centro poſitum* eſſe, ſcribis; id vero in beſtiis quibuſdam, non in hominibus ſic inveniri, Graafius (*a*) monuit. Hinc intelligis, iſtud *fulcimen*, ut ab Highmoro exhibitum eſt, ad tuum inſtitutum non pertinere; vel ſi pertineat, nihil eſſe cauſæ cur Maſſam quaſi primum Septi Scroti Inventorem, producas. Atque olim quidem cum Maſſam ipſe memoravi (*b*); qui ante hunc, illud indicaſſet Septum, ignorabam; ſperabam tamen, fore ut *vetuſtiora Majorum teſtimonia comperirem in Epiſtola quam Cl. Joh. Jacobum Ravium de Inventoribus Septi Scroti conſcripſiſſe*, intellexeram. Et quanquam antiquiora iis quæ ego protuleram, in ea Epiſtola non inveni; ipſe tamen poſtea incidi in Columellæ locum, ut in mea I. in Auctores Rei Ruſticæ Epiſtola ad Cel. Virum Jacobum Facciolatum ſcripſi; quo in loco (*c*) *media quaſi cutis, quæ intervenit duobus membris genitalibus*, hoc eſt, teſticulis, ea ratione memoratur, ut planum ſit, Columellæ minime ignotam fuiſſe membranam quæ teſtibus ſive inſtar communis utrique Septi (neque enim adhuc ſine ulla dubitatione ſtatuere id licet) ſive peculiaris ſingulorum Sacculi interjecta eſt. Si ergo quod in beſtiis Highmorus vidit, ad propoſitum pertinet tuum, ad idem pertineat neceſſe eſt quod Columella agens de Suum caſtratione commemoravit. Cujus ſi hunc unum attendas locum; aliquid fortaſſe mutatum cupias in I. Oratione, ubi videlicet hæc de Anatome in univerſum ſcripſiſti: *poſt inventores Ægyptios exculta* 16
hæc ab Empedocle, Alcmeone, Democrito, Hippocrate, & Galeno, Romanis inde Profeſſoribus Celſo, Paulo Eginètæ, Aetio, Cælio Aureliano, Antonio Muſæ, Columellæ, aliiſque omnibus obſcura jacuit. Quanquam, ne quid tecum diſſimulem, alia ſunt his in verbis, quæ magis flagitant mutationem.

Nam; ut Ariſtotelem, Herophilum, Eraſiſtratum, Marinum, alioſque e Græcis illuſtres Anatomiæ Cultores, Auctoreſque reticeam, quos, inter Hippocratem, & Galenum memorari, decuiſſet; quid *Romanis Profeſſoribus* annumeras; mitto Columellam, & Cælium Aurelianum, quorum ille etſi neque Medicus fuit, & veterinariam medicinam, aliud agens, modica ſui Operis parte attigit, hic vero num medicinam Romæ, an apud Afros ſuos fecerit, neminem legiſſe memini qui doceret; latine uterque ſcripſerunt tamen; ſed quid *Romanis Profeſſoribus* accenſes Paulum Æginetam, & Aetium Amidenum, qui neque Patria, ut ex adjecto patet cognomine, neque incolatu, quod ſciam, neque vero, ut longe omnibus notiſſimum eſt, qua in ſcribendo uſi ſunt, lingua, Romani Profeſſores fuerunt, imo inter Græcos Medicos relati ſunt ſemper, hodieque referuntur?

88. *Seminales veſiculas primum indicaviſſe Ingraſſiam, ſecundum alios Rondeletium*, ſcribis. Sed mirum eſt, te, Vir cl. qui in nova *Hiſtoriæ* tuæ Editione tam ſæpe Hippocratem cites, incidiſſe nunquam in illa verba quibus Eruditiſſimorum non hujus modo, ſed ſuperioris etiam ſæculi Virorum judicio, ſatis ipſe eas Veſiculas indicavit (*d*): *Semen porro velut favus ab utraque veſicæ parte eſt*: quæ ſane, atque alia ejuſdemmodi in Hippocraticis libris obvia, *ſub quibus* nunc *te totum reponis*, tibi longe notiſſima credidiſſem, niſi Hippocratem *talem tantumque Virum*, & quem vel tu ipſe, ut paulo ante vidimus, inter eos certe a quibus Anatome *exculta* eſt, reponis, *ex anatomicis diſquiſitionibus, pro temporum ſuperſtitione, & incuriâ, vix quidpiam ſibi comparaſſe*, nuperrime pronunciaviſſes (*). Quæ autem addis: *Alghiſium Urethræ compoſitionem --- illuſtraviſse; --- Terraneum* ejuſdem glandulas *internas; ejuſque tranſverſales, ſeu potius urinariæ veſicæ depreſſores muſculos Bidloum*; hæc omnia tu ipſe *illuſtres*, neceſſe eſt; Primum quid tandem in perpauciſſimis Alghiſii verbis ſit, unde *Urethræ compoſitio*, quæ videlicet ignota, credo, aut obſcura eſſet antea, *illuſtretur*? Deinde quomodo eas Terraneus *illuſtraverit* glandulas de quibus tu uſque adeo ejus familiaris, ſive, ut Præſtantiſſimus Santorinus (*e*) loquitur, *ejuſdem Amicus, cui is ſua communicaverat*, tu, inquam, ipſo jam mortuo, ſcripſeris (*f*): *nec datum adhuc fuiſſe* tibi *glandulas illas diſgregatas diſtincte conſpicere, quas pro ductuum hujuſmodi* (urethræ) *principiis ſtabiliebat laudatus Terraneus*, imo oſtenderis, neſcire te, ubi eædem, ſcilicet *vel in intimiori urethræ ſubſtantiâ, vel in corpore ſpongiformi, urethræ circumpoſito, vel alibi ultra eam ſupponendæ* ſint. Denique Tranſverſales urethræ Muſculos quî *potius urinariæ veſicæ depreſſores muſculos* credas, cum hoc nomine (*g*) ipſe nobis rem profecto longe aliam deſcripſeris? Cæterum non modo *ſuſpenſorii majoris virilis Mentulæ Ligamenti*, ſed & Tranſverſalium urethræ Muſculorum tum Auctores, tum Illuſtratores cum ipſe olim in *Adverſariis* (*h*) laudaverim; hic illud addam, hos tamen muſculos videri mihi vel olim non fuiſſe ignotos Carolo Stephano (*i*), imo ab eo pictos eſſe in *Parergo* Tabulæ, capiti 20. libri II. ſubjectæ, & ad litt. D in hunc modum deſignatos: *Alii duo muſculi ad virgæ latera minimi*.

89 Porro *muliebria Ova enucleaviſſe Stenonem*, *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam Hornium, oviductus Falloppium, Noveſium cervicis uteri veſiculas, Swamerdamium uterina vaſa*, tu dubitari non poſſe, exiſtimas. Verum quod ad *muliebria Ova* attinet; me quidem non præterit, A. 1667. ante omnes ſcripſiſſe Stenonem (*k*): *ſe non amplius dubitare, quin mulierum teſtes ovario analogi ſint, quocunque demum modo ex teſtibus in uterum, ſive ipſa ova, ſive ovis contenta materia tranſmittatur*: idque *alibi ſe ex profeſſo oſtenſurum*. Sed in *Obſervationibus* (*l*) quas A. 1675. edidit, *ſpectantibus ova viviparorum*, cum muliebrium ovorum nomine nihil ſe, præter notas jam diu Anatomicis veſiculas teſtium, cum aliis intelligere ſe ſe, oſtenderit; has autem non videri eſſe ova ſecundum Malpighii & ſententiam, & anatomiam, atque adeo ex ipſius Graafii obſervationibus petita ratione, in *Adverſariis* IV. (*m*) non obſcure indicaverim, cumque Celeberrimi Viri qui poſtea ſcripſerunt, eandem ſententiam, atque rationem copioſe, & docte confirmaverint; vehementer dubito non modo ne Steno, ſed ne alius quiſpiam vera adhuc *muliebria ova* viderit, nedum *enucleaverit*. Num autem *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam enucleaverit Hornius*, etſi ex iis quæ ad Poſthuma Valſalvæ Scripta adnotavimus, alias judicare melius poteris; tamen ſatis erit in præſentia, ut judices ex animadverſione Graafii (*n*) de omiſſis in illorum fabrica venis Hornium, & merito quidem, arguentis, quando vel olim Euſtachius (*o*), qui princeps ejuſmodi *fabricam* obſervavit, venas in ſuis Tabulis non omiſerat. Quod vero *Oviductus*, hoc eſt, Tubas Uteri *enucleaſſe Falloppium*, non dubites, valde miror, cum Riolanus (*p*), Lindenius (*q*), aliique Graviſſimi Viri cenſuerint, *eleganter* illas ab Ruffo 212 44

(*y*) Corp. hum. Diſqu. l. 1. P. 4. c. 2. (ϰ) Adv. I. ad n. 18. (*a*) Tract. de Viror. Org.
(*b*) Adv. I. n. 18. (*c*) De Re Ruſt. l. 7. c. 11. (*d*) De Oſſ. nat. (*) Præfat. nova Hiſt. Hep.
(*e*) Obſ. Anat. c. 10. n. 9. (*f*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (*g*) Ibid. Tom. I. pag. 423.
(*h*) Adv. I. n. 18. & IV. Anim. 21. (*i*) De diſſect. part. corp. hum. (*k*) Hiſt. Diſſ. Piſc. ex Can. gen.
(*l*) In Bartholin. Act. Hafn. Tom. II. Obſ. 88. (*m*) Animadv. 28. (*n*) Part. Genit. Defenſ.
(*o*) Tab. XIII. & XIV. Fig. 1. (*p*) Anthrop. l. 2. c. 35. (*q*) Medic. Phyſ. c. 7.

Ephesio fuisse *descriptas*, ubi (*r*) adversus Herophilum, *fœminas varicosis assessoribus carere*, existimantem, se vero conspexisse, affirmat, *e testibus enata vascula, atque utrinque varicis instar revoluta*, quæ *in uteri cavum perforata subibant: e quibus mucosus quidam humor, siquis exprimeret, emanabat*. Nonnulla enim quæ pro Falloppio reponi possent, illudque in primis quod hæc Ruffus non in mulieris, sed *in pecudis utero* vidisse se, scribat; haud satis intelligo cui tibi usui esse queant, qui Mundinum *uterinas tubas* vel solo *seminariorum vasorum nomine indigitasse* ante Falloppium, non dubitas (*), atque, ut sæpius vidimus, seu quis in bestiis, sive in hominibus rem primus invenerit, non laboras. Quod autem *Novesium* scribis *cervicis uteri vesiculas*, *Swammerdamium uterina vasa enucleasse*; primas velim animadvertas a Viro illo cl. ne nominari quidem, non modo satis non describi, ante autem quam ipse suas vulgaret observationes, non unum fuisse qui in uteri cervice diserte vesiculas memoraverit, quod ex nostris I. Adversariis (*f*) intelligi potest. *Uterina* autem *vasa*, arterias videlicet, itemque venas tum superiores, tum inferiores, tum dexteras, tum sinistras inter se jungi, cum ante Arantium, cui hæc quidam tribuunt, Falloppius (*t*) docuit; sane Swammerdamii, aliorumque in iis vasis *enucleandis* industriam magna ex parte ab eo usque tempore occupavit.

90 Atque hæc de ventris tantum organis; nunc pauciora quædam de peculiaribus sive thoracis, sive capitis, & de communibus totius corporis partibus videamus. Lowero *primum compertam heliceam muscularem cordis structuram*, scribis. At Jo. Alphonsus Borellus (*u*), spiris fibrarum cordis propositis, *hanc*, inquit, *mirabilem structuram primum mihi videre contigit Pisis, adstante clarissimo Malpighio anno 1657. postea novi alios eadem adnotasse; tandem Clariss. Louverus, & Laurentius Bellinus exactam cordis contexturam indagarunt & cæt.* qua de re ipse quoque Malpighius (*x*) videri potest. Sed & biennio ante Lowerum, Anno videlicet 1667. Nicolaus Steno (*y*), *Modernos spiralem fibrarum ductum in corde detexisse, jam* scripserat, sive Pisanas illas, ut in Etruria tunc erat, designans observationes, sive alias etiam quæ ipsas antecessissent. Nam Lindanum a Th. Bartholino (*z*) laudari, video, qui in elixato corde observarit, *a basi fibras deorsum cochleato prorsus ductu circumductas*. Quanquam ejusmodi, in corde, fibræ, non fugisse omnino videntur Andream Vesalium (*a*), qui eas quoque fibras in illius visceris descriptione commemorat, *quæ quidem orbiculatim cor ventriculosque amplectuntur, at oblique secundum cordis longitudinem procedunt*. Porro *Bronchialia Sanguiduca vasa Ruischium exposuisse; bronchiales glandulas ostendisse Borrichium*, dicis. Ego vero qui alibi de utrisque scripsi, hic tantum dicam, primum quod ad Bronchialia vasa attinet; nisi adhuc verum est quod sua tempestate ajebat Galenus (*b*), *a magna vena, quæ spinæ incumbit, venam aliquam in pulmonem transire, neque nos unquam vidisse, neque dissectorum quemquam scripsisse*; nisi *pneumonicam*, ut Rolfincius (*c*) appellabat, venam, quam nunc *bronchialem* vocitant, *in pulmonem insertam*, & *sparsam* ab Nicolao Sammichelio primum (*d*), deinde a Fabricio ab Aquapendente demonstratam esse, negamus; nisi demum spernimus quæ de eadem, vel iisdem (numero enim, ac trunci insertione, ut bronchialis arteria, discrepant) a Willisio, Bourdonio, Verheyenio, Cowpero, Heistero, aliisque ejusmodi Exercitatissimis Anatomicis, sicut omnibus est notum, litteris mandata sunt; sed si contra venam aliquam bronchialem agnoscimus; necesse profecto est, ut Cel. Ruyschio non hanc tribuamus, quam ipse (*e*) *negat adhuc sibi videre licuisse, neque autem hîc magis necessariam esse*, putat, *quam in hepate* venam aliquam arteriæ hepaticæ sociam; tribuemus autem, si non bronchialem dumtaxat arteriam, sed in universum *Bronchialia Sanguiduca vasa* ab ipso *exposita* esse, affirmabimus. De *Bronchialibus* vero *glandulis* hoc unum dicam, tot, atque ejusmodi, præter Borrichium, fuisse Auctores a me in *Adversariis* V. (*f*) commemoratos qui illas proposuerint, ut minime proclive sit, Borrichium sic sine ulla dubitatione quasi primum earum Inventorem laudare. Gaudeo tamen, illo meorum *Adversariorum* loco illud saltem videri esse effectum, ut tu, Vir cl. sententiam mutaveris, neque amplius Verheyenium, qui sane post illos omnes Auctores scripsit, *primum harumce* glandularum *Promulgatorem*, & *Indagatorem* (*g*) appelles. Quo libentius tecum has quoque meas dubitationes communico, si forte alia aliqua tibi placere, & quadantenus prodesse possit. Nam & pro amicitia id cupio, & pro tua ista erga quasdam meas, in uvula saltem, & larynge habitas, observationes humanitate etiam debeo.

91 Itaque illud non satis assequi me, fateor, cur *extricatum* ajas *a Sylvio quartum cum tertio* cerebri *ventriculo communicantem Aquæductum*. A quo, obsecro, Sylvio dicis? Jacobo illo vetere; an Francisco de le Boe? Si a Jacobo dicis; jam major Magistro Discipulus (ut antiquiores Anatomicos prætermittam) Andreas Vesalius (*h*) satis clare ante ipsum descripserat, imo & pictura indicaverat nomine *Meatus ex tertio cerebri ventriculo in quartum sub cerebri natibus tendentis*. Sin a Francisco; quid, quæso; præterea hic *extricavit*? A *Tertio*, inquit, *Ventriculo sub Ponte nostro, Testibus & Natibus in quatuor ipsius extremis eminentibus ornato, Canalis vel Aquæductus est versum Quartum Cerebelli Ventriculum* (*i*). Sed hæc ipsa sunt quæ Vesalii descriptio, & Figura docent. Neque ea ipsa nomina *Canalis vel Aquæductus* ante hunc Sylvium fuisse incognita, vel unus satis superque ostendit Arantius (*k*), cum diserte scripsit: *canalis, vel aquæductus quidam est potius censendus, qui a centro cerebri, tertio scilicet vocato ventriculo, inter cerebellum, atque ipsam jam efformatam spinæ medullam, ad occiput descendens, confectos animæ spiritus in cerebri cisternam, aut sinum deferat*. De *Arachnoidea* autem Cerebri *Tunica* quod videris indicare, hanc *Slado & Blasio* acceptam esse referendam; certe Præstantissimus Ruyschius (*l*) inter *primos* illius *inventores* hos ponit, sed æque tamen *Quinam* etiam, ac *Swammerdamium*, qui nempe omnes *consortium quoddam inter se fovebant A.* 1665. & 1666. Ego vero hic opus esse distinctione quadam, existimo. Nam quod ad superiorem ejus tunicæ partem attinet, nihil in præsentia est quod adversari huic Recentiorum Anatomicorum Invento, sciam. Quod autem pars ejusdem inferior, quæ videlicet tum Oblongatam Medullam operit, tum Spinalem comitata, intra vertebrarum cavum se se demittit, aut ab iis Cl. Viris, aut a *Tulpio primum detecta sit*, quod Bohnius (*m*), & Ridleyus (*n*) putabant; certæ quædam causæ sunt quæ me longe aliter cogant existimare. Julium enim Casserium (*o*) video illam præclare delineasse tum qua Oblongatam Medullam, & ab hac prodeuntes nervos late obducit, tum qua intra vertebras se se immittit. Cum hæc animadverto, tum Varolium (*p*) invenio qui ante Casserium hæc scripserit: *Firmatur autem tota spinalis medulla intra calvariam in propria sede respectu cerebri & cerebelli a quadam membrana tenui, lucida, atque robusta; qua mediante anterior pars medullæ annectitur cerebro, & posterior cerebello: ad quam posteriorem membranam extra spinalem medullam desinit spatium,*

quod

(*r*) De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 29. (*) Orat. I. pag. 17. (*f*) N. 32. (*t*) Obs. Anat.
(*u*) De Mot. Animal. P. 2. Prop. 37. (*x*) Op. Posth. (*y*) Elem. Myol. Specim.
(*z*) Anat. quart. renov. l. 2. c. 6. (*a*) De corp. hum. fabr. l. 6. c. 10. (*b*) De loc. aff. l. 5. c. 3.
(*c*) Dissert. Anat. l. 5. c. 29. (*d*) Ibid. (*e*) Ad Epist. Probl. VI. (*f*) Animadv. 41.
(*g*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 261. (*h*) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 6. & Fig. 10.
(*i*) Disput. Med. 4. n. 21. (*k*) Anat. Obs. c. 7. (*l*) Ad Epist. Probl. IX. (*m*) Circ. Anat. Prog. 21.
(*n*) Anat. Cer. c. 2. (*o*) Ad Spigel. l. 10. Tab. 9. & 7. Fig. 2. (*p*) De Nerv. Opt. Epist. I.

quod quartum ventriculum vocant. Infra etiam de hac membrana fusius loquitur. Sed ego non plura proferam quam quæ satis sint, ut simul intelligatur, alia insuper quæ ætate hac nostra observata primum creduntur, a Varolio fuisse perspecta: Ubi igitur docuit, Infundibuli *foramen existere in medio* illius *membranæ*, hæc subjecit: *Hac itaque membrana ablata, sub ipsa quidam vasorum se mutuo intercussantium plexus apparet, quem si cuidam arrideret vocare rete mirabile, nihil curo. Removeo deinde hæc omnia vasa, unde tanto magis conspicua evadit reflexio spinalis medullæ in anteriora, atque progressus ad superiora: si vero talis membrana removeatur etiam a subjecta spinali medulla versus posteriora (quam remotionem cæteri vel vanam, vel impossibilem existimarunt) detegitur series quædam fibrarum transversalium cum eminentia, & distinctione a fibris rectis spinalis medullæ; est autem ille processus cerebelli, quem pontem appello*; hoc est, quem *Protuberantiam Annularem* nunc vocant, cujus *tractus*, sive *strias*, præter novum illud *rete mirabile*, vide ut Varolius perspectas habuerit.

92 *Aurium Tympanum, & Labyrinthum protulisse in medium Casserium, atque Coiterum; Achillinum Incudem, & Malleum*, ipse pronuncias. Sed, ut monuit Eustachius (*q*), ne ipse quidem Achillinus *sibi tantum sumpsit, ut inventionis sibi palmam vendicaret*: ex quo intelligere debemus, etsi Achillinus primus omnium quos legerimus, iis de officulis scripsisset, videri tamen ab alio aliquo fuisse inventa, primumque demonstrata. Nam *Tympanum, & Labyrinthum* neque a Casserio, neque a Coitero primum fuisse proposita, satis superque ex *Anatomicis* Falloppii *Observationibus* intelligitur. Neque tamen quidquid nunc vocamus *Labyrinthum*, nedum *Tympani* cavitatem Falloppius princeps deprehendit. Aristoteles (*r*) enim hæc scripserat: *Pars* auris *interior forma anfractui cochleæ similis*. Et ante hunc Empedocles *audire nos*, censuerat, *aere partem intimam aurium impellente, eam siquidem in modum cocleæ obvolutam, ac tanquam tintinnabulum edito in loco suspensam, irruentis aeris pulsus omnes agnoscere*: quod in libro extat Galeno adscripto *de Historia Philosophica* (*s*). Quod si nos haud satis hæc movent quæ ab Eustachio (*t*) etiam, aliisque sunt animadversa; Corn. Celsi (*u*) verba insuper adjiciamus: *In aure quoque primo rectum & simplex iter procedendo flexuosum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est*: quæ quidem nisi conspecti jam essent quadantenus Canales Semicirculares, scribi potuisse non videntur; & sane de his quoque Rubeus (*x*) hunc Celsi locum interpretandum esse, censuit. Quod ad *Tympanum* autem attinet; res quidem multo clarior est. Nam siquis etiam illa velit minus attendere quæ inter Hippocraticos occurrunt libros (*y*): *Foramina aurium ad os durum, & siccum lapidi simile pertingunt. Jam vero ad ipsum os est cavitas antrosa. --- Pellicula vero in aure juxta os durum tenuis est, velut aranei tela*; at aliorum negligere verba non poterit, qui Tympanum, ante Falloppium, manifesto proposuerunt, ut Berengarii (*z*), qui exposuit nomine *certæ vacuitatis, quam claudit quidam panniculus subtilis, & solidus. --- Et huic panniculo intra prædictam vacuitatem adjacent*, inquit, *duo officula parva*: quam *vacuitatem* alibi vocat (*a*) *concavitatem anfractuosam*, & *cavernam*; vel etiam ut Massæ (*b*), qui esse *cavitatem* dixit *quandam rotundam, quantitatis unius ungulæ, & istam cavitatem tegi a quadam membrana subtili dura, --- supra quam membranam intus sunt duo officula ad modum malleorum timpani & cæt.* Cum vero de *cochleæ spirali lamina* sic loquaris, ut minime liqueat, velisne hanc a Præcl. Verneyo *inventam*, an *oculis* tantum *accuratius subjectam*; æquum est, hoc alterum potius a me credi, quam ea quæ Eustachius (*c*) de eadem scripsit, tibi incognita existimari.

93 Quod autem *Eustachium* Auris *Tubam revelavisse*, diserte subjicis; magis vulgata Aristotelis (*d*) verba sunt, quam ut dissimulari a me queant: A parte auris *interiore meatus ad cerebrum nullus est, at in oris palatum usque semita pertendit*. Quid? quod ad Problemata quædam de auditu, ejusve organo solvenda, mihi quidem videtur ista eadem *semita* ad eundem modum esse usus ad quem Recentiores Anatomici uti solent, ejusque viæ cum via respirati aeris communicationem, & quam ad audiendum requiratur ut illa pateat, nullaque turbetur ratione, non ignorasse: ut cum sciscitanti (*e*), *cur nonnulli cum suas inscalpunt aures, tussiant?* respondet: *An quia sensus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab asperitudine cognominato sortitur? indicium, quod his ipsis repletis, obseptisque, homo surdescit*; vel cum quærenti (*f*): *qua de causa, oscitantes, minus audire possimus?* satis sic facit: *An quod multum spiritus effluentis inter oscitandum aures etiam intrinsecus subit? --- Igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, ut motus interioris strepitus motum exterioris retorqueat, atque offuscet*. Valsalvam autem nostrum cum de aliis multis, tum de hac potissimum Anatomes parte egregie meritum, cur *tertium mallei musculum revelavisse*, pronuncies, non sane video. Neque enim ipse *novum* esse, dixit; imo ut de proposito ab aliis musculo est locutus, cum videlicet in libri ora adnotavit (*g*), cur *aliqui* hunc *non admitterent*. Et revera is musculus *Externi* nomine descriptus fuerat a Verneyo (*h*) qui Casserii musculum, aliquanto potiori jure Externum appellandum, omisit. Hunc Casserii *Musculum Processus Minoris Mallei*, illum vero *Processus Minimi* Valsalva dixit, ut *Processus Majoris* Internum longioremque illum vocavit qui ab Eustachio olim inventus fuerat. Postremo scribis, *Eustachium durum* acusticum *Nervum affabre prosequutum esse; Falloppium huic traditum canalem osseum, seu Aquæductum exposuisse*; quasi vero Falloppius idem in quo libello (*i*) duri Nervi canalem, in eodem vel fusius, ac operosius quam ipsum canalem, ejus nervi incessum persecutus non esset. Certe Eustachius cum post Falloppium scriberet, non modo cum hoc in eo contendere non est aggressus, sed de eodem *incessu* dixit (*k*), sibi *loqui non esse opportunum*. Quod si non descriptiones, sed delineationes attendimus; neque certum est, Eustachium, antequam Falloppium legeret, nervi illius incessum pinxisse; neque tamen hunc tantum pinxit, sed canalem quoque ipsum osseum (***), nisi ego quidem plurimum fallor, delineavit.

94 Verum illud magis miror quod ais, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse*. Nam si de re ipsa sermo sit; hanc vetustissimis Anatomicis non ignotam fuisse, Galenus (*l*) indicat, scribens, *satius fuisse ipsa (ossa hæc admodum foraminulenta, & cavernosa) non magis ἐθμοειδῆ appellasse, quam a spongiæ similitudine σπογγοειδῆ, quemadmodum Hippocrates ea comparavit*. Atque ut ad minus antiqua tempora descendamus; certe Ingrassias præsertim (*m*) haud brevem mentionem fecit de *hujusmodi spongiarum, pumicumve instar asperis officulis, septum* nasi *versus oblique sæpenumero contortis, & gibbosis*, quæ *viatoriam perulam referre*, dixit. Illud quoque minime prætermittendum est quod. ut a Fernelio acceptum, scribit Riolanus (*n*): *spongiosa ossa construi, & componi ex tribus officulis cavernosis seriatim contextis, ita ut unum alteri superjectum sit*. At si & de re multo diligentius descripta, & de nomine simul loquamur; 46

(*q*) Epist. de Audit. Org. (*r*) Hist. Animal. l. 1. c. 11. (*s*) Tr. de auditu. (*t*) Loc. cit.
(*u*) De Medic. l. 8. c. 1. (*x*) Annot. in hunc loc. (*y*) De Carn. (*z*) Ising. ubi de Aurib.
(*a*) Comment. 37. in Mundin. (*b*) Lib. Introd. Anat. c. 41. (*c*) Loc. cit. (*d*) Hist. Animal. l. 1. c. 11.
(*e*) Probl. Sect. 32. 6. (*f*) Ibid. Sect. 11. 29. (*g*) De Aure Hum. c. 2. n. 7. (*h*) De Aud. Org. Part. I.
(*i*) Obs. Anat. (*k*) Epist. de Aud. Org. (***) Tab. 44. Fig. 2. (*l*) De Usu Part. l. 8. c. 7.
(*m*) In Gal. de Oss. c. 1. comm. 8. (*n*) In Gal. de Oss. Comm. c. 8.

utrumque certe in eo Casserii nostri Capite reperitur quod diserte *de Turbinatis Ossibus* inscriptum est (*o*). Quo ex Capite cum verba pleraque, Casserio nominatim laudato, Schneiderus in librum (*p*) transtulerit suum; atque adeo cum tu ipse, Vir cl. alibi (*q*), scripseris: „ quæ a pluri„ mis *ossa* vocantur *spongiosa*, --- a te cum *Casse*„ *rio*, aliisque accuratioribus Anatomicis vocari „ *ossa turbinata*; „ non injuria, opinor, mirari me, dixi, cur hic pronuncies, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse*. Veniam quoque dabis, si candide fatebor, me non satis assequi quod subjicis: *Malpighium reticulare corpus* in lingua, *Heisterum vaginales tunicas evulgasse*. Neque enim Amicus hic meus Eruditissimus (*r*) tegumenta linguæ proponere se dixit, ut nunquam descripta, sed dumtaxat ut *nusquam adhuc delineata*. Quinetiam ait in *Programmate de Inventis Anatom.* se linguæ *tunicam reticularem, quam ab aliis recte delineatam non novit*, ea *figura illustravisse*; ut non intelligam, cur non hanc quoque alteram tunicam (sive reticulare corpus) *evulgatam* ab eo dicas, quando primam dicis; nam certe utraque cum jam diu nota esset, ab ipso pariter fuit eadem delineatione illustrata.

95 In illis autem verbis: *Qui non --- excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* vicissim est unde, Vir cl. te laudem. Neque enim, si vera fateri volumus; Venarum Valvulas primus ipse vidit, aut memoravit, quamvis scripserit (*s*), *ad suam usque ætatem tam priscos, quam recentiores Anatomicos adeo latuisse; ut non solum nulla prorsus mentio de ipsis facta sit, sed neque aliquis prius viderit quam A. D.* 1574. quo videlicet ipse anno observavit, etsi anno tantum edidit 1603. Nec tamen hæc dico aut propter Jo. Posthium (*t*), qui *femorarias venas circa divisionem ipsarum insignes habere valvulas*, tradidit, aut propter Archangelum Piccolhominum (*u*), qui docuit, *in mediis venis reconditas esse innumerabiles pene valvas, quemadmodum in orificiis vasorum cordis, --- idque ex parvis venarum intervallis, alias sursum, alias deorsum spectantes*, harum exemplo prolato *ubi vena cava diducitur in jugularem externam, & internam*, illarum vero *in inferioribus venis*. Quamvis enim neuter horum imitatus sit Andream Laurentium (*x*) qui ejusmodi *ostiola* non se quidem, sed *recentiores quosdam observasse*, confessus est; imo Archangelus rem hanc *magni momenti, ab omnibus prætermissam* se *comperisse*, affirmaverit; Salomon tamen Albertus (*y*), qui ipse quoque ante Fabricium de his Valvulis plura edidit, imo duobus, quos primos omnium habemus, Iconismis propositis, earum aliquas monstravit; quo erat candore, minime siluit quod audiverat, ante se, id est *anno* LXXIX. (Sæculi XVI.) *ineunte Hieronymum Fabricium ab Aquapendente anatomicum, & chirurgum clarissimum, Patavii spectantium oculis subjecisse ostiola in venis*. Veruntamen multis antequam Fabricius vidisset hæc, annis tum Vesalio (*z*), ut alias indicavi, Cananus dixerat, *se in venæ conjuge carentis initio, & in sectionum venarum renes adeuntium, & in sectionum venæ juxta elatiorem sacri ossis sedem occurrentium orificiis, membranas ejusmodi observare, quales in venæ arterialis, & magnæ arteriæ occurrunt principiis*; tum vero Jacobus Sylvius (*a*) (quæ loca etiam Riolano, aliisque, nunc video, esse animadversa) tradiderat: *Membranæ quoque epiphysim esse in ore venæ azygi, vasorumque aliorum magnorum sæpe, ut jugularium, brachialium, cruralium, trunco cavæ ex hepate prosilientis, usus ejusdem cum membranis ora vasorum cordis claudentibus*. At his quæ addiderit, & quæ item in his emendarit Fabricius, manifestum est. Itaque cum quæris: *quid non excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* recte quidem, & docte *excolendi* verbo uteris. Sunt tamen quædam in iis Valvulis quæ Posteris *excolenda* reliquit. Exemplo sint quæ Kerckringius addidit (*b*) de valvulis *ternis sæpe* a se *repertis in venis hominum*, itemque de valvulis, *quæ affixæ sunt venis, ubi ramos majores emittunt, quæ differunt longe figura ab aliis venarum valvulis: non enim*, inquit, *lunæ crescentis, sed pyri oblongioris formam referunt*. Quanquam hoc videtur non modo observatione alterius Celeberrimi Anatomici, verum etiam iis quas olim Salomon Albertus (*c*) ediderat, confirmare potuisse. Hic enim scripsit: *ad exortus emulgentium* (venarum) *in bobus visam esse membranam triquetram, ostio emulgentium subter ita prætensam, ut una cum eo repræsentaret quasi corpus terræ umbram in plano abs se projicientis. Nam emulgentis orificium, orbis forma est, ipsa vero membrana, trigoni specie. Ejusmodi membranas passim occurrere tam in cavæ trunco majore, dum per dorsi declive defertur, quam in cruribus, ramorum minorum ostiis inferius præfectas. Majores enim ramos alteras illas, de quibus mox dicetur, σιγμοειδεῖς membranas adipisci.*

Quæ tametsi cum Kerckringii observatione, atque adeo cum vero (quod ad hominem certe attinet) non cuncta conveniunt; figura tamen ab Alberto descripta mirifice cum iis convenit, quæ a Kerckringio in vena cava equina, humanaque delineantur.

96 Quæ autem addis: *Habere nos lymphatica vasa a Jolivio, Rudbeckio, & Bartholino deprompta, depromptas a Ruischio eorum valvulas*; vide, quæso, num æque proprie ac superiora illa, dicantur. Hic enim Summus Anatomicus Opusculum illud suum quo vere eas valvulas, siquis alius, evidentissime demonstravit, inscripsit ipse *Dilucidationem Valvularum in Vasis Lymphaticis, & Lacteis*, professus (*d*) *& alios*, quos candide nominat, *ante se* (*quanquam non ita dilucide*) *in Lymphaticis valvulas observasse*. Et sane Rudbeckius præsertim (*e*) ea vasa sic descripserat: *Sunt ex membranis conflata, intus infinitas habentia valvulas, exterius nodosa & cæt.* Quod si Vir Candidissimus tunc noviisset quæ, Opusculo illo suo, *paucas ante septimanas edito*, protulit Blasius (*f*); omnino ne ipse quidem reticuisset, *jam Anno* 1664. 28. *Junii Lugd. Batavorum præsente D. Nicolao Stenonis* Swammerdamium in vasis lymphaticis flatu distentis, exsiccatis, & denique secundum longitudinem apertis, ut III. apud Blasium Figura ostendit, illas ipsas valvulas oculis penitus subjecisse: quibus de rebus haud inutile tamen erit Swammerdamium ipsum consulere, idem tempus, sed alium locum, alioque testes memorantem in *Tractatu de Respiratione* (*g*). Cæterum in lacteis venis si non luculentissime demonstratæ, & sub oculos ipsos positæ; statim certe fuerunt valvulæ animadversæ, nec perpaucissimis verbis descriptæ; ut non intelligam, cur Almeloveenius, Vir alioqui Eruditissimus, in eo libro quem inscripsit *Inventa Nov-antiqua* (*h*) omnino adnotandum existimaverit, se *primam valvularum in lacteis venis mentionem factam legisse apud Cæcilium Folium*. Nam quo in libro primum venæ lacteæ descriptæ fuerant, in eodem ipsarum valvulæ propositæ sunt. *In his* canalibus, ipse inquit Asellius (*i*) *illud admiratione dignum, quod pluribus valvulis, sive ostiolis interstincti sunt, sive intercisi, quas ego valvulas, sæpius vanescente jam chylo, instar minutissimorum veluti marsupiolorum, aut concretarum guttularum, stillarumve, dependere ex illis, non modo, qua comitantur intestinis, sed etiam in reliquo ductu animadverti.* --- Hæ valvulæ *intus foras spectant*: & alibi (*k*): Harum valvularum *usus est impedire, ne quod semel haustum est materiæ, inani, atque irrito labore, remeet vicissim, ac restaguet in partem, unde haustum est.*

(*o*) Pentaest. l. 3. c. 6. (*p*) De Osse Cribrif. (*q*) Duct. Lacr. Part. I. (*r*) Comp. Anar. Expl. Fig. 20.
(*s*) De Venar. Ostiol. (*t*) Obs. Anat. (*u*) Anat. Prælect. l. XI. Lect. 3. (*x*) Hist. Anat. l. 4. c. 7.
(*y*) Obs. Anat. (*z*) Exam. Obs. Fallop. (*a*) Isagog. l. 1. c. 4. (*b*) Spicil. Anat. Obs. 4.
(*c*) Loc. cit. (*d*) Præf. (*e*) Exerc. de Duct. Hep. c. 7. (*f*) Append. ad Vesling. Part. 23.
(*g*) Sect. 3. c. 1. n. 6. (*h*) §. 23. (*i*) De Lactib. c. 18. (*k*) C. 28.

eſt. Id, quod adeo exacte hic præſtant, ut nec digitorum compreſſu, nec alio niſu ullo retro cogere unquam, ſemel conceptum in iis liquorem, etſi varie id conatus, potuerim. Quæ cum duodecim annis ante quam Folius ſcriberet, edita eſſent, non eſt igitur apud hunc *prima* earum valvularum *mentio*, niſi forte (id quod neque ibi quærebat, neque attendit Almeloveenius) in lacteis hominum vaſis, quemadmodum ſupra indicatum eſt. Scilicet Viros, quantumvis doctos atque eruditos, nonnunquam memoria fallit. Sic Highmorus (*l*) dum venas lacteas a Falloppio viſas, atque adeo *perluſtratas* eſſe, demonſtrare contendit, hæc ejus verba protulit: *In ſima hepatis parte ſunt meatus quidam minimi, qui deſinunt, & terminantur in Pancreas, & in glandulas ibi proximas; qui minimi meatus ſuccum quendam oleaginoſum, album, & ad aliquam amaritudinem tendentem, deferunt.* Sed Falloppius (*m*) eum ſuccum, non *album*, *ſed flavum* eſſe, ſcripſit, quod & Aſellius, & Riolanus confirmant, qui de ea Falloppii obſervatione ante Highmorum meminere, omneſque cognoſcent, qui cum Falloppii libro verba illa, ab Highmoro haud ſatis accurate producta, contendent. Quod ſi Highmorus cum ea ſcriberet, non lactea ſolum, verum etiam lymphatica vaſa perſpecta habuiſſet; vix dubito, quin potius conjeciſſet, meatus a Falloppio deſcriptos, illos ipſos eſſe quos in duabus proximis Tabulis (*n*) inter ſimam hepatis faciem, & pancreatis interiora ductos, pro vaſis lacteis, cum lymphatica revera eſſent, Highmorus ipſe demonſtravit. Huc illa faciunt quæ litteris mandavere cum Gliſſonius (*o*) de cauſa cur lymphæ ductus ex hepate prodeuntes, *ſerius innotuerint*, inde videlicet petita quod *ſimillimum vero ſit*, hoſce cum aliis vaſis intra pancreas *ſæpe abſcondi*, tum præſertim Franciſcus Sylvius (*p*) de folliculi fellis vaſis lymphaticis, quæ, *ſicut Hepatica, liquorem flaveſcentem vehere* --- *ſe ſæpius animadvertiſſe, & aliis quoque* --- *oſtendiſſe*, teſtatur. Eadem enim Falloppio accidiſſe, nihil prohibet. Itaque etiam Th. Bartholinus Anatomicus Eruditiſſimus (*q*), quem inter lymphæductuum *Depromptores* merito nominas, minime negavit, meatus illos Falloppii, ſua *vaſa lymphatica* fuiſſe. Verum ut Falloppius, multoque magis Aſellius, Highmorus, & quotquot lacteas venas, in hepar tendentes, ſe vidiſſe, ſcripſerunt, lymphæ ductus, quamvis non agnitos, conſpexerunt; ſic viciſſim ſe & vidiſſe, & agnoviſſe tribus ante cæteros luſtris, affirmavit Schneiderus (*r*), cujus huc verba, a paucis animadverſa, tranſcribam, quanquam ab Doctiſſimo etiam Profeſſore Joh. Guilielmo Pauli (*ſ*), ut Walæi quoque ſupra adductum locum, indicata eſſe, nunc video: *Extant in corpore etiam Aquæ ductus, eo nomine eos appellabam, cum anno 1636. in Academia Jenenſi notarem. Locupletiſſimus teſtis præſto eſt. Eum nominatim ciere quid attinet? Illorum poſitionem, ordinem, figuram, ac reliquas conditiones exactius perſequi diſtuli, iter in peregrinas oras capiens. Vaſa Lymphatica poſtmodum perquam commode cognominata fuere.* Sed Rudbechii, Jolivii, aut Bartholini Fautores, ſiqua alia in re, in hac certe locupletiſſimum teſtem *nominatim ciere* attinuiſſe, contendent. Quod vero.....

Hactenus ad Amicum; ſic enim credebam; ea ſcripſeram, quæ, Vir Doctiſſime, legiſti. Reſtabat, ut quædam adjicerem non de iis modo quæ in VI. illa Oratione ponuntur, ſed de iis etiam quæ omittuntur. Cum enim eorum ſuſcepta eſſet commemoratio qui a Mundini ætate ad annum uſque 1723. Rem Anatomicam auxerunt; cur Alexander Benedictus, Carolus Stephanus, alteruter Sylvius, Jo. Baptiſta Carcanus, Vidus Vidius, Archangelus Piccolhominus, Jo. Riolanus, Adrianus Spigelius, Caſp. Bauhinus; cur, ut multos alios præteream, Redius, Dodartius, Lanciſius, Meryus, Ravius, cur horum ſimiles qui apud cultiores fere cunctas Nationes adhuc vivunt, tot alii de Anatome egregie meriti Scriptores omiſſi ſunt? Verum ne hæc, atque alia adderem, omniaque (id quod paucis perfeciſſem diebus) emendata, multiſque etiam in locis magis emollita, extremâ denique impoſitâ manu, cum illo tantum cujus gratia conſcripta fuerant, communicarem, ea nimirum cauſa factum eſt quam a principio demonſtravi. Tu, ſi me amas, his qualeſcunque ſunt, litteris ad eam potiſſimum rem uteris, cujus rei gratia ad te mittuntur. Hoc in præſentia mihi optatius facere nihil potes. Vale.

D. Patavio Idib. April. CIↃ IↃCCXXVI.

(*l*) Corp. hum. Diſqu. l. 1. P. 2. c. 7. (*m*) Obſ. de Venis, Obſ. 3. (*n*) Tab. II. & III.
(*o*) Anat. Hep. c. 31. (*p*) Diſq. Med. 6. n. 11. & de Meth. Med. l. 1. c. 10. n. 2.
(*q*) Anat. quart. renov. l. 1. c. 13. (*r*) Lib. de Catarrhis ſpecialiſſ. in ipſo fine.
(*ſ*) Annot. in Horn. Microc. §. 30. & 28.

EPISTOLA ANATOMICA II.

AD ea quæ curſim, & aliud agens in *Hiſtoria Hepatica* notaveram, invenit tandem poſt annos ſeptem Auctor ejus cl. quid reponeret, cumque plurimum, ut qui me nondum bene videtur noſſe, ne ſecum ejuſmodi contentionis ferram reciprocarem, vereretur, & ne ipſi gloriam hanc fortaſſe inviderem, ut ſicut primus, ita & poſtremus in laceſſendo foret; in id omnes intendit nervos, &, ne quid diſſimulem, egregie denique, ac ſe ipſe, ſi dicere fas eſt, ſuperans, etiam effecit, ut, non modo mihi, ſed & omnibus nullæ ad ipſum reſpondendi partes neceſſariæ amplius videantur.

2 Nam (ut a primis ejus Animadverſionibus incipiens ex ordine venias ad extremas) videbis in duabus primis, Vir Doctiſſime, nihil eſſe omnino ad quod oporteat reſpondere, niſi forte quiſpiam, vel quod eſſet *cavæ totius regionis Hepatis centrum*, vel quæ *regio ejus ima, & poſtica*, prorſus ignoraret. Veruntamen de his, ſi voles, alibi (*a*).

Hiſt. Hep. pag. 899. & 900.

3 Ad tertiam autem Animadverſionem, multo minus eſt cur quidquam reponam. Nam primum, quod ipſe nondum intellexit, ſatis ſuperque intelligunt omnes, me cum ipſo nunquam, ſed cum Præcl. Mangeto, & ibi quidem *ad hominem*, ut loquuntur, diſputaſſe. Deinde me huic Malpighii, Nuckii, Reverhorſtii loca, & *contraria*, & quæ *ſupra*, aut *infra*, in *Theatro* probaret ſuo, diſerte objicientem, non iſta profecto quæ mihi Animadverſio ſupponit, intelligere potuiſſe: videlicet non verba ex Malpighii exercitatione *de Hepate*, quam Mangetus omiſit, ſed ex Epiſtola *de Gland.* quam propoſuit; non XI. aut XV. Nuckii Figuras (*b*) ad aliarum partium glandulas attinentes, ſed illam quam Animadverſio tranſilit, XIV. quæ tamen una, ut ex Nuckii deſcriptione omnes ſciunt, ad rem pertinebat, nimirum ad *Glandulas ad concava Hepatis portæ adſitas*; non denique II. Reverhorſtii Figuram (*c*) neque cavam hepatis faciem, neque glandulas exhibentem, ſed dumtaxat III. In hac autem quod contra cl. Provocatorem evidenter eſt, expectabimus dum homines ipſius gratia credant *ſolo mentis luſu fuiſſe præſtitum* a Reverhorſtio graviſſimo Viro: neque tamen hoc faceret quo minus illud a Præcl. quocum diſputabamus, Mangeto probatum jam eſſet. Nihil enim ad nos, ſi vel *intolerandis*, ut alibi Provocator dictitat, *erroribus* ambo illi Iconiſmi ſcaterent, quamquam in altero id quod plurimum reprehendit, & ceu *nuſpiam in hominibus viſum* miratur, mirari nos poſſumus ab Auctore tantum *Hiſtoriæ Hepaticæ numeris tandem omnibus abſolutæ* adhuc ignorari, de quo quidem aliiſque ejuſcemodi opportuniore loco agemus (*d*): in altero autem Iconiſmo id tanquam certiſſimum arripitur ad reprehendendum, de quo ejus Explicatio prorſus ſilet, contra vero *id prorſus ignotum eſſe* dicitur, quod eadem Explicatio aperte docet ad litteras *h. h.* ſed de hoc in proxima Animadverſione.

912

913

914

915

4. Hic illud minime eſt prætermittendum quod omnem reſponſionis neceſſitatem tollit: hanc pro nobis Animadverſionem pugnare, cum Bartholinum laudat, qui ſi *non ſemper*, at *modo*, cum Rudbeckium exhibet, qui ſi non omnes, at *perplurimos*, *ac interdum omnes* hos hepatis lymphæductus *glandulas*, aut *glandulam quamdam ingredi* vidit, cum denique ipſum producit cl. Provocatorem *non revera negantem*, *dari etiam in ipſo homine* hoc *poſſe*. Erat enim hæc noſtra diſſenſio: Ipſe in ſumma ſuarum ab aliis diſcrepantium obſervationum ſine ulla dubitatione ita ſcripſerat: *in omnibus animalibus præſentia ſunt hepatis lymphatica: In quibus autem obſervabiles ſunt hæ glandulæ, eaſdem ſolum ſuperſcandi a limphaticis, non intime penetrari, manifeſte adnotavimus*. Ego vero *credere* me, ſcripſi, (*e*) Mangetum ipſum *dubitaturum, huic ne potius uni*, quam tot aliis; at quibus Viris! aliter docentibus *crederet*. De eo igitur quod ex illius obſervationibus contra tot aliorum obſervationes colligebatur, dubitare non liceret? Imo, ipſo auctore, jam licet. Neque enim, iis quidem in verbis, illa erat noſtra diſſenſio, an illam *penetrationem* agnoſcere *neceſſario oporteret*, multoque minus an illi ductus ab iis *glandulis orirentur*, nullo autem modo, (nam hoc quoque *obtrudere* Animadverſio videtur) *de his* erat dumtaxat *humanis cadaveribus*, ſed erat de his *omnibus animalibus, quæ ipſi obſervabiles præbuerant has glandulas*: quamquam jam ſupra quod olim obſervaverat, & hic *confirmat*, in dubium traxit, imo qua ſolet conſtantia, in *ſubjectis* etiam humanis, longe aliter habere ſe, docuit, ubi videlicet ſcripſit: *has* glandulas *Lymphatica hepatis trajiciunt, vel earum dorſo prorepentia, vel per intimum etiam corpus interdum tranſmiſſa*. 906

916

5 Quarta Animadverſione Provocator cl. tria tentat, ad quæ nihil attinet reſpondere. Non ad primum, niſi quis forte ſit aut tam ineptus, ut de incertiſſimo aliquo pronunciato dubitanti *incumbere putet* contrarium *oſtendere*, aut tam *facilis*, ut exiſtimet, prima lymphæductuum initia, quæ ſub ſenſum cadere vel nullo modo, vel difficillime poſſunt, ea ſic poſſe demonſtrari, ut *non ſolum autopſia, ſed etiam ratione conſtet*, cum demonſtrata initia, prima illa eſſe, tum *nullum* de innumeris *vas lymphaticum in partibus animalis omnibus* non ſic naſci, præſertim; ut nunc cætera omittantur; cum *Nuckius*, *accuratiſſimus ille Nuckius*, ex iis quæ in vitulino ſplene, aliiſque humanis partibus obſervaverat, ſe conjeciſſe, profeſſus ſit, *Vaſorum Lymphaticorum principia ab arteriarum ſurculis emanare, idque aliquando intermediâ veſiculâ, aliquando deficiente veſicula, immediate ab ipſa arteria, venave*. 917 918 919

6 Ad ſecundum autem ſane reſpondere neceſſe eſſet, ſi vel levem aliquam veri ſpeciem haberent quæ fidenter nimis non ſecus ac ſi veriſſima forent, in Animadverſione *obtruduntur*. Verum enimvero, ubi quis illum perlegerit ad quem Animadverſio provocat §. V. in quo de cavæ, de convexæ hepatis partis, de cyſtis felleæ lymphaticis vaſis verba fiunt, prima autem *omnia* (in hac enim una voce, a me notatus, error eſt) prima, inquam, *omnia* videbit ex eo unde ego retuli, loco prodire ſcribi, cum meam non deſiderabit fidem, tum vehementer mirabitur, primum hanc temere inſimulari, deinde laudatam in Animadverſione Tab. III. a meis ipſam partibus ſtare, ut quæ lymphatica vaſcula non omnia ex eo loco prodeuntia demonſtrat. Sed ubi alteram (*f*) ex illis de quibus ſupra dictum eſt, Reverhorſtii Figuris, ejuſque Explicationem inſpexerit; tum vero majorem in modum mirabitur novum iſtud genus admirationis, quo ſe cl. Provocator perculſum oſtendit, quaſi ego Lectoribus, ſi Diis placet, impoſuiſſem, cum ſcripſi nimirum, ipſum quidem tradere, lymphatica vaſa, quæ *ſuper convexam hepatis partem ſerpunt, iter habere per ſuſpenſorium ligamentum uſque* (quam vocem hic *ſuaviter mutilatam omittit, & ſilet*) *uſque ad glandulas lumbares;* Reverhorſtium autem in illa Figura *aliud oſtendere, & docere*. Ipſe autem hic illud arripiens, de quo nulla unquam eſſe potuit dubitatio, contendit, lymphæductus in ea Figura per ſuſpenſorium Ligamentum reptantes oſtendi, idem- 920 21

(*a*) Vid. ſupra Epiſt. I. Artic. 24. 25. & 14. (*b*) In Mangeti Theatr. Anat. Tab. LIII. (*c*) Ibid. Tab. LXII.
(*d*) Vid. Epiſt. I. 33. (*e*) Adv. III. pag. 38. (*f*) Manget. Theatr. Anat. Tab. LXII. Fig. 3.

idemque Explicatione confirmari *ad litt. gg.* & *ad litt. ii.* ac verba his, iisque litteris respondentia producit. Sed interjectas utrisque litteras *hh.* interea *suaviter* transilit, & respondentia ipsis hæc verba, quasi nunquam scripta essent, aut huc una maxime non pertinerent, omittit: *Eadem vasa* (lymphatica suspensorium ligamentum perreptantia) *resecta, ubi Diaphragma perforando ejus lymphaticis uniuntur.* Et sane Figura ipsa ita in superiore Ligamenti ejus limbo resecta vasa lymphatica commonstrat, ut ne unum quidem supersit quod per idem Ligamentum pergere non modo *usque ad*, sed ne versus quidem *lumbares glandulas* ostendatur. Nunc intelligo, cur in superiore Animadversione de ista ipsa Figuræ parte mature Lectoribus *obtrusum* sit: *Quo vero illa pergant lymphatica, tam directe supra ligamenti aciem protensa, id prorsus ignotum est*: quasi hoc Reverhorstius siluisset, & hoc ejus silentium inter ejus esset *intolerandos* illos *errores* recensendum.

7 Denique Tertium Animadversionis caput neque in eo responsionem requirit, quod verum id esse confitetur, quo ex anatome posito, nostra oriebatur dubitatio, neque in eo quod id tamen ipsum in *Historia* etiam *Hepat.* traditum intelligi debuisse, contendit. Quicumque enim memoratum illum §. V. legerint, omnino perspicient primum iter tradi lymphæductum cavæ hepatis partis, deinde vero convexæ, & horum quidem iter per ligamentum suspensorium: post hoc autem continuo hæc subdi: *lymphæductus cystis felleæ prædicti HUIC etiam categoriæ adnumerandi veniunt.* Quænam autem sit *hæc categoria*, nisi de qua continuo dictum est? Atenim, inquit, *cum* id *dixi, intelligo quidem eorum distributionem, & gressum in genere ad lumbares pariter glandulas, seu chylosa receptacula.* Sed neque Lectores intelligere aliter possunt ac verba significant, non commune quidpiam, sed *hanc categoriam* designantia, & tam ineptum ibi erat id dumtaxat docere, quod nunc ediffertur; ut simplex erroris confessio decere magis posset, quam istiusmodi interpretatio.

8 Idemque judicium, vel me silente, laturos omnes existimo de iis quoque binis interpretationibus, quas Animadversio quinta producit. In duobus capitibus (*a*) vasa hepatis describere anatomica fide instituerat. In posteriore sine ulla dubitatione, non aliena, sed sua auctoritate id ipsum docuit, quod in priore se videre potuisse, negaverat. Manifestissimæ inconstantiæ accusavi. Respondet, in posteriore capite id docuisse, non quod sic viderit, sed quod sic conjecerit. Quanto erat melius inconstantiæ non satis a se animadversæ culpam deprecari, quam homines non obscure monere, ut sibi semper in ejus anatomicis descriptionibus caveant, ne cum historice loqui maxime putent, ibi ex conjectura dumtaxat loquatur. At *conjeci*, inquit, *tuto --- & toto jure auguratus* 923 *sum.* Non vidit tamen; & nihilominus (id quod argui (*b*)) *sine ulla dubitatione, quasi vidisset, historica asseveratione affirmavit.* Sed *quis*, inquit, *inficiari posset, nos ad usque ULTIMA hepaticorum lymphaticorum stamina perveniisse, --- cum ulteriores horumce productiones non viderimus?* Id vero si non inficiari, at certe pro maxime dubio habere potest quicumque novit, eandem subtilitatis naturæ, & visus nostri mensuram non esse. Atenim inquit, *an forte nobis --- ad extremas fere visceris oras deventis putare non liceret, postrema lymphaticorum stamina attigisse?* quasi vero istud *putare* esset videre, & *extremæ fere* essent extremæ oræ. Et sane tempus jam esset, ut non alii modo, sed ipse tandem didicisset, quam sæpe suæ se conjecturæ deceperint. Testantur id potissimum duæ illæ postremæ hujusce *Historiæ* paginæ, aliæque de quibus alibi commemorabimus, 30 tum duo hæc loca inter se comparata. Hæc affirmans scribit in primo: *Rami omnes pori biliarii, non minus majores, quam minores, & ultimo gracilescentes --- portæ furculis inalterabiliter paralleli, communem directionem prosequuntur; pari passu, paribus divisionibus excurrunt; immediate ubicumque accumbentes; communique cum eadem amictu per totum hepar arcte, & inseparabiliter devincti.* Hæc vero, negans, scribit in al- 941 tero: *quæ quidem postrema vasa (porta & arteria hepatica) licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porus bilarius exacte distributiones init, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis, lociique non discrepent.* Quî, quæso, hanc tantam, tamque manifestam inconstantiam defendat? Prima, inquiet, scripsi ex conjectura; secunda ex inspectione. Sic igitur *tutæ* sunt conjecturæ, & sic sunt decentes interpretationes!

9 Neque vero decentior est interpretatio altera quam ad non leviorem alteram inconstantiam defendendam excogitavit. Cum enim lymphæductus qui ad *capsulam* sunt, primum docuisset *extimam* 20 *solum ejusdem capsulæ superficiem perambulare*, deinde autem scripsisset, *communi* (capsulæ) *tegmine tanquam vagina quaquaversum involvi*, in ma- 27 nifestissima inconstantia deprehensus, non modo negat, se in utroque loco de iisdem vasculis verba fecisse, sed ne dubitat quidem, me contra affirmantem redarguere quasi verba *superaddentem* quæ *aliam statim intrudant revera significationem.* Dixi, inquit, *prædicta;* tu autem dicis *ista ipsa.*

Sed quid, si *prædicta* alia esse non possunt, quam *ista ipsa?* Non licebat igitur mihi non ipsius quidem, ut omnes recognoscere possunt (*c*), sed meis verbis id affirmare? Nam si de ullis quæ ad capsulam sint, lymphaticis vasis supra ipse docuit, alibi quam extra capsulam intra hepar perreptare; nihil est causæ quin me hallucinatum esse confitear. Sed si res ipsa apertissime contra est, si scopus confutandi Courtialem ne posse quidem id docere permisit, si denique Index primæ Editionis universe hæc, diserteque inculcat: *Limphatica in hepate, capsulæ non immerguntur, sed eam desuper repunt;* certe qui *prædicta* scripsit, nulla alia quam *ista ipsa* significavit. Verum hæc minime necessaria responsio est. Continuo enim in Animadversione, ea subjicit, quæ non oscitanti Lectori ostendant, illiusmodi interpretationem ne 924 Auctori quidem suo satisfacere. Quorsum enim illa tandem aliquando expressa, confessio, sibi *properanter scribenti --- contingere interdum humanum aliquid pati?* Utinam *interdum* solum, & solum *properanter scribenti*, dicerem; nisi illud adderet, in mea quoque *elimatissima scripta irrepsisse non raro quidpiam* ejusdemmodi. Utinam essent *elimatissima;* & fuissent fortasse, si post septennium, ut ipse, emisissem; nunc talia sunt, qualia angustiæ temporis, & assiduæ ægrotationes concessere. Qualiacumque tamen sunt; *nihil* enim *humani a me alienum puto;* talia saltem sunt, ut quod alios facere posse, fateor, ipse ad hoc tempus certe non fecerit, ut jure in iis aliquid redargueret.

10 Etsi enim scribit, *mittere* se *centena*, quæ in iis invenit, *assertis memoratis his suis obscuriora satis, sibique minus constantia;* tamen quæ de tam multis, ex nostris omnibus scriptis seligendo, tanquam insigniora specimina hic producit, ne ipse quidem, opinor, existimat esse cum ullo de tot quæ in libello illo *Historiæ* suæ deprehendimus, comparanda. Quid vero si in istis ipsis speciminibus omnes perspiciunt, non me, sed ipsum esse, nec sane leviter, arguendum? Nam primum profert, & alia quidem litterarum forma, ac si mea ipsa essent verba; quod nullo modo ferendum est; nonnulla, revera iis quæ in I. *Adversariis* scripseram, omnino contraria. Ibi enim eos, quos Bidlous perinde ac si perpetui essent,

(*a*) Part. I. cap. 7. §. 3. & cap. 8. §. 6. (*b*) Adv. III. pag. 38. 39.
(*c*) Ibidem pag. 40.

in tuberculis Areolarum pilos depinxit, usque ad id tempus me *nunquam vidisse*, monui. Verba autem quæ nunc mihi, tanquam ex *Adversaria* V. fideliter descripta, supponuntur, hæc sunt: *concedit Bidloo, semel atque iterum illos ipsos pilos, ut ut tenuissimos, vidisse, etiam antequam primam illam sententiam evulgasset*. Sic autem omnino scripsi: (d) *ut cum antequam illa* (Prima) *Adversaria ederem, & postquam edidi, innumeras non muliebrium modo, sed virilium etiam cadaverum Areolas diligentissime inspexerim, semel tamen, atque iterum tenuissimos, & visum ferme eludentes pilos, semel ex aliquot, alias ex perpaucissimis, cum plurima quidem essent, ejusmodi Tuberculis, & quidem e summa eorum mediaque parte erumpentes videre potuerim*. Itaque omnes, non modo sine ulla ex istiusmodi superioribus; sed sine ulla prorsus interpretatione, satis superque per se vident, me hoc certe dicere: etiam antequam Prima Adversaria ederem, innumeras Areolas me inspexisse; eos autem *pilos etiam antequam* Prima illa Adversaria ederem, *vidisse*, hoc vero me quidem non dicere. Eâdem fide, eâdemque litterarum formâ, alia atque alia tanquam in *Adversariis* a me scripta subjiciuntur, quæ me nego ad eum modum unquam scripsisse: & quamquam graviter fero, quæ mea non sunt, mihi supponi; tamen aliqua ex parte etiam lætor, cum video, post septuennes in sex meis *Adversariis* assiduas perquisitiones, ne colorem quidem inconstantiæ objici mihi potuisse, nisi quæ a meis scriptis, & ex parte etiam sententiis discreparent, pro meis denique venditarentur: Et quoniam de quatuor, primi tantum loci sedes indicatur, videlicet *Animadversio VII. Adv. V*; peto a te, Vir Doctissime, ut videas, num in illa tota Animadversione hæc ipsa verba legantur: *Tuberculorum in areolis intimam partem efformari ex lactiferis ductibus*, an vero hoc ita bis indicetur, ut *tuberculorum intimam* PROFUNDAMQUE *partem efformare --- Ductus Lactiferi* dicantur, & *tuberculorum efformatio eorum ductuum & dilatationi, & ultra areolæ planum prominentiæ MAXIMA EX PARTE deberi* affirmetur, &, quod gravius est, isti ipsi qui nunc quasi a me non animadversus objicitur, inconstantiæ colori diserte ibidem occurratur. Quid? quod hæc mea ipsa, quæ modo protuli, verba quibus ajo, tubercula ductibus *maxima ex parte* deberi, videtur Provocator cl. in hunc modum deformasse, in quem scribit, *alio loco* me docere: *totum hujusmodi tuberculorum corpus constitui ab inflatione veluti varicosa contenti vasis lactiferi*: quæ verba me nunquam scripsisse, nunquam de *toto* illo corpore id docuisse, confirmo. Quid? quod *superius adduxisse se*, dicit, argumentum *Verheyenii --- illic* a me *rejectum*, *hîc approbatum*, cum in superioribus Animadversionibus neque Verheyenium, neque ejus argumentum ullo modo memoraverit. Denique *mittere se illud*, ait, *in polyporum cordis, & aortæ Disputatione in se projectum*: (*Animadv.* 41. *Adversa.* II.) „ *Hîc vides ut obliviscatur, polypis per venas e corde productis redeuntis sanguinis motum obstare*: „ *veluti si lentissimus sanguinis per cavam ad cor redeuntis motus, qui polypis, cum producebantur, obstare non poterat, possit iisdem jam productis obstare*. Interea autem silet, mea quæ hic producit, verba iis continuo fuisse subjecta; *expansionis* (Aortæ) *successiva productio sic explicatur*. *Polyporum in cordis caveis inchoatorum productiones directo quidem tramite Cavam, VENAMQUE, & arteriam* PNEUMONICAS „ *TOTA LIBERTATE*, „ *percurrebant; sed quæ Aortam pervadebat, ea cum parvo ab egressu e corde intervallo in flexum canalis, seu arcum* „ *impingeret; hinc in ELONGATIONE ULTERIORI valde impedita* „ *subsidebat, ibidemque adaugebatur*. Ex quibus nimirum cognoscent omnes, me de iisdem, de quibus ibi ipse, polypis verba facientem, neque de *jam productis*, sive jam absolutis dicere, sed de iis quorum *productiones*, sive *elongationes ulteriores* e corde per vasa fieri, aut non fieri *tota libertate* adhuc possint, &, si de *jam productis* dicerem, hoc ad hominem, ut loquuntur, dicere, ad oblitum videlicet, iis polypis, quos ipse; non ego; *tota libertate* ponit *productos*, obstare sanguinis motum, quamlibet lentissimum (etsi in vena, quam ipse hic omittit, *pneumonica* lentissimus certe non est) quo minus *tota libertate producti* ponantur. Atque hæc sunt selecta illa specimina, per quæ magno studio collecta, & summa industria adornata cl. Provocator speravit, fore qui crederent, me *centena* scripsisse loca superioribus suis, *obscuriora satis*, *sibique minus constantia*.

11 Sexta Animadversione cum Provocator cl. nihil aliud iteret, atque ingeminet, nisi hæc duo verba, *non intelligo*; minime mihi id inficiari necesse est. Nam etsi ipse *non intelligit* quid mihi velim, sic in transitu notando quod ille docuit, *arteriæ ramum*„ *pergrandem*, *& satis notabilem*„ *jecur subire*; intelligent tamen omnes, ramum qui etiam aliquanto major esset quam ipse pingat, haud recte in tanto viscere, quantum est hepar, *pergrandem* dici. Certe Galenus (a) *parvam quidem plane arteriam* hepaticam dixit. *Non intelligit præterea, quo pacto* nonnullis aliis quæ per præteritionem subjicio, *confirmare putem* sua: quod quidem neque unquam mihi venit in mentem, & miror admodum ipsi venisse, illud præsertim ponenti, quod nunquam facile concedam, me suum *Adversarium* esse. At cæteri omnes præclare intelligent, me cum Præst. Mangeto disputantem, illa impugnare, nostrum vero cl. Provocatorem nihil respondere, imo alienissima agere cum incredibili quadam facilitate jam totus in eo est ut mihi, quasi ea quærenti, argumenta suggerat, quibus sua possim, ut putat, *præclarius* confirmare. *Demum non intelligit*, quid obstent sibi quæ Mangetus ex Malpighio, & Litrio protulit. Verum ubi releget postremas illas duas novæ suæ Editionis paginas, ut tandem vel ipse intelliget, *exhibitas* ab ipsis *glandulas --- ab intortis simul hepaticis concurrentibus vasis* debere *distingui*, nedum *posse*; sic etiam intelliget, quid magis *cautum* fuerit, *honestumque*, num se illas *acriter* negasse, quas agnoscere nunc cogitur, an me neganti non assensisse; tum quænam *tricæ*, *& gerræ* fuerint, num quæ structuræ sunt a me laudatæ, an illæ quas ipse *nugas* appellare tandem aliquando coactus est,

12 Septimæ Animadversionis hoc est argumentum. Cl. Provocator, enumerans ex ordine & in universum chyli vias, ita scripserat: *Lacteas duplicis generis, glandulas lumbares, ductumque thoracicum*. Ego omissum videns receptaculum chyli, jure meritoque redargui, quod *glandulas lumbares pro chyli receptaculo se habere, non obscure ostendisset*. Quid poterat honestius facere, quam confiteri, se plus æquo Bartholini auctoritati tribuisse, qui ut invenit nonnunquam, ita se rem semper habere credens, lumbares glandulas idem esse in hominibus docuit, quod in bestiis cisterna, seu receptaculum chyli, quod tamen postea cavum, ut in bestiis, atque membraneum, sed mole, & sæpe etiam numero discrepans, in ipsis hominibus Cowperus, Henningerus, Cantius, aliique Solertissimi Viri invenerunt, quos inter numerandus præsertim est Doctissimus, & erga me Humanissimus Saltzmannus, qui etsi uno in subjecto idem vidit quod Bartholinus, huic tamen id universe statuenti non assentitur. Noster vero quasi hoc etiam tempore, cum receptaculum chyli nominatur, non cavum membraneum, sed solidæ glandulæ per quas vasa lactea traducantur, intelligerentur, sperat id sibi negotii dumtaxat impositum videri posse, ut Lumbares glandulas de

La-

925 926 927 928 31 929

(d) Adv. V. pag. 4. (a) De Us. Part. l. 4. c. 13.

Lactearum genere esse, ostendat. *Lacteas esse*, inquit, *cl. Thomas Bartholinus fatetur*. Verum si hoc satis est; jam chyli *Receptacula* tot erunt, quot glandulæ Mesaraei. Addit: „ cl. Petrus „ Wium in sua figura relata in Actis Lipsiensi„ bus, chylari receptaculo immediate adjacentes „ adeo delineat (Glandulas Lumbares) ut *iisdem* „ *Lactea vasa, non minus quam receptaculo, ad*„ *hæreant, & competant*. „ Quis non crederet, hæc verba, sic aliâ characterum formâ proposita, omnino esse illius Auctoris? Qui tamen cum hujus Explicatione conferet, sic inveniet: *Lactea vasa abscissa receptaculis, & glandulis adhærentia*. Scribit autem *receptaculis*, quia duo prorsus disjuncta, & dissita proponit in *delineatione illa Ductus thoracici*, qua Noster hîc nititur, supra autem, ut est, ita *singularem & prorsus extraordinariam* vocaverat. Quæ omnia ut animadverteret nemo; certe sperare non debuit, ne hoc saltem animadverterent omnes; ut glandulæ *receptaculo immediate adjaceant*, non esse tamen id ipsum cui adjacent, & quod nunc passim Anatomici intelligunt, cavum evidenter, & membraneum receptaculum. Me quoque postremo (quis crederet?) *in suam ipsam descendere sententiam*, & *me mihi ipsi manifeste opponere*, dictitat, atque ut inconstantiæ hujus nota major appareat, *non longe*, inquit, *ab illo insimulationis loco*. Et tamen totis duodeviginti grandibus paginis ab hoc (*b*) distat is alter locus (*c*), in quo me mihi *manifeste* adversari, contendit. Nam supra antequam ad *Hepat. Historiam* accederem, in homine scripseram, *tale esse Receptaculum quale vel Cowperus vel Henningerus proposuit*; non, ut ipse aliis, ut solet, characteribus refert, „ *tale esse Receptaculum* (*Chylare*) „ *quale Cowperus proposuit*. „ Sed vel ita scripserim; quo unquam modo ipse mihi adversatus sum? Num forte Cowperus chyli Receptaculum non cavum membraneum, sed ipsas lumbares glandulas esse, docuit? Non, inquit; sed tamen Cowperus
930 in Explicatione cujusdam Figuræ tradidit, ad lumbares glandulas *tendere*, & *desinere* vasa *partium inferiorum* lymphatica: ergo *in primis mesenterii*; hæc autem ipsa, secundum *Adversaria* sunt lactea; igitur lumbares glandulæ secundum *Adversaria*, *chylaris etiam excipuli necessario munera præstare* debent. Quamquam ex iis quæ paulo ante dicta sunt, patet, quam ad rem faciat istiusmodi argumentum; tamen cum professus sit, hanc Animadversionem se habere *in Tyronum gratiam*, facere non possum quin addam, vel ipsos Tirones ex illa eadem Figura Cowperi, quæ in Actis quoque est Lipsiensibus (*d*) per se esse cognituros, *desinere* quidem in lumbarem glandulam dexteram lymphatica illa vasa inferiora, ex eadem tamen magnum vas lymphaticum prodire quo lympha deinde in receptaculum chyli transvehatur: tum ex ejusdem & antecedentis Figuræ quæ easdem partes suis in sedibus commonstrat, explicationibus perspecturos, Cowperum hic lactea a lymphaticis illis vasis inferiorum partium distinguere, & diserte tradere litteris *ss* inscriptis in iisdem illorum fasciculis, ea ipsa vasa lymphatica *a glandulis inguinalibus* pronasci, *ac ab aliis glandulis quæ circa vasa iliaca occurrunt*, *& lympham a partibus inferioribus revehunt*: & sane is dumtaxat unde fasciculi *ss* ascendunt, inferior locus, satis ostendit, num sint illa lymphatica *in primis mesenterii*, multoque magis, num illa *ab hepatis partibus agminatim ascendentia*; ut Tirones docentur in ista singulari Animadversione.

13 Venio ad octavam, in qua hæc de ipso a me scripta cl. Provocator Lectoribus judicanda
934 proponit: *Willisius, & Vieussenius de nervis hepaticis neque ista eadem prorsus, neque ista eadem ambo unanimiter tradidere, quæ hic ab ipso tradidisse narrantur*. A Lectoribus igitur videnda sunt primum omnia, quæ illi ab ipso tradidisse narrantur, deinde omnia quæ tradidere: hæc ni videant; inter se conferre, & judicare quî possint? Verum etsi Animadversio multis, longisque textibus legentes obruit; in ea tamen plures ex iis rebus non videmus, quæ præ cæteris videndæ hic fuerant. Lectores id sentient ubi illa omnia per se conferent. Tunc enim videbunt primum, in *Historia Hepat.* sic narrari: *SEX ab eisdem* (Willisio, & Vieussenio) *graphice describuntur fibræ nerveæ*: quot quidem apud secundum videbunt, non apud primum, qui etsi in Animadversione dicitur *similem nervearum fibrarum --- numerum ostendere in* 935 *Tabula* XI. *Nervorum descript. & cæt. sub notis* ♂ *&* ☿; tamen neutra sub nota sex, sed plures ostendit, suæ consentiens descriptioni, suæque sub nota *o*, magis huc quam ☿, pertinente, Explicationi in quarum illa *maximum* memorat *fibrarum nervearum fasciculum*, in hac *magnam nervorum conjugationem*. Videbunt deinde, narrari quidem de ambobus, sed Vieussenium tantum, non Willisium, docere: earum sex fibrarum *TRES vesiculæ felleæ ramisque ductus biliarii impertiri*.

Videbunt tertio, cum ambo pariter dicantur tradere: ex cæterarum fibrarum *ac fibrillarum octavi paris dextri concursu plexum efformari hepaticum*; ab uno tamen Vieussenio hæc tradita esse, non a Willisio, qui tantum abest ut id doceat; nullum alium hepaticum plexum agnoscit, quam qui a Vieussenio vocatur *Plexus ganglioformis semilunaris nervi intercostalis*, ideft ganglium ex quo fibræ effecturæ hepaticum Vieussenii plexum proficiscuntur, non reticulum ex harum, & fibrillarum octavi paris dextri concursu formatum: quod quidem reticulum a Vieussenio pro hepatico Plexu habetur.

14 Cum hæc Lectores tria viderint, sicque perspexerint, num *ista eadem ambo* Auctores *unanimiter tradiderint*, quæ tradidisse narrantur; videbunt porro, num *ista eadem prorsus* quæ ibidem subjiciuntur, tradiderint. Nam quarto narrari invenient, hepaticum plexum *ad totum inde jecur* esse *distributum*, quod neuter illorum diserte docet. Quinto denique (ne longior sim) narratum legent, hepaticum plexum *fibrarum fasciculis quaquaversum expansis cum plexu lineari, mesenterico aliisque abdominis communicare*. Sed, missis nunc cæteris, plexus ille *linearis*, quem utraque *Historiæ Hepat.* Editio fideliter, & primo quidem loco, quasi evidentius communicantem, inculcat, cum alius esse non possit quam *lienaris*, ut in ea quoque Parte legitur ejusdem *Historiæ* quæ in Theatro Anatomico edita est; certe cum hepatico non communicat secundum Willisium, neque vero secundum ipsum Vieussenium. Non secundum hunc, ut ejus descriptio, ac delineatio commonstrant; non secundum Willisium, qui cum id docet, ac pingit, non de plexu hepatico reticulari de quo in *Historia Hepatica* sermo est, sed de longe alio plexu intelligit ganglioformi, quem ipse hepaticum vocat, ut supra diximus. Quæ omnia cum ita sint; quid reliquum est, nisi quod fidenter nimis Animadversio concludit, ut *videant nunc* 937 *ingenui Lectores*, ac judicent inter me negantem, a duobus illis scriptoribus illa eadem prorsus, atque unanimiter tradita esse, atque inter Provocatorem dictitantem adhuc, amborum *tam consonas sibique invicem respondentes* esse *sententias*, ut locum habeant, quæ non dubitat illo suo attico lepore subjicere, hæcque præsertim: *Videant tandem* inquit Lectores, *si* „ *monendus ipse plura fuis*„ *sem, imprimisque ut loqui ante discerem* „: *cum neque monendus plura sit neque loqui ediscendus, qui aliorum verbis fidelissime loquitur*; quasi ego ipsum esse *loqui ediscendum*, non *loqui edocendum*, monuissem.

15 Cum reliquæ omnes, tum vero potissimum nona Animadversio nullam a me postulat responsionem. Cl. quidem Provocator, quod de ipso hacte-

(*b*) Adv. III. p. 50. (*c*) Ibid. p. 32. (*d*) A. 1699. M. Febr.

hactenus demonstravi; id mihi non dubitat affin-
938 gere, quod verba *plerumque perhumaniter asoleam mutilare*. Sed cum eodem in loco fateatur, me ubi maxime conduxisset, id minime feciſſe, hoc ipso omnibus satis ostendit, in ejusmodi re ignarum prorsus, & inexpertum me esse. Contendit deinde, se *vel ipsos nervos hepatis, vasa hepatis appellare nervosa cum plerisque Medicorum* potuisse, non *proprie* quidem, & *in specie, sed ipsum nervosarum partium genus, quod certe liquidum non est, redigendo in genere ad canales*, videlicet secundum *genericam* Partium divisionem *in liquida, & canales*. Sed etsi secundum hanc ipsam rationem *Membranas vasa membranosa*, Ossa, & Cartilagines, *ossea, & cartilaginea vasa* appellare liceret; cum videant tamen omnes quam abnorme esset hisce uti appellationibus *proprie*, & *in specie* loquendo, quæ contra ubi illa institueretur *generica* divisio, in ejusmodi sermone suum certe locum haberent; illud profecto hic unice quærendum existimabunt, cum ipse *vasa* hepatis *nervosa* dixit, illamne ibi divisionem *genericam* instituisset, an contra locus requireret, ut *proprie*, & *in specie* loqui crederetur. Invenient igitur id dixisse, non obscure, & ex consequenti, in nescio quibus, ut Animadversio *obtrudit*, suorum Capitum inscriptionibus, quas certe esse in Theatro quod examinabam, Anatomico, innuere non potuissem, sed perspicue atque diserte ubi mea Adversaria satis indicant, videlicet ubi venâ portæ, arteriâ, ductuque hepaticis, & venæ cavæ portione descriptis, vasis hepatis *proprie* & *in specie* vocatis, ad capsulæ pleraque eorum involventis descriptionem
27 pergit. *Vasa*, inquit, *hæc omnia, prædictaque lymphatica, & nervosa, exceptis venosis ductibus & cæt.* Hæc cum perpenderint, tum intelligent, in quem illud iterum cadat (*a*).

Dic aliquem sodes, dic, Quintiliane, colorem.

16 Animadversionis decimæ propositum duplex
944 est. Alterum, ut *evertat omnes in suos Hepatici-systicos, & Cyst-hepaticos ductus effictas objectiones*. Alterum, ut hi ductus *a quolibet dubitandi loco expediantur*. Et primum quidem facile obtinet Provocator cl. nam plerumque *objectiones* a se ipso *effictas*, non a me productas, *evertit*. Ego enim de ipsius, non de aliorum plerorumque ductibus dubitavi. Alii in bestiis quibusdam crassiores bilis canales hinc cum hepaticis ductibus, inde cum vesicula communicantes tradiderunt: Num de his dubitavi, qui, ingenti spectato animalium numero, scripserim (*b*): id *in perpaucis tantum brutis locum habere*? Ipse vero tradidit, etiam illos quos passim minimas Cystis radiculas vocant, tradidit, inquam, *minutos etiam hosce ul-*
112 *timos canaliculos, non minus ac priores, ex ipsismet pori bilarii ramis exoriri*: qua de re me dubitasse, profiteor. Alii humanæ etiam vesiculæ adhærere radices ejusmodi, imo crassiusculos ductus in eam influentes, neque tamen cum hepaticis canalibus manifeste communicantes, docuerunt. Num hæc omnino negavi, qui sim ad hunc modum locutus (*c*): *quamvis in humanâ etiam vesiculâ certa quædam oscula, aliquam styli portionem admittentia interdum saltem videamus; gravissimos tamen Anatomicos, & in his Cowperum, dubios hærere, an semper occurrant, multoque magis, an cum hepatico ductu communicent*? Quod si Provocator hanc communicationem vel in ipso homine, sicut nunc facit, contendit esse manifestam; de hoc certe dubitavi, quanquam *fieri posse* tamen addiderim, *ut hæc omnia in cæteris etiam animantibus, ipsoque adeo homine retegantur*.

17 Quæ cuncta cum ita sint; *effictam* igitur esse omnes vident objectionem primam, in qua
945 plurimis Auctoribus, quorum ego observationes in dubium nunquam revocavi, nominatis, hæc subdit: *Post tantorum hominum testimonia; quis credere potuisset inveniri scriptorem; qui ut adversus mea omnia opera videretur luctari, vel hujusmodi ductus revocare in dubium studeret? & tamen cl. quidam Anatomicus, cum his explorandis numquam forte operam insumpserit, firme asserit „ etsi fieri „ potest & cæt.* „ Effictum est, me *his explorandis nunquam forte operam insumpsisse*, qui quæ viderim, ea probaverim, atque indicaverim; effictum est, me illa scripsisse, *ut adversus sua omnia opera viderer luctari*, quæ nisi Præcl. Mangetus, quocum disputabam, probavisset, non facile unquam, in publico scripto, vel minimo attingere digitulo voluissem. Effictum est, me quæ fere omnes unanimiter doceant, ea de his ductibus *revocare adhuc in dubium studuisse*; quasi vero falsum omnino esset, quod non ita pridem in Dissertatione de *novo Bilis Diverticulo* scripsit Professor Eruditissimus Abrahamus Vaterus: *plurimos ex recentioribus horum vasorum existentiam in homine negare, & tubulos illos, quos pro hepati-cysticis reputarunt quidam, nil, nisi ramulos sanguineos ex arteria & vena cystica oriundos esse, demonstrare*.

18 Quod si Provocator cl. non id ipse feciſſet, quod mox præter rationem mihi imputat, ut quæ de his ductibus vel in ipso homine non negavi, *perhumaniter mutilaret*, continuo vidissent omnes, me tantum de his agnoscere, quantum plures alii agnoscere hac tempestate noluerunt, etsi nondum, ut in bestiis quibusdam, sic in homine exploratum esse, dixerim, illos cum hepatico ductu communicare: quod sane neque Bidlous, neque Bohnius, neque, quantum scio, Cheseldenius, neque vero Caldesius aut ipsi explorarunt, aut ab aliis exploratum esse, docuerunt: *quos* tamen, scribere non dubitat, a me *consuli potuisse*. Quid, si magis quam ipse consului? Nam illa quam in Theatro laudat Bidloi Figura, nonne illa ipsa est in qua id omissum notavi (*d*), quod postremo loco ibidem repræsentari ab ea, dicit? nonne illa ipsa est, ad quam respiciens Incomparabilis Professor Ruyschius (*e*), *nullas radices e Vesiculæ fundo emergere* docuit, *quantumvis eæ in figuris ab exercitatissimo Highmoro, & post eum a cl. Professore Bidloo repræsententur*? nonne illa ipsa est, ob quam *præjudicio potius, quam experientiæ* obsecutum esse Bidloum, suspicatur *Schroerus*, a Ruyschio laudatus, qui denique illas radices id esse quod supra ex Vatero indicavimus, sine ulla dubitatione constituit. Bohnium vero an magis quam ipse consuluerim, cum illa ostendunt quæ agnovi alias ex Bohnio fuisse a Provocatore summa cum dissimulatione desumpta, tum hoc præcipue commonstrabit, quod cum ipse *obtrudat*, Bohnium scribere „ oscula hujusmodi ductuum ad fellei fol-
„ liculi cervicem patentia, --- *in homine* --- *sty-*
„ *lum* interea æque *ac in bovino subjecto* æque re-
„ *cipientia*; „ recordor, multo aliter Bohnium (*f*) scripsisse, videlicet *stylum interdum æque ac in bovino subjecto recipientia*. Heisterum autem non solum *Accuratissimum*, sed etiam Prudentissimum Anatomicum magis quam ipse, de Cheseldenio consului; nam cum Provocator cl. illud dumtaxat attenderit, quod Heisterus *enunciavit, Cheseldenium Anglum radices felleas in homine delineasse*, ego illud etiam attendo quod nihilominus Heisterus idem, qui Cheseldenium consuluit, ibidem (*g*) rursus pronunciavit: *Radices felleas in bobus non in homine adesse*. Denique cl. Caldesium uter nostrum aut diligentius consuluerit, aut fidelius expresserit, tu Vir Doctissime, judicabis. Provocator sine ulla dubitatione affirmat: *Caldesium vasa hominis hepati-cystica descripsisse, atque delineavisse*. Ego id a Caldesio factum, diserte nego: ac plurimum miror, Provocatorem cl. scribere, Caldesium *in* ea *delineatione secum non omnino convenire*; nam ut mitissime loquar, is qui paulo post non veretur scribere, me *fortasse non parum esse excusandum quod res suas non satis intellexerim*,

(*a*) Juven. Sat. 6. (*b*) Adv. III. pag. 57. (*c*) Ibid. (*d*) Ibid. p. 64. (*e*) Ad Epist. Probl. V. (*f*) Circ. Anat. Prog. 17. (*g*) Comp. Anat. 2, Edit. n. 217.

rim, minime ipſe intellexit, Caldeſium (*b*) Tab. II. Fig. VI. non communicantes cum veſicula, ſed ab hac antepoſita fortuito opertos in medio excurſu aliquot hepatici ductus ramos delineaſſe: uſque adeo (ut ipſum quibus alias, verbis excuſem) uſque adeo *proclive eſt hominibus ea videre, quæ non ſunt, quando ea quærunt, quæ ut ſibi animo confinxere, ita cupiunt invenire.*

19 Vellem non minus excuſare ipſum poſſe in iis quæ ad *alteram objectionem* reſpondet, inde petitam quod *bruta* quidem, *in quibus ſe ſe exercuit, memoraſſet, humanum autem jecur ne in tota horum ductuum deſcriptione memoraret, diligenter caviſſet*. Et ſane quis non miraretur, ne verbum quidem ipſum feciſſe unde intelligi liceret, hos ductus, ut nunc contendit, jam tum in hominibus vidiſſe. Re autem vera ne verbum quidem de hoc feciſſe, id ſatis ſuperque demonſtrat, quod unum reſpondet, videlicet ſe memoraviſſe ductum
946 *exacte jam --- a Gliſſonio, aliiſque deſcriptum, a ductu hepatico paululum ante cyſtici inſertionem emergentem & cæt.* Fateor. Sed num propterea *humanum jecur* memoravit? *Cum*, inquit, *Gliſſonius in homine hæc vaſa deſcribat, jam ergo --- humanum jecur --- ampliſſime memoro: imo per illud „ aliiſque deſcriptum „ Bohnium inprimis indigitare intenderam, qui nempe ductum illum majorem cyſticum, prius a Gliſſonio deſcriptum, in binis humanis cadaveribus ſatis conſpicuum offendiſſe memorat*. Scilicet hoc erat, unde liqueret, *quantæ eſſet fidei propoſitio* mea, Provocatorem *humanum jecur ne memoraret, diligenter caviſſe*! Ne ſi illud quidem diſerte feciſſet, quod *intendiſſe* ſe dicit, ut Bohnii nomen adjungeret; meam poſſet *fidem* redarguere: quid enim? num propterea quia nominavit Gliſſonii ductum; *humanum jecur* memoravit? num forte is ductus non etiam eſt in brutis animantibus? imo neque Gliſſonius, neque Bohnius, neque alii, quos ſciamus, illum in homine *a ductu hepatico paululum ante cyſtici inſertionem emergentem* deſcripſerunt; igitur qui ductum hujuſmodi ceu ab *aliis jam exacte deſcriptum* memoravit, ille non modo *humanum jecur*, ne humanum quidem ductum eo tempore memoravit. Quid? ſi hominem fateri cogerem, ſe non potuiſſe tunc, ut dicit, *intendere Bohnium inprimis indigitare*. Attende, quæſo, diligenter, Vir Doctiſſime. Rem enim magni momenti, incredibilem, inauditam, aggredior; hanc cum oſtendero, tum recte judicare poteris, quam Provocatorem noſtrum deceat in hoc aliiſque innumeris locis meam fidem immerito inſimulare. Hîc certe ubi ſibi commodum eſſe exiſtimat, ſe tunc in animo habuiſſe affirmat, Bohnium ob duas illas in humanis cadaveribus obſervationes, indicare. Alibi pariter, ubi ipſum cogo fateri, apud Veſalium nequaquam eſſe quod apud Veſalium eſſe, tunc ſcripſerat, ad Bohnium confugit. *Fateor*, inquit,
947 *me caſum illum ex honoratiſſimo Bohnio, inconſulto tunc Veſalio (quem quidem præ manibus non habebam) deſumpſiſſe. En illius locum in Circul. Anat. Progymnaſm. x. de Chylificat. fol. edit. Lipſ. 153. ubi & cæt.* & loco Bohnii producto, *An tanto*, inquit, *Viro, ut Bohnius eſt, adhibenda fides non fuerat?* Quod ſi cogo hominem confiteri, neque illum primum, neque hunc alterum Bohnii locum tunc reſpicere, aut ex Bohnio deſumere potuiſſe? Quî facies? inquis. Ego vero faciam nullo negotio; proferens dumtaxat longe alia ejuſdem Provocatoris verba, ex hac eadem, quod incredibile videtur, Animadverſione deſumpta: *Bohnius cæterum ille eſt, cujus quidem Opera nuſquam ante*
959 *primam meæ hujus Hiſtoriæ editionem legeram: ſed poſtquam cl. Adverſarius mihi eum, veluti contrariæ noſtris ſententiæ fautorem, objicere dignatus eſt, natâ mihi in animum curioſitate conſului; eoque libentius inde perlegi, quo ipſa mihi rebuſque meis, ut ſi propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures nobis invicem communicaſſemus, adeo adamuſſim facientia undequaque reperiebam*. Me ipſum hominis, utcumque de me meritus ſit, miſeret; nam; ut ego ſileam; quis hæc per ſe non deprehendat, ipſique videat, hanc infelicem optionem eſſe reliquam, vel ut Bohnium *nuſquam ante primam ſuæ hujus Hiſtoriæ editionem legiſſe*, defendat, quo poſito jam fateatur neceſſe eſt, ſe in ea prima editione neque ad Bohnii obſervationes illas reſpicere, neque ex eo loca deſumere, contra ac ſemel atque iterum affirmavit, potuiſſe; vel ut hæc ante editionem illam primam ex Bohnio hauſiſſe, ex Bohnio deſumpſiſſe, contendat, quo utcumque poſito, quis amplius credat, non eodem modo tot alia ex eodem, ut ego objeceram, Bohnio, innominato deſumpſiſſe, idque cum fecerit, hîc tamen nobis ut permirum aliquid venditaviſſe, ſe ita in eadem cum Bohnio incidiſſe, *ut ſi propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures ſibi invicem communicaſſent*. Poſt hæc, quæ ejus in libro recognoſcere omnes poterunt, ſemel bene cognita, atque deprehenſa dictitet, quantum velit, magnas *ulterius in ambages* me *ruere*, me *verba*, *atque verſiculos ſuos mutilare & hinc inde diruto ordine tranſponere*; ne multis; me ea omnia quæ ipſe fecit, facere, dictitet; quis erit qui jure cenſeat ullam a me ipſi reſponſionem deberi? præſertim cum omnes vel ex ejus Animadverſionum argumentis, vel ex iſta ipſa pagina cum meis *Adverſariis*, quæ *Hiſtoriæ Hepat.* ordinem plus etiam quam oportebat, ſequuntur, diligenter collata, facile percipiant quam ipſe ordinem invertat, ex proxima autem pagina quanto detrimento verba mutilet, ſint æque percepturi; quæ ſi ego aliquando melioris ordinis, aut brevitatis cauſa vel tranſpoſui, vel ex parte omiſi, nihil inde tale conſequitur, ut omnibus in locis poterunt æqui Lectores cognoſcere. Sed tamen tantæ iſtæ *ambages*, in quas *ruere* in tertia *objectione* me, dicit, *efficiæ* ſunt. Non ego ibi (*a*) de ejus *ſententia* loquor, aut huic dico Verheyenium 947
eſſe contrarium; imo ex eo quod huic Verheyenius præivit, infero, non verum igitur de aliorum ſententiis cl. Provocatorem narraſſe, dictitantem *horum omnium canalium uſum ad UNICAM bilis in recipiens ſuum deportationem decantatum fuiſſe*.

20 Quarta *objectio* etiam manifeſtius *efficta* eſt. Neque enim ego ſcripſi, ut diverſa characterum forma obtrudit, *familiare illud Verheyenii argumentum: Ita in brutis; ergo & in homine, fallax eſſe*; ſed ita ſcripſi (*b*), *quam ſæpenumero fallax ſit, liquet*. Hæc autem hæc vera *mutilatio* eſt, quæ ſententiam ſic mutat meam, ut nihil ſit opus ad id quod ſubjicitur, reſpondere, præſertim cum altero illo in loco (*c*) ſatis mihi conſtiterim qui eo argumento non ad demonſtrandum, ſed dumtaxat ad revocandum in dubium rem quidem longe alterius ordinis, uſus ſim, nihil ipſe pronuncians, ſed pronunciantem dumtaxat monens, non *objurgans*. Nunc viciſſim in quinta *objectione* quænam tandem noſtra illa fuerit mutilatio videamus, de qua tantopere conqueritur, ac ſi revera *conati eſſemus* ſic *amplam illam horum vaſorum oſtenſionem, quæ a ſe, aliiſque plurimis Anatomicis* (de quibus jam vidimus) *in quolibet majori bruto, ipſoque homine creberrime*, ut ait, *inſtituitur, obſcurare, & invertere*. Quis non exiſtimaret, me aliquid de inſigni aliqua ejus oſtenſione, & quidem in homine, prætermiſiſſe? Nihil ejuſmodi. Queritur enim, me *verba illa præcipuam*, ut ait, *textus ſui ſignificationem aperientia mutilaviſſe*, hæc videlicet: *Varium amborum canalium numerum in ſubjectis variis attingebam*. Sed in quibus tandem? Hominem nunquam nominaverat, ſed *animalia quamplurima, Boves, equos, ſues, & etiam Moloſſos*. Cur hic ubi res agitur, non dicit in quibus? ut experiri etiam alii, & credere poſſint. Deinde quid eſt *varium canalium numerum attingebam*? Non de numero quærimus, ſed de origine.

(*b*) Oſſerv. int. alle Tartarughe. (*a*) Adv. III. pag. 57. (*b*) Ibid. (*c*) Adv. II. pag. 72.

ne. De hac diſerte loqui oportet, ut credere poſſimus. Utrumque demum fecit. Hepar ſuillum unum, & in hoc vaſa de quibus a me quærebatur, duo cum eorum origine, ne dicam qualicumque nexu, commemoravit. Itaque ego, non mutilatis, ſed præteritis, ut incertiſſimis, & ad rem diſerte non pertinentibus, neque propterea fidem facientibus indefinitis ſuperioribus illis verbis, ab iis dumtaxat incepi, quæ de certo ſubjecto eſſent, ad propoſitum pertinerent, & fidem aliquam facere poſſent. Ex iis, quibus ipſe uſus ſum verbis, mens ſatis elucet mea; neque enim univerſe dixi: *At quid affert?* ſed ſic (*d*): *At quid affert quo id credere poſſimus? In hepate, inquit, ſuillo & cæt.* Itaque non mutilavi qui illud reliqui *quo id credere* non *poſſemus*, illud autem omne protuli *quo* dumtaxat *id credere poſſe* videremur; certe ex iis quæ protuli, nulla verba intermedia ſubtraxi (ut illa ipſe, *quam ſæpenumero*) quibus ſubtractis, ſententia continuo mutaretur.

21 Antequam ad *objectionem* ſextam tranſimus, hic duæ pariter non leves ſententiæ noſtræ mutationes occurrunt. Ait, *Verheyenium*, (cujus de *lapſibus*, & multo tamen majoribus laudibus dicetur alibi) „ *peritiâ & diligentiâ mihi ſpectabi-*
948 „ *lem modo* „ *a me renunciari*. Ego vero haud paulo aliter quam ipſe animadvertere videatur, de Verheyenio ibi (*e*) ſcripſeram, ſic videlicet, *cujus peritia, ac diligentia nobis aliquanto magis ſpectata ſit, quam iſtius* Provocatoris. Ait quoque, *magnificas* quaſdam *laudes D. Calvo diſcipulo ſuo* a me *profuſe impenſas*. --- *magnis* hunc *laudibus* a me *exundatum eſſe*, dictitat. Num igitur cenſet, qui ſui diſcipuli fuerint, eos a me laudibus ornandos non eſſe, præſertim ſi in re non levi, ſed graviſſima, multo diligentiores Magiſtro ſe præbere videantur? Sed inſpiciamus, obſecro, divinum iſtud, & inuſitatum laudum genus, quibus a me *profuſe* illum ait eſſe *exundatum*. Quid quæris? error ejus ſimilis eſt ſuperioris. Ea enim ipſi incomparabilis, quæ mihi mediocris laus videtur, quod ego ex Epiſtola Chirurgi Peritiſſimi Calvi, a Præcl. Anellio vulgata, & ex iis quæ, eodem Calvo communicante, edidit Eximius Vir Fontenellius, crediderim (*f*) eam qua de agebatur, Hiſtoriam *multo accuratius* a Calvo *traditam*, quam extet in litteris illis Cl. Provocatoris, quas ipſe *curſim ad cl. Mangetum conſcriptas* fatetur. Non igitur Calvum credidi, ut Animadverſio obtrudit, *res* Noſtro *ignotas*, ſed res ut diſerte ſcripſi, a Noſtro *parvipenſas* evulgaſſe. Neque aliam in Calvum laudem ullam contuli, niſi forte pro nova quadam & inaudita laude habet, quod pervulgatum contritumque hac tempeſtate *Peritiſſimi Chirurgi* titulum addidi, non modo ne humaniſſimo horum temporum mori in iis qui vivant, non ſine aliqua laude nominandis deeſſem, verum etiam quia *Peritiſſimus Chirurgus* fuerit, neceſſe eſt, qui *juſſu* cl. Provocatoris *fœtum a viventis matris umbilico extraxerit*. Utcumque id eſt; ſi ego propterea *magnificis*, *magniſque profuſe laudibus exundaſſe* Calvum dicendus ſum; quid de Præſtantiſſimo, ad quem ſcribebam, Mangeto, qui (*g*) eundem Calvum, non modo ut ego, ipſum imitatus, *Peritiſſimum*, verum inſuper *magni nominis Chirurgum* vocaverat; quid item de Auctore Folii cujuſdam dicemus typis editi A. 1720. inſcriptique: *Requiſiti del Dottore di Medicina Giambattiſta Bianchi*. Cum enim is Auctor celeberrimus in celebri illo Opere, ſive Folio, ſcribat de Noſtro: *Fanno menzione delle di lui già ſtampate Fatiche --- i più celebri Autori*, tum vero inter hos ponit *il Sig. Dottore Calvo, già Scuolaro del Sig. Bianchi, nella ſua operetta Italiana*: „ *Del feto fuori dell' utero*. „ quæ nimirum illa eſſe videtur, quam hic cl. Provocator memorat *ſcriptam ſub oculis ſuis*, *italico ſermone*, *relationem cum publico* a Calvo *communicatam*. Ejuſdem quoque Folii Auctor, a quo incredibilem etiam illam, & cujus infra erit uſus, primo loco notitiam habemus, videlicet Provocatorem noſtrum, qui ſibi adeo ſenior videtur, eſſe natum (haud multis denique ante nos menſibus) A. 1681. idem, inquam, Auctor inter edita a noſtro *Opera Medica* Opus etiam commemorat, ut a Mangeto evulgatum eſt, quinque & triginta, haud amplius, verſiculorum, *De fœtu a ventre viventis Matris extracto*: quod Opus hîc noſter ſic extenuat, ut epiſtolam; quod ſupra diximus; vocet, *curſim ad cl. Mangetum conſcriptam*.

22 Sed ad ſextam *objectionem* veniamus. *Redeamus*, inquit, *ad Verheyenium, cujus propoſitum locum ſi demonſtrem noſtras horum ductuum oſtenſiones egregie firmare, neque ideo a cenſore noſtro fuiſſe hunc authorem intellectum, de cauſæ noſtræ bonitate apertum aliquando lectores judicium prolaturos fore confidam*. Æquum poſtulat, ſi promiſſa *demonſtret*; ſed quid, ſi *propoſitus* Verheyenii *locus*, contraria utrique promiſſo luculentiſſime *demonſtrat*? Igitur *propoſitus* Verheyenii *locus*, ut *Adverſarior. III.* (*h*) perſpectis diligenter oris quiſque intelligit, eſt *l. 1. tr. 2. c. 17. quod in I. Edit. eſt c. 15*. In eo capite an quæ ego ajo, *ſic obſervaverit, atque deſcripſerit* Verheyenius, videndum eſt; ego enim *Ibidem* indicavi, Verheyenium *ſic obſervaviſſe, atque deſcripſiſſe*. Figuram quidem, quæ ex ipſo in Theatro proponitur, etiam memoravi, ſed cum *obſervationibus, atque deſcriptionibus* ita conjunxi, ut ſiqua forte in ea Figura, haud infrequenti, ut toties oſtenderam, ſcalptorum vitio, non ſatis aut perſpicue, aut fideliter expreſſa eſſent, nemini illa, niſi volenti, obeſſe jam poſſent. Quis enim, cum de Anatomico aliquo intelligendo agitur, & res a Figura, quæ præſertim, ut hæc, ſit apographa, dubia ſit; non illum potius conſulat, quam ſcalptores, aut credat hos, homines Anatomes imperitiſſimos, melius Auctorem, ſi Diis placet, quam ſe, ſuaſque obſervationes Auctorem ipſum intellexiſſe? Verheyenii Figura exigua, & confuſa eſt. At Verheyenii verba (hæc autem *locus* ille Verheyenii ſunt) ad eam declarandam Figuram in medio illo Capite de induſtria ſecundum ejus litteras, & numeros, quos inter verba repræſentat, conſcripta, plura ſane, & perſpicua ſunt. Attamen Provocator cl. *propoſitum* Verheyenii *locum* conſideraturus, hunc deſerit, & quaſi ego Figuram dumtaxat memoraſſem, ad illam decurrit, & qui de inverſo a me ſuorum verborum ordine queritur, mea ſic invertit, ut ea *e limine* arripiat, quæ poſtremo loco erant examinanda. Multus autem ipſe eſt, ut homines ſolent in mala cauſa, quem ego in optima non imitabor. Certum quendam ductum ſcripſi *Verheyenium vidiſſe maximo quidem orificio 3. hiantem, ſed minus conſpicuo, quia non, ut duo illa orificia priora, tuberculo prominebat*. Provocator, qui hæc quam ſibi adverſa ſint, videt, Figuræ apographæ, imo propriis etiam quibuſdam cogitationibus inhærens, *falſum* in ea dictitat, *orificium 3. maximum eſse; falſum, minus conſpicuum eſse; falſam* denique eſſe meam ex eadem ut ipſe ait, Figura *illationem, quod nempe Verheyenius hic intenderit potius orificia 1. & 2. quam orificium 3. tuberculo munita exhibere, quia ſcilicet prominentia magis vidiſſet*. Quid opus hîc eſt cogitationibus, & *illationibus*, ut omnes cognoſcant, uter noſtrum intellexerit Verheyenium, cum verba illa mea ex his ipſis Verheyenii deſumpta videant, qui de illorum trium orificiorum ſitu, & intervallis cum ex ordine docuiſſet, *prout*, inquit, *in Figurâ per numerum 1. 2. 3. expreſsum eſt. Quod magnitudinem ſpectat, ſupremum erat minimum, ſecundum majus, tertium longe maximum; licet hoc, quia tuberculo non prominebat, minus foret conſpicuum*; de illis autem duobus aliis orificiis ſupra dixerat: *duo alia offendi orificia exi-*

guis

(*d*) Adv. III. pag. 57. (*e*) Ibid. pag. 58. (*f*) Adv. IIII. pag. 83. (*g*) Theatr. Anat. Tom. II. pag. 143.
(*h*) Pag. 58. 57.

guis tuberculis in veſiculæ cavitatem eminentia 1. 2. Quæ ego Verheyenium *vidiſſe* affirmavi, Verheyenius ipſe diſerte ſe vidiſſe, confirmat: & erit qui alienis ſcalptoribus magis, quam Verheyenio ipſi credat, hujuſque *locum* a me *propoſitum* deſerat, quem tamen *locum* neque a nobis intelligi, & pro ſe facere, ſuſceperit demonſtrandum? Deſerat autem? imo, ei *loco*, qui facta certe & obſervationes continet, quaſdam ſuas facile, ſi opus eſſet, infirmandas, cogitationes longe anteponat.

950 Nam Verheyenius diſerte docet, Ductum *e* 3. (qui D. Medius eſt) *deſinere* 3. *oſculo: alium ductum inferius* (qui eſt D. inferior) *cum primo* (qui D medius eſt) *circa inſertionem* concurrere, denique Ductum *c.* 1. 2. (qui D ſuperior eſt ſive ille gemino quaſi crure inſtructus) deſinere in *duo* illa *orificia exiguis tuberculis in veſiculæ cavitatem eminentia* 1. 2. Cum hæc omnia ſint ita certa, & perſpicua, ut quicumque legerint Verheyenium, aliter ac nos retulimus, intelligere non poſſint; Provocator, quaſi Verheyenius *in deſcriptione confuſe* (ſic enim ait) *aliqua* dumtaxat *de his inſertionibus proferret*, non modo contendere non du-
951 bitat, ſed *probaviſſe* ſe, credit, Ductui inferiori D *attribuendum eſſe* oſculum 2, oſcula autem 1. & 3. *cruribus canalis ſuperioris D* ---- *referri debere*; perinde ac ſi ipſe, non Verheyenius, iſtas ipſas a Verheyenio diligenter habitas, obſervationes habuiſſet. Si hæc quæ minime ſunt ferenda, invenire poſſet qui ferrent, invenire quoque poſſet quibus probaret, non quod ipſe, ut ſibi commodum eſt, comminiſcitur, ſed quod ego ex ipſis Verheyenii obſervationibus, & deſcriptionibus objeci, id *effictum* eſſe, & *ſat inconſulte contortum*. Eiſdem quoque probaret, ex hac Verheyenii Figura oſtendi illa de quibus me dubitare, profeſſus ſum: quaſi vero aut ea ex bove non eſſet, aut *minutas etiam* illas, *ultimaſque* Cyſtis radiculas commonſtraret *ex ipſiſmet pori biliarii ramis exoriri*.

23 Neque ſui diſſimilis eſt in ſeptimæ *objectio-*
952 *nis* examine. Ego quod objicio id Verheyenium dico *ex parte deſcriptione*, *ex parte Figurâ eâdem luculenter oſtendere*. Ipſe ſic *feſtinat* ad *Figuram*, ut *deſcriptionem*, non ſine cauſa a me inculcatam, omnino tranſiliat. Nam in Ductu illo D medio, *qui a* Provocatore *non minus quam Ductus D infimus*, *cyſt-hepaticus appellatur*, cum tamen ante tres, haud plures, verſiculos aliud omnino ſentiens, eundem *infimum ductum D.* ſe *hepati-cyſticum dicere*, docuiſſet; in Ductu, inquam illo D medio, id quod Figura haud ſatis oſtendit, Verheyenius præclare deſcripſit verbis illis: *Hic ductus per totum tractum inter ramum & cæt.* Quæ ad verba; ſi, ut par erat, retuliſſet; nihil ipſum habiturum fuiſſe quod reſponderet, oſtendunt ea quæ reſpondet ad illam Figuræ partem quam ſibi
953 manifeſto adverſari, negare non poteſt. Nam poſtquam *ſpinarum piſcium* ſimilitudine producta eandem, hoc eſt Verheyenium, non obſcure deriſit (quod quidem longe aliud eſt, quam ejus *lapſus* modeſte adnotare) ſatis eſſe credit ad objectionem declinandam quod in altero Ductus ſuperioris D crure *contrariæ rivulorum inſertiones* exhibeantur, nimirum perexigua una aut altera lineola, quæ tamen neque in Lipſienſi Verheyenii Editione A. 1705. neque in Colonienſi A. 1712. invenitur.

Sed quoniam has ejus Auctoris Editiones, in aliis quoque ab exhibita in Theatro Anatomico Figura (*a*) diſcrepantes, ſupra haud memoravi, & hic præteribo, illudque unum inculcabo, de altero tamen crure illius ductus ſibi multo certius, atque evidentius oppoſito nihil ipſum, ut neque de maxime adverſa deſcriptione reſpondere.

24 Quo minus mihi reſpondendum cenſeo de illo, ut ſemel atque iterum vocat, *Paradoxo*, *con-*
954 *tra omnes humorum in animali circituum leges*, quod ipſe ait, excogitato; quaſi id ipſum, & quod præterea fieri, ſed *interdum*, & a *cauſa quapiam no-va*, credidimus, venularum innumerarum obſervatio non indicaret; niſi forte hoc numquam *celeberrimus* Profector animadvertit, quando ne illud quidem videtur animadvertiſſe, majus eſſe pelvis cavum ureteris cavo; neque enim *a minoribus in majores cavitates* ſcripſiſſet *CUJUSLIBET excrementitii laticis curſum dirigi*. Multoque etiam minus reſpondendum cenſeo aut de meis quibuſdam verbis, aut de octava *objectione*, quorum neutra quorſum pertinerent, ipſe intellexit, cum tamen omnes, niſi ad ea quæ ex Verheyenio objeceramus, reſpondeat, quantum hac prematur, intelligant. Quid, ſi alia præterea attuliſſemus? cum 956
ad ea quæ attulimus, nondum, ut oſtendimus reſponſum ſit: ex quo patet, num *inutiliter*, ut ipſe dictitat, *atramentum profuderimus*, & an *effictas* ipſe, ſed non a nobis, *objectiones everterit*, quod primo loco in iſta longiſſima Animadverſione faciendum ſuſceperat.

25 Nunc alterum ſequitur, ut illos ſuos, de quibus nos dubitavimus, Ductus *inſignibus ulterius obſervationibus*, *atque experimentis firmet*, & *a quolibet dubitandi loco expediat*. Quid quæris? 957
A Galeno incipit *de HIS non quidem in Brutis*, *at in ipſo*, ut ait, *homine aſſeverante*, quaſi inter Doctos conſtaret, Galenum homines diſſecuiſſe, non quæ in beſtiis viderat, ad homines tranſtuliſſe. Sed tamen num *de his* de quibus ego dubitavi, ductibus, Galenus *aſſeveraverit*, alia ejuſdem verba clarius oſtendunt non in libris *de loc. affect.* ſed in libris huc aliquanto magis pertinentibus *de uſu part.* (*b*): ea inquit, *quæ ad jecur eſt cyſtis*, *inviſibilibus atque anguſtis prorſus finibus vaſorum a ſe ipſa in viſcus immiſſorum* bilem *attrahit*. Ego vero non de radiculis cyſtis an eſſent, ſed de earum finibus quærebam an ipſi quoque cum pori biliarii ramis manifeſto communicarent. Galenus *inviſibiles* pronunciat. Continuo autem a *priſcis illis ætatibus* ad hanc noſtram 963
tranſcurritur, & a Galeno ad Collegam illum, qui ſuum *erga* cl. Provocatorem *ſtudium officiumque* commemorat. Hic etſi mihi propter ætatem ignotus eſt, neque obſervationis ſuæ teſtes nominatim ullos appellat, aut ex Præceptoribus ſuis, aut ex Collegis; quos ego quidem præclare noſſem; malo tamen cum officioſo homine officiis certare, eique, ut par eſt, majorem fidem, quam Tabulæ ſub ejus nomine propoſitæ habere. Nam ipſe quidem *biliferos ductus*, *Hepaticum*, inquit, *cyſticum*, 964
& choledochum, *ſed præſertim iſtum & primum* --- *uſque adeo dilatatos inveniſſe* ſe, ſcribit, *ut ipſummet venæ portæ truncum amplitudine*, *ſeu diametro ſuperarent*. Tabula autem primum ex parte, ultimum multo maxima ex parte, Cyſticum vero totum anguſtiores illo trunco, & præſertim Cyſticum repræſentat. Contra, affirmat ipſe, *eam fuiſſe cavitatem* veſiculæ fellis, *ut vel ab unico parvæ olivæ nucleo tota facile occupari poſſet*. At multo ampliorem Tabula iſtam ipſam *cavitatem* oſtendit. Porro deſcribit ipſe *ad ejus fundum tuberculum quoddam*. Sed nullum Tabula verum oſtendit prominenſque tuberculum. Quæ etſi ita ſunt, non ego tamen ſic ejus Amicum imitabor, ut plus ſcalptorum negligentiæ credam, quam Auctoris verbis, quem vel mihi ignotum cum ob ejus Patriam, mihi grato in primis homini longe chariſſimam, tum ob meam erga omnes, quicumque præſertim anatomicam rem amant, voluntatem, & obſervantiam facile diligo. Unum eſt in quo ipſum rogo, ut pro ſua humanitate, & communi veri ſtudio excuſatum me habeat, aſſenſumque ſuſtinere me, ſinat; nam ſi vel ipſi mihi idem quod illi, contigiſſet, aſſenſum tamen ſuſtinerem; neque enim ſpecilli, quantumvis *facilis*, trajectio, cum per *ſpongioſam*, & *raram*, ut illam fuiſſe fatetur, *ſubſtantiam* accidit, naturales potius, quam manufactas indicat vias. Quod ſi nihilominus ſe illas demonſtraſſe ſine ulla dubitatione contendat,

ejus

(*a*) Tab. LXIII. Fig. 16. (*b*) L. 5. c. 6.

ejus voluntati non repugnabo; neque enim ego inveniri has unquam posse, præsertim vi morbi dilatatis vasis, negavi; imo vero ultro scripsi, *fieri posse, ut hæc omnia in ipso homine retegantur*. Longe autem aliam agendi rationem cum longe aliter agente cl. Provocatore sequar, necesse est.

Descriptionem hic non memorat, sed *nitidam* dumtaxat *figuram --- egregie ulterius hæc vasa ostendentem*. Lectores igitur, vel me tacente, istam inspicient Figuram, & cum hæc vasa neque ad vesiculam pervenire, neque, quod caput est, cum pictis in ea foraminibus communicare, perspicient, tum illud primum intelligent, quam facile quæ sibi conducunt, cl. Provocator affirmet, deinde vero si hanc magnam Tabulam sollicite adjunxit tanquam *egregie ulterius hæc vasa ostendentem*, hæc autem, vel dilatatis impense vasis, ne illa quidem ostendit, quæ ejus superior Tabula, vasis secundum naturam se habentibus, aliquanto clarius proposuit; quid cautius de toto hoc negotio interea habendum sit, per se facile existimabunt.

26 Neque id minus existimabunt, cum ea quæ subjiciuntur, diligenter contulerint. Nam missis Amstelodamensium *amplis*, ut vocat, harum viarum *iconismis*, qui tamen uno, quod sciam, eoque perexiguo, plures non sunt, missis etiam plerisque eorum quæ in bestiis pariter, de quibus nunquam dubitavi, Verheyenius, & Bohnius tradidere, mox quædam deprehendent quæ eidem Bohnio nimis fidenter adscribuntur. Velut illud: *per stili, &* 958 *liquefactæ ceræ introductionem enunciat attigisse anastomoses canalium cystidis, non tantum cum majoribus hepaticis ramis, sed insuper cum minimis*; nam *minimos* non memorat Bohnius. Velut illud: *compresso folliculo fellis & cæt.* quæ verba quidem Bohnii sunt, sed ad notissimos omnibus hepatici ductus ramos, non ad eos de quibus Provocator agit, pertinentia. Velut illud in primis: *In his omnibus* (idest *in HUMANIS* etiam *cadaveribus*) Bohnius *non tantum cystica hæc peculiaria vasa, cystidi, ac hepatico ductui intermedia, manifeste patefacit, sed DUPLICATUM vasorum genus, seu cyst-hepatica, atque hepati-cystica non obscure designat, discriminatque*. Nam quomodo ea Bohnius in homine *manifeste patefacit*, qui dumtaxat, ut infra asseritur, *auguratur*, quod & nos 961 fecimus, *quosdam intrinsecus latitare canales intermedios, qui ipsi hepatis substantiæ immersi, inter hepaticum porum, & vesiculæ cervicem mutuum asservent commercium*; vel quomodo *duplicatum vasorum genus non obscure* discriminat, qui *insertionem* in *minimos* ductus hepatici *ramos*, ut hic asseritur, non memorat, neque *multiformem* illam *anastomosim*, ut in uno eodemque subjecto, sed ut in variis proponit, neque demum (ne persequar cætera perperam a Provocatore supposita) *orificia* esse, tradit, quod sciam, *aut recte, aut oblique in folliculum producta*, sed de omnibus universe scribit *obliquo satis tractu tunicas penetrantia*, diserteque negat, *suspicari convenire*, alium bilis esse motum, quam ab hepate; non igitur contrarium ad hepar motum agnoscit, aut probat; recte, an secus, nihil ad me qui in nullius unquam verba juravi; certe contra cl. Provocatorem, 959 qui hic illum quasi sibi adstipulantem *obtrudit*; mihi illud satis, ut quibus in locis tamquam ipsi adversantem objeci, in iis ne adstipuletur.

27 Ventum est ad *insignia* illa, quæ titulus hujus Animadversionis pollicetur, *experimenta*. Sed cum pleraque jam vel apud unum Bohnium legebantur; tum omnia ejusmodi sunt, ut quicumque novit, vel ut ex cunctis hepatis particulis, & quod consequitur, ex iis etiam quæ vesiculam fellis contingunt, radiculæ hepatici ductus proveniant, vel quam facile, imo, ut noster alibi scripsit, *ordinarium* sit, bilem vel per se e turricis vesiculæ exsudare, & vicina inficere, is eorum omnium 101 quæ in homine, plerorumque etiam quæ in bestiis habita sunt, experimentorum vim non solum eludere, verum etiam, idque jure, in dubium revocare possit. Verum quid in his omnibus tempus trivit quæ hactenus ostensum est quam vel dubia, vel non ad controversiam nostram sint pertinentia; aut quid ex supposita nobis, ut in loco ostendemus, alienissima sententia, conatur *obtrudere*, nos ista ipsa quæ negamus, *aperte, ac necessario fateri*? quid, inquam, sic tempus trivit, cum perpaucissimis verbis, si vera sunt quæ demum subdit, obtinere omnium assensum valeat. *Hos canales*, inquit, *sæpius in homine se exploravisse, & ostendisse*. Viros igitur nominet peritia, diligentia, auctoritate dignos quibus fidem habeamus, & quibus ipse (ut mea cum Præcl. Mangeto disputatio requirebat) ante primam *Hepaticæ Historiæ* editionem ostenderit. Nam quod se unum, & annum memorat 1720; nihil agit. Ipse quidem, ut sæpe, ut graviter aliis in Figuris aut alios, aut se ipsum fefellerit, a me alibi demonstratum est; neque hæc ego vasa unquam negavi, imo aperte scripsi (*c*), inveniri inposterum posse; quanquam in hac ipsa Figura quæ me dubium faciant, alio in loco (*) clarius ostendam. Attamen si vere *sæpius* hæc *exploravit*; cur me, alioque dubitare, adhuc finit? Satis erat, ut administrationem anatomicam proponeret, quam sequentes, nos quoque illa explorare possemus; præsertim cum ejus tradendæ *munus indeclinabile esse*, alias (*d*) pronunciaverit, *Anatomici, qui primus partem aliquam demonstret*? Nam quod *iisdem ac in brutis adhibuerat, tentamentis usum* se, dicit; vel ista *tentamenta* eadem sunt, quæ aliis sunt nota; his autem cæteri, & in his summi, ac diligentissimi Anatomici nihil se in homine profeciisse fassi sunt; vel nova quædam sunt atque aliis incognita; hæc autem secundum ea quæ ipse pronunciaverat, effugere non potest quin recte atque ordine proponat. Cum proposuerit, tum ut alias ejus administrationes, atque utinam meliore eventu, experiemur. Neque enim speret, ut illi Cheseldenii observationi de qua supra vidimus, acquiescamus, aut aliis duabus, quæ ut multo minus huc attinerent, ne ipse quidem ignoravit.

28 Undecima sequitur Animadversio, cui similes si plures scripsisset, majorem certe laudem sibi erat pariturus. Non modo enim, quod ait, verum est, *ingenuum, honestumque pudere Hominem* non *posse pro veritatis ditione mutare consilium*; 974 verum insuper hæc peculiaris laus est quam sibi vindicare potest qui erravit. Scilicet in hac Animadversione, *ea ipsa moderatur, imo retractat*, quæ cum in prima, tum vero etiam in hac Editione docuerat sive musculosum vesiculæ fellis sphincterem affirmando, quem hîc negat, sive ejusdem valvulas negando, quas hîc affirmat. Rem præterea ex parte fatetur quam ego in Adversa V. (*e*) neque tunc primum, animadverteram, *paucas ipsum, nec satis diu pertentatas observationes consuevisse in medium adducere*. Hic enim diserte scribit, *uni aut alteri observationi, a se in felleis folliculis, cysticisque ductibus, valvulosâ forte fortunâ habitudine destitutis institutæ impensius fisum fuisse*. Laudo, quod vera hæc fateatur, non minus laudaturus, si alia pariter vera fatebitur, nonnullaque in primis his consimillima, de sphincte re scilicet quem in fine Ilei esse, affirmavit, & de valvula, quam ibidem negavit.

Quod si mihi forte hanc, nunquam tamen a me quæsitam, laureolam non vult concedere; at Graviissimo Professori Heistero concedat, a quo non duobus verbis, ut de his valvulis cysticis, quas Provocator *imaginarias* vocaverat, sed tota *de Valvula Coli* Dissertatione monitus est. Hunc enim, tametsi supra in hac ipsa Edi- 108 tione (quod in me dictum gloriæ ducerem; in ejusmodi Professorem, ac utriusque nostrum Amicum, ferre

(*c*) Adv. III. pag. 57. (*) Vid. Epist. I. Art. 38. & seq. (*d*) Duct. Lacr. (*e*) Pag. 5.

ferre non poſſum) *quam maximæ expectationis Virum* non veritus eſt appellare, quaſi Anatomicum adhuc præ ſe adoleſcentem; tamen; ut alia nunc omittamus; quicumque ex iis quæ ſupra a nobis ſcripta ſunt, colligent, noſtrum iſtum, ſeniorem adeo, ut ſibi videtur, Anatomicum vix uno ante Præſtantiſſimum Heiſterum anno eſſe natum, neque præterea ignorabunt, anno adhuc 1722. ut inter Ordinarios Profeſſores tandem aliquando recenſeretur, laborare debuiſſe, cum tot ante annis inter Ordinarios Profeſſores jure meritoque Heiſterus eſſet evocatus; nihil Noſtrum facere indignum ſe judicabunt, ſi ut in hoc, ita aliis in locis *hujus Auctoris diligentiæ lubenter ſe referet*.

29 Verum in proxima duodecima Animadverſione id tantum abeſt ut faciat; quædam ab Heiſtero, imo ab aliis etiam Anatomicis non probata, inculcare adhuc, & tueri connititur. Primum namque cum adverſus omnes, quantum quidem in præſentia memini, omnium ætatum Anatomicos ipſe tradere non dubitaſſet, muſculoſam veſicæ urinariæ tunicam, non mediam eſſe, ſed extimam, atque ita extimam, ut peritonæum hanc compingens, *plano ulterius obtegatur muſculari;* cumque ego id a vero alieniſſimum eſſe, oſtendiſſem; Solertiſſimus Heiſterus, utroque noſtrum perlecto, ne tranſverſum quidem unguem in altera Compendii ſui editione a communi receſſit ſententia; Egregius autem alter Anatomicus Santorinus, cum errores alios cl. Provocatoris redarguat, huic errato habere tantum honorem noluit, ut iterum confutaret, ſed *ceu nulla animadverſione dignum, miſſum facere* ſe dixit (*a*), iſto veſicam *plano ulterius obtegi muſculari*. Hæc cum ita ſint; Noſter primo errore non contentus, alios non leviores quaſi in ejuſdem defenſionem addit, eumque in primis, quod *humani* quoque *uteri* (quem inter *veſicas* cum *ſingulis inteſtinis* recenſet!) *extimam faciem præcipue occupent muſculares faſciculi*: neque ſatis intellectum, ut ſolet, Malpighium, in ſuas trahere partes conatur: & quaſi peritonæi, uterum inveſtientis, lævem illam extimam faciem numquam vidiſſet; *muſcularibus lacertis*, hoc eſt, ut definiiſſe *muſcularem ſubſtantiam* videtur, *fibris ſuperficie aſperis, ſcabris ac veluti nodoſis*, uterum, aliaque *ejuſmodi promptuaria* affirmat *ditari inprimis extrinſecus poſitis, ſeu liberioribus, veluti qui per unam ſaltem faciem ab alio nectenti involucro non implicantur*. His; atque aliis ejuſdemmodi de urinaria etiam veſica poſitis, tanquam certiſſimis planiſſimiſque, non dubitat ſcribere, *quam inanes noſtræ objectiones ſint, quemque cordatum poſſe vel ſolum legendo dignoſcere*. Ego vero non dubito, ne ipſum quidem dubitare, fore ullum tam excordem quin ſentiat, me in illis cunctis objectionibus nihil aliud egiſſe, niſi ut homines intelligerent, maluiſſe me alia omnia credere quibus ipſe forte deceptus eſſet, quam id ipſum tam abnorme quod nunc confirmat ſublata omni fortuiti erroris excuſatione, ab eo revera Anatomicis *obtruſum* fuiſſe. Itaque ſi meas illas objectiones *inanes* eſſe vult; ſunto, ſic tamen ut omnes intelligant, meas non tam objectiones, quam graviſſimi ejus errati excuſationes *inanes* eſſe. Quæ cum ita ſint; non ero amplius tam ineptus, ut pro meis illis objectionibus propugnando, *invitum*, ut ait Flaccus, *ſervare laborem*. Hæc tantum addam: me non *finxiſſe illud non intelligere*; quod ſic quidem, ut ipſe ſcripſerat, non poſſe intelligi, demonſtravi: me non *in rei veritatem remis veliſque* quod *obtrudit* ipſe, *niti*, cum illa oſtendere quæ tunc candide ſcripſi, tum vero alia quotieſcumque tu, Vir Doctiſſime, jubeas, a me de veſicæ anatome producenda (*b*): me pro rubicundo *ſubalbidum colorem in muſculis* non *videri* poſſe *inſtituere*, neque *ut ad ſubalbidum colorem mediam veſicæ tunicam quoquomodo conducam, inviſum omnibus colorem eidem tunicæ accommodare*, qui de fibris carneis, quantum ad veſicam *ſæpius*, & in parte attinet loquar, & Falloppii (*c*) Incomparabilis Anatomici verba proferam in illa veſicæ tunica *non ita rubicundam carnem, qualem in muſculis*; *ſed SUBALBIDAM* (quomodo Bauhinus (*d*) quoque loquitur) diſerte ponentis: ad me neceſſario non attinuiſſe verba facere de tunica *univerſe atque uniuſmodi & æqualiter, undequaque ſubrubente*, qui *cutaneum muſculum* refutarem, *qui tanquam rete eſſet, non tamen ex æqualibus fibrarum faſciculis compoſitum, ſed ſummâ quaquaverſum irregularitate diſtributis, coeuntibus, aut interſectis; quibus membranoſa peritonæi expanſio in fulcimentum inſeruit*; ſic enim tunc ſcripſerat, qui nunc ea, qua ſolet, conſtantia, *æqualiter, & undequaque* ſcribit *rubere extimam urinariæ veſicæ tunicam*, & quidem a fibris *in quoſdam determinatos ordines*, 981
atque faſciculos diſpoſitis: contra, meorum *verborum* nullam eſſe *diſcordiam*, niſi apud illum, 986
qui vel ex eo quod *extimæ veſicæ tunicæ* nondum *culter admotus ſit*, arbitratur, *conſequens* eſſe, *ſanguinolentas alias partes ad ipſius contactum apponi* non potuiſſe, vel de duobus ruboribus, diverſas inter ſe cauſas habentibus, non intelligit me verba feciſſe.

30 Nam de cæteris quæ ſequuntur quid dicam? „ Judicabunt, inquit, Lectores, ſi *in fibris carneis ſtatuendis rubori tribuendum non ſit*. „ Imo vero judicabunt quam deceat aliorum verba, alia præſertim litterarum forma producendo, ſic mutilare, ut abſurda eſſe videantur; neque enim ego ita ſcripſeram; ſed ad hunc modum (**): *omnino enim in fibris carneis ſtatuendis NIMIUM tribuere rubori videtur*. Sed niſi iſtud *nimium* abſtuliſſet; ea quæ ſubjicit, contra nos addere non potuiſſet. Cætera quæ de veſica, & ligamentis Coli inteſtini ſubjiciuntur, alio in loco (*e*) examinabimus; quæ vero de Auctorum toties inculcatis *Lapſibus*, infra expendemus. Poſtremo de meis quibuſdam, quæ cum haud ſatis unus ipſe intelligat verbis, *valde obſcura*, & *intricatiſſima* eſſe exiſtimans, *lepidum* nobis *luſum inſtituit*, quaſi *herculeas* neſcio quas *rationes*, iiſque *anatomicas inauditas res* docere contenderem; de iis, inquam, verbis, *humaniſſimo* illo ſuo, ſupra dato, reſponſo utar, nimirum *meos ego deprecabor Lectores ut eidem locum illum meum explicare faveant*. Ubi id fecerint, tandem aliquando cognoſcet, neque in nos cadere, quæ duobus ſubjectis exemplis, putat, & ut melius eſt latine nihil ſcribere, quam ea ſcribere, quæ intelligere nemo poſſit, ſic melius eſſe nihil ad latine objecta reſpondere, quam ab aliis omnibus intellecta, in reſpondendo non intelligere. Iidem Lectores docere poterunt, quanto gravius, & graviore quidem in genere, mox labatur, qua de re ego quoque aliquid in extrema hac Epiſtola coactus attingam.

31 Illud unum hoc in loco non prætermittam, quod; ut ad hujus Animadverſionis initium redeam; non mihi modo, verum etiam Profeſſori Experientiſſimo, cui melius fuerat hic quoque cedere, Laurentio Heiſtero, aliiſque Anatomicis adverſatur. Heiſterus namque utriuſque noſtrum perlectis ſcriptis, judicium hoc tulit (*f*): *Bianchus in Mangeti Theatro anatomico novos veſicæ muſculos, elevatores & depreſſores, deſcribit, pag.* 414. *& ſeq. eoſque duabus Tabulis delineat. Verum a Morgagnio in Adverſ. Anat. III. pag.* 75. *uſque ad finem, refutatur*, vel, ut alibi (*g*) apertius loquitur, *nervoſe refutatur*. Atque Anatomicus alter exercitatiſſimus, Doctiſſimuſque Jo. Dominicus Santorinus (*h*) de iiſdem Provocatoris Muſculis diſerte hæc ſcripſit, *ſe in nulla unquam incidiſſe cadavera (etſi plurima præ cæteris ſelectiora, atque ad Anatomen aptiſſima, ob hanc potiſſimum rem diſſecuerit) quæ iſtiuſmodi muſculos obtulerint*.

Contra autem cl. Provocator affirmat, ſe eoſdem muſculos *& Bononiæ ſemel, iterumque in Noſoco-*

(*a*) Obſ. Anat. c. x. (*b*) Vid. Epiſt. I. Artic. 57. & ſeq. (*c*) Obſ. Anat. (*d*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31.
(***) Adv. III. pag. 76. (*e*) Vid. Epiſt. I. loc. cit. (*f*) Comp. Anat. ad n. 347.
(*g*) Progr. de Inv. Anat. Edit. in 4. (*h*) Obſ. Anat. C. X.

Jocomio Mortis Publicis illius almi Archigymnasii Præclarissimis Professoribus plurimis, atque studiosorum coronæ amplissimos ostendisse, & in suæ R. T. Universitatis Theatro publice quotannis ostendere. Melius in rebus quas nemo adhuc nisi ipse, potuit invenire, feciſſet, si ex alterutra *Universitate* eos qui non ostensioni tantum, sed fideli, luculentæque Anatomicæ administrationi interfuissent, *Præclarissimos* Professores nominasset. Nam ut Professoribus ostendisse, credamus; æquum tamen est, ut sciamus, & quomodo, & quibus ostenderit, ut puta, si de Bononiensibus sermo sit, *Honorariis* ne an *Ordinariis*. Etsi enim in utrisque Viri Peritissimi esse possunt; longe tamen magis alii ab aliis in ea Nobilissima, ingentique Professorum numero abundantissima Academia differunt, quam Provocatoris Typographus videtur credere, qui ipsum ex *Honorario* dumtaxat, creavit repente (*i*), si Diis placet, *ORDINARIUM in Bononiensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Professorem*. Igitur cum aliquos nominaverit, tunc ea quæ Præstantissimus, Gravissimusque ex Bononiensibus Professor negat, ipsique adeo per litteras vidisse negavit, tunc inquam, ex aliis etiam universa, & singula, quæ ad totam illam administrationem pertinent, scisciteri poterimus; in his illud quoque, num Depressores vesicæ musculos ostenderit, ut in impugnata a nobis descriptio-
44 ne, an ut postea in VI. Anatomica Oratione indicavit. In hac enim scribit: Urethræ *transversales, seu potius urinariæ vesicæ depressores musculos Bidlous* illustravit. Descriptionem autem illam quicumque cum Bidloi Tab. XLVII. Figura 5. hujusque explicatione comparaverint, cum quantum hi ab illis differant musculis, intelligent, tum vero magis magisque de refutatis a nobis universis cl. Provocatoris musculis dubitabunt.

32 Hæ tamen, atque aliæ a nobis merito confutatæ res illæ sunt quas in proxima jactat XIII. Animadversione. *Ego vero* inquit, *qui rebus non verbis studens, non ad hunc locum solummodo, sed universe alibi, quodlibet, quod velit, oratoriæ de-*
991 *clamationis privilegium Censori nostro cl. ample dimitto, & concedo & cæt.*; quasi vero non ipse esset, qui in notatis ibidem (*k*) a me locis bili haud obscure mentem affingeret, ac Antiquorum Codicum infelicitatem deplorans, ipsos induceret contra *Recentiores nostros, turpissima*, ut ait, *ignorantia obcæcatos*, opportunissime in Anatomico ac Medico libro *Stylo historico*, ut pollicitus erat, conscripto, declamantes, vel quasi ego, non ipse, usque adeo aut vires exiguas, aut alias occupationes ignorarem meas, ut Oratoris titulum aucuparer. Egone tantum mihi sumerem, ut *Orationes* scribere, & *Orationum* magnifico titulo mea qualiacumque scripta ornare auderem? Utinam muneri par essem meo, & in anatomicis descriptionibus, quæ *omni ornatu orationis quasi veste detracta* nudæ esse debent, *puram* illam assequerer, & *illustrem brevitatem*, qua Tullio (*l*) opinor, auctore, *nihil est in historia dulcius*. Nam quod eos Anatomicos *qui volunt hanc calamistris inurere*, ego quoque *ineptos* putaverim, illa ipsa verba satis ostendunt, quibus ego non in describendo, sed in aliena descendentis bilis descriptione notanda, aliisque ejusmodi usus sum. Itaque nec se mecum facere, nec in quem diceret, animadvertit cl. Provocator, ubi (*m*) tot descriptionum oblitus suarum, in eos declamavit Anatomicos, qui idem facerent quod ipse fecit, in eo, inquam, loco quem verba hæc excipiunt (*n*) *Redeo ad te, humane Cadaver*, neque post multo ea subsequuntur: *vobisque cordi sit illud Celsi*: „ *Ne fluctues* „ *semper in medicis conjecturis, firma te Anato-* „ *me*: „ quæ verba ita Celsi dici possunt, ut *humanus Cadaver*. Quorsum hæc? eo nimirum ut intelligatur, assentiri nos quidem cl. Provocatori, in nova Præfatione eos *medicos scriptores* jure meritoque improbanti, *qui seligendis vocibus tam aviде incumberent, ut neque literulam scribere latine auderent, quam in Calepinis & Nizoliis (quos semper in manibus versarent) non consuluissent*, & qui alia quæ ibidem, atque alibi recenset, tandiu, 216
ac tam assidue facerent, ut *quod studium Medicis disquisitionibus vertendum est, idem totum aut plurimum elimandæ, volutandæque diutius elocutioni, ac seligendis voculis impenderent*: Neque tamen a nobis iisdem qui ejusmodi homines improbaremus, probari vicissim posse Anatomicum; aut Medicum qui latine scribere auderet priusquam saltem subjectum suum ut puta Anatomicus *humanum Cadaver* recte dicere latine didicisset (*o*), ac non modo *in locutionem Ciceronis, Cæsaris, Terentii, Livii*, ne iis quidem annis qui hisce, ut fieri solet, studiis ab aliis tributi sunt, *inquisivisset*, sed nunquam Celsum, latinum Hippocratem, cujus sententiis in scribendo uti vellet, tandiu saltem inspexisset, ne pro ejus elegantissimis verbis verba nescio cujus afferre posset. Neque enim horum alterutrum est *leve quidpiam & fere inane*, qualia ego quoque *prudentiæ esse* fateor *detractioni, & invidiæ*, non timendis tamen a quocumque scriptore malis, *concedere*; Sed tam grave est, quam justæ erga Lectores reverentiæ, quam *prudentiæ* ipsi deesse, præsertim si ita scripta *Orationes* inscribantur, & de his illud diserte jactetur (*p*): *Hæ nempe mutæ litteræ diutissime loquentur. Rebus*, inquit, *non verbis studeo*. Quid? Hippocrates, Celsus, Galenus, summique alii Medicinæ scriptores in sua quisque lingua probatissimi num rebus forte non studebant, aut cum rebus studerent, idcirco in verbis arbitrati sunt licere sibi esse, non dicam ita negligentibus, ne tantam elegantissimis Scriptoribus injuriam faciam, sed parum duntaxat diligentibus? Verum enimvero, sic ut plurimum rem se habere animadverti, ut qui nihil omnino quemadmodum scribant, laborent, iidem non multum laborent quid scribant. Itaque si ex Provocatore cl. *Res, Res*, inquam, illas, quibus unice *studuisse* se affirmat, quæramus; respondet quidem (*q*), *certe non exigua, & non pauca --- in Humani corporis provinciis --- assequutum se fuisse, & lineam aliquam, eamque non minimam ad Humanæ hujus Mappæ expoliendam formam adjecisse*. At si per nos ipsos tot istas, & tantas *Res* in cadaveribus inquiramus; tum vero facile apparet, non multo plus ipsum *rebus*, quam verbis *studuisse*. Verum id & alias satis ostendimus, & quandocumque nobis placeat, ostendere magis magisque poterimus. Sed fortasse *Res* istæ suæ neque *minimæ* neque *exiguæ*, neque *paucæ* illæ sunt quas est editurus, secundum ea quæ in Præfatione editionis I. magnifice quidem spoponderat: *cursus*, inquit, *mei Anatomico-pathologici --- triginta sectiones --- dabunt præcipue Cerebri, --- Lienis, & Thymi structuras, ususque germanos, --- ministeria glandulæ Thyroideæ, & aliarum bronchialium, earumque vasa excretoria. --- Venient postmodum a tergo opuscula varia --- de morbis vernis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus & cæt.* Verum post annos duodecim *Anatomicam* habens *Orationem* (*r*), priora illa quæ se deprehendisse, tunc jactaverat, *suam hactenus qualemcumque operam, & diligentiam effugisse*, confessus est. *Quid enim*, inquit, *vero, proximum, quid densâ illâ circumjectâ caliginé satis deterſum proferrem de structura Cerebri*, de *Thymi, lienis, --- Thyroideæ glandulæ, ac plurimarum conglobatarum, aliorumque membrorum potestatibus, --- quid tandem de tot aliis, ignotis hactenus, diuque fortasse ignorandis, Humani corporis partibus?* Quod vero ad morbos illos attinet; quæ res longe facilior est; sibi nunc quidem *videtur suam satis fidem liberasse --- de Morbis, ver-* 784
nis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus; & tamen

(*i*) Vid. Orationum Titul. (*k*) Adv. III. pag. 52. (*l*) De Cl. Orat. (*m*) Orat. III. pag. 23.
(*n*) Ibid. pag. 24. & 25. (*o*) Huc adde ex pag. 970. Hist. Hepat: *Porro ex cadaveribus, QUOS, Bononiæ dum degerem, in Mortis Xenodochio dissecabamus & cæt.* (*p*) in Epist. ante Orat. I. (*q*) Orat. VI. pag. 46.
(*r*) Ibid. pag. 47.

men quos *duntaxat* morbos ſpectaverit, quoſve omiſerit, hæc verba indicant ei tractationi præpoſi-
717 ta: *Sed quoniam bilioſas duntaxat epidemias exarare ſtatuimus, ideo prætermiſſis hyemalibus morbis & cæt.* Quo igitur modo in univerſum *de morbis*, ſpeciatim autem *de hyemalibus*, *ſuam ſatis fidem liberaſſe* ſe, exiſtimat, vel quomodo tot illa alia, & tanta, quæ poſtea ſe juxta cum omnibus ignorare confeſſus eſt, in ea Præfatione promiſit, niſi utrobique ſtuduit, non *rebus*, ſed *verbis*: quibus quidem alibi quoque ipſum vehementer ſtuduiſſe, nobis quam facillimum eſſet oſtendere, niſi planum facere præſtaret, idem prorſus egiſſe in hac etiam XIII. Animadverſione, ubi
102 incaſſum pro eo propugnat quod ſcripſerat: *indubitabilem* eſſe *digreſſionem in cyſtim totius pene liquidi, ab hepate verſus inteſtina per porum biliarium excurrentis?*

33 Nam certe quæ nunc argumenta addit, ne ipſum quidem puto exiſtimare ad rem pertinere.
990 Quid enim mihi *Salamandra*, quid *Rana piſca-*
& ſeq. *trix*, quid *Xiphia*, quid *Vipera*, quid aliæ narrantur vexatæ inprimis & dilaceratæ viventes beſtiæ, qui de homine potiſſimum, & ſecundum naturam diſputaverim? præſertim vero quid *Columbi*, quaſi hæc quæ producuntur, ſed minime intelliguntur, Galeni verba: *Columbi veſicam jecinori adjunctam perinde ac aliæ quædam animantes non habent*; veſicam fellis Columbis tribuerent, non; ut anatome oſtendit, & quod mirandum eſt, Pro-
1010 vocator cl. alibi confirmat; adimerent. Deinde quid hæc omnia, atque tot alia cunctis notiſſima, & in his rariores quoque illæ cyſtis fundi in nonnullis interdum hominibus a jecinore disjuncti Ruyſchianæ obſervationes? quid hæc, inquam, omnia ſibi volunt, niſi id quod Cel. Ruyſchii verbis dicitur: *veſiculæ contentum maxima ex parte per ductum cyſticum advenire?* Hoc vero neque mihi unquam in mentem venit ut negarem, neque illud eſt quod Provocator cl. probare debet. Longe enim aliud eſt, veſiculæ bilem pene totam ex hepatico meatu per cyſticum advenire; ac bilem per hepaticum meatum ad inteſtinum deſcendentem, *pene totam divertere in cyſtim*. Hoc ipſe *indubitabile* eſſe, affimavit; negavi ego; illud alterum docui ſemper, & adhuc doceo; ut vehementer mirer, cur mihi oppoſitam ſententiam affingat, nec vero hic ſolum, ſed ubicumque venit ipſi in mentem de effecto, ut ſibi commodum eſt, quem ipſe appellat, Adverſario ſuos illos imaginarios triumphos agere. Nam ut omittam quandam ejus latinam ad Amicum Diſſertationem A. 1720. a me viſam, in qua etiam aliis quibuſdam Amicis ſuis ita ſe venditabat, ut eorum quæ Ampliſſimo Lanciſio promiſerat, ſatis memor non vi-
961 deretur; nonne ſupra (ubi de hepaticyſticis ductibus) nonne infra (ubi de cyſtis ipſius glandu-
1090 lis) me conviciſſe prorſus, ſomniat, propterea quod *bilis ingreſſum in cyſtidem per cyſticum ductum omnino denegem*; idque in *Adverſ. III. Animad.* 25.; in qua tamen, ut omnes, vel ſilente me, vident, ſemel, iterum, ſæpius inculco, *indubitabile* non videri mihi, non jam bilem ex hepatico per cyſticum ductum veſiculam ingredi, ſed *bilem ab hepate ad inteſtinum* deſcendentem *PENE TOTAM divertere in cyſtim*. Neque ego, quod ſciam,
994 *valvuloſam cyſtici ductus conſtitutionem*, neque contra eum quem agnoſco, bilis moderatum motum, illa alia de quibus tamen in loco videbimus, commemoravi. Illud quidem nunc miror, eum qui
974 tandem aliquando iſtam *valvuloſam cyſtici ductus conſtitutionem* non eſſe, ut ſcripſerat, *imaginariam*, agnoſcat, eum qui *per* iſtam fateatur in *non pau-*
970 *cis* veſiculis *multo majus plerumque accidiſſe impedimentum* ſive ſtyli, ſive aquæ tranſmiſſioni a bilario *poro in folliculum*, *quam a folliculo in porum*, eum tandem qui *per* iſtam fieri contendat, *ut bilis neque tam libere*, *rapideque a biliario poro*
971 *in cyſtim deſcendat*; *neque tam facile ſubitoque a cyſti in hepaticum*, *atque choledochum erumpat*; *neque enim expedire*, *folliculum felleum tam cito repleri*; *neque tam cito vacuari*; eum, inquam, qui hæc omnia jam agnoſcat, & ſcribat, miror, illud adhuc ſine *omni dubio* defendere, quod cum ea omnia ignoraret, aut negaret, poſuerat, *bilem vi-* 990
delicet per hepaticum ductum verſus inteſtina conti- 991
nenter derivatam, *digredi pene totam per cyſticum ductum in folliculum felleum*. Eſto enim, hoc *indubitabile* tunc crediderit, cum bilem in folliculo *libere congregari*, arbitrabatur. At quomo- 110
do *indubitabile* nunc credit, quando hujus rei iſtud *multo majus* in *non paucis* veſiculis *plerumque impedimentum* agnoſcit? Eodem opinor modo, quo cætera iſta quæ nunc contendit, cum iis cohærent quæ alibi affirmavit: per ductus cyſtici *amplitudinem non pedetentim*, *& ſucceſſive veſi-* 107
culæ exonerationem fieri, *ſed ſubito & impetu quodam*, *per leges mechanicas patere*. Sed hæc ipſe viderit. Ego ſane ut quæ non ſcripſi, tueri non debeo, ſic quæ ſcripſi, & agnoſcere, & tueri non dubito.

34 Nam *pene totius* bilis in veſiculam deſcenſum eſſe *indubitabilem*, ad idque *convincendum* eſſe *nervoſiſſimas*, quas memoraverat, obſervationes, hæc vero me negaviſſe, & adhuc negare, confiteor. Nam in prima obſervatione, quantæ ſint vires obliquæ inſertionis, & carunculæ ductus Communis, neque pro certo definiri ſatis poteſt, 995
& ipſe ſatis eſſe exiguas, indicat, qui res aut eaſdem, aut, quod omnino effugere non poteſt, 996
ſimiles, ſed certe, ut ipſe poſuit, minimorum ductuum orificiis præpoſitas, idem, aut ſimile quid præſtare, non concedit. Secundam obſervationem non eſſe perpetuam, nunc aperte fatetur, mutatis, neque hic ſolum, contra atque in Præfatione pollicetur, verbis: præterea ad primum quod animadvertimus, ſua illa interrogatione reſpondet nihil; ad alterum etſi ita reſpondet, ut de alio ac loquebamur, inteſtino jam loqui videatur; tamen utcunque ipſe intelligat, numquam ego negavi, quo minus, vi fortaſſe etiam morbi, per communem ductum, bilis in inteſtinum poſſit effundi, eo plus in veſiculam divertere cogi, ſed num hinc ſequitur *indubitabile* eſſe bilem *pene totam* ſecundum naturam eo divertere? De tertia obſer- 997
vatione quod nondum in homine ſit luculenter confirmata, ſatis ſupra dictum eſt; & quando erit, ad bilem pertinebit ſane per alios ac cyſticum, de quo diſputabatur, ductum in veſiculam comportatam. Ad Quartam denique, & quintam obſervationem, cum ipſe contendat, his illud oſtendi quod nunquam a nobis eſt negatum, nihil profecto eſt cur quidquam iterum notemus, præſertim cum ea quæ Cl. Provocator reſpondet, hic quoque, ut ubique, talia ſint, ut eorum infirmitatem Lector quiſque per ſe poſſit animadvertere.

Nam quartam certe obſervationem ego dixeram *judicio graviſſimi ejus* Auctoris Bohnii, *nihil aliud probare*, *niſi a ductu hepatico aliquid bilis folliculo infundi*. Provocator autem fidenter Lectorem rogat, ut Bohnium conſulat; quaſi vero Bohnius (*a*) in laudato ab utroque noſtrum Progymnaſmate XVII. diſerte ſcriberet: per eam obſervationem *omne dubium tolli*, quod per canalem hepaticum deſcendens bilis pene tota in folliculum divertat, non, ut ego fideliter retuli quod *a ductu hepatico ALIQUID fellis folliculo infundatur*: quam ſententiam Bohnius, tanquam ſummam omnium illarum obſervationum, ad oram quoque ſic iteravit: *A ductu hepatico ALIQUID bilis veſicula recipit*. Quintæ autem obſervationi quorundam videlicet animalium, veſiculam ab hepate prorſus disjunctam habentium, cum ego aliorum viciſſim obſervationem oppoſuerim, quorum ductus cyſticus, & hepaticus ſeorſum pergunt, & ſeorſum inteſtinum pertundunt; ipſe quidem ignorare ſe, oſtendit, tum quænam hæc ſint animalia, tum quantam hæc 998
vim habeat objectio. Sed eruditi Lectores ea quænam ſint, ex Blaſio, Malpighio, Redio, aliiſque, & in his ex eodem Bohnio in eodem laudato

(*a*) Circ. Anat.

dato Progymnaſmate non ignorant neque neſciunt in quibus cyſticus ductus omnino ſejunctus ſit ab hepatico, in iis certum eſſe, bilem ex hepatico per cyſticum in veſiculam non ire; in iis autem quorum veſicula ab hepate prorſus ſejuncta eſt, in iis tamen non eſſe *indubitabile*, *potiſſimam hepatici ductus biliarem ſarcinam ad eandem veſiculam deferri neceſſe eſſe*, præſertim ſi *difficilis*, *longa*, *acclivis*, vel *retroverſa*, & una denique ad hanc via ſit; contra facilis, neque raro multiplex ad inteſtinum, quæ res nimirum non illud indicant, de quo nunquam diſputavi, eſſe præterea aliam ad folliculum viam, ſed hoc quo de agebatur, atque agitur, ſatis indicant facilius eſſe majorem bilis partem in inteſtinum eorum animalium, quam in folliculum ire. Hoc enim eſt quod ipſum urget, hoc quod ejus *rebus refragatur*, utcumque tergiverſetur, & *ſe fatiget*, ac *clamitet*. Nam contrarium ipſe *indubitabile* eſſe, aſſeruerat, & per iſtiuſmodi *nervoſiſſimas* obſervationes magnifica Geometrarum formula, probatum eſſe, pronunciaverat, 999
ut adhuc, vel in *homine* ipſo, pronunciat. Quod ſi id forte in iis animantibus probare potuiſſet; num continuò in *homine* in quo longe alia biliosarum viarum eſt diſpoſitio, probaſſet? Certe ego ab ea viarum diſpoſitione quæ in objectis a me animantibus obſervatur, non deduco, ut ipſe interpretatur perperam, ſimilem eſſe oportere ſtructuram, ſimilemque bilis curſum in iis quæ ipſe memoraverat, animalibus, imo illud in quo objectionis vis potiſſima eſt, deduco: tantum abeſſe, ut ex animalium, quæ ab humana ſtructura diſcrepent, obſervatione propoſitus iſte in homine bilis curſus *indubitabiliter*, & *nervoſiſſime* ſit arguendus, ut vel in ipſis animantibus alia ſint in quibus oppoſitum prorſus bilis curſum agnoſcere neceſſe ſit. Cur igitur qui merito tunc me increparet, ſi ex variæ ſtructuræ animantibus eundem eſſe bilis curſum in aliis animantibus, intuliſſem; non meritiſſimo ſe ipſum increpat, qui ex viperis aliiſque ab homine tam diſcrepantis ſtructuræ ſerpentibus, eundem revera in homine bilis curſum eſſe, intulit. Sed quid ſe increpet, qui me illa quæ de cyſtis & de bilis ductuum ſtructura omiſerat, notantem, non dubitat ad *Lectoris qui ſuam hanc videt*, *perpenditque Hiſtoriam*, *judicium* trahere, perinde ac ſi Lector de his, aliiſque ejuſmodi rebus etiam alibi tam fidenter appellatus, utramque illius Editionem *Hiſtoriæ* conferre non poſſet, ac quæ in prima vere omiſſa, in hac me admonente, tandem addita fuiſſe, agnoſcere.

35 In XIV. Animadverſione ſunt alia quæ, etiam tacentibus nobis, per ſe facile perſpicere Lectores queant. Illud præ cæteris grave mihi, atque intolerandum, de quo ne pluribus aliis in locis querar, in hoc uno queri liceat. Quæ enim ratio alia facilior, eademque acerbior male mihi faciendi excogitari poterat, quam ipſa mihi Cl. Provocatoris verba tribuere? Id ejus ſæpe facit Typographus, ſublatis ex meorum *Adverſariorum* locis a Provocatore adductis, omnibus indiciis & notulis, quibus ego caveram, ne hujus verba quæ ut impugno, ſic inter mea fideliter affero, pro meis unquam ab incauto aliquo Lectore acciperentur. Quæ ſi reſtituantur verborum diſcrimina, hoc eſt, ſi (quod cauti omnes Lectores facient) objectiones meæ in meo, non in Provocatoris libro legantur; id unum videlicet ſatis erit, ut omnes intelligant, multa multis in locis, & in hoc præſertim ipſum ſcripſiſſe, quæ nullam a me poſtulent reſponſionem. Quod enim primum *obtrudit*, me *huic ſuæ*, *communique ſententiæ* (de cyſtis bile ab adjacentis ventriculi turgentia ad exitum compulſa) *de more iraſci*; ego neque iraſcor, qui ab iracundia natura, & inſtitutione alieniſſimus ſum, neque iſtam ſententiam omnino improbo; quæ cauſa fuit ut quibus illa *firmatur*, *rationes* a me excuti, non oportuerit. Sed in his tribus dumtaxat hæreo, I. quod *pervulgatam*, ut ego ſcripſi, ſive, ut nunc ipſe confitetur, *communem* ſententiam ſe dixerit *inveniſſe*. II. quod turgentiam illam ventriculi *ſine ulla dubitatione etiam* „ *a fermentativa* „ *rareſcentia quadam* „ *deduxerit*, de qua ſane plures Viri Graviſſimi dubitant. III. quod tres quas ut ei faventes ſententiæ produxit, obſervationes tam *conſpicuæ* in eo ſint, quam ipſe exiſtimare ſe, oſtenderit. Et continuo cauſas cur illæ obſervationes non *ita conſpicuæ* videri poſſint plures ſubjicio, alias quidem ab aliis, ut in tranſitu ipſe indico, leviores, gravioreſve cenſendas, ſed univerſas tamen, & ſingulas ſane ejuſmodi, ut rebus quæ *conſpicuæ* eſſent, tot, & talia ne videri quidem adverſari debuiſſent. De his tribus primum ipſe, ut diximus, hic diſerte confitetur: alterum alibi diſcuſſurum ſe, dictitat; quamquam niſi alia atque oſtendit, incedat via, non magnopere profecturus videtur: in tertio conatur inſiſtere; ſed quaſi nihil hic aliud ageretur niſi ut objecta a nobis, utcunque diſcuteret, ita in vi trium ſuarum obſervationum tuenda prolixus eſt, ut hoc ipſo ſatis ſuperque comprobet, me non ſine cauſa dubitaſſe, an *ita conſpicua* eſſent, quæ vix tot verbis tantoque labore videri fortaſſe poſſit, utcunque defendiſſe. Quamobrem cum ita quod mihi ſatis eſt, habeam; idque præcipuum mihi propoſitum fuiſſe, illis qui mea quidem *Adverſaria* legerint ex eo verbo „ non ita *conſpicuum* „ alia characterum forma ſæpe inculcato; luculentiſſime appareat; nihil eſt cauſæ cur omnem iſtam defenſionem refellere aggrediar.

36 Quædam tamen quæ nullo modo prætermitti poſſunt, attingam. Nam quod in prima obſervatione *plurima omittere*, *& mutilare* me, queritur, *potiſſimam in obſervatione nervi partem facientia*; minus inepta hæc eſſet querela, niſi poſt 1000
ejus verba *in aliis autem*, de meo continuo (*a*) adderem *contra*, qua una vocula & quod pluribus ipſe verbis, ſatis ſignifico, & tamen ut meam, extra commata ipſam ſcribendo, indicium Lectoribus ultro facio, ut ſi ejus prolixitatem deſiderent, ipſum conſulant. Quod vero in iis quæ objicio *obſcuritates*, *atque confuſas interjectiones* (*an arte*, inquit, *poſitas?*) eſſe, dictitat; ſane qui eadem apud me, ſuis diſcriminibus inter mea, ipſiuſque verba appoſitis diſtincta, non ut hic apud ipſum, diſcriminibus (an arte?) ſublatis, confuſa, non omnino oſcitanter; preſſe enim ſunt ſcripta; perleget, judicare is poterit, num egeant, cl. præſertim Provocatoris, benigna opera, ut, a *tenebris patienter expediantur*, *& evolvantur*, *bonamque in lucem quantum liceat*, *revocentur*. Quantis autem a tenebris revera expedire, me ad- 1001
monente, conetur, & in lucem, quantum tamen licet, revocare quæ ipſe ambiguis verbis, & parum inter ſe conſentientibus ſcripſerat, & nihilominus *conſpicua* eſſe, affirmaverat, Lectores videbunt, præſertim cum adhuc memoret *analogiam* 1002
hepaticorum ductuum cum ſeminalibus ductibus a ſe *inſtitutam*, quo loco certe hæc ſcripſerat, quæ adhuc ſcribit: *Hinc quia ſemen non ſemper in urethram* 106
derivari debet, *ſed ſolo coitûs momento*; *ſic non ſolum vas deferens oblique immergitur in urethræ tunicas*, *ſed inſuper ad vaſis ejuſdem oſculum in urethræ ſinum annulus jacet muſcularis quidam*, *ſeu caruncula*, *continuam illius percolationem impediens*: *Quæ jam bene quadrant cum carunçula*, *& obliquitatis machina ad excurſum & inſertionem canalis hepatici in inteſtinum poſitis*, *ac nullo alio naturaliter*, *præterquam chiloſeos tempore*, *bilioſæ ibidem quantitatis influxum permittentibus*. Hæc enim qui ſcribat, quis eum unquam putare poſſit aſſiduum bilis influxum in inteſtina non negare? aliter namque illa ſuperiora de ſemine quomodo *bene quadrare cum* his poſſent? Non negat tamen; imo iſtis ipſis verbis illum aſſiduum bilis influxum docuiſſe ſe, dicit, & *ſolum* aſſiduum *nimiæ quantitatis fluxum* negaſſe; quaſi aut *nimiæ* ibidem ſcripſiſſet, aut per inſtitutam cum iis quæ de ſemine protulerat, comparationem ibidem ſcribere potuiſſet. Quid? quod paulo ante, Deum fidem implorare non dubitavit, quod ego *tam indebite* (ſic enim ait) *ſiluiſſem atque diſſimulaſſem*

rem

(*a*) Adv. III. pag. 55.

rem *toti pene humano generi vulgatissimam*, quæ denique hæc est: *quidpiam hepaticæ genuinæ bilis per choledochum ductum in intestinum semper illabi*, perinde ac si Docti omnes Viri tanquam certissimum, ac necessarium agnoscerent assiduum istum in intestina bilis defluxum, neque; ut Veteres omittam; Glissonius (*b*) testaretur, *sæpe se intestinum e regione hujus insertionis aperuisse, semperque ductum hunc occlusum deprehendisse, & propterea manifestum esse, humorem bilioſum haud perenni cursu emigrare*; neque; ut alios Recentiores sileam; Gulielmus Cole (*c*), ex quo noster, quantumvis dissimulans, plura videtur sumpsisse, diserte traderet, *prius impleri ---- necesse habere vesiculam, quam* bilis hepatica *in intestinum erumpere possit*: & infra: *per sat longum tempus occludendam esse, ut* illud *præstetur, ductus communis in intestinum aperturam, quo intervallo nil bilioſi laticis chylo affundi potest*. Verum si istum bilis defluxum cl. Provocator assiduum esse, contendit; quomodo *conspicuam* esse vim, tuetur secundæ observationis in qua tanquam peculiare *Cervi. Equi, aliorumque* dumtaxat *quæ pene continuo devorant brutorum*, ponit quod *profluat indesinenter per ductum hepaticum ---- bilis ad intestinum, ibidem ad continuam pene functionem ne-*
1004 *cessaria?* Cum enim ipse nunc fateatur, *usum insertionis & carunculæ esse pariter in iisdem illum, quem supra* (hoc est in homine & aliis plerisque animantibus) *descripsit; nempe* „ *liberum* „ *bilis, ejusque quantitatis* „ *seu copiæ, cursum quidem inhibere, leniorem vero continuum minime inhibere*; certe, in defluxu hoc bilis quem in omnibus & *continuum*, & *leniorem* agnoscit, non magis *conspicuum* est, quid peculiare tandem habeant Cervi, Equi *aliaque animalia cysti destituta*, quam *conspicuum* sit cur inter hæc nunc annumeret; ne de aliis quæram; glires sine ulla exceptione aut dubitatione, & *chamæleontem*, cum hujus certe felleam cystim & descriptam, & pictam videamus tum a Præstantissimis Viris Parisiensibus, tum a Celeberrimo, eodemque Diligentissimo Rerum Naturæ Contemplatore Antonio Vallisnerio (*d*), in gliribus autem (quantum quidem nostris in regionibus observatur) eandem cystim haud deesse, non ego modo animadverterim, qui parvam potius, sed ante me experientissimus Redius (*e*) qui magnam, longeque crassissimam invenit. Hos novos igitur cum addat errores, quis putet veteres deleviſse?

37 Itaque postquam illa protulit quæ adversus tertiam observationem a nobis scripta fuerant non tantum hæc, & quæcumque prioribus objeceramus, ita se credit, ut opus erat, discutere, sed
1005 contendit, objecta nostra *illa ipsa esse, quæ suum summopere institutum adjuvent, atque tueantur, & a quolibet imposterum dubitandi loco firmissime vindicent*. Hic autem est ubi antiquos errores confirmat, & manifestiores omnibus facit. Nam longissimo quem hinc orditur, sermoni quasi fundamenti loco præstruit quandam, secundum variam *capiendi digerendique cibi rationem*, institutam divisionem animalium. Ex herbivoris autem, *dirimit non ruminantia, ut equos, mulos, cervos & cæt. a ruminantibus, seu bobus, ovibus & cæt.* Hancque rationem secutus, denique suum
1011 illum sermonem his verbis concludit: *Interea herbivoris ruminantibus brutis fellea cystis conceditur, ut bobus, ovibus & cæt. non ruminantibus vero plerumque denegatur, ut cervo, equo & cæt. idque ob superius adductas rationes in §. III. Cap. XIX. Partis I. hujusce Historiæ*. Præclaras vero, atque *conspicuas* rationes quæ id quod neque est, neque unquam fuit, confirment: cervum videlicet inter non ruminantia cum equis poni, qui omnino inter legitima ruminantia cum bobus, ovibus, capris ponendus fuerat. Quis enim inficietur, *Ruminantium bisulcorum* esse ge-

nera quatuor summa, ut (*f*) Peyeri verbis utar; *tritissima, bubulum, cervarium, ovillum, caprinum*? Neque magis *conspicuæ* sint oportet rationes illæ ob quas *brutis non masticantibus, seu avibus* cl. Provocator statuit inditum esse *membranaceum* ventriculum *ad finem colli seu super cor*, 1006. *atque pulmones locatum*, quem *avium ingluviem dicimus*; nam neque cunctis avibus inditus est, & est quidem *ad finem colli*, sed non ita *super cor, atque pulmones locatus*, ut id præterea addi oporteat, nisi velimus, Tirones credere intra thoracem esse conditum. Quid? ubi illum quem alii secundum ventriculum, alii corpus tubulosum, alii aliter vocitant, *verum* ipse *horumce animalium pancreas esse putat*; num ibi *conspicuum* est, 1008 an meminerit, suum iisdem animalibus esse pancreas, idque, ut alii jure meritoque censent, legitimum, verissimumque; vel si hoc meminit, quodnam denique eidem munus atque usum assignet? Mitto *œsophagejas* illas *glandulas* quas pulli Gallinacei videtur credere esse proprias, mitto istiusmodi descriptiones harum omnium, omnibus, & mihi certe qui illas, non ut ipse *superioribus* 1009 *diebus*, sed jamdiu observatas, descriptasque habeo, notissimarum partium. Illa tantum mihi satis est a Lectoribus clarissime perspici, in quibus me hærere professus sum: Num esset ita *conspicua* producta causa, cur quædam animantes fellis vesicula careant, videlicet *perpetua stomachi turgescentia*, quando is qui tot tantisque conatibus meam 1010 *explodere* se credit *instantiam*, hanc confirmat, mecum fatendo, *sane nullam in avibus hujusmodi turgentiam esse* posse, cum tamen quædam aves non desint ea vesicula carentes: Num in universum ejusdem *stomachi turgescentiæ* in tribus illis propositis observationibus, totoque illo capite unice spectatæ, vis ita conspicua esset, quando nunc non ad meas modo, sed ad aliorum objectiones, ut dicitur, *delendas*, revera prima illa sententia 1015 *deletur*, vel certe plurimum mutatur, addita intestini duodeni turgentia, imo hujus, & ventriculi concussionibus: Num denique illam *invenisset* sententiam, qui nunc tres saltem laudat Auctores 1011 qui in eadem ante se fuerint; quanquam Bohnius (*g*), ille Bohnius quem nunquam nominatum ab ipso esse, præstitisset, non pro illa ut ait, *propugnat*, nec ea quæ ex eodem profert, *asserit*, sed tantum, *non adeo præfracte negare* se, scribit, neque postremo illud *adjicit*, aut iis verbis, quamvis, ceu fideliter descripta, aliis litteris edantur, *adjicit* experimentum, aut *ex hoc ipso* id quod Provocator ait, *probare intelligit*; sed ante duodecim bene longas paginas jam propositum, & paucioribus quidem verbis propositum, contra Backii & Sylvii hypothesim diserte torquet. Hæc omnia ubi Lectores animadverterint, tum censebunt an jure possem hic *mihi jam de victoria plaudere*, 1016 si ego tam faciles unquam victorias adamaviſsem.

38 Porro in iis etiam quæ sequuntur, quam facilis victoria esset quis animadvertere non possit? Agitur enim de Animadversione jam supra a nobis confutata. Agitur de glandulis lumbaribus, quibus olim alio in loco a Provocatore cl. chyli cisterna *vicina* esse dicta est, nunc *in unum idemque corpus composita* cum ipsis dicitur. Agitur de Th. Bartholini super hisce ipsis rebus ab Anatomicis nunc passim rejecta, ne dicam pene deserta, sententia; & Lectores ad eundem, de cujus sententiæ veritate quæritur, Th. Bartholinum amandantur. Agitur, inquam, de hisce rebus; atque ut de his verum *protinus dignoscatur*, consulendus proponitur tum „ Tit. *de Chyli in venas propul-* „ *sione* num. 78. „ in Medicis Cel. Boerhaavii Institutionibus, qui tamen Titulus sive sub eo, sive sub aliis numeris in earum saltem (nam primam nondum vidi) secunda, tertiave Editione, nunc unice attendenda, non occurrit, tum Bohnii *Circul. Anat. Progymnasm. VII. & XIV.* quorum tamen 1017

(*b*) Anat. hep. c. 19. (*c*) De secret. Anim. c. 14. (*d*) Historia del Camaleonte §. 64. & T. 3. Fig. 2.
(*e*) Opere Tom. 4. pag. 135. (*f*) Merycol. l. 1. c. 5. (*g*) Circ. Anat. Prog. 17.

illud *de Nutritione* eſt, hoc vero *de Urinæ ſecretione, atque Excretione*; ut vel ex hiſce penes quem ſit *verborum artificium*, non difficile intelligatur. Quid? quod nullum *quemlibet, vel in anatome verſatiſſimum, ſimilia alia in humano corpore ejuſdem mechanicæ functionis exempla invenire poſſe, confidit* cl. Provocator, non videns nimirum, quam ſua illa prior tum ſenſim aucta, tum perſtans ſingulis vicibus, turgentia ventriculi, & repentina, atque alterna Arteriæ magnæ turgentia diſſimiles ſint, præſertim cum in hac ſit magis percuſſionis vis, quam turgentiæ, ſpectanda: neque contra videns, quam ſint inter ſe ſimiles pulſatio trunci ejuſdem Arteriæ in chylo per vicinum thoracicum ductum evehendo, & pulſatio inferiorum arteriarum in ſanguine per venas proximas attollendo. Nam quod nihilominus quærere non dubitat: *Quorſum igitur inſulſa exſibilatio*? ut de certis quibuſdam ſane non *inſulſis exſibilationibus* in præſentia quidem ſileamus; certe quænam revera ſit *inſulſa* interrogatio, ex iis quæ mox quærit, omnes intelligent, qui quidem inter docentem, & in loco ridentem quid interſit, non ignorent. Illa vero altera interrogatio: „ Quid „ autem de *inconſtanti* noſtra ſuper *fibroſum* cyſtis „ *annulum* aſſertione Clariſſimus noſter effingit? „ in quemnam Clariſſimum recidat, manifeſto cognoſcent, ubi uter noſtrûm *effingat*, animadverterint. Nam ego ut illam inconſtantiam oſtenderem, cùm loco in quo Provocator affirmat, eum annulum, *potens ex ſe ſatis retinaculum eſſe*, alterum comparaveram locum in quo ab eodem annulo ſcripſerat *nullimode vetari* deſcenſum bilis in cyſtim ideo delabentis non quod a magna aliqua potentia urgeatur, ſed quod tota libere in inteſtinum illabi nequeat: quem quidem locum fuiſſe a me ad comparationem aſſumptum, luculentiſſime demonſtrat Theatri pagina 379., quam, ad illam comparationem, in libri ora (*a*) indicavi. *Clariſſimus* autem *noſter*, quaſi non illam ibi, ſed paginam 380. indicaſſem, *effingit*, longe alium ex hac locum a me ad comparandum aſſumptum eſſe. Itaque cum in ipſum recidit illa ſua interrogatio, tum hæc quoque altera: *Quo igitur Conſcientiæ conſilio ſcribere hæc potuit cl. Cenſor?* atque huic ſubjecta concluſio: *Fictæ igitur, ac prorſus inanes ſunt mihi iſtæ res imputatæ*. Poſtremo num biles ego, an ipſum potius *confundam*, omnes poterunt exiſtimare, qui ad meam quandam objectionem hæc reſpondere coactum videant: *quaſi quod in cervo, equo, aliiſque herbivoris brutis, tenerrimas, facillimeque ſolubiles ſubſtantias paſcentibus; eadem opus foret ad acuendam bilem præparatione, quæ quidem in homine, aliiſque carnivoris animalibus requiritur*. Qua nimirum reſponſione hæc duo affirmat, alterum diſerte: equos qui, ut omnes norunt, totam certe hyemem ſiccis, aſperis, duris aluntur cibis; ſi cum homine comparentur *tenerrimis, facillimeque ſolubilibus ſubſtantiis* veſci; alterum non diſerte quidem, ſed ſic tamen ut ex iis quæ dicit, conſequatur: *præparatione* iſta bilis, hoc eſt ea quam in veſicula quieſcendo nanciſcitur, non opus eſſe aliis beſtiis, quæ iiſdem quibus equi alimentis veſcantur; in quibus tamen beſtiis ut ea quæ in equo deeſt, veſicula, non deeſt; ſic neque ea deeſt quæ in equo, bilis quieſcentis præparatio.

39 Sed hæc levia ſunt præ iis ad quæ in XV. Animadverſione affirmanda compellitur. Scripſerat in Hiſtoria ſua, veſiculam fellis *dividi communiter in collum cervicem, & fundum*, colli nomine cyſtico ductui aſſignato. Ego vero notavi hunc locum, ſcribendo: imo *Recentiores* veſiculæ *cervicem, & collum idem eſſe, communiter docere*. Qui ſuam manifeſtiſſimam deprecari hallucinationem honeſtius poterat, eandem, ut infra patebit, videri volet hic defendiſſe. Sed quomodo ſperare id poteſt, qui continuo id verum fateri quod ego ſcripſi, cogatur, videlicet inter Recentiores Anatomicos in veſicarum omnium deſcriptionibus *colli, & cervicis vocabulis veluti ſynonimis* uti *communem* eſſe *morem*. Attamen quid agitet, attendamus. Initium ab longe alia controverſia ducit: deceatne atque oporteat, hunc morem ab Anatomicis retineri, id quod conſtat me affirmaviſſe, an vero contra deſerere *neceſſario debeant*; *collum* veſicarum *ipſum ab ipſa diſtinguendo cervice*, id quod Provocator hoc in loco vehementiſſime contendit. Lis eſt, quod Vir Doctiſſime intelligis, de nominibus; ejuſmodi autem lites & ipſe averſari ſoleo, & ſapientes video non probare, niſi forte aliquis (id quod ego facio) mutationi valde obfuturæ, neque aptæ, neque neceſſariæ vocabulorum ſe opponat. Verum noſter *ab graviſſima quadam cauſa* ad hanc ipſam mutationem ſe *fuiſſe permotum*, aſſerit, ut qui *hoc ævo in tanto Anatomiæ lumine collocato vitam ducat, atque in anatomicis diſſectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope conſenuerit*; quaſi unus ipſe hoc ævo Anatomicus viveret, unuſque in Anatomicis exercitationibus, atque lectionibus conſenuiſſe videri poſſet, qui neque adhuc ſenex eſt, & cum hanc primum mutationem invehere conatus eſt, ea adhuc ætate erat, quam ceu *juvenilem*, ut infra videbimus, excuſat. Sed utcumque eſt, fructum iſtarum tam aſſiduarum, ac diuturnarum lectionum inſpiciamus. Primum controverſia noſtra erat in bilis, & urinæ veſica; ipſe vero ad Uterum tranſilit, quem *inſigniorem animalium veſicam eſſe, ac quolibet veſicarum privilegio exquiſite gaudere;* nulla tamen eorum quos ſe adeo legiſſe dictitat, Anatomicorum auctoritate producta, ſine ulla ponit dubitatione. Deinde duo *Principis Anatomicorum Galeni* profert loca, quorum alterum eſſe ait in *extraordin. Comment. V. Aphor. 46.*, alterum in libro *Anat. vivor.* quaſi ipſe aſſiduis ſuis lectionibus inveniſſet, revera a Galeno ſcriptum eſſe hunc librum, quem inter *ſpurios* Viri Eruditiſſimi rejecere, aut alium eſſe Galeni in Aphoriſmos Commentarium, quem *ordinarium* vocaremus. Hæc autem loca; ut quæ mox commemorabimus, omnia, ad Uterum non ad eas quibus de agitur, veſicas pertinent, neque ex iis tamen conſtat, *cervicis*, & *colli* vocabulis diverſas uteri partes Galenum, aut alterum illum, quicumque is fuit, ſcriptorem indicaviſſe, ſed *os uteri* quam nos cervicem, *collum uteri* quam nos vaginam, iis quidem in locis appellaviſſe, aut appellandas cenſuiſſe. Poſt hos Falloppius dicitur ſcribere, quam nunc uteri *cervicem* vocamus, *cervicem jam fuiſſe a Veteribus vocatam, ut a Galeno, Sorano & cæt.* Si Falloppium, quem id ſcribere dicit, at ubi ſcribat, non dicit, in *Obſervationibus Anatomicis* forte legit, quam parum accurate legerit, hæc vera ejus verba indicant: *ab antiquis anatomicis Galeno ſcilicet, atque præcipue a Sorano in tract. de utero vocatur* (vagina) *αἰδοῖον γυναικεῖον, nec non etiam κόλπος γυναικεῖος, nunquam autem cervix*. Producitur deinde Laurentius: qui tantum abeſt, ut *colli*, & *cervicis* nominibus varias uteri partes diſtinguat, vaginam *collum uteri aut cervicem dici*, & ſcribit, & ipſe dicit. Quamobrem is ipſe qui pro ſe produxerat, cl. Provocator celeberrimum Doctorem reprehendit, & qui tam ſæpe exprobrare nobis haud dubitat quod Auctorum *lapſus* non ſine cauſa adnotaverimus, Laurentium ipſe *in gravem quandam confuſionem cecidiſſe*, immerito affirmat, nimirum quod *cervicis nomen* (id quod eſt in noſtra quæſtione) *cum collo ſeu vagina confuderit*, & „ hanc quam ſupe„ rius *tertiam* eſſe uteri partem conſtituerat, nunc „ *ſecundam* pronuntiet „ cum tamen neque *tertiam* eſſe dixerit, ſed quam tertio loco, ab ſummo ad imum deſcendendo, nominaverat, ab imo ad ſummum ſecundum *ſecantium* quem diſerte profitetur ordinem, redeundo, *ſecundam* a pudendo invenerit, atque, ut par erat, deſcripſerit. Noviſſime *Diemerbroeckium* laudat, & *Bartholinum*, quo nomine cum tres

(*a*) Adv. III. pag. 65.

tres intelligi possint Scriptores Anatomici, non est mihi tamen necesse quem intelligat, quærere, neque eorum aut Diemerbroeckii libros adire, quando ex ipsis utriusque productis verbis constat, hunc vaginam *collum uteri majus*, illum cervicem *collum breve*, seu *minus* appellavisse; neque enim quidquam adjunxissent, si *colli* vocabulo unam tantum uteri partem licere intelligi, credidissent. Atque huc tandem redeunt tot illæ, & tam diuturnæ, in quibus noster *consenuit*, Anatomicorum lectiones, ut ne unum quidem cum maxime cupiat, proferre Auctorem valeat, qui *colli*, & *cervicis* appellationibus diversas uteri partes designaverit.

40 Et tamen tres saltem erant qui id fecerunt, & ad eum sane prorsus modum qui ab ipso laudatur, unus qui ante hos sexaginta annos vivebat, & cujus liber in omnium adhuc est manibus, reliqui autem duo Veteres illi quidem, & Græci, sed quorum quod superest non semel editum, & latine redditum, ab iis ignorari non potest qui anatomica Oribasii volumina, aut Vesalii de humani corporis fabrica editionem Venetam, aut, ne longus sim, saltem Riolani Anthropographiam, saltem Bauhini Theatrum Anatomicum mediocri studio versaverint. Quinam sunt igitur? Libenter dicam, ut qui sæpe adeo meam accusare fidem non dubitavit, quasi ejus verba, contradicendi causa, mutilare, si Diis placet, solitus essem, tandem aliquando intelligat, eo me veri studio agi, ut quæ maxime pro ipso faciunt, cum dissimulare possem, ultro proposuerim. Nimirum ille est Jo. Hornius, hi vero Moschio, & Soranus. At quamvis hi duo sic feciſſe neque obscure videantur, & certissime dicantur; tamen multis de causis quas nunc singillatim recensere necesse non est, nunquam propterea existimavi, decere atque oportere eos sequi potius, quam cæteros aut ætate, aut instituto, aut auctoritate longe ipsis anteferendos.

Nam ut de ipso Hippocrate nihil dicam, quem *uterorum cervicis* nomine interdum saltem ipsam vaginam appellavisse, non videtur dubitandum; Ruffus Ephesius Vir Doctissimus, cujus institutum fuit libris tribus corporis humani partium appellationes proponere, quam nunc uteri cervicem dicimus, promiscue *Cervicem*, *atque Collum* vocari, docuit (*a*). Hunc alii apud Veteres Viri Eruditissimi secuti sunt. A Galeno autem, quem unum cum dico, quidquid fere apud Veteres fuit hac in re auctoritatis mihi sane complecti videor, vaginam *communiter αὐχένα τῆς μητρᾶς* (hoc est cervicem uteri) *nonnunquam τράχηλον*, *collum vocari*, pluribus ejus productis locis ostendere occupavit Casp. Bauhinus (*b*). Quæ cum ita sint etsi hic de quo dixi Moschio, & hic Soranus ita *cervicis*, & *colli* vocibus sint usi, ut apud Anatomicos varias indicare partes crediderint; haud licere tamen nobis eorum judicium sequi, non dubito, nisi velimus ostendere, alterutrum nos ignorare, vel si ante Ruffum, & Galenum scripserunt, ab his tanto ipsis majoribus Viris eorum sententiam fuisse improbatam, vel si post ipsos, non posse igitur vetustioribus illis omnibus, verisque Anatomicæ Facultatis Principibus sic anteponi, ut quorum nominum promiscuum illi usum esse, voluerunt, nos horum auctoritate permoti, longe alium facere contendamus, præsertim cum Hornius qui id, ut opinor, tentavit, si forte istorum morem atque institutum longo intervallo referre posset, neminem, quod nunc succurrat, de tot Præstantissimis Anatomicis invenerit, qui sibi licere non ignobilis scriptoris, & aliquot ipsorum Magistri exemplum sequi arbitraretur: quinimo Hornius ipse (*c*) qui in *Microcosmo* suo uterum, ut indicatum est, in *fundum*, *cervicem*, *collum* & *sinum pudoris* diviserat, in *Microtechne* (*d*) postea illuc rediit, ut quod *collum* dixerat, *vaginam* appellitaret.

41 Itaque ego, qui ejus divisionis, ut Hornium mittam; Moschionem, & Soranum Auctores haberem, non tamen censeo quod ipsi fecerunt, idem facere nos posse. Cl. autem Provocator, qui nulla, nisi ea quæ supra vidimus, Anatomicorum loca produxit, nequaquam dubitat, quasi rem confeciſſet, pronunciare: *jam luce clarius esse*, 1021
uterum cum memoratis Anatomiæ Antistibus (ita enim scribit) *dividendum esse in fundum*, *cervicem*, *& collum*: & cum ita scribat, de vi tamen vocum judicium ferre non veretur, & Chymicorum *matracia*, ac *retortas*, quasi instrumenta Latinis notissima, eorumque partium appellationes in medium adducere. Atque utinam de his tantum modo verba feciſſet; neque, de animalibus loquendo, scripsisset. *collum anterius nemo unquam cervicem denominat*. Nam primum Latinorum omnium Medicorum Magister, Cornelius Celsus cum aliis in locis, tum maxime lib. 7. cap. 13. collum anterius *cervicis* vocabulo aperte significat, hoc illi capiti initium faciens: *At in cervice*, *inter cutem & asperam arteriam*, *tumor increscit*.

Deinde si quod Provocator contendit, anterior colli pars *proprie collum nuncupatur*; cur ipse scribit *collum anterius*? Nimirum sentit, *colli* vocabulo, nisi aliud addas, cervicem quoque comprehendi; in uteri igitur appellationibus quomodo *colli* audito vocabulo, cervicem excludi intelligemus? At cervix, inquit, *proprie* dicta, *capiti immediate connexa est*. Quid? reliquum collum num capiti *immediate* connexum non est?

Quomodo ergo in utero *collum* id esse intelligemus, quod inter, & fundum media sit cervix interposita? At animalis, inquit, colli cervix *superior regio* est, reliquum collum *inferior*, 1022
longiorque productio: sicque in utero pars *superius posita* cervix, pars *inferius sita*, *& longius producta*, hoc est vagina, collum dicenda est. Quid vero si in animalis collo cervix illa ita collo reliquo superior est, ut cum *ad posteriora locum teneat*, huic collo superimposita non sit, sed postposita. Quomodo igitur in utero *collum* esse intelligemus non quod antepositum sit cervici, sed quod suppositum? Quid tandem, si in animalis collo ita magis producitur ad inferiora collum anterius, ut tamen hoc totum longitudine cervicem non æquet, imo, secundum Elsholtii (*e*) mensuram, ultra dimidium ipsa cervice brevius sit; quomodo in utero *collum* esse, intelligemus, quod cervice ultra dimidium longius sit?

42 Sed quis hæc non videt, & cum hæc videat, non intelligit, quot, & quibus de causis propositæ a cl. Provocatore uteri partium appellationes ad obscuritatem, & *confusionem* inducendam aptissimæ sint? Ipse tamen clamat, his esse utendum, *nisi velimus in novas confusiones elabi*, *easque Tironibus nostris oggerere*: increpat *incautum hactenus Anatomicorum morem confundendi in* vesicis *cervicem cum collo*: prædicat, *se anatomicas res clarius*, *& facilius edocere*. Sed quando ejus *claritas*, atque facilitas quanta sit, vidimus; æquum est, ut quænam cæterorum sint *confusiones*, & quinam *incautus hactenus mos*, videamus. Nonne ipse fatetur, *apud plerosque recentiores cervicis nomen* ei parti uteri quæ inter fundum, & vaginam est, esse *unice*, *& constanter servatum*: subjectum autem cervici tubum *vaginam dici plerumque consuescere*? Est ergo hoc tempore communis, hoc est, plerorumque Anatomicorum mos Uterum in *fundum*, *cervicem*, & *vaginam* dividere. Plerorumque pariter est mos Vesicam urinariam cum toto suo excretorio ductu spectatam in *fundum*, *cervicem*, & *urethram* partiri; omnium vero, quantum quidem in præsentia memini, Vesiculam fellis similiter acceptam in *fundum*, *cervicem*, *& cysticum ductum* tribuere, semper autem in Vesicarum divisionibus *cervicis* & *colli* nomine promiscue uti. Atque adeo Hornius ipse, qui uterum in *fundum*, *cervicem*, *collum & cæt.* diviserat hoc postea ut supra dictum est, *vaginam* maluit vocitare, neque unquam in urinariæ, aut felleæ vesicæ

(*a*) l. 1. c. 31. (*b*) Theatr. Anat. l. 1. c. 39. (*c*) §. 69. (*d*) §. 26. 28. (*e*) Anthropometr. c. 20.

ficæ divisionibus a plerorumque more, modo proposito, recessit, & quam in *Microcosmo* (*f*) Vesicæ urinariæ *cervicem* dixerat, in *Michrotechne* ejusdem *collum* appellitavit (*g*). Quid tandem Provocator invenit in communi hoc more dignum ut vocetur *incautus*? Quas *confusiones* ex hoc existere, ut sit omnino deferendus? Num quia Veteres quod nos vaginam, & quod nos initium urethræ, vocarunt *collum*; nos aliter vocantes, *incauti confusiones* inducimus? Hoc si est; ipsi quoque commune est; nam utrumque Veteres *cervicem* etiam appellavere, quod contra, ipse faciendum pernegat. *Confusiones* autem hoc ipso quot, & quantas *incautus* inferat, paulo ante ostensum est; sed illam præterea *confusionem* quæ ex ipsa præsentis consuetudinis mutatione oriretur, certe invehit is, qui pro mutatione pugnat, avertunt ii qui mutationi adversantur, hac præsertim ratione permoti quod si in eo nominum utilitas est, ut loquentes intelligamur, sane illa quæ magis nostra ætate communia sunt, tanquam utiliora servanda sunt. Si qua autem maxime sunt communia, ea sunt profecto quæ paulo ante in cystis felleæ divisione commemoravimus, ut non modo hac, sed ne superioribus quidem ætatibus plures existimem fuisse qui, iisdem auditis nominibus, easdem partes non intelligerent. Attamen cl. Provocator perinde quasi tot, ac tam variis, & tam controversis fuissent vocabulis hæ designatæ, quot, & qualibus uteri partes vocatæ sunt, non dubitat quas in utero appellationes eo quo vidimus jure, constituit, easdem ad hanc aliasque vesicas traducere; propterea quia *eandem*, inquit, *omnimode uteri partium habitudinem servant, nempe ex fundo sensim gracilescentes in cervicem, ex cervice in longum collum, sive excretorium ductum elongatæ*. Quod ipsum quam a vero alienum sit, cum ipsa Anatome ostendit, tum nostra illa, quam Provocator a suis partibus stare credit, Virginei uteri Figura common. strat. Namque uterus ita creatus est, ut fundi ejus cavum jam prope cervicem angustius sit, quam ipsius cervicis; cervicis autem cavum postquam in osculo se se iterum contraxit, in latissimum canalem desinat: quarum *habitudinum* in vesicis neutra est.

43 Hæc autem omnia quæ sunt hactenus a me discussa, si in unum colligamus; patebit, quod ad litem attinet de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, nihil a Provocatore actum esse, tum quia a Vesicis ad Uterum transilivit, qui neque vesica est, neque eandem quam vesicæ, partium habitudinem servat, tum quia ne in ipso quidem Utero licet commendatas ab ipso appellationes accipere; nisi multas, magnasque velimus in anatomen confusionis causas invehere, nulla cogente necessitate, nullo suadente, quod quidem ipse protulerit, non modo Anatomiæ Principum, sed ne unius quidem Anatomici exemplo. Quæ cum ita sint; ut non video, quomodo hæc ejus Animadversio *e vestigio deleat* quod ego in ea controversia senseram, quæ est de appellationibus partium Vesicarum adhibendis, sic minime intelligo, quomodo id *deleat*, aut *delere* ullo modo possit quod in illa altera controversia scripseram, quæ est de appellationibus partium dumtaxat Cystis felleæ a Recentioribus nostris reapse *communiter* adhibitis. Nam quod ipse tanquam notissimum affirmaverat: hanc cystim *dividi communiter in collum, cervicem, & fundum*, negavi ego, propterea quia contra, notissimum est, *ejus cervicem, & collum idem esse, communiter docere* Recentiores. Quid responderi ad hoc posset, nisi *erravi: hallucinatus sum*. Vide quid respondeat, & ex uno hoc loco quid de homine sit existimandum, cognosces: „ Cum ego, inquit,
1023 „ dico de fellei folliculi corpore, *dividitur communiter in collum, cervicem, & fundum*, illud „ *communiter* de his intelligo, qui Anatomiæ „ Principum sensa percipiunt, ut supra, & di„ gnoscunt; non vero de *ignorantiâ obcæcatis*, „ cystim ideo in collum, cervicem, & fundum „ revera non dividentibus; qui tamen, ni *cæci„ tatem* cum pervicacia consocient, per superius „ exposita, magisque in vindiciis eorum, quæ „ ad urinariam vesicam invenimus, atque alias „ evulgavimus, suo loco exponenda illuminari „ facile poterunt. „ Pene exclamavi, cùm hæc legerem: (*h*)

Nihil est audacius illis
Deprensis, iram atque animos a crimine sumunt.

Jam *supra* vidimus, quænam Anatomiæ Principum, & nominatim Galeni quem merito *Principem Anatomicorum* universe dixit, *sensa* fuerint, utque ipsi omnino contraria. Faciamus tamen, non modo me, sed ipsum Bauhinum Galeni *sensa* non *percepisse*, neque *dignovisse*; & eos qui ipsa *perceperint*, & *dignoverint*, attendamus. Quosnam ut me convinceret, tandem produxit? Quosnam, non dico, ex vetustioribus tantum, sed ex paulo etiam minus recentibus, imo ex recentissimis Anatomicis nominavit, qui ita ut ipse, intellexerint, & aliud *cervicem* in cysti fellea, aliud *collum* esse, scripserint? Profecto, cum maxime cuperet, ne unum quidem. Reliquum est igitur, ut illud *communiter* de se uno intelligat, qui *Anatomiæ Principum sensa perceperit, ut supra, & dignoverit*, cæteros autem quicunque post eos fuerunt, aut sunt, Anatomicos, omnes dicat (quod alias de Medicis Recentioribus tantum dixerat) *turpissima potius ignorantia obcæcari maluisse*, & *malle*, quam a Veterum Codicibus, aut ab ipso, unico, si Superis placet, eorum Interprete *illuminari*, ac verum discere. Et erit quisquam (nisi forte vera *ignorantia obcæcatus*) qui oportere credat, me quidquam huic homini respondere, aut has, aut illas quarum tam nervosum hic præbuit specimen, aut alias ejus seu *vindicias*, seu provocationes attendere! Velut hanc, quæ sequitur, proximam.

44 „ Quod, inquit, spectat ad concursum ca„ nalis cystici cum felleo ductu, Quis dixit *ca„ nalem cysticum a cervicis apice ad ductus fellei „ insertionem verticaliter produci*? en textum meum „ utriusque editionis. „ Ita meam fidem, qui idipsum, ut ab eo dictum, notaveram, tam secura interrogatione in dubium trahit, eoque me non leviter provocat. Nonne omnes, nisi jam omnes ipsum nossent, fieri non posse, faterentur, ut verba illa eadem de quibus ad hunc modum interrogat, ipse scripsisset. Attamen scripsit; non in textu quidem quem produxit, sed in eo quem debebat producere. Textum enim producit, ad quem, nisi id revera facerem quod sæpius objicit, ut videlicet ordinem inverterem, respicere certe non potui, ut qui, discussam modo illam cystis *communem* divisionem præcedit. Textum autem omittit ad quem ut post eam divisionem positum, procul dubio respexi, hunc scilicet: *Producto hinc vertica-* 102
liter a cervicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductus fellei insertionem ascenso, hoc est, ut declarare ipse debui, *ascendente*: quod certe verbum, *ascenso*, pro *ascendente* usurpatum, a me fideliter in *Adversariis* (*i*) adductum & miserationis causa declaratum, cum omnes debet, tum Provocatorem ipsum cl. debuit admonere, me verba ipsius produxisse, non de meo effinxisse. Quid? si reipsa admonuit, nec permovit tamen, ut istam dissimulationem prorsus tolleret, ut istam, facile adeo confutandam, interrogationem deleret. Certe enim vidit hunc locum, qui mox verba profert, uno tantum interjecto versiculo ab isto *ascenso* distantia, in quibus inconstanter, ut solet, nescio quid videri potest ab eo quod modo affirmaverat, ipse dissidere. Sed non propterea, quod affirmaverat, obliteravit; imo postea confir-

(*f*) §. 44. (*g*) §. 21. (*h*) Juven. Sat. 6. (*i*) Adv. III. pag. 53.

confirmavit, certe ſæpius contra atque ibi diſſidere videbatur, ſenſit, ſcribendo, canalem cyſticum
107 eſſe *ductum verticaliter aſcendentem: altitudinem colli veſicæ* eſſe *perpendicularem:* bilem ex folliculo
108 *verticaliter aſcendere:* & canales thoracicum, ac
110 cyſticum, *ductus* eſſe *verticales*. Etſi enim aliud eſt ductum cyſticum ad perpendiculum aſcendere, aliud, ad perpendiculum in hepaticum meatum influere; tamen ubi videri vult a prima illa ſententia diſſenſiſſe, nihil aliud ſcripſit, niſi *ductum cyſticum longitudini perpendiculari* eſſe *proximum*; ut aut ibi non diſſenſerit, aut ſi ibi, ut vult, diſſenſit, tot aliis in locis eandem illam ſententiam confirmarit.

45 Sed hæc levia ſunt; ad graviora veniamus.
1024 *Demus*, inquit, *quod abſolute verticalem ſeu ad normalem lineam, eſſe dixerim concurſum cyſtici tubi in hepaticum ductum: An verticaliter non producitur ductus cyſticus D. in hepaticum ductum E. Fig. II. noſtræ hujus Tabulæ VII.*? Nos quoque *demus*, id quod continuo ſubjicit, hanc ipſum Figuram *diligentiſſime effingi ex Archetypo curaviſſe*, quanquam res oſtendit e ſua naturali ſede
967 depoſitas, eaſque res, ut una ipſarum paulo mota loco id omne quod in controverſia eſt, continuo mutet. Id, inquam, demus. Num illud cadaver regula Polycleti erat, ut ex illo (quemadmodum *Canones* Medicis ſcribere non dubitavit) Canonem Anatomicis faciat? Neque enim de uno, ſed de pleriſque cadaveribus controverſia noſtra erat; neque tametſi (quod alibi dixe-
974 rat) *hunc iconiſmum cum Archetypis plurimis concordare curaviſſet;* ipſi tamen uni, in cauſa præſertim propria, plus quam cæteris credere æquum eſſet. Quid? ſi cæteræ omnes ejus Figuræ illi Canoni apertiſſime repugnant. Oſties enim cum horum ductuum concurſum proponat; ſemel *verticalem, ſeu ad normalem lineam*, ut ipſe loquitur, ſive potius ad æquales angulos, ut multo cautiores loquuntur; ſepties ad angulos inæquales repræſentat; ut ſi velit, illam unam Figuram id quod plerumque eſt, exhibere, fateatur oporteat, reliquas omnes id quod raro eſt, demonſtrare; ex quo ſequeretur, pleraſque ejus Figuras minus eſſe attendendas propterea quia cum perpauciſſimis archetypis contuliſſet: quanquam quis credat, in una Figura conficienda in cadaver, ut pleræque ſunt, conſtitutum incidiſſe; in reliquis, ſemper in cadavera, raro quodam modo diſpoſita, incurriſſe? Quid? quod, cum maxime cuperet, ne unum quidem invenire Anatomicum valuit, qui cum ſuo illo Canone conveniret. Sentio, me rem incredibilem dicere, cum ipſe diſerte provocet ad plures plurium Iconiſmos, tanquam maxime cum ſuo conſentientes. Sed quo res minus credibilis eſt, eo magis omnibus facile eſt, vera ſit, an falſa cognoſcere, inde vero qua fide uterque noſtrum ſit, conſtituere. Provocat primum ad duas Figuras Bidloi, quarum una eſt 4. *Tabulæ* LXII. *Theatri Anat.*; altera *in ſequenti Tabula*, eſt 3.; ambæ autem ſunt in Bidloi ipſius Tab. XXXVIII. illa 5.; hæc pariter 3. In illa Provocator teſtatur, *nullum certe manifeſtum obſervari diſcrimen inter angulum, qui ab his concurrentibus ductibus O, & P, illumque, qui ab O, & Q. ſeu meatu cyſtico, ductuque communi procreatur.* Ego contra teſtor, *certe manifeſtum obſervari diſcrimen* inter duos illos angulos, ut primus ſit acutus, alter obtuſus, quemadmodum Bellinus docet. Idemque vel magis affirmo in altera Figura, in qua Provocator negat, eos angulos *acutam ad partes jecoris, obtuſam ad partes inteſtinorum notabilem habitudinem exhibere*. Num poſſumus magis contraria teſtari, quam teſtamur? Num poſſunt ii quibus vel Theatri, vel Bidloi copia ſit, quidquam facilius internoſcere, quam uter noſtrum verum, falſumve teſtetur? Inſpiciant igitur, & judicent, uter noſtrum *omnium admirationi magis* obnoxius ſit, an ille qui quaſi nemo has eſſet Figuras inſpecturus, non tantum ad eaſdem provocat, ſed ſecum ipſe *apprime concordes eſſe*, jactitans, in me quædam, in eum merito recaſura,

etiam hic jacere non dubitat, an ego, ſi modo quidquam ad tam facile confutandum Provocatorem reſpondeam.

46 Poſt duos Iconiſmos Bidloi, ad totidem Gliſ- 1025
ſonii provocat, *principis hepaticarum rerum ſcriptoris*. Hic vero artificium eſt nimis facile retegendum. Hos enim *principales ejus operis iconiſmos* eſſe, affirmat, ſi forte incautus aliquis propterea crederet, ad eam qua de agimus, rem demonſtrandam fuiſſe potiſſimum elaboratos, qui vere ad ipſam vix, ac ne vix quidem pertineant. Nam ſi magnitudinem, ſi laborem, ſi rem propter quam præcipue parati ſunt, attendamus; certe *principales ejus operis* ſunt. Quid autem ad controverſiam noſtram hæc omnia? cum illi Iconiſmi, ut res per ſe loquitur, & Auctor confirmat, oſtendendo *excarnato hepati adſcripti* ſint, eaque præparatio hepar *percoctum*, & *bacillis deruncinatum*, & *ſubinde aquæ immerſum* requirat: quæ dum fiunt, certe veſicula a ſua naturali ſede diſſolvitur, ductuſque de quibus loquimur, ſæpe, & vehementer contrahantur, diſtrahantur, vexenturque neceſſe eſt. Tamen, præſertim ſi in libro ab ipſo Gliſſonio edito illæ Figuræ inſpiciantur, non prorſus utrinque æquales illi anguli invenientur, de quibus alioquin ibi oſtendendis non valde Gliſſonius laborabat, ut qui ſuperioribus Figuris omnibus, in quibus eos canales pingit, ſatis demonſtraverat, iiſque præſertim quæ vere huc pertinebant, & *principales*, quod ad hanc rem attinet, *ejus operis* Figuræ ſunt. Earum prima Capite exhibetur 16. ubi Experientiſſimus Auctor hæc ſine ulla exceptione docet, & diſerte ſcribit: *meatus vero cyſticus B C. oblique inter utrumque incidens, angulum cum poro bilario acutum, cum ductu autem communi obtuſum conſtituit: quemadmodum in ſchemate videre eſt*. Figura altera in proximo capite 17. prima occurrit, ubi de iiſdem canalibus ſcribit; *quippe vaſa illa HAUD ALITER conſtructa ſunt, quam in oppoſita figura videre eſt*; in ipſa autem illos angulos, & quidem ſingulos in ſuo genere eximios, oſtendi, *omnes*, ut verbis ejuſdem Gliſſonii utar, *fateantur neceſſe eſt, niſi oculis ſuis fidem abrogare velint*. Atque has oportebat Gliſſonii *icones conſulere*, ſi, quid in re hac ſolitus eſſet Gliſſonius obſervare, oſtendi volebat, non eas *principales* dicere quæ hujus rei cauſa inſtitui non potuere; neque alio ſimili artificio conari eas quæ vere *principales* ſunt, eludere. Cum enim has, quas nos memoravimus, per ſe incurſuras in Lectorum oculos, dubium non eſſet; nonnullis interjectis de quibus mox dicemus, hæc obtenduntur: *Non interea diffiteor, interdum & impenſe obliquam ejuſcemodi cyſtici ductus productionem, cum illis diſparibus angulis, in aliquibus humanis folliculis animadverti; ut ideo & & ipſe Gliſſonius, & ipſe Bidlous, aliique non pauci figuras varias cyſticas cum ductu nunc directe, nunc oblique producto proponant*. Quamvis & Bidlous, & Gliſſonius, & alii, qui tamen non memorantur, Figuram aliquam ſine illiuſmodi angulis edidiſſent, qualem neque Bidlous, neque, ſi diligentius quæramus, Gliſſonius ullam edidere; tamen ſi in hac re præcipuas, ſi pleraſque cum illiuſmodi angulis propoſuiſſent; color iſte quo Provocator utitur, locum profecto habere non poſſet. Quid enim? Gliſſonius in hepatis anatome diu, multumque verſatus (nam de Bidloo ſupra vidimus) peculiares in hanc rem proponit Figuras, & diſerte docet, eos ductus *haud aliter* ſe habere: idem cum ſexies omnino eoſdem delineet, quater illis cum angulis, ſingulis in ſuo genere eximiis, bis dumtaxat, idque iis de cauſis quæ fugere neminem poſſint, cum illis angulis, minime, ut noſter contendit, *diſtinctis* exhibet: & erit aliquis tamen qui quod idem Gliſſonius vix interdum, & aliud agens, videri poteſt ſubindicare, id plerumque: quod autem plerumque, & *ex profeſſo*, ut loquuntur, manifeſtiſſime commonſtrat, & docet, id vero *interdum*, & *in aliquibus* dumtaxat *animadverti*, nobis obtrudat?

47 Duos quos cl. Provocator, tanquam a ſuis par-

tibus ſtantes, nominatim laudaverat Anatomicos, palam adverſari ipſi, vidimus; quid de cæteris quos haud nominat, ſed omnes a ſe eſſe jactitat, exiſtimabimus? num hos ſaltem ſine illis angulis cyſtici ductus inſertionem pinxiſſe, credemus? *Miſſos*, inquit, *facimus alios omnes primi ſubſellii Anatomicos, ejuſcemodi cyſtici canalis directum in felleos poros concurſum in homine aperientes*. Ego vero Veſalium, Euſtachium, Vidium, Caſſerium, Veslingium, alioſque ejuſdem notæ Anatomicos dico, atque affirmo, ad eum *concurſum* a parte jecinoris tam acutum angulum pinxiſſe, ut nihil evidentius, nihil Provocatoris Canoni, illique concurſui *verticali* eſſe magis adverſum poſſit, a parte autem inteſtini tam obtuſum, ut in plerorumque ipſorum Figuris, quod & in Gliſſonii nonnullis animadverti, ne angulus quidem eſſe videatur, id quod ubi ad omnium maxime obtuſum angulum ventum eſt, fieri oportere, nemo ignorat. Quæ ut eſt omnibus videre facillimum, ſic quoque eſt inter me, & Provocatorem judicare: qui hæc, opinor, perſpiciens omnia, eò denique redit quo ſupra ipſum vidimus evaſiſſe, cum illud ſuum *communiter*, apertiſſime falſum, nihilominus tueri vellet: *ut ſuper hac re non meditantes ſcriptores, ſed cultro utentes in veritatis teſtimonium advocet*. Perinde enim eſt ac ſi diceret: quid mihi Bellinum objeciſti? quid mihi alios objicis? *meditabantur* tui iſti ſcriptores, non ut ego, *cultro utebantur*. Sic vicerit; neque enim mihi opus eſt cum ejuſmodi homine, qui ſe unicum Anatomicum putat, diſputare. Afferrem enim obſervationes meas cum egregio Profectore Bellino conſentientes. Tu quoque, reſponderet, *meditaris*, non *cultro uteris*. Ad ſummam; poſſetne mecum humanius agere quam cum Incomparabili Anatomico Friderico Ruyſchio ea ætate, ea aſſidua in pene innumeris cadaveribus, diligentique exercita-
1026 tione Viro? *Quod ipſe affert*, ego inquit, *prorſus denego*: *Namque in tercentis fortaſſe, quos vidi, & examinavi, felliculis felleis nunquam felicem adeo me reddidi, ut* id *deprehenderim*. At deprehendi ego, dicerem, & vere deprehendi. Tu *tercentos*, reſponderet, non ſecuiſti. Quod etſi neque nego; neque, ne diſputationis vim intelligere non videar, hic affirmo; tamen ejuſmodi hominibus melius eſt obſequi, quam adverſari, præſertim quando ea mihi diſputatio non cum illo fuit, ſed cum Cl. Mangeto, qui objecta a me Cel. Ruyſchii verba ipſe propoſuerat. Affirmet igitur cl. Provocator, ſe *plane oſtendiſſe, non erraſſe qui etiam dixerit, canalem cyſticum a folliculi cervicis apice ad ductus fellei inſertionem verticaliter produci, & aſcendere*. Ego etſi ſcio, controverſiæ genus ſuiſſe, non utrum etiam hoc aliquando ſit, ſed an plerumque, hoc autem *plerumque* ut continuo ſubjicit, ſcio non eſſe; non repugnabo. Scribat,
99 eundem canalem *ſolum non rectilineum, ſed aliqualiter ad ſimilitudinem colli cigni, inflexum* eſſe, & *incurvatum*, quod contra ſuam primam ſententiam eſt: deinde, ut ſibi videtur commodum, ajat, *ſæpe* fuiſſe a ſe ſcriptum, *a Typographis* autem *deformatum in ſed*, quod ob *ſæpe*, & *ſed* diſſimilitudinem non ita videtur veriſimile; non adverſabor. Addat noviſſime: ea deformatione *ſignificationem immutari, idque perpetuo videri conſtitui, quod ſolum aliquando contingit*: quod cum *ſæpe* illo quod a ſe contendit eſſe ſcriptum, valde profecto non convenit; ſilebo: neque enim expedit cum iis diſputare, qui ut quidlibet tueri volunt, ita quidlibet non dubitant reſpondere.

48 Quod quidem in XVI. Animadverſione etiam fieri, manifeſtum eſt. Pollicitus eximium quendam, & ſingularem uſum bilis, continuo de ſaliva, quaſi hujus promiſiſſet uſum, tam prolixe diſſeruerat, ut nihil magis. Negavi id quod adhuc nego, tam longum de ſaliva ſermonem in eo loco,
1028 conveniſſe. Reſpondet Diſputator *eximius*, ibi ſe de ſaliva *mediocrem inſtituiſſe mentionem*. Mediocrem vero mentionem, quæ plures impleat paginas, quam promiſſus bilis uſus; mediocrem, inquam, de qua ipſe per ſe tunc ſcripſerit: *ſed indignantem nimis ſalivam movet EXUBERANS hic rerum ſalivalium ſermo*! Non eſt ſatis. Quaſi non ipſum, ſed me læderent ejus errata, eoque magis, quo majora, non modo hic, quod pleriſque in locis, fecit, ut reprehenſa a me retineret; ſed quem ipſe *exuberantem* cognoverat, *longum hunc in illo capite de ſaliva ---- ſermonem longius adhuc* in nova Editione *protraxiſſe* ſe, jactat. Quid? quod me accuſare non dubitat, quod *longas vel diſparati argumenti in meis operibus digreſſiones intertexuerim*. *Vide*, inquit, *totam Animadv. 28. Adverſar. Anat. III.* In qua videlicet de Cyſtis felleæ calculis verba faciens, digreſſus quidem ab ipſo ſum, quocum contendere nunquam volui, ſed non a cl. Mangeto, quocum unice diſputavi.

Hujus ego, non ipſius, *ordinem ſcribendi me conſervaturum*; in Præfatione pollicitus eram. Non igitur a primo divérti propoſito, qui quo in loco Præſt. Mangetus laudavit Bidloum *obſervantem, ejuſmodi calculos aquis innatare*, eodem in loco de cyſticis calculis loquutus ſum, meiſque obſervationibus illud quoque confirmavi, hos *aquæ immerſos, non ut ii qui de urinaria veſica extrahuntur, in imo ſubſidere, ſed innatare*. Qua de re, aliiſque ad eoſdem calculos pertinentibus ſic iterum alibi (*a*) verba faciam, ut quæ ex eo tempore de ipſis præterea obſervata habeo, proponam. Hic illud dumtaxat adſcribam, cum alibi, tum ibi potiſſimum a Provocatore cl. auras eſſe diverberatas, ubi *nimis fidenter* pronunciavit *non* 475
vera, bonæque obſervationis expertia verba illa noſtra, propterea quia *plurimos* calculos vidit *aquæ immiſſos eidem primum ſupernatare; hinc poſt aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbibiſſent, ſponte ---- ſubmergi?* neque enim præter ipſum qui ſibi, ut ſolet, adverſarios effingit, de quibus ſuos illos triumphos utcunque agere videri poſſit, aliquis facile invenietur, qui mea illa verba ad maceratos quoque, & imbutos aqua calculos extendenda eſſe, comminiſcatur. Verum; ne a propoſita Animadverſione nimium digredi videamur; quomodo in hac tota, quæ de bilis uſu magnifice ſcripſerat, tueatur, ex ordine ſpectemus.

49 Initium duxit ab Hippocrate (*b*) bonam valetudinem repetente a ſanguine, & pituita, & bile duplici, flava nempe, & nigra tunc videlicet,
cum hæc moderata inter ſe, tum facultate, tum 1026
copiâ temperationem habuerint; idque præſertim ſi permixta fuerint. Neque vero dubitat, *Hippocraticam bilem ipſum eſſe* (cujus de uſu agitur) *jam in hepate elaboratum, atque ſecretum humorem*, quando Hippocrates loquitur de bile cum
ſanguine *permixta*, ipſe autem negat, bilem in he- 1031
pate ſecretam ſecundum naturam in ſanguinem redire. Addit, Galenum propoſuiſſe *bilis in tenui inteſtino, & VENTRICULO pituitæ viſcoſæ crudio-* 1027
ris, aliorumque mucorum abſterſivam facultatem. Nec veretur libri 5. de uſu part. caput 4. indicare in quo (tantum abeſt ut in ventriculo id Galenus ſtatuerit) diſerte docuit, *cur in ventriculum* Natura meatus bilioſi *portionem aliquam non inſixerit*, quia videlicet conſtat, *bilem omne ventriculi officium, ſi ad eum confluxerit*, eſſe *everſuram*. Sed quorſum hæ atque aliæ Hippocratis, Galeni, Avicennæ de pluribus, iiſque non contemnendis utilitatibus bilis congeruntur ſententiæ ab eo, qui in *Hiſtoria Hepatica* univerſe jam ſcripſerat: *Bili igitur jure gratulamur ab injuria illa noſtris temporibus vindicatæ, qua ab ANTIQUIS Medicinæ Proceribus inter ſecundæ coctionis quiſquilias conſcripta, ſtatim, ab ejus in inteſtinum depluvio exulabat per alvum a corpore turpis, omnique uſu, præter deſidendi proritationem, exauctorata*. Quæ quidem verba quam parum conveniant cum iſtis quas nunc producit, Antiquorum ſententiis, vel ipſe tacitus ſenſit, qui in Nova Editione illud

anti-

(*a*) Vid. Epiſt. I. Art. 43. & ſeq. (*b*) De Nat. hom.

85,86 *antiquis* delevit, ex qua aliisque dissimulatis mutationibus intelligi potest, quam verax nupera Præfatio sit, ubi jactat; *vix quædam* antea editæ Historiæ *ampliata esse solemniora loca*; --- reliqua *vel in ipsis ortographiæ mendis fuisse sibi religiose relicta*. Quanquam ne ea quidem mutatione satis sibi cavit, ut qui iis quæ diximus, & Fernelii, aliorumque ad hæc usque tempora Medicinæ scriptorum locis, nemini ignotis, & hic dumtaxat augendæ, ut solet, voluminis moli utilibus, larga manu per multas paginas congestis, illud denique vellet, si alicui forte posset, obtrudere,
1038 *se ex OMNIUM cum veteris, tum recentis medicæ scholæ Antistitum, & scriptorum sententia in absterſivam, ac saponariam bilis virtutem manu ductum*: se *catholicam ejuscemodi*, atque, ut
1041 infra etiam inculcat, *sæculis omnibus, omnibusque Medicinæ Patribus tam egregie probatam*, ----- *sententiam amplexum*, nec potuisse *cum tam eximiis Ductoribus a recto tramite aberrare*, nec, quod consequitur, a me sine *omnium* reprehensione non probari. Verum enimvero si ea igitur *omnes* tradidere; quinam sunt illi, aut *antiqui*, aut non antiqui *Medicinæ Proceres*, qui nihil bili *præter desidendi proritationem* relinquebant? Certe oblitus est, se antequam Fernelium, *alios-*
1029 *que paucos* supra exciperet, diserte scripsisse, *fere omnibus Medicinæ Antistitum assectis per plura sæcula ad usque nuperos dies increbuisse sententiam, bilem ab hepate in intestinum defluam, inutile excrementum esse --- vix ad instar naturalis clysteris propriâ acrimoniâ, & mordacitate irritans intestina*. Huc adde non modo Moebium (*c*) qui, *an pituita semper & in omni corporis constitutione (in prima coctione) generetur, illâque bilis incisione, & absterſione opus habeat, merito dubitandum* esse, monebat, sed & Verheyenium (*d*) docentem: *quantum ad mucum intestinalem, illum non egere ea incisione, nisi debito crassior sit*. Non igitur *omnes* reprehendi, cum ipsum non probavi. Quid? si ipsum non probando, laudavi, & defendi cæteros. Neque enim quos hic Duces secutum esse se, dictitat, eos revera secutus est, imo apertissime deseruit, ut quæ hîc producit, eorum loca cum *Hist. Hepat.* Part. I. capitis XI. (quod nunc est XVI.) §. quarto (nunc tertio) conferentibus patebit. Nam ut cætera prætermittam; certe ibi in prima Editione scripserat: *si bilis obviantem in duodeno chylum fluidiorem, subtilioremque reddat, soluta ejusdem partium cohæsione; --- per salinam partem intestinorum mucositates abstergat, crassiores ejusdem chilosi laticis substantias scindat, tamquam totidem cuneis penetrantibus armata*, hæc, aliaque ejusmodi se quidem *Physiologis ruspatoribus decantanda relinquere*. Se vero *simpliciora amplecti; usumque bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem; ut idem futurum sit ingenuo, & sapienti legere, & probare*. Sic ibi. Quid igitur hic *obtrudit*, se usum bilis proponentem, *tradidisse, bilioſi humoris particulas lixivioſas ac saponarias in intestino, instar totidem vividorum cuneolorum, viscidiores chymi partes scindere, subtiliare, atque in fluenti naturam inducere?* Vel enim hæc ad eundem modum ab aliis tradita esse, fatetur; vel negat. Si negat; cur hîc aliorum auctoritates obtendit? Si fatetur; cur ibi, aliis omnibus relictis, & non obscure improbatis, *simpliciora* se prolaturum, tam magnifice professus est? Video quam nollet illa scripsisse. In secunda enim Editione tacite, ut solet, non modo *intestinorum mucositates* in *mucilagines* mutavit, sed magnificum illud promissum in hæc extenuavit verba: *Usumque bilis*
87 *ibimus exposituri qui rerum animalium concentui magis forsan accedat*; pro verbis autem quæ hinc detraxit, alia posuit quibus opportune efficiatur, ut Lectores ad prolixiorem illum de saliva sermonem quadantenus præparentur, neque, ut in prima Editione, qui de bile se acturum spoponderat, is, loco bilis, continuo ad salivam transiliisse videatur. Non mihi sane displicet, hæc illum ex me didicisse; illud displicet quod indicatas a me hasce emendationes sic in Præfatione dissimulaverit, ut scribere non sit veritus: *loca ab Adversariis impugnata, neque immutatâ litterulâ, recognosci undequaque posse; atque obtrudendi locum non esse, se voculas Historiæ mutando, sensa etiam quoquomodo immutasse*. Contra ego omnes moneo, ne mea *Adversaria* ad novam hanc *Hep. Historiæ* editionem exigant, imo hanc ad id inutilem habeant, ne meam fidem ibi aliquando desiderent, ubi alterius est desideranda, velut hîc. Nunquam enim mihi venit in mentem, ut omnes omnium de bilis usibus sententias non probarem, imo illud venit, ne credere ipsum sinerem, se recte feciſse quod, non probatis aliorum omnium usibus, professus esset, se vero *usum bilis ire expositurum tam clarum, tam patulum, tam simplicem, ut idem futurum esset ingenuo, & sapienti legere, & probare*, præsertim cum ipse hunc tandem usum in hæc verba contraheret: *Ecce uno verbo totus* bilis *usus; prout per ductum suum super intestini parietem depluens, eumque madidans, acredine inde sua ulteriorem super eum susque deque semitam facile fodicat sibi; adglutinatam hoc ritu divellens cibariam substantiam*. Nunc vero si ex me didicit demissius sentire de hoc usu, si eundem non *totum* amplius, sed *primarium* dumtaxat; de quo mox videbimus; bilis usum vocare, si alios, ut vidimus, aliorum usus ad suum adjungere; cur hæc omnia sic dissimulat, ut me pro aliis stantem, atque ipsum dumtaxat, & recte quidem, monentem *contendere*, dictitet, *tam solemnem, acceptamque cordatis omnibus, atque probatam bilis functionem evertere*. Quis enim, præter ipsum, docuerat, hunc esse *totum* bilis usum intestina potentis, ut agglutinatum horum parietibus chymum divellat?

50 Quid? si ne primarius quidem ad quem nunc redit, is bilis usus censeri facile potest. Quid? si quæ adversus eum usum objecimus, satis dissolvere nondum valuit. Quæsivimus enim, cur idem chymus qui ventriculi, aut superioribus duodeni parietibus, etsi nulla intercedat bilis, non agglutinatur, reliquis intestinorum parietibus agglutinari deberet? Addidimus: *sane harum partium omnium parietes assidue de se destillante humore sic madere, ut naturaliter constitutus chymus, accedente præsertim peristaltico earundem motu, non facile ipsis agglutinari posse videatur*. Ad primum nihil ipse, quod satis saltem perspicuum sit, respondet. Ad alterum vero quid respondeat; video; sed quid proficiat, non video. Sermo enim est de chymo *naturaliter constituto*. Ipse vero hunc mihi cum *sebo*, & *adipe*, cum *sulphureis tenacibus hærentibus substantiis*, & cum *resiniformibus corporibus* comparat, atque *in hypochondriacis, in oppilatis, in cachecticis, in diutine ictericis, in chlorosi detentis, aliisque* ejusmodi *ægris*, in quibus certe chymum *naturaliter constitutum* non esse, *omnes bonæ praxeos veritates* evincunt, *impactos* iis *partibus chymosos mucores* mihi narrat, quamvis, inquit, iis in ægris *adhuc intestinorum parietes assidue de se destillante humore, fortasse & uberiori, madeant, tum peristalticus vigeat motus*: quibus duabus de rebus cum dubitare sæpe liceat *sanctiorem praxim* consulentibus, tum de illo præsertim licet, num in memoratis ægrotantibus is aqueus, & leviter subsalsus intestinorum humor secundum naturam se habeat, an potius *mucosus apprime sit, & viscidus*, qualem nimirum quia Provocator cl. aut ob morbum vidit, aut ob mortem, ideo fortasse talem quoque *naturaliter* esse, videtur non dubitare. Nam quod denique *peristalticum intestinorum motum* ait, *non in impactis, & canalis superficiei hærentibus --- vim suam exerere*, tunc examinare oporteret, cum naturalem chymum sic impingi, & hærere, demonstrasset.

51 Videamus nunc quomodo cætera quæ addidimus,

(*c*) Disput. de Bil. nat. (*d*) Anatom. l. 2. tr. 1. c. 18.

mus, diſſolvat. Negavimus (*a*) quæ ad ſuum peculiarem uſum bilis comprobandum protulit, *ejuſmodi eſſe, ut ab aliis ad alios longe uſus potius comprobandos adhiberi non poſſint*. Subjecimus: *imo quædam ejuſmodi eſſe, ut jure meritoque poſſint redargui*. Ipſe vero illud primum ita diſſimulat, ut ſi nos omnia præter illa, quæ nominatim redarguimus, probaſſemus. Hæc autem nunc quaſi contemptim *ad complementum* dumtaxat *quoddam commemorare* ſibi *placuiſſe*, dictitat, perinde acſi, diſerte non eo proferre ſe, ſcripſiſſet, ut inde propoſitum *multo evidentius pateret*. Veruntamen quæ nos redargui poſſe, affirmavimus, ipſe autem redargui poſſe, hîc negat, quæ ſunt? Scripſerat: *in Struthio-camelo bilem exonerari IMMEDIATE in ventriculo*. Animadverti ego, vel Præcl. ipſum Mangetum *in adſcripta notula diſſenſiſſe*, & Cel. Valliſnerii noſtri *anatomen accuratiſſime iteratam objeciſſe*. Verane hæc ſunt, an falſa? Certe Mangetus hæc adnotavit (*b*): *Pernegat Præclariſſimus Valliſnerius hunc IMMEDIATUM bilis in Struthiocameli ventriculum ingreſſum --- in. que ea pernegatione ---- innititur ---- diſſectione --- accuratiſſime iteratâ*. Valliſnerius autem non. ne tradidit, *ductum biliferum*, non in ventriculum, ſed *in duodenum ſex lineis tantum infra pylorum inſeri*? Quem mihi igitur Provocator *intel-* 1045 *lectus errorem* imputat? Quid plurimis Valliſnerii verbis ſui libri molem auget? Profecto facere nunquam poterit, ut Mangetus, ut Valliſnerius id quod ego dixi, ne ſcripſerint. At enim Valliſnerius ſcripſit, magnam tamen bilis partem *directe intra pylorum excurrere*. Non tamen ſcripſit; id quod ego redargui; *immediate*, neque ſecundum ea quæ ſemel, iterumque obſervavit, id *probare, ac firmare unquam potuit*. At Valliſnerius quoque bilem cenſuit *deferri in ventriculum Struthiocameli, ut ejus digeſtiva facultas validiſſima fieret*; quaſi vero hoc a vi bilis *abſterſiva*, atque ad eundem ac Provocator contendit, modum agente repetendum, cenſuiſſet, aut ego Valliſnerii opinionem, non obſervationes objeciſſem. Nam quod (omittam enim *clementer*, alia Provocatoris errata inculcare quæ omnes intelligunt, etſi ipſe *fatetur ingenue ſe hactenus non intellexiſſe*) Nam quod, inquam, *hic denuo demirari* ſe dicit, *me in hanc ſpartam, veluti ſingularem fautorem meum, illuſtriſſimum Valliſnerium advocaſſe, eundemque ſine ullo temporis, locive intervallo, ſeu in eadem arena tam dure aggredi, ut ejuſdem ſententiæ ſtatim & aperte inimicum me proferam*; quis hæc legens, non putaret, a me Collegæ & Amici Doctiſſimi opinionem productam eſſe, eandemque dure, acerbe, infenſo animo atque inimico eſſe impugnatam? Ego vero hæc dumtaxat ſcripſi (*c*): Mangetum *Cl. Valliſnerii noſtri anatomen accuratiſſime iteratam* Provocatori *objeciſſe*; quæ autem de bilis in Struthiocameli ventriculo uſu Valliſnerii opinio eſſet, neque ibi Mangetus, neque ego memoravi; atque ut verum fatear, ne memineram quidem; neque tamen aliud ſcripſi (*d*) niſi *illud quærendum reſtare, num tanta illa vis digeſtiva bili in ventriculum admiſſæ accepta ſit referenda. Nam & in Comite, a Cabrolio diſſecto, porum choledochum ita prope pylorum egreſſum* habuiſſe, *ut non minus ventriculo quam inteſtinis, bilem tranſmitteret; ſed hanc cauſam illi fuiſſe, non cur melius, citiuſque digereret, verum, ut inquit Cabrolius, cur ſæpius nauſearet, vomeretque*. Hæc nimirum tota eſt illa *dura, aperta*, & *inimica* a me inſtituta, ut cl. Provocator dictitat, in Cel. Valliſnerium aggreſſio, quod ſecundum obſervationem & judicium Cabrolii, non de Valliſnerii, de cujus ſententia ne verbum quidem, ſed de Provocatoris opinione dubitaverim. Neque hæc eo dico quod inter Amicos licere, non cenſeam, alterum de alterius opinione modeſte dubitare, ſed ut iſtæ penitus artes pateant cl. Provocatoris, id quod ipſe ſolet, ego vero nunquam licere, credidi, aliis affingentis, ut dure, inclementerque Amicorum præſertim opiniones impetantur. Quid in me præterea dicere, aut acrius exprobrare potuiſſet, ſi ego id facere auſus eſſem quod ipſe adverſus illuſtriſſimum virum fecit, eundemque vere *ſingularem fautorem ſuum*, cujus ſummam ſpectatamque Prudentiam ipſe quoque celebrat; ut nempe ſcriberet: *abunde liquet, ligamenti hepatici privilegium* venæ umbilicali *non eſſe denegandum*, 885 *ut quidam Vir inconſiderate denegat*. Verum ipſe qui nihil niſi conſiderate negat, cur adverſus Cabrolii, atque adeo Galeni judicium, ſcribit: *in comite a Cabrolio diſſecto non fuiſſe incommodam, atque vitiorum digeſtionis altricem apertionem illam choledochi pori prope pylorum, evidens eſt*. Cur inquam hoc ſcribit? Quia *ille Comes, ſi ita fuiſſet, ad illam*, inquit, *ætatem pervenire haudquaquam valuiſſet*. Ad quam, quæſo, ætatem? de qua ipſe Cabrolius (*e*) ita ſilet, ut adoleſcens, an vir, an ſenex ille Comes obierit mortem, prorſus ignoremus. Quid, quæſo, eſt *inconſiderate* ſcribere, ſi hoc non eſt? Nam quod addit: *ſi nauſeæ & vomitus ab illa choledochi ductus introductione principium duxiſſent ſuum, ille certe non ſæpius, ſed ſemper nauſeaſſet atque vomuiſſet*; nimirum hoc tanti non eſt, ut propterea res, quod ait, *evidens ſit*. Quid enim, ſi illud *ſæpius* Cabrolii ſignificaret *quotidie*, ut *frequenter* apud Riolanum in ejuſmodi caſibus *quotidie* ſignificat? *Probabile eſt*, inquit Riolanus (*f*) *Galenum in brutis canalem, qui bilem in ventriculum eructat, obſervaſſe: inde conjectura quadam ſimilem ſtructuram in hominibus quibuſdam adeſſe ſibi perſuaſit, cum videret homines pituitoſos meram bilem FREQUENTER vomere, ut demonſtrat in Arte parva exemplo cujuſdam, qui cum habitu corporis eſſet pituitoſus, QUOTIDIE tamen bilem pallidam evomebat*. Imo iſtud idem *ſæpius* Cabrolii ſignificabat *perpetuo* eidem Riolano, ſcribenti (*g*): *Affirmat quoque Cabrolius, ſe vidiſſe porum choledochum in ſtomachum protenſum, qui PERPETUO vomitus bilioſos in homine dum viveret, excitavit*. Verum ut mittam Riolanum; certe bilis cyſtica, quæ nimirum irritare ventriculum maxime poterat, cum non *ſemper*, ſed tumente a cibis ventriculo, fere exprimatur, neque *ſemper* in ventriculo adeſſe, & cum adeſſet, interdum a cibis ipſis ventriculum opplentibus vel temperari, vel repelli etiam poterat, præſertim cum ductus non intra pylorum, ſed *prope pylorum* hiaret. Potuit quoque illa bilis non parem *ſemper* ad irritandum acrimoniam habere: potuit ventriculus diuturno uſu, & vexatione quadantenus hebeſcere, atque occalleſcere ſic ut nonniſi acriore, vel multa bile percelleretur: potuit nonnunquam ea copia viſcidæ lentæque materiæ ventriculo ineſſe, ut bilem tunc influentem dilueret. Sexcenta ſunt quæ ſatis eſt interdum eſſe potuiſſe; ut intelligatur, non eſſe igitur *evidens*, ut Provocator contendit, in eo judicio erraviſſe Cabrolium. Quæ illum non vidiſſe, mirandum non eſt, qui *quale negotium ſuis rebus faceſſat nova, quam* continuo ibidem *ſubdidi, objectio, plane non videat*.

52 Scripſerat ille id quod mirum eſt, in hac ipſa poſtrema Editione retinere non dubitaſſe: *Et multo evidentius patet* propoſitum, *ſi naturaliter per ductum ſuum in ventriculi cavitatem eructetur* bilis. --- *Sic ex choledochi inſertione in Remigis ventriculi fundo apud celebrem Anatomicum (Veſalium) ſumma in hoc viro aderat voracitas, & chiloſeos promptitudo*. Quid ſive ad ejus negligentiam demonſtrandam, ſive ad probationem iſtam confutandam proferri aptius poterat, quam apud Veſalium de illius Remigis *voracitate*, & *chyloſi* ne verbum quidem eſſe? Protuli. Et hic, *quale* id ſibi *negotium faceſſat*, *plane non videt*! Quid igitur videbit, ſi hoc non videt? Neque ſane id modo 95. 96

non

(*a*) Adv. III. pag. 51. (*b*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 377. (*c*) Adv. III. pag. 51. (*d*) Ibid. (*e*) Obſ. 6. (*f*) Anthrop. l. 2. c. 22. (*g*) Ibid.

non vidit, verum neque in quem laqueum se indueret (id quod supra demonstravimus) cum se illa ex Bohnio, Vesalio minime consulto, desumpsisse confessus est, neque etsi Vesalius dixisset,
1047 eum Remigem *calidi, siccique temperamenti fuisse;* ut *fuisse videri*, dixit, & *validæ* præterea *vocis,*
1048 *longissimi spiritus, robustissimumque;* ex nullo tamen horum effici, ut *summam in hoc viro adfuisse voracitatem, & chylosos promptitudinem*, dixerit, vel ut hæc adfuisse, *jure* asseramus, cum in multis illa omnia, neque tamen *summam voracitatem* spectemus. At tamen scriptitare non veretur, *a me ipso Vesalium in hac re minus adhuc consultum esse*. Cur? quæso. „ Nam si Vesalium, inquit, „ consuluisset, eumque advertisset dicentem, *nun-* „ *quam Remigem illum vomuisse, neque a qualibet* „ *validissima causa potuisse ad nauseas concitari*, pro- „ fecto non sensisset superius cum Cabrolio & cæt. „ Quid si Vesalium non tunc modo, quod coactus fatetur; sed ne nunc quidem satis ipse consuluit? Mitto enim, Vesalium ista quæ alia forma litterarum, ut ipsius ipsissima Vesalii verba, proferuntur, non scripsisse, sed tantum (*h*), illius *familiares* asseruisse, *se nunquam illum vomentem, ac ne in maximis etiam procellis nauseabundum vidisse*; Hoc, inquam, mitto, & duo tantummodo adnoto. Alterum: Vesalium quæsiviſſe, *num vomitu bilioso, quem hujusmodi hominibus FREQUENTEM Galenus esse testatur, vexari consuevisset*. Alterum: etsi id non invenerit; non ausum tamen esse (id quod in aliis passim fecit) a Galeno in ejusmodi re discrepare: imo paulo infra, hæc subjecisse: bilem *haudquaquam ventriculi fundo innoxie immitti potuisse*. *Nam*; ut alia quæ hujus rei probandæ causa affert, omittam; *si ventriculo*, inquit, *bilis influeret, tum ille* (*uti Galenus recte affirmat*) *hujus mordacitate perpetuo ad excernendum irritaretur: neque tantisper, dum cibus probe confectus esset, retentrice sua facultate fungeretur: & bilem illam respuens, ejusque occasione nauseabundus, quod sibi offerretur, minus quam decet, ambiret, amplectereturque*. Quæ si Provocator diligenter animadvertisset; hæc intelligere potuisset: primum, Vesalii, atque adeo Galeni, non meo dumtaxat, aut Cabrolii judicio, a bile in ventriculum influente, etsi hic *perpetuo* ad excernendum irritaretur, non tamen perpetuum, sed *frequentem* vomitum induci, satis esse: deinde a perpetua illa ad excernendum irritatione, non *summam voracitatem, & chylosos promptitudinem*, sed, Magnis illis Viris auctoribus, nauseam & impedimentum afferri probæ confectioni ciborum, ut qui ante justum tempus a ventriculo in intestina excernantur: novissime id quod rei caput est; tantum abesse ut unum *hocce* Vesalii *exemplum plane convincat, immediatam bilis e propriis ductibus in ventriculum transmissionem haudquaquam* nauseas, *& vomitus, sed promtiorem potius chylosin inducere*; ut ipse Vesalius a contrariis stet partibus, neque immerito, quippe qui unum quidem exemplum sciret ad dubitandum secundum rationem satis esse, ad id vero quod adversus rationem sit, quantum quidem summis iisdem Magistris videbatur, adstruendum satis non esse. Fieri etiam fortasse potuit, ut Vesalius, aut Remigum, vilissimorum hominum, verba non satis digna censeret quibus haberetur fides, aut si id censeret, peculiare tamen aliquid subfuisse, suspicaretur, cur vomitus, ac nauseæ in illo homine non contingerent, quem etiam *aliis quibusdam organis, & præcipue circa thoracis costas, & musculos ab aliorum hominum fabrica variantem* deprehendisset. Et certe is Remex aut non ut alii homines, constructus, aut non sanissimus fuerit, necesse est; nam si nostra structura ferret, ut bilis in ventriculum immissa, non modo non vomitum & nauseam, sed sine ullo detrimento, *promtiorem potius chylosin induceret*, sapientissimus hominum Conditor non in ejus tantum, sed in omnium hominum ventriculum bilis meatum perduxisset.

53 Verum sunt alia quæ Provocator cl. videre se, negat. „ Certe inquit, non video, qui- „ bus *contrariis* Bohnii *rationibus satisfeciſſe* expe- „ diret, antequam *bilem sensiles intestinorum tunicas* „ *ad dejectionem proritare enunciassem*. „ At *probi* 1049
Lectores, ad quos subinde, quasi aut ego, aut ipsi nihil viderent, fidenter satis provocare non dubitat, non modo quænam sint istæ Bohnii rationes, *viderint*, sed etiam eo in loco esse *viderint*, ut vel ipsius Provocatoris oculos effugere nullo modo potuerint. Ut enim Bohnii (*i*) verba quæ ex 17. Progymn. exscribit, prætermittamus, quanquam illa non ad *eundem vellicandi modum* pertinent qui videlicet ab acrimonia bilis fit, sed ad eum qui fit a copia; atque illa tantum verba, quæ ex XI. Progymn. affert, in hujus calce quæramus: *Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quam cystis suæ propriam irritare queat;* profecto quæ inter alia verba, scripta ea sint, non videre non poterimus. Sunt autem hæc; quæ tametsi iis etiam quæ supra a nobis pro Cabrolio, Galeno, Vesalio scripta sunt, adversari videantur, tamen in præsentia examinari non oportet, quando Provocator ipse irritantem illam in bile acrimoniam agnoscit, quam Bohnius sic negat: *Ita ut non opus sit stimulum a bile hujusque acrimonia petere, eandemque ideo clysterem naturalem appellare: quatenus quicquid hæc scybalis commodius eliminandis forsan confert, illorum visciditatem corrigendo ac solvendo præstat. Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam, quam cystis suæ propriam, irritare queat: cum quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat, minime tamen ideo tali acrimonia vel ejusmodi particulis gaudeat, quæ tactus sensoria afficiant, atque stimulent; præprimis cum fæculentias intestinorum secundum naturam se habentes, nunquam acres & vellicantes, sed vel insipidas, vel subdulces deprehendere liceat*. Et post hæc Provocator audebit aliis, ut videbimus, imputare, quod *Scriptorum auctoritates mancas offerant*, ipsisque *a vero alienum sensum* 1057
imponant! Negat Bohnius hoc toto loco, eam bili 1060
acrimoniam inesse qua vel intestina, vel suam irritare vesiculam possit, & rationes cur id neget, producit. Provocator autem ex hoc ipso loco pauca dumtaxat verba ab aliis divellit, quæ sic divulsa sibi utcunque favere videantur; reliqua sibi prorsus contraria non modo omittit, verum etiam reperire se posse, negat. „ Vir gravissimus, in- „ quit, hoc est Bohnius, mecum est, qui sane non „ majorem bilis in intestino, quam in cysti, *ir-* „ *ritantem acrimoniam* inquiro. Neque alias *con-* „ *trarias rationes* per Bohnii Opera reperire con- „ tingit. „

54 Hoc igitur æque verum est, ac quod subjicitur: „ Sed illud verbum *acore suo* non est ne- „ que *latinum*, neque *medicum*, instat Censor „ cl. „ Scripserat cl. Provocator, bilem *sensiles in-* *testinorum tunicas proritare ad dejectionem acore suo*. Quæ verba cum neque me fides mea mutare sineret, neque ipsa, & quod consequitur, quid mihi vellem, plane intelligere Lectores possent, ad illa, fideliter exscripta, hæc continuo adscribere coactus sum (*k*): *sic enim, quasi bilis acida esset, contra non Latinorum modo, sed & Medicorum consuetudinem ejus acrimoniam vocare solet*. Liquet igitur, me neque usque adeo ineptum fuisse, ut in eo *instarem*, quod in transitu admonere satis esset, neque *acorem* sive *latinum*, sive *medicum* esse verbum, negavisse, imo secundum & Latinorum & Medicorum consuetudinem eo acidum, non acrem saporem significari indicavisse. At hoc ipsum negat cl. Provocator. *Et ego* inquit, *non esse* medicum *denego; cum plurimis medicis Auctoribus* 96

non

(*h*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (*i*) Circ. Anat. (*k*) Adv. III. pag. 52.

non raro usui sit, acorem *pro* acrimonia *desumere*. Ægre omnino ferendum est, quod istos *plurimos medicos Auctores* non indicaverit, incognitos certe eruditissimis illis Viris qui *Lexicon Medicum* collegerunt, & non unis curis adauxerunt; quamquam hi fortasse aliquos eorum viderunt, sed pro *Auctoribus* in eo habendos esse, non putaverunt, in quo manifestissime errarent; improbandus enim imperitorum abusus est, doctorum *consuetudo* servanda. At enim Doctos etiam atque eruditos Medicos sic loqui potuisse, Provocator contendit. „ *Acorem*, inquit, non esse *latinum*, seu *gram-* „ *maticum* etiam plane nego. acor enim apud *La-* „ *tinos*, atque *Grammaticos* non solam significat „ *aciditatem*, sed etiam & *acrimoniam*. *Conf. Ca-* „ *lepinus* in verbo *acor* quod redditur italice, *acuità*, „ *asprezza*. „ Itaque non dubitat, se vicisse, ut qui sibi persuasit (*), Medicos qui latine scribere velint, totos *a Calepinis*, *& Nizoliis quos semper in manibus versent*, pendere. Illi vero, si quando opus est ut Lexicographos hosce consulant, tantum ipsis credunt, quantum probant, velut hac in voce, *acor*: quam etiamsi traderent, id quod non faciunt, *acrimoniam* significare; nisi tamen id certo idonei Auctoris producto loco demonstrarent, neminem qui quidem mediocriter peritus esset, impellerent ad credendum. At producunt, inquit; „ exemplum videlicet ex *Col.* „ lib. V. *ea res emendabit acorem malorum*, quo „ certe casu ridiculum, inquit, esset intelligere „ non quidem malorum (ut decet) *asperitatem*, „ sed potius stricto modo *aciditatem*.„ Sed utrum horum *ridiculum sit* intelligere, non ego, sed ipse doceat Columella. Qui cum de *Malo punico* eo in loco (*l*) verba faciat, *si*, inquit, *ACIDUM*, *aut minus dulcem fructum feret*, *hoc modo emendabitur*; traditaque una, itemque altera emendandi ratione, *ea res* inquit, *emendabit ACOREM malorum*. Igitur, *ridiculum esse* credere, *acorem malorum* aliud quam *acidum* eorum saporem significare, non ego, sed Columella ipse docet, ne forte *ajat perhumaniter ille* Provocator *præclarissimus*: *sed bone Deus*, *quam demisse hæc Pædagogium olent*! minime videlicet attendens, in quem hoc cadat, ignarusque sententiæ, hac quoque ætate verissimæ, M. Tullii (*m*): *non tam præclarum esse scire latine*, *quam turpe nescire*, eum nimirum qui latina lingua vel grandia, si Diis placet, volumina scribere audeat. Non enim hic agitur de *invalescente* (*n*) *nostræ hujus ætatis pro latina elegantia prurigine*, de qua *tertius hic e cælo* delapsus Cato cum sæculo rixatur: *de hac* ipsum scimus undequaque sapientissimum Virum *tam dulci litteratorum Hominum mentis ægritudine non laborare*. Non de *pompa* (*o*) *verborum inutili*, non de *eloquentiæ fuco*, non de *artificioso illo orationis genere*, non de *elocutionis lenociniis*, non de *verborum volubilitate* illa, *quæ neque scienti*, *neque ignoranti unquam profuit*, non inquam, de ullo istiusmodi declamatorio, non medico ornamento agitur. Sed de re agitur sine qua *improvidis juvenum sensibus imponitur*, sine qua frustra *utiliora* illa, siqua sint, *Posterorum memoriæ committuntur*, sine qua *genuina* illa *simplexque ratio Medici scriptoris non attingitur*, ut saltem de lingua latina scriptor tantum sciat, quantum satis sit ne cum negare credat, affirmet; cum affirmare, neget; ne unum cum velit, alterum omnino scribat; ne cum bilis naturalem constitutionem designare se, putet, morbosam exprimat; ne cum acrem fellis saporem indicare cupiat, acidum significet. Id si nescit, cur latine scribit? imo cur latine provocat? cur provocatos, si ipsum necessario doceant, invidioso *Censorum* nomine appellitat? cur recte monentibus refragatur? Silere potius decet, vel alia, siquam forte melius calleat, lingua scribere, vel iis, quorum manus persæpe in ejus ultimis scriptis omnes agnoscunt, omnia, non ita inæqualiter emendanda, augenda, interpolanda, sed a capite ad calcem rescribenda permittere; siquos tamen inposterum invenire possit, quibus pro molestissimæ operæ pretio illa grati animi sensa ad extremum persolvat: ipsos *nostræ hujus ætatis pro latina elegantia prurigine*, & *hac tam dulci literatorum Hominum mentis ægritudine laborare*.

55 Qui loquendi modi longe humaniissimi in hujus novæ Editionis nova Præfatione in nostræ ætatis scriptores Medicos jacti, illam ipsi excusationem adimunt quam mox ei loco prætendit in quo Borelli, Nuckii, Reverhorstii, aliorumque Hominum Celeberrimorum sententiam *Moderno-* 97
rum aliqualium insomnia nuncupaverat. Fatetur 1050
namque, *juvenilem in hac dicendi formula ante hos* 14. *annos displosisse igniculum*. Nunc autem post annos 14. cum multo graviora jaciat; cum in eadem Præfatione dictitet, *recentiores prope omnes* Medicinæ *scriptores* --- *ad propria auctoranda commenta*, *pro innata libidine*, Naturam *distraxisse*, *ac veluti in alios mores coegisse*; *cum fatalem quandam propriæ æstimationis cupiditatem scriptorum animos plerumque adortam* affirmet *ad famosiora venditanda commenta etiam atque etiam accendisse*; cum *in tam portentosa medicarum Hæresium multitudine pudere se* scribat, *innumera alia vigilantium insomnia recensere*; cum *Medicinæ præsentium in primis temporum tenebras & infortunia* --- *jure* --- *dolere se*, confirmet; cum *ad Hepatis & Bilis morbos* --- *a Nuperorum commentis vindicandos*, *improbo satis*, *diuturnoque labore se convertisse*, asseveret; cum hæc, inquam, aliaque ejusdemmodi nunc addat; credemusne, priora illa juvenili imprudentiæ, an utraque peculiari cuidam confidentiæ, & dicacitati esse adscribenda? Cui certe adscribo quod meos de eximiis scriptoribus loquendi modos cum suis *conferri* postulet, *indeque judicari*, *uter nostrûm impensius humanum aliquid passus sit*. Quid enim simile? *Lapsus*, illos, inquam, quos tertia quaque pagina exprobrat, *lapsus* in *primæ Classis Medicis*, *& Anatomicis scriptoribus* adnotavi. Num usquam *insomnia* dixi? num, ut ipse de Bachio, & Sylvio, *deliramenta*? num *ridiculas confabulationes*? 101
num *vaniloquia*? num *fabellas*? Ego vero, nisi mite, nisi moderatum, nisi inter homines communis imbecillitatis conscios facile ferendum illud *lapsuum* vocabulum existimarem; ita me Deus amet, ut quodcumque aliud multo libentius usurpavissem: quamquam hunc eundem loquendi modum is ipse, qui usque adeo in me damnat, non ita horruit, quin de Laurentio, ut supra vidimus, hæc pronunciaverit: *celeber iste Anatomi-* 1020
cus in gravem quandam confusionem CECIDIT; & de Verheyenio: *in ejus* ligamenti *describenda origine LABITUR*. Atenim ego *in triginta quin-* 887
que, *mortuis vero omnibus*, adnotavi. Fortasse & in pluribus, qui multa, & de universa ferme Re Anatomica scripserim, adnotavi; nil tamen nisi *lapsus*. Quod si *quinque* dumtaxat ac *triginta* sunt; falsum est igitur, quod alibi *obtrusum* est, me *Lapsus Auctoribus aliis OMNIBUS*, uno excepto Bohnio, *communes reddidisse*. 1011
Quod si *mortuorum* tantum *lapsus* notavi; consulto feci, cum Eruditi cujusdam inter Gallos scriptoris documentum non ignorarem, quod utinam alii animadvertissent: sic *tolli suspicionem quandam invidiæ*, *nec locum esse secretæ cuidam audaciæ*, *quæ sæpius alterum alteri ex numero viventium opponit*. Atenim *lapsus* adnotavi *ducentos sexaginta sex* (ut sedulitati cl. Provocatoris credamus, qui summam omnium anxie subduxit) in *primæ Classis Medicis*, *& Anatomicis scriptoribus*, ex iis vero *signate centum & unum in solò famigeratissimo*, *accuratissimoque Verheyenio*. Mirum videlicet quod non in scriptore quoque infimi subsellii adnotaverim, qui non alia nisi illa multo honestissima, utilissimaque causa id fecerim, quam de Verheye-

(*) Præfat. nova Hist. Hep. (*l*) De Re Rust. l. 5. c. 10. (*m*) De Cl. Orat.
(*n*) Præfat. cit. Hist. Hep. (*o*) Orat. Anat. III. pag. 23.

heyenio præfertim loquens proposui (*a*), *ne propter Viri alioqui de Re Anatomica præclare meriti auctoritatem Juniores deciperentur* : quod ferme spectavit etiam laudatissimus Heisterus qui ejusdem Auctoris lapsus, neque in transitu, sed ex instituto, in longa, ac perutili Præfatione bene multos collegit. Neque enim mirum est, quod Viro qui de tota Anatomica Facultate duo justa Volumina scripserit, non pauci quidem errores exciderint, sed non tot denique, aut tanti, quot, quantosve parvo in libello *Hepaticæ* dumtaxat *Historiæ* cl. Provocator admisit. Quod si hunc *clarissimum* nihilominus voco; quanto magis potero Verheyenium vocare, & *singulari hominem diligentia*, si non in cunctis, quod mortalium nemini datum est, at in plerisque; & quidem libenter, dicere, præsertim cum eo me honore senex ipse, & in primis clarus, adolescentem adhuc, neque ita multis notum, affecerit, quo tot alios fama, atque ætate majores non est dignatus, ut plura ex meis I. *Adversariis* sumpta, & aliquando satis prolixa loca descripta in suis adeo celebratis Operibus proponeret, eaque, & me non minus quam alios, me longe majores, solebat, probaret. Quæ cum ita sint, meisque in *Adversariis* potissimum IV. Animadv. 19. & hæc Verheyenii erga me agendi ratio, & mea vicissim *Illustris* ejus *Anatomici* honorifica commemoratio omnibus occurrant, constet autem, me neque in I. neque in cæteris *Adversariis* ullius qui viveret, lapsus nominatim, nisi provocasset, adnotavisse; profecto ita abnorme, imo ridiculum est quod a Provocatore nonnulli dicuntur dixisse, ut quamvis hos, siqui sunt, qui id se dixisse faterentur, diserte nominasset, vix tamen sperare potuisset, ut sanus aliquis crederet, id a sanis hominibus dictum esse. Itaque neque eos nominavit, & credere se, negavit; id tamen pessimo exemplo scripsit. Nam væ ipsi si nos eodem animo essemus, neque id imitari turpe nobis duceremus. Quid enim proclivius est, quam, nullo producto auctore, illud in aliquem dictum esse, dicere, quod te credere quidem neges, sed interim dicas? præsertim si de abditis ipsis hominum cogitationibus loqui audeas. Cur ipse in Amicum, atque adeo paulo ante laudatum Anellium scripsit? Cur in nos, non minus Amicos, neque minus laudatos, repente stilum distrinxit? Quam in partem accipi voluit ambiguum illud Malpighii, atque adeo Bononiensium omnium Doctorum laudationis genus: *Famigeratissimus apud Nationes omnes* DOCTOR BONONIENSIS? Sexcenta sunt in quibus ipsum larga manu pari exemplo ulcisci possemus. Sed in hoc uno malumus vinci, & cogitationibus omissis, ad facta redire. Meum igitur unum, maximum, novum, & ante hoc tempus inauditum crimen est, quod tot ante me Viri etiam modestissimi, non sine bonorum assensione, veteri consuetudine, institutoque admiserunt, ut Majorum, quos nemo facile me unquam magis observavit, & coluit, siqua forte essent errata in quæ inter scribendum necessario incurrerem, hæc, officio erga Tirones adductus, & veri, ac publicæ utilitatis studio permotus, sic adnotarem, ut *lapsus*, hoc est communis humanitatis inevitabilia quædam indicia, esse dicerem, atque hos tamen in viventium nemine, nisi si quis forte me provocasset, nominatim retegerem. Ille vero qui hoc mihi crimini dat, & sæpe adeo, hac inculcata accusatione, prope capitalis facinoris loco ponit, ut ipse adversus Majores sese gesserit, supra diximus.

Nil pepercit. non puduisse verberare homines senes! (*b*)

Non *lapsus* ille, siqua graviora ipsorum errata credidit, nisi forte semel, aut iterum, vocare ausus est. Nimis hanc inhumanam, atque immodestam esse vocem, duxit. Mitioribus usus est. *Fabellas, ridiculas confabulationes, vaniloquia, deliramenta* appellavit. Et quoniam nobis multorum adnotatos *lapsus* objecit; perpaucos ipse dumtaxat redarguere ausus est. Itaque, nemine excepto, *inania veterum commenta* dixit, & ne Viventibus fortasse parcere crederemus, *Recentiores*, inquit, *nostri turpissima potius ignorantia obcæcari malunt*. 7 174

Igitur tantum interest inter hoc ejus crimen, & meum, ut ego id quod feci, iterum quotiescumque publica requiret utilitas, me profitear esse facturum; hanc enim, omni remota injuria, & contumelia, secutus sum: ipse vero quod fecit, *damnet*, ac merito quidem; nihil enim Lectoribus prosunt quæ ipsi vehementer obsunt, jactæ in immeritos contumeliæ: quas tamen si penitus damnasset, in nova Editione omnes, una excepta, non reliquisset, neque alias insuper illas addidisset de quibus supra dictum est, aut alias dicetur. Atque ut intelligi melius possit, quantum inter ejus, meumque factum, non ego, aut ipse, sed Gravissimi, Doctissimique Viri discrimen agnoscant; cum contumeliosas quibus ipse usus est, reprehensiones qui probet, inveniri possit nemo; contra meum, quod ipse unus improbat, *lapsus* nobilium scriptorum modeste adnotandi institutum, sapientissimi, etiam apud exteros, Homines diserte laudarunt. Sic qui Lipsiæ Celeberrimi Viri *Acta Eruditorum* conscribunt, me *optime de publico mereri pergere*, pronuntiarunt (*c*), *quod-quamplurimos* M. *lapsus in quinque Adversariis Anatomicis palam facere tali constituerim ratione, ut data occasione, laudanda non minus una probarem, ac aliorum etiam Errores notarem*. Sic Eximius Anatomicus Heisterus (*d*) mea Adversaria quibus errores *indicantur, atque emendantur*, censet, *in incrementum anatomes, utilitatemque publicam* esse instituta, quia videlicet *ita anatomen a multis erroribus, qui tam in* M. *quam Verheyeno, aliisque adhuc occurrunt, liberatum iri, certus confidit*.

56 Quod reliquum est; ut recte Provocator facit, quod *Ingeniosissimi* illius *Viri publicæ æstimationi se pariter subscribit*, qui vel post editam *Historiam Hepaticam*, quæ sententiæ *insomnia* in hac dicta fuerant, eas nihilominus secutus est; ita extra chorum, ut solet, saltat, cum a me *nitide ostendi, atque demonstrari* postulat, quæ a me nunquam sunt affirmata. Utrum *in intestinorum cavitatem*, quod ipse verbo negaverat, *hient venæ meseraicæ*, a Præcl. Mangeto *in medio relictum esse*, scripsi (*e*). Num ergo relictum non est, cum denique hic fassus sit: *ex hisce tamen omnibus se non concludere, omnem prorsus chylo in eas venas denegari transitum?* Cl. vero Brunnerum *experimento plane demonstratum id censuisse*, addidi (*f*). Num forte non censuit, qui *Rem* hanc *plane demonstrare experimentum*, scripsit? Hæc sane ita se habere; & vana esse effugia a Provocatore quæsita, illi omnes intelligent, qui utriusque Auctoris indicata alias (*g*) a nobis loca tota perspexerint. 1051

57 Absoluta hîc esset istius nimis longæ Animadversionis confutatio, nisi qui suum a nobis scribendi ordinem toties inversum esse, queritur, a calce nostræ Animadversionis 24. ad ejusdem caput repente transiret. In quo postquam fassus est, plura esse quibus nunc satisfacere ne conatur quidem, & hæc tamen *singula*, & *similia alia* (neque enim ad omnia respondet quæ objecimus) ad suam se jactavit *Anatomicam Universalem Historiam discutienda* servare, nobis *specimen* non invidet *binum* suæ illius futuræ *discussionis*, atque adeo suæ illius *Universalis Historiæ*. Videamus, quæso, *specimen* primum. Vias omnes lacteas, absente chylo, *solum* a *salivis pancreaticis*, & *proprie dictis* percurri, & pervias servari, affirmaverat. Ego vero admonui, sic ipsum, *non modo succi qui a ventriculi, & intestinorum tubulis, & glandulis destillans, tenuiorem sui partem immittere in lactea vasa potest, oblivisci*; *sed tot lymphatica vasa quæ in chyli receptaculum, ductumque thoracicum lympham* in- 1052 95

(*a*) Adv. V. pag. 5. (*b*) Terent. Adelph. (*c*) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (*d*) Compend. Anat. Præf.
(*e*) Adv. III. pag. 52. (*f*) Ibid. (*g*) Ibid. in marg.

invehunt, ignorare prorsus videri. Attendamus in. signe *discussionis* specimen. Succi ventriculi, & intestinorum si illi vere sunt; & si hi aliqua ex parte subtiliores sunt, *salivales*, inquit, *sunt*. Nimirum ut objectæ culpam declinet oblivionis, in aliam incurrit; obliviscitur namque, se ibi non nisi de *salivis pancreaticis*, & *proprie dictis* sermonem habuisse. De vasis autem lymphaticis hæc respondet: *quasi quod succi, qui a lymphaticis vasis in chyli excipulum, atque thoracicum ductum importantur, valerent retrogredi, atque ex his partibus in implenda lactea primi, & secundi generis --- descendere. Novum hunc nihil obstantibus valvulis mechanismum obiter Lectores expendant*. Imo novum hoc potius responsionis expendent genus; quasi vero hîc illud ageretur, quod ne in mentem quidem venire cuiquam poterat hoc tempore, an lympha a chyli receptaculo, ductuque thoracico relabi retrorsum queat, cum illud agatur, an quando inter omnes constat, lympham in id receptaculum, eumque ductum comportari, hæ duæ inter lacteas præcipuæ viæ a salivis dumtaxat, absente chylo, percurrantur, perviæque serventur; ut scribi sine ulla dubitatione potuerit: *in chyli absentia vias has omnes lacteas*; scilicet non modo *lactea duplicis generis prædicta*, verum etiam prædictas pariter *glandulas lumbares*, *ductumque thoracicum*; *limpido solum liquore, hujusmodi videlicet salivari subtiliori turgidulas se se offerre visui*. Ita se habet *specimen* primum. Attendamus alterum. *Primum & ultimum chylificationis instrumentum in ore, ventriculo, & intestinis salivam* pronunciaverat. Hæc adscripsi: *oblitus videlicet, ut nunc alia prætermittam, virium aeris quem deglutimus una cum cibis, atque adeo cum saliva ipsa, fortasse ad ejus particulas implicandas, & ad ventriculum secum rapiendas visciditate quadam donata*. Quæ quidem sicut eo pertinent, ut intelligatur, non esse igitur unicum chylificationis instrumentum salivam sine ulla hæsitatione statuendam; ita illuc vicissim nullo modo trahi possunt, quo Provocator *obtrudit* asserens a me „ maximum „ condi *chylificationis instrumentum* „ *in viribus aeris, quem deglutimus una cum cibis & cæt.* Tantum enim aeri *quem deglutimus*, hoc est, in nobis, tribui postulo quantum decet, non quantum ipsi *obtrudere* commodum est, perinde ac si aerem aut salivæ ipsi præferrem, aut in omni animantium genere idem prorsus præstare, contenderem; quanquam in piscibus ad quos connititur id quod de nobis dixi, transferre, haud omnino aerem desiderari qui cum saliva in eorum pluribus misceatur, ii non ignorant, qui sciunt, quo in loco hiare natatoria ipsorum vesica soleat. Itaque ex binis hisce exemplis quæ specimînis loco selecta proposuit, quid de cæteris responsionibus habendum sit quas in sua illa *Universali Historia* proponet, jam nunc omnes poterunt existimare.

58 Neque XVII. Animadversio ab iis quas hactenus *explosimus*, discrepat; ut ex hac quoque, etiam silentibus nobis, proclive omnibus sit judicare, quinam *rebus omnibus contradicendi partes*
1056 *complexus, --- contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudet*. Nam queritur primum cl. Provocator, *plerumque* me suæ *Historiæ membra in*
1057 *centones divellere*. De qua quidem injusta querimonia cum supra vidimus, tum mox videbimus. Ipse vero interea; ut solet sui præsentis, non primi, atque ideo neque nostri ordinis rationem habere; ab locis quæ sunt in Animadversione nostra XXIV. retrorsum labitur ad locum qui est in XXIII. De me autem queritur quod ad examinandum locum qui ex ordine sequebatur de Glissoniana Venæ Portæ Capsula, producam, & conferam alterum locum qui de eadem præcesserat; quasi vero scriptoris inconstantia, nisi pluribus collatis locis, posset convinci, aut quicunque ejus rei causa idem necessario facere coguntur, ordinem invertere, & scripta in centones divellere dicerentur. In illo igitur altero loco, in quo ejus partes fuerant exacte nobis, quantum ipse nosset, eam Capsulam describendi, hæc, haud plura verba conscripserat: *Indumentum hoc commune, ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatum, primus detexit laudatus Vir* Glissonius; *Capsulamque ideo communem hepatis vocavit; quam rete muscolari compositam volunt Moderniores aliqui*. Ipse autem, qui certe *ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam* affirmavit, de hoc *rete muscolari* quid docuit? Affirmavit? an negavit? Ne unum quidem addidit *verbulum*. Qua tandem igitur ego *in-* 105
dustria usus sum, cum ejus loci sententiam proferens, scripsi (*a*): „ Capsulam Glissonianam supra „ in descriptione *ex tunica hepatis* a *peritonæo* „ *oriunda prognatam* statuerat, vix addens: *rete mus-* „ *culari compositam volunt Moderniores aliqui*? „ Et tamen contendere non veretur: „ repellendo „ jam igitur illud *vix*, quod multa quidem indu- „ stria fuit a cl. Censore in hunc textum intrusum, „ jam plane (in eo loco) se dicere, capsulam hu- „ jusmodi esse muscolari rete compositam, *ut vo-* „ *lunt moderniores aliqui*, quo pacto alios candide „ excludat, qui revera istud non *volunt*. „ Verum enimvero num illud *vix* ego *in textum intrusi*, qui imo de industria ab ejus verbis certo discrimine separavi? Num plus ipse dixerat, quam ego retuli? Num saltem signum ullum ibi dederat, a se *Moderniores* illos *aliquos* probari, qui alibi, ut vidimus, scripsit: *quantum ferunt modernorum aliqualium insomnia*? Utrius igitur nostrum in hæc Lectoribus obtrudendo *multa* est *industria*? Mea certe non est, qui rem ut erat ita reliqui. Illius potius est, qui contra id quod in Præfatione affirmavit, in hac nova Editione minime veritus est, suis illis verbis hæc continuo attexere: *Imo* 27
legitimum muscolum, & quæ, prioribus plura, sequuntur. Nam cum priora, id quod ego argui, non ita bene cum altero loco convenirent, in quo cum ad usus ventum esset, bilem in hepate exprimi, jam sine ulla hæsitatione affirmabat non solum *per naturalem membranarum* glandulas cingentium *contractionem*, sed & per *superadditam insuper capsulæ Glissonianæ immediate adjacentis & advolutæ, quæ secundum accuratiorum indagines verus est muscolus*; nunc isto novo facto; secundum mea, quantumvis dissimulet, monita; peropportuno additamento, minus jam ista ambo loca, si iterum conferantur, videbuntur inter se dissidere. Longe enim aliud est, Capsulam *ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam RETE MUSCULARI COMPOSITAM velle Moderniores aliquos*: & Capsulam ipsam, *secundum accuratiorum indagines, VERUM*, sive *LEGITIMUM MUSCULUM* pronunciari, imo quasi id supra satis constitutum jam esset, poni, atque assumi.

Nam si hæc duo apud Anatomicos idem essent, *legitimum* esse *muscolum*, & *rete muscolari componi*, ut modo incautis vellet *obtrudere*; quid igitur opus erat, ut prioribus illis verbis *rete muscolari compositum*, hæc in nova Editione adderet, *imo legitimum muscolum*? Non est igitur amplius ut speret, se cuiquam posse *obtrudere* querimoniam illam alteram de me suam, quasi *arte factas contradictiones* in ipso redarguerem, qui quam parum sibi ipse constaret, isto additamento patefecit. Post hæc, opinor, jam *bene intelliget*, quid mihi voluerim, cum ipsi qui in descriptione Capsulæ hanc *ex tunica* quidem *a peritonæo oriunda prognatam* statuerat, *rete* autem *muscolari componi*, nedum *legitimum* esse *muscolum*, non statuerat, non convenisse indicavi, ut cum ad usus ventum esset, repente pro *vero muscolo* eandem acciperet. Neque enim illud unquam mihi venit in mentem ut contenderem, peritonæi productionem fieri in progressu muscolosam non posse: quanquam si tam ineptus fuissem ut id contenderem, haud satis scio, an ipse eo quod producit, exemplo me convincere valeret. Nam „ cre- 1059
„ masteres ipsos muscolos ab ipso peritonæo esse
„ *oriundos, prognatos, productos*, nemo, inquit,
„ est

(*a*) Adv. III. pag. 48.

„ eſt qui in dubium revocet. „ Quid ergo? Ipſi
qui *in anatomicis diſſectionibus, atque anatomico-*
1019 *rum librorum lectionibus jam prope conſenuit*, non-
dum accidit, ut quod ego ſæpius vidi, obſerva-
ret, Cremaſteres ab inferiore ipſorum Abdominis
Muſculorum parte pronaſci? neque ut videret,
Falloppium (*b*) Veſalii deſcriptionem, ut cani-
bus, non hominibus convenientem, propterea ar-
guere, quod Cremaſteres enaſci a peritonæo, do-
cuiſſet; neque vero ut animadverteret, hos a Peri-
tonæo non deduxiſſe Vidium (*c*), non Spigelium
(*d*); non Riolanum (*e*), non Veslingium (*f*),
non Highmorum (*g*), non Marchettum (*h*), non
Th. Bartholinum (*i*), non Diemerbroeckium (*k*),
non Blaſium (*l*), non Graafium (*m*), non Dio-
niſium (*n*), non Munnickium (*o*), non Verheye-
nium (*p*), non Fantonum (*q*), non Boerhaa-
vium (*r*), non Cowperum (*ſ*), non Heiſterum (*t*),
non Teichmeyerum (*u*), non Santorinum (*x*),
non alios tum veteres, tum recentiores, quorum
omnium avide congeſtis auctoritatibus bene mul-
tas, ut ſolet, Provocator paginas impleret; Ego
autem cui valde diſpar mos in ſcribendo, & pro-
poſitum eſt, ſatis ſuperque eſſe, credo, hos qui
longe aliud docent nominaviſſe, ut ab omnibus,
num *nemo ſit qui in dubium id revocet*, intelliga-
tur. Quoniam autem Provocator cl. Capſulam
ſecundum accuratiorum indagines verum eſſe mu-
ſculum, in propoſito altero loco pronunciaverat,
negavi ego *ſecundum accuratiorum indagines* id
pronunciare potuiſſe, niſi Cowperum eximium il-
lum, & diligentiſſimum Anatomicum, qui aperte
diſſenſit, ab *accuratiorum* numero expungere au-
deret. Ille vero hoc loco facillimam ſibi eſſe re-
ſponſionem, putat, propterea quia cum ego Cow-
perum *in plurimos*, quod ipſe ait, *graviſſimoſ-
que errores* lapſum eſſe, judicaverim, ſibi quoque
ipſi licere credit me *imitari*, & hac in re Cow-
perum lapſum dicere. Verum non ſentit, aliud
hic agi, videlicet non an Cowperus hic lapſus ſit,
de quo poſt videbimus, ſed num ab *Accuratiorum*
numero Anatomicorum ſit expungendus; neque
enim ob perpauciſſimos (ſi cum pluribus variiſ-
que illius ſcriptis, ac cum multorum longe pluri-
mis erroribus conferantur) & facile in tanto Viro
excuſandos lapſus, *Accuratioris*, imo neque *Accu-
ratiſſimi* Proſectoris nomen debet amittere. Sic
Hippocrates (*y*) *ego*, inquit, *etiam eum medicum
vehementer laudarim, qui parum delinquat*. Sic
Horatius (*z*)

Vitiis nemo ſine naſcitur; Optimus ille eſt
Qui minimis urgetur.

Itaque non modo alibi, ac multo ſæpius, magnis
Cowperum laudibus ſum proſecutus, ſed iis ipſis in
locis in quibus ob eas quas ſupra expoſui, cau-
ſas, nonnulla notare coactus ſum in quibus Cow-
perus aliquid humani paſſus videtur; ſemel, at-
que iterum (*a*) (id quod cl. Provocator omit-
tit) illum *accuratiſſimum alioqui*, eaque ipſa in
parte *in multis laudem promeritum* diſerte cenſui;
tantum a vero abeſt id quod obtrudere his, *multa
quidem induſtria*, conſcriptis verbis conatur, ut
ad propriam firmandam ſententiam ibi loci (*ut
mihi commodum erat*) *iſtum ſcriptorem inter* accu-
ratiores *Anatomicos habendum eſſe videar jubere,
& alibi ſpiſſiſſimorum* lapſuum *notam eidem inuram*.

59 Eâdem, ne quid gravius dicam, induſtriâ
obtruditur, me ſcripſiſſe, *Bellinum non demonſtraſ-
ſe Gliſſonianam capſulam eſſe muſcularem*. Mea ver-
ba hæc ſunt, multum hic, infraque attendenda (*b*):
„ *quaſi* illud revera, ut tu, Mangete, adnotas,
„ Bellinus *demonſtraſſet*; quod, ut de me ſileam,
„ certe Doctiſſimo Fantono non videtur. „
Quid aliis non videatur, ajo; quid mihi, *ſileo*;
& erit qui *obtrudat*, me illud dixiſſe quod ſilui!
& is qui *a vero alienum hujuſmodi ſenſum* mihi
imponit, hîc clamabit tamen, me *a vero alienum ſen-
ſum prudentiſſimo* Fantono *imponere*! Num igi-
tur Graviſſimus, & Perſpicaciſſimus Vir Fantonus 1060
(*c*) ex propriis ſuper Capſula cum meditationibus,
tum obſervationibus hoc diſerte non collegit:
*Quamobrem Bellino eruditiſſimo aſſentiri non poſſu-
mus, cum biliari trunco intra jecur, ejuſdemque
ramis advolutum eſſe muſculum ſtatuit, quo dire-
ctionem motûs bilis firmius, atque elegantius de-
monſtret*. Quid ergo eſt, illud a Bellino ut
Mangetus adnotat, demonſtratum, demonſtratum
non videri Fantono, ſi hoc non eſt? Cur hæc
verba, & ſenſum Fantoni is omittit, qui inter
ſuas illas de me querimonias hanc quoque injuſtiſ-
ſimam poſuit: a me *ſcriptorum auctoritates man-
cas offerri?* Atenim Fantonus *dubium ſe adhuc* te-
ſtatur, cum paulo poſt ſubjicit: *rem hanc in hu-
mano & bubulo jecore animum eſſe ultro inveſtigare*.
Fateor. Sed quid hinc ſequitur? Num illud dum-
taxat quod Provocator ait, nihilque ad me perti-
net: „ Ergo falſum eſt hactenus, *Doctiſſimo* revera 1061
„ *videri Fantono, illud Bellinum non demonſtraſſe*. „
An hoc quoque: Ergo verum eſt hactenus,
*Doctiſſimo Fantono non videri, illud Bellinum de-
monſtraſſe*. Nam ſi videretur; *dubium ſe adhuc*
non teſtaretur, neque in animo haberet hanc rem
ulterius inveſtigare. Utriuſque hujus conſequen-
tiæ vim, & diſcrimen qui attenderit, is intelliget,
quomodo in prima alienus a vero ſenſus, imo a-
liena verba *ſuaviter* mihi *impoſita* ſint, atque id-
eo in quem cadat illa altera querimonia, quod
*acutiſſimi ingenii modis, & luſibus controverſia
ineatur*. Non igitur ego *mancam* Doctiſſimi Fan-
toni auctoritatem produxi, qui nihil dixi quod non
quantumvis etiam dubitanti conveniat. Provoca-
tor autem cl. num *mancam* non attulit, qui pri-
mum apertiſſima illa de Bellino, quo de agebatur,
verba omiſit, cum alia quædam in quibus eadem
ſententia narratur, non impugnatur, protulerit?
qui deinde ſiluit, quid de Needhamii, ſupra a ſe
prorſus non omiſſa, opinatione Fantonus dixe-
rit: ſiluit, Fantonum *nunquam non fuiſſe arbitra-
tum*, hanc capſulam ab aliis *diverſam vix eſſe*
quæ ad munienda magis, quam comprimenda va-
ſa, ut ratione, atque obſervatione oſtendit, viden-
tur eſſe factæ: ſiluit, Fantonum *cum diligentius in
homine* rem examinaret, *obſervaviſſe, ramos aliquot
venæ portæ ſociari quidem ramis arterioſis, atque
biliaribus, ſed tenuiſſimâ vaginâ obduci: Triplex
inſuper genus hoc vaſorum non perpetuo in vagi-
nali propagine ſimul decurrere: Porro faſcicu-
los fibroſos, qui forte haberi pro carneis poſſunt,
circa portæ venæ ſaccum exterius conſpicuum, ubi
in jecoris ſinu vena recipitur, ac potiſſimum* juxta
minimum jecoris lobum occurriſſe: hæc, in-
quam, ſiluit, Fantonum obſervaviſſe, quaſi nihil
niſi *aliquot ingenioſas meditationes*, ut ait, *exe-
ruiſſet*, qui ex propoſitis obſervationibus illud dedu-
xit, quo poſito, *Bellino* ſe *aſſentiri poſſe*, aper-
tiſſime negavit.

60 Quæ omnia cum ita ſint; patet, in quem 1057
tandem omnes illæ querimoniæ jure ac merito re-
cidant quod ſcripta *in centones divellantur*, quod
ſcriptorum auctoritates mancæ offerantur, quod *de-
clamationibus, arte factis contradictionibus, Scom-
matibus, aliiſque ſimilibus acutiſſimi ingenii mo-
dis, & luſibus controverſia ineatur*. Quæ ſane
querimoniæ a me erant eo gravius ferendæ quod
prima earum origo ex iis extitit, quæ ſub ini-
tium hujus Animadverſionis a cl. Provocatore de
me non ita obſcure dicta notavi: quaſi ego *rebus* 1056
omnibus ipſius *contradicendi partes aliquando com-
plexus, hinc hujuſmodi capſulam, abſque ullo mu-
ſculari artificio, eſſe dumtaxat membranaceam dic-
titans, contra ipſam veritatem remis veliſque con-
tendere inſudaverim*. Nam quid reſpondere poſſit,
ſi univerſa, & ſingula hæc negem? Quomodo pro-
bare poſſit, me *omnia*, quæ ipſe affirmarit, re-
fellen-

(*b*) Inſt. Anat. (*c*) De Anat. l. 4. c. 10. (*d*) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12. (*e*) Anthropogr. l. 5. c. 36.
(*f*) Synt. Anat. c. 6. (*g*) Corp. hum. Diſqu. l. 1. P. 4. c. 3. (*h*) Anat. c. 6. (*i*) Anat. quart. renov. l. 1. c. 22.
(*k*) Anat. l. 1. c. 22. (*l*) Comment. in Vesling. locum cit. (*m*) De Viror. Organ.
(*n*) L'Anatom. de l'homme Demonſtr. 4. (*o*) Anat. nov. (*p*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 21.
(*q*) Anat. corp. hum. Diſſ. 8. (*r*) Inſt. Med. n. 641. (*ſ*) Myot. Ref. chap. 2. (*t*) Comp. Anat. p. 343.
(*u*) Elem. Anthropol. c. 31. (*x*) Obſ. Anat. c. 9. (*y*) De Vet. med. (*z*) Serm. l. 1. S. 3.
(*a*) Adv. II. pag. 31. 43. (*b*) Adv. III. pag. 48. (*c*) Anatom. corp. hum. Diſſ. 6.

fellenda fuſcepiſſe, qui nihil unquam eorum, niſi a Præcl. Mangeto propoſitum eſſet, attingere voluiſſem? aut me Gliſſonii capſulam, *abſque ullo muſculari artificio, eſſe dumtaxat membranaceam* ſcripſiſſe, qui hac de re judicium non interpoſuerim meum? aut me (quod graviſſimum & a vero alieniſſimum eſt) *contra ipſam veritatem velis remiſque contendere inſudaviſſe*, qui mearum cogitationum cognitorem unum habeam Deum? Verum ut ipſi *declamationes*, & *ſcommata* relinquam ſua, & de Capſulæ dumtaxat ſtructura quidquid in Animadverſione hac conſulto omiſi, paucis expendam; primum nego, in ſuis ipſum Tabulis ea *demonſtraſſe*, ex quibus illud conſequatur, ut credit, Capſulam „ idcirco *veri* ubicumque *mu-* „ *ſculi* nomine excipiendam eſſe. „ Nam ut daremus, ita rem ſemper ſeſe habere, ut in ejus Tabulis; certe ipſe Capſulam in ulterioribus partibus, & *ubicumque* non oſtendit. Atque ut in ulterioribus cunctis partibus id oſtendi poſſet quod in primis illis dumtaxat, ac majoribus oſtendit Tab. VIII. Fig. I. quis tamen eſſet qui membranam, ſuperadditis fibris quidem carneis, ſed disjectis uſque adeo, atque disjunctis, hic illic præditam, *verum* propterea *muſculum* eſſe, & *veri ubicumque muſculi nomine excipiendam* jure concederet? Id ſi liceret; *verorum* univerſi corporis *Muſculorum*, catalogus mirum quantum excreſceret.

Deinde vero quod Auctores producit fibras carneas, vel muſculoſam ex parte ſtructuram in iſta membrana agnoſcentes, ea in re tempus, ut ſolet, terit; neque enim mihi incogniti erant, aut eos aliter docuiſſe, unquam ſcripſeram. Neque ego unquam, quod meminerim, contendi, Provocatorem cl. erraviſſe *eo* dumtaxat *quod* vel Bellinus, vel Lanciſius contrarium ſenſerint, ſed ubi vel perſpicuæ rationes, vel faciles, ſi opus eſſet, anatomicæ oſtenſiones in promptu eſſe poſſent, eorum quoque Ampliſſimorum ſcriptorum judicio, ac teſtimonio uſus ſum, præſertim cum diſputatio mihi eſſet (id quod Provocator nunquam attendit) non cum ipſo, ſed cum Præcl. Mangeto, qui Cel. Lanciſii ad cl. Provocatorem Epiſtolam, ſine ulla cenſura in ſuum Theatrum receperat. Non ego igitur *in Præclariſſimorum Authorum æſtimatione varius, aut inſtabilis*, ſed in ſeligendis firmioribus eorum locis, & quæ ſi quis mihi forte negare vellet, poſſem facile reſiſtere, non ita fortaſſe imprudens. Quid enim ſimile? Gliſſonii Capſula ubicunque eſt verus muſculus; & Ductus Cyſticus oblique confluit cum Hepatico. Hoc poſſis facile neganti oſtendere; illud non poſſis. Quanti autem ego Bellinum fecerim, & faciam, illud teſtimonio ſit, quod cum multa dicere in hac re poſſem; malui tamen primum *ſilere*, neque modo quidquam præter id dicere quod ſatis eſſet. De Lanciſio vero, cujus ego nomen haud minus mortui colo, quam viventis coluerim, longe alia res eſt. Neque enim omnes fibras carneas Gliſſonii capſulæ nego, &, ſi negarem, ſatis tamen Lanciſio erat *muſculus adjunctus*, cujus vices, quod ad jecur pertinet, proximum præſtare Diaphragma fortaſſe poſſet. Hæc ego dicerem. Ille vero quocum iſtic cl. Provocator contendit, *metipſe*
1061 quidam ſane quid diceret, ignoro. Nam *ipſemet* quid ſit, omnes ſciunt; *metipſe* autem quid ſit, neque ego ſcio, neque adhuc inveni qui noſſet.

61 Animadverſio XIX.; nam XVIII. nihil ad me pertinet; ad ſeria nos revocat. Extollit Provocator cl. *labores* tot ſuos, *tot tantaſque ad Tironum progreſſus*, & *commoda contentiones*, & *ſtu-*
1071 *dia* in ſecretionis cauſis exponendis; ut magnam, ſi Diis placet, in nos concitet invidiam, quod *ſtrenue horriſonoque bello* in tam præclara, tamque univerſo terrarum orbi utilia ſua cogitata *irrumpere* auſi ſimus. Verum ſi illa tam præclara, tamque utilia erant, quæ in prima Editione, nec primus tamen (*a*), propoſuerat; cur in hac altera tot addit, tamque omnia confundit, & miſcet, ut contra magnifica illa novæ Præfationis pollicita, non facile videam, quî *loca ab Adverſariis impugnata, neque immutata literula recognoſci undequaque poſſint*. Nulla alia, opinor, de cauſa niſi ut qui priore illa Editione carerent, iis minus vereretur obtrudere, me *nihil penitus probare adverſus* ipſum, 107
multum adverſus me ipſum probare. Quonam id modo? *Quandoquidem*, inquit, *probare ipſe nitens* „ *neque viam a corde ad jecur eſſe omnium longiſ-* „ *ſimam, neque viam a corde ad renes eſſe omnium* „ *breviſſimam & cæt.* „ *gravem ſub quadam FALLACIA larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. De ſe ipſo putat, an de me loqui? De me, inquit. Ubinam ergo *fallacia* hæc mea? Num ego, quod ipſe continuo ſub quadam apertiſſima *fallacia* obtrudere laborat, *breviorem eſſe, aut longiorem a corde* ad hepar, aut renes *viam ab apparenti dumtaxat inter utramque partem ſeu ad oculum menſurabili intervallo computavi*, aut *computaviſſe* ipſum, dixi? Si dixi; verba proferat, locum demonſtret. Ipſe vero qui de non ſervato a me ordine toties queritur; niſi meum, imo ſuum priorem ſcribendi ordinem hoc in loco perturbaſſet; non prius examinare debebat ea quæ a me ſuperiore pagina (*b*) ſcripta erant ſuper illis verbis ſuis de ſanguine ex quo bilis ſecernenda eſt, *per tot arcus portæ longoſque meandros uſque ad ejus truncum* ferendo, & *rurſus ab ejus trunco per novas & longas in ipſo hepate ramorum divarications*? At ſi hæc, ante, ut par erat, a me producta, ipſe quoque prius produxiſſet; cui tandem niſi ſtipiti, aut trunco obtrudere ſe poſſe, ſperaſſet, me viam iſtam *ab apparenti dumtaxat intervallo* inter cor, & jecur per *fallaciam* computaviſſe, aut ab ipſo *computatam* indicaviſſe? Quid ergo dixi, niſi hoc (*c*): *Quis eſt qui non videat, neque viam a corde ad jecur eſſe omnium longiſſimam, neque viam a corde ad renes eſſe omnium breviſſimam*? Num per hæc obtrudere id volui, unde aliquis *ſtatim* diceret, *longe breviorem eſſe viam a corde ad hepar, quam a corde ad renes*? an hoc potius, ut via a corde ad jecur ſit per *ambages*, non tamen *omnium longiſſimam* eſſe? Extendat enim, quantum ipſi libet, omnes illas *ambages*; certe nunquam nos adducet, ut ſecum exclamemus: *Quot ulnarum MILLIARIIS, vaſa a corde ad hepar concurrentia longitudine æqui-* 58
paranda? Hoc nimirum proprium ipſius eſt, *artificioſum*, in quod alibi (*d*) declamavit, *orationis genus, quod minima in maxima transformare poſſe, non vera in veriſimilia ſibi impune ſuaſit*. Hæc tamen *tot ulnarum milliaria* dum demonſtret, expectabimus; atque interea ab his *non veris*, quæ fruſtra *in veriſimilia transformare* conatur; ad ea tranſibimus *minima*, quæ *in maxima* tranſformare allaborat.

62 Dixeram: *eodem fere a corde intervallo & tenuiora, & craſſiora ſecerni, veluti pericardii humorem, & circumjectum cordi adipem, velut urinam, & circumjectam renibus pinguedinem, velut denique* (*nam ad ſalivam ipſe provocarat*, hoc eſt noviſſime ſalivæ exemplo nixus erat) *in eodem ore & craſſiorem, & tenuiorem ſalivam*. Quid ipſe ad hæc tria exemplorum paria? Ad primum, immemor, nullam mihi ſecum, ſed omnem cum Præſt. Mangeto diſputationem fuiſſe, qui (*e*) ſecretionem humoris pericardii non ſine *folliculis glanduloſis* fieri, agnovit, relictis ipſe Malpighii, & Littrii obſervationibus, de tribus, ab his diſcrepantibus, cogitatis neſcit plane quod amplectatur; & tamen hæc ipſa tria ſibi *acceptiora* eſſe, dictitat. Neque tempus modo mihi eſt, 1073
neque voluptas unquam erit cum ipſo diſputandi, ut hæc omnia poſſim, aut velim examinare. Sed quid ſi illud ipſum arriperem cogitatum cui magis confidere videtur, ut quod primo loco poſuit, humorem videl. pericardii *ab internis hujus foraminibus ſcatere cum ejuſdem arteriarum, ſine ullo flexuoſo artificio diſtributarum, apicibus facile communicantibus*? Quid enim putat? Certe hoc cogita-

(*a*) Vid. Michelotti Diſſ. de ſepar. Fluid. pag. 251. & ſeq. (*b*) Adv. III. pag. 46. (*c*) Ibid. pag. 47.
(*d*) Orat. III. pag. 24. (*e*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 183. 184.

gitatum oſtendere, multo brevius intervallum eſſe a corde ad fontes aquæ pericardii, quam ſit a corde ad cellulas cordis adipoſas. Nam ad illos, quamvis Diligentiſſimi Ruyſchii (*f*) repugnet Icon, *ſine ullo*, inquit, *flexuoſo artificio* feruntur arteriæ; ad has autem arteriæ pertinent *in innumeros*, quod ipſe ait, *gyros*, *& flexus diſperſæ*, *& intortæ*, *hinc in intricatiſſimos reticules divaricatæ*. Vides, ut *ambagibus* hic quoque indulgeat ſuis, ſi forte viam hanc in *minutiſſimis*, quod ipſe inculcat, *capillamentis*, *& finibus* arteriarum ferme deliteſcentem *transformare in maximam* poſſit, & quæ aliquot *ulnarum milliaria* longitudine adæquet. Verum ſi his flexibus non plus fortaſſe quam par eſt, tribuamus; iſti ipſi flexus, & quidquid præterea his addit, non in ſui, ut credit, ſed in mei ipſius commodum cedunt. Unde enim ſunt hæc flexuoſa adeo capillamenta? Certe ex arteriis, ut fatetur, coronariis, quarum origo minime omnium a corde remota eſt. Illæ autem pericardii arteriæ, *ſine ullo flexuoſo artificio* diſpoſitæ, quarum ad hoc tempus cognita origo eſt, nonne ſunt, ut Ruyſchius (*g*) confirmat, vel ex mediaſtinis, vel ex mammariis, vel ex intercoſtalibus, vel ex phrenicis, quæ omnes quanto amplius quam coronariæ diſtent a corde nemo ignorat? Itaque ſuæ in iis capillamentis *ambages*, arteriarum quæ pericardio proſpiciunt, longitudinem penſantes, ad illud *idem fere intervallum* a corde efficiendum pertinent, quod ipſe negat, nos affirmavimus. In altero autem *urinæ*, & *pinguedinis circumjectæ renibus* exemplo non minus hic obliviſcitur quocum mihi res foret: qua de re cum infra iterum ſermo futurus ſit; idcirco ad tertium exemplum tranſeo *craſſioris*, & *tenuioris ſalivæ*, in quo non jam aliorum, ſed ſui ipſius oblitum miror. Neque enim *noſtra cum venia*, ſed cum ſua ſcribere debebat, *abſolute* ſe *negare*, illa *craſſiora liquida*, illa, inquam, *quæ a faucialibus --- glandulis ſcaturiunt*, *ſalivas revera eſſe*: & *idcirco* ſe *glandulas cibarii tubi in ſalivales*, *& mucoſas diſtinguere*; quando ipſe non modo in prioris, ſed in hujus quoque Editionis I. Parte, non tantum ut hîc, *palatinas*, *labiales*, *buccales & cæt.* ſed diſerte *fauciales* etiam glandulas, inter *ſalivares*, inter eas quæ *ſalivæ rivulos inſtillant*, ſine ullo ab aliis diſcrimine, proponit.

63 Neſcio deinde, cur quandam, quam & ipſe *nimiam* eſſe, ſubſenſit, de adipe digreſſionem inſtituerit; niſi forte idcirco fecit, ut ex III. ad II Adverſaria, ſervantiſſimus ipſe ordinis, ſuarumque immemor querimoniarum, tranſiliens, clamitare poſſet, *ex duabus* meis *propoſitionibus*, *ſi utravis vera cenſetur*, *alteram eſſe manifeſte falſam*.

Nam certe nulla alia facere de cauſa potuit, ut continuo oſtendemus, poſtquam de *duabus* illis *propoſitionibus* viderimus. Altera eſt: *veriſimile eſſe cenſeo*, --- *pinguedinem quoque aſſiduo quodam circuitu circumferri*: Altera: Adipoſæ membranæ *facculi pinguiferis globulis*, *quaſi glanduloſis acinis*, *referti ſunt*, *ad quos vaſa pertingunt ſanguifera*. Cur igitur ſi vera prima eſt; ſecunda ſit falſa, neceſſe eſt? Quia, ut præpoſita a Provocatore verba declarant, hanc eſſe accipiendam non dubitat ſecundum eorum ſententiam, qui *adipem in propriis cellulis viventis animalis depoſitum*, cenſent, *veluti congelari in duriuſculos*, *ſaltem non amplius fluentes*, *pinguedinoſos globulos*. Jam miſſa omnia alia facio quæ meam illam Animadverſionem (*h*) legentibus ultro oſtendunt, me *globulorum* nomine nil niſi ſubrotundas, incluſas ſaccu-
74 lis, membraneas cellulas poſſe intelligere, quæ, ut facculi glandularum lobulis, ſic ipſæ lobulorum acinis reſpondeant. Hoc tantum ajo: non *pinguedinoſos* me, ſive ex pinguedine globulos, ſed certe *pinguiferos* ſcripſiſſe, ut nemo niſi qui forte credat ſanguineos globulos, & ſanguifera receptacula idem eſſe, credere me poſſit, cum *glo-*
bulos pinguiferos dixi, contentam pinguedinem, non continentes cellulas ſignificaſſe. Nemo, inquam, non jam eorum dico, qui *noſtræ hujus ætatis pro latina elegantia prurigine*, aut qui *hac tam dulci literatorum Hominum mentis ægritudine laborent*, ſed eorum dico, qui hoc dumtaxat latine ſciant, non eſſe idem *pinguedinem ferre*, & *pinguedinem eſſe*. Quod ſi quis forte id neſcit; num verum æquumque eſt, ut pro ejus imperitia ego plectar, & *falſum manifeſte* ſcripſiſſe dicar? Nulla igitur ob id cauſa erat, ut iſta de Adipe digreſſio interjiceretur. Sed nulla quoque, ut *ego admonerer*, *ut viderem an forte allucinatus non fuerim*, *adipem inter craſſiores animalis humores recenſens*. Nam neque contrarium ſatis oſtenditur, neque ego illud ſcripſi, neque *bile ipſâ craſſiorem* adipem reputavi. Hoc tantum indicavi, quod adhuc confirmo: *circumjectum cordi adipem*, *circumjectam renibus pinguedinem* præ humore pericardii, & præ urina eſſe *craſſiora*. *Admonendus* potius eſt cl. Provocator, ut videat, ſi adeps inter *tenuiora* recenſendus ſit, quorſum igitur ſuæ illæ *ambages*, flexuſque pertineant quibus via a corde ad hujus cellulas adipoſas uſque adeo augeatur: itemque ut videat, ſive inter *craſſiora*, ſive inter *tenuiora* pinguedo ſit recenſenda, cum hæc in omni fere corporis parte, & quod conſequitur in omni a corde diſtantia ſecernatur; alterutrum inde effici, vel falſam igitur eſſe illam pro qua propugnat, ſententiam, vel ſi mordicus retineri velit, in vaſculis ſanguiferis, pinguedinis ſecretioni dicatis, in ſingulis propemodum corporis partibus, majores, minoreſve flexus eſſe confingendos certo ordine auctos, aut imminutos; quo tamen maxime precario commento uti, videat an ſatis ſibi liberum ſit, qui ſupra quidem ejus generis vaſcula *ad adipoſam renum tunicam* ſcripſit eſſe *flexuoſiſſima*, ſed tamen 1073
ad *cordis* quoque *baſim* in ejuſdem generis vaſculis *innumeros gyros*, *& flexus* agnovit.

64 Verum hujuſmodi commenta jure ac merito *effugia* vocavi, & eſſe, probavi: ubi ſcripſi (*a*): *Neque effugium variorum angulorum*, *& flexuum*, *aut variæ* (*quam tamen Viri bene multi Doctiſſimi*, *& experientiſſimi*, *nullam agnoſcunt*) *in ſanguine fermentationis uſque adeo prodeſſe poteſt*, *quando is ſanguis qui a corde ad meatum auditorium fertur*, *non modo non ita longa*, *ſed neque ita flexuoſa*, *neque ita ad remorandum apta fertur via*, *ut is qui ad jecur deducitur*; *& tamen ex utroque materia lenta*, *flava*, *amara ſeparatur*, *imo*, *velut infra agnoſcit*, *ex illo magis SPISSESCENS bilis ſeparatur*, *quam ex iſto*, *contra atque fieri de ejus ſententia oporteret*. Quæ verba deſcripſi, ut intelligatur, quam vera ſint quæ ipſe dictitat: „ *Angulorum*, *& flexuum* habitudines *effugium* „ eſſe pronunciat, ſed quid unquam? Cur neque „ verbulum ad hanc propoſiti *effugii* firmandam „ rationem adjicit? „ Illud vero quod in tranſitu innui adverſus ſanguinis fermentationem, abjicere quidem a ſe cuperet, ſcriptitans, me *forte mihi perſuaſiſſe*, *tenere ſe in ſanguine Williſianam fermentationem*, *muſto*, *ac panificio analogam*. Sed quî ſatis poſſit? qui ut alia præteream, certe in illo ipſo quod examinabam, capite (*b*) ſanguinem *cum liquoribus vinoſis* diſerte comparaverat, *qui ſpontanea ſolum fermentatione a mixtis impuritatibus defæcantur*. Nam etſi ab hac *defæcatione inhiberi* ſanguinem, mox indicavit, *quouſque motu cietur locali ſenſibili*; non multo poſt tamen ſcripſit, ſanguinem ad hepar adventantem *ex receſſu hoc notabili*, *& diſtantia a motus localis impulſu*, *magis magiſque inde in curſu ſuo tardigradum fieri*, *liberiuſque inde*, *& vegetius vacantem fermentationi ſuæ*, *faciliuſque inde bilioſas extricantem ſordes*, *& tanquam eructantem e plexu ſuo*: idque *ad alias* deinde *omnes animalis ſecretiones* tranſtulit, repetens *præcipue ex majori inde aut minori in*

(*f*) Reſp. ad Epiſt. Probl. 2. (*g*) Ibid. (*h*) 6. in Adv. II. (*a*) Adv. III. pag. 47.
(*b*) Edit. I. c. 10.

eodem devecto ſanguine, depurativæ fermentationis libertate, varias hinc ſolutiones in ſanguine, ut diverſorum hinc generum liquida aut tenuiora, aut craſſiora ſejungantur in itinere a tota maſſa. Quod legitimæ fermentationis genus etſi ex illis eſt quæ ab Doctiſſimis, & Experientiſſimis viris in ſanguine negari, dixi, & merito quidem; neque enim ſanguis tantum uſquam remoratur, quantum ei rei ſatis ſit, neque unquam ex ſanguine, ut ex aliis quæ fermentationem ſubierint, liquidis inflammabilem ſpiritum elicere potuerunt; tamen ſi hoc quoque *effugii* genus cl. Provocatori permittamus, non facile poterit illud nobis expedire quod de bile *magis ſpiſſeſcente*, ſecretaque in meatu auditorio objeceramus. Si enim reliquæ bili ſecernendæ via illa ad hepar non modo longiſſima, verum etiam, ut addit, flexuoſiſſima, & in qua ſanguis *depurativæ fermentationi liberius vacet*, aptiſſima, neceſſaria eſt; quanto magis hæc omnia neceſſaria erunt ad ſpiſſiorem illam bilem in Auditorio meatu ſecernendam? Sed neque longiorem, neque magis flexuoſam, neque vero magis aptam in qua ſanguis fermenteſcat, hanc poteſt dicere, imo multis partibus ne tantum quidem. Novum igitur quærit effugium, & qui jam antea in *ambages* ſe conjecerat, nunc in *anguſtias* ſe conjicit, ex quibus evadere an poſſit,
1077 vehementer dubito. *Hæc*, inquit bilis *potius in aure, quam in hepate ſecernitur, non quia longior ad illam via, magiſque flexuoſa ſit* (vides, ut adamatam deſerere cogatur ſententiam) *ſed quia anguſtior, tum anguſtiſſimis devehentium vaſorum apicibus adhuc apponitur glanduloſus intricatiſſimus tubulorum flexus.* Hæ autem veræ ſunt *anguſtiæ*, eo confugere quod non modo ea qua accipi debet, ratione precarium ſit, verum etiam multis aliis partibus in quibus tamen ejuſmodi bilis non ſecernitur, commune. Sed nimirum anguſtiæ quæ in hac quidem Animadverſione tam ſæpe, & tantopere inculcantur, inter illa autem quæ nos ad examen vocavimus, cogitata inculcatæ non fuerant, novum, ut diximus, effugium ſunt, quod aliis additum, mirificam Ideæ illius ſecretionis ſimplicitatem, & vim magis magiſque patefacit, tum inſuper cum aliis illis effugiis maximopere conſentit; in anguſtiſſimis enim vaſis aptior, ut opinor, locus eſt, & juſtum ſpatium in quo motus fermentationis a ſanguineis particulis ſatis libere perfici poſſint, ita ut exempli cauſa, ea de qua dicere cœperamus, ſpiſſior bilis a ſanguine ſeparetur! Quid multis opus eſt? Ne ipſe quidem Provocator cl. novo huic effugio ſatis confidit. Nam ubi *ſpiſſeſcentem illam ultra ſtatum ſuum hepaticum bilem* meatus videl. auditorii memoravit, *non intellexi*, inquit, *bilem illam ſpiſſeſcentem eſſe in ſanguine hepaticâ revera craſſiorem.* Quid ſi non extaret Editio prior? in hac enim poſtrema multo cautius, quam fidelius eum locum vel omiſit, vel illuc tranſtulit, atque retruſit, ut non poſſim invenire. In illa autem Editione (*c*) cum oſtendendum propoſuiſſet, bilem a ſanguine non in hepate, ſed alibi ſeparari, *cum alium in conſiſtentia induit genium, vel ſcilicet liquidius*, ſic enim ait, vel *craſſius*, poſtquam in renibus exemplum protulit ſecretionis *bilis bile hepatica ordinaria ſubtilioris*, continuo exemplum ſubjecit craſſioris, illis verbis: *non minus ac ſpiſſeſcens ultra ſtatum hepaticum ſuum; dicto valedicens colatorio*, id eſt hepati, *per glandulas philtratur ovales meatus auditorii.* Quæ omnia cum ita ſint; & quid tunc intellexerit, & quo nunc modo evadere, quantumvis conetur, haud poſſit, manifeſto liquet.

65 Eâdem fide mox ſcribit: „ in hoc loco Cen„ ſor cl. valde (niſi fallor) intempeſtive pronun„ ciat, *a me ipſum ad ſalivam provocari*.„ Nam neque ubi de bile auditorii meatus, ſed antea, ut vidimus, opportune ſcripſi quod ipſum niti ſalivæ exemplo ſignificaret; neque *me* ad ſalivam provocari, ſcripſi, ſed hoc prorſus modo (*d*): *velut denique (nam ad ſalivam ipſe provocat) in eodem ore & craſſiorem, & tenuiorem ſalivam.* Quanquam autem id eadem ſententia dictum eſt, qua ſæpe alia eodem modo, ut *Provocet jam iſte ad Doctiſſimum Bellinum: quando ad lotrices provocavit & cæt.*; ipſe quo jure quave injuria in certiſſimæ contumeliæ locum trahit, & ad ea non veretur *intempeſtive* tranſilire quæ nunquam ab ipſo dici oportebat, ut in calce hujus Epiſtolæ demonſtrabitur. Nunc enim de iſto, ut ipſe vocat, *Epiſodio* fere tantum attingemus, quantum huic loco ſatis ſit, ut *animus*, ſicut ipſe ait, *reficiatur*. Nam quod ipſe dictitat, adverſus *Hiſtoriam* 107
ſuam *Herculeum*, & *inſigne* productum eſſe *argumentum*, ideſt „ famoſum illud *cecinebant* „ non id argumenti loco, ſed *Epiſodii*, ut *reficeretur animus*, productum eſt. Quod quando aliorum, ut ait, erratum tam mirifico ac recondito artificio defendit, ut *b* pro *r*, ſimillimam nimirum litteram, irrepſiſſe dicat, cum videlicet non *canebant*, ut fit, & proximo Epigrammati ſubſcriptum *dabant* ſatis indicat, ſed *cecinerant* ſcriptum eſſet; cur, quæſo, tot alia quæ ſua certe ſunt, neque iſto *cecinebant* leviora, tueri ad eundem modum non connititur? Sed fortaſſe timuit, ne ipſum viciſſim Typographi aliquanto verius recriminarentur, ſi omnem in eos culpam transferret. Quid ergo fecit? Multo faciliorem, atque breviorem defenſionem excogitavit, ut ipſe qui latine tamen ſcribere vellet, latinæ linguæ curam inter inutilia, atque adeo inter *mentis ægritudines* aperte reponeret, ſecurus judicii cum Summi Scriptoris Fontenelii (*e*) cenſentis, *libenter homines inutile id dicere quod ignorant, & hoc eſſe quoddam ultionis genus*, tum vero etiam ipſius Hippocratis (*f*), aut ejus certe vetuſti Auctoris, cujus Epiſtolæ Hippocratis eſſe creduntur: *Excellentia*, is inquit, *morbi opinionem de ſe præbet propter judicantium imperitiam. Unuſquiſque enim ex his quæ ipſe non habet, judicat id quod in alio abundat, ſuperfluum eſſe.* Cujus utriuſque ſcriptoris ut ſententiam tam veram, quam inanem Provocatoris reprehenſionem eſſe, demonſtrem; idcirco quod aliis ignoſcerem, in hoc uno diſſimulare non poſſum, ſed ejus *imperitiam* linguæ, cujus inutilem curam dictitat, iis in quæ ſubinde incurro, prolatis exemplis patefacio. Nunc autem ad *famoſum* iſtud *cecinebant*, ſive ad propoſitum *Epiſodium* revertamur, cui quidem hîc addit quod novi *Epiſodii* loco eſſe poſſit. Perinde enim ac ſi vetus illud *Epiſodium* in meo, imo vero etiam in ſuo libro non omnibus proſtaret; miratur quo unquam modo contigerit, ut *Viri alii ingenioſiſſimi, eruditiſſimique* id ſcire, aut eodem poſtea uti, ad ſuos pariter *reficiendos* Lectores, potuerint. Nimirum hîc ejus obliviſcitur quod in proverbio eſt: Pulchrum omnibus placere. Sed multo etiam magis obliviſcitur primum num ipſe *Viris illis aliis*, eorumve ſtudiis, atque dogmatibus ulla unquam Præfatione, ullis unquam Theſibus inſultare conatus ſit, deinde quid illi, ſi ſunt, ut vere ſunt, *ingenioſiſſimi, eruditiſſimique*, ipſi per ſe poſſint, noviſſime illos quoque tot alia, & *herculea* quidem, atque *inſignia argumenta* objeciſſe, ad quæ ſi diſerte reſpondere ſe poſſe, ſperaſſet, nunquam certe ad iſtiuſmodi *Epiſodia* confugiſſet. Atenim inter illa, iſta etiam quæ in *Adverſariis* jam legebantur, objecere. Scilicet vera iſta etiam, ac partim opportuna, partim ſatis firma cenſuere. Neque vero illorum dumtaxat, quantumvis ipſe diſſimulet, ſed & aliorum Præſtantiſſimorum Virorum idem inter me, & ipſum judicium fuit. Quoties id Cel. Heiſterus oſtendit! quoties Præcl. Santorinus! quoties is qui de *Fiſtula Lacrymali* poſtremo ſcripſit, Doctiſſ. Platnerus, cujus hæc verba ſunt: Morgagnus *vero hæc omnia (Bianchi inventa)*

haud

(*c*) Pag. 40. 41. (*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Hiſt. de l'Acad. des Sc. 1699. Præf.
(*f*) Epiſt. ad Dionyſ.

haud immerito in dubium vocat. --- & hæc Bianchi inventa nos nunquam vidisse, ingenue fatemur! quoties denique illi, qui instar omnium esse possunt, Gravissimi Viri a quibus Lipsiæ *Acta Eruditorum* scribuntur, quorum ut multa alia verba præteream, certe illa quæ huc maxime pertinent, præterire non possum (*g*): *Bianchi*, inquiunt, *Historia Hepatica --- manca, obscura, contradictoria, falsa, in celeberrimi Malpighii manes injuria & cæt. a* Morgagno *ample ostenditur*. Si igitur quæ hi jam satis indicaverant, alii postea, præter modo memoratos, Præclarissimi Viri, quorum judicium, doctrina, eloquentia satis superque omnibus spectata est, urgere voluerunt; num ego; an is potius qui erraverat, hosque lacessiverat, in causa est? (*h*)

Ego isthæc moveo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres? Verum hæc in præsentia obscure ad ea quæ mussitat, satis sunt. Nam *aliud est maledicere*, ut ait Tullius (*i*), *aliud accusare: accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet, teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam*. Ubi igitur quis accusare voluerit, non maledicere; videt quid sibi, si ullo modo possit, faciendum sit; nos quomodo ejusmodi inanem, futilem, atque, ut omnia uno verbo complectamur, vel ab ipso Provocatore desertam, accusationem certissimis, ubi opus sit, documentis penitus refellamus, & confutemus, jam vidimus.

1079 66 Nunc omni misso Episodio, ad reliqua pergamus; imo vero cum Provocatore cl. qui ordinem mirifice observat, ad ea quæ, ut ante a me scripta, sic prius examinanda ab ipso fuerant, retrogradiamur. Quanquam quid dixi *a me scripta*? Alia quidem litterarum forma perinde ac si mea essent, verba exscripta video, sed pro meis non agnosco. In *Adversariis*, ut supra admonui, in primaque *Historiæ Hepat.* Editione quid ambo scripserimus, quærendum; tum vero utri nostrûm *difficilius fuerit exscribere, quam confutare*, est judicandum. Quod si *sensa obiter duntaxat* volebat *perstringere*; primum verba aliis characteribus scribere non debebat, deinde sic totam rem enunciare: Tradideram ego in I. mea *Historiæ Hepaticæ* Editione (*k*) id quod in II. ab *Adversariis* monitus, ut absonum, ex parte omisi, ex parte ita discerpsi, atque interpolavi, ut amplius vix agnoscatur: tradideram, inquam, ad solvendas ab reliquo sanguine bilis particulas, utpote quæ cæteris sint magis implicitæ, multiplicata fuisse instrumenta solventia „ scilicet angulos & latera „ vasorum; ad hæc enim in conum gracilescentia, & præcipue ad angulos ex ramorum partitione resultantes allisas sanguinis particulas solvi, paulo ante docueram. Illud vero ut ostenderem, scripsi, sanguinem ex quo bilis secernenda est, non modo per vasa arteriosa, ut reliquum, ferri, sed insuper per venam portæ; ut spectata hac „ lon- „ gissima omnium via, ideo inferretur, ad tan- „ tos angulorum & laterum vascularium occursus „ in tanto circuitu abundanter „ allisionem illam fieri, & solutionem. In *Adversariis* autem animadversum est, hoc additamentum venæ portæ ad illud propositum nihil pertinere, propterea quia a venæ portæ radicibus ad truncum inversa illa figura est, quæ in arteriis ad allidendum ita opportuna a me dicebatur; a trunco autem ad ultimos in hepate ramos etsi illa figura restituitur; maxime tamen, ut in tota illa vena, debilis est ea vis a qua sanguis allidatur. Verum si hæc omnia sua, & mea sensa, ita perspicue, integre, fideliter proposuisset; quomodo *brevi manu* potuisset nostra *refellere*, ejusmodi videlicet responsione in qua ni- hil diserte de angulis, nihil de contracta in conum
1080 figura, nihil de allisione, sed de alia prorsus re verba fiunt? vel quomodo unquam speraset, alicui se *obtrusurum*, id quod mox conatur, ab istis suis propositis sensis non ea penitus discrepare, quæ alibi, aut hîc exposuit? videlicet figuram ve- 1081
næ Portæ tum a radicibus ad truncum, tum a
trunco ad extremos ramos ad sanguinem magis 144
implicandum facere: viam autem hujus sanguinis per arterias figura sua facere ad sanguinem in genere solvendum, non ad solvendas peculiariter bilis particulas. Nam qui hæc contendat, potestne idem cum de peculiari bilis separatione ageret, & hujus causam in via sanguinis esse, traderet, per illas arterias, & totam venam portæ, potestne, inquam, omni ejus viæ longitudine descripta, & *super alias omnes* inculcata, hæc scripsisse: *Nonne ideo inferes, ad tantos angulorum, & laterum vascularium occursus in tanto circuitu, abundanter, & quantum ferat exigentia illidi in radice liquidorum hanc massam, & in componentibus etiam intricatioribus dissolvi, & abrumpi*. Nam si hæc hujusmodi illisio, & dissolutio in Vena Portæ non est, ut certe non est; non erat igitur cur ex *longissima super alias omnes via* illud esset *inferendum*: & si ea illisio, & dissolutio quæ in arteriis est, peculiariter pro bile non est, imo hujus obstat separationi, quæ requirit ut *congeneres particulæ a progressivo motu non distractæ veniant commodius in intimiores contactus, & cohæsiones*; qui ergo debebat qui peculiarem separationis bilis causam proponeret, hanc in *multiplicatione instrumentorum solventium* collocare, *in multiplicatione scilicet angulorum, & laterum*? Lectores igitur qui hæc omnia in I. de qua agebatur, Editione, non in hac altera, de industria, quanquam Præfatio neget, maxime mutata, & interpolata, quæsiverint, facile constituent, uter nostrum res *confuderit*, & quid de illis Provocatoris cl. verbis censendum sit: *jam dubito Censorem nostrum cl. non intellexisse; aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxisse non intelligere*: quibus de verbis, aliisque istiusmodi quibus uti non veretur, in extrema hac Epistola mentio fiet.

67 Nunc enim, ne præteriisse omnino videamur id, quod ipse obtrudit, me, quasi *magnis* mihi viderer *suffultus rationibus*, objecisse; rogandus est Lector, ut *Adversariis* inspectis, animadvertat, sic a me scriptum esse (*l*): *Prætereo admissam in sanguine sine ulla dubitatione fermentationem; prætereo admissam observationem notabilis in sanguine portæ præ alio venoso amaritudinis, quam alii, ut Verheyenius, non admittunt, & eorum qui admittunt, nonnulli malunt, inde reditum bilis ex intestinis, quam extricationem bilioſarum particularum comprobari*. Intelligent enim, ea a me præteriri, non objici, ut non sit opus hic pluribus verbis tueri. Intelligent, illud a me non prorsus probari, quod ea quæ haud omnibus certa videri possent, *sine ulla dubitatione* admitterentur, imo ne plurium quidem Scriptorum auctoritate confirmarentur, quæ nunc demum ob meum hoc monitum in postrema Editione addita est. Intelligent denique, me non unum Verheyenium negantem, ut cl. Provocator obtrudit, sed & *alios* respexisse: respicere autem ex iis quæ supra dicta sunt, me Verheyenium potuisse, cognoscent, non minus certe quam cl. Provocator potuit, Reverhorstii, cujus alibi esse *intolerandos* errores dicitat, in illarum earundem rerum altera auctoritatem 60
sequi, in altera hanc ipsam inter *insomnia* col- 97
locare. Quod si nostrum alteruter hîc vere *oblivi-*
scitur; num forte obliviscor ego, qui de bilis circuitu constituere nihil volui? an ipse potius qui se
credit *satis suis locis demonstravisse*, bilis circui- 97
tum inter *modernorum insomnia* esse ponendum, *nil contra circuitus leges, & animalem machinam deformius excogitari posse bilioso hoc motu circulari, ut vel Medicinæ initiatis patet*, imo vel *per lacteo-* 98
rum oscilla esse *dissonam, non possibilem, morbosam circulationem bilis*; cum ipse tamen in Oratione VI. (*m*) inter *eximia* quæ *in liquidis omnibus animalis partibus, earumque itineribus oggerere valuit modernorum*

(*g*) A. 1720. M. Oct. (*h*) Terent. Andr. (*i*) Pro M. Cælio. (*k*) C. x. §. 3. 4. (*l*) Adv. III. pag. 46. (*m*) Pag. 47.

ſolertia, circuitum univerſalem diſerte laudaverit ipſius *Bilis*, hæc etiam ſubjiciens: *ut ſane cultiorum Medicorum neminem ad nitidos hos dies prætereat, nullum Humorum Hominis immotum degere; quemlibet a propriis fontibus circumvagum ad unam aut plures partes corrivari; ab hiſce ad fontes reſtitui, novoſque gyros aggreſſum, motuum perennitate recreari.* Quod tamen *ad expletam* attinet *bilis ſecretionem a ſanguine etiam ante ad-*
60 *ventum ſuum in hepar*, haud ſatis ſcio an quod Gladbachii verbis exponitur, *idem* alii quoque *obſervaverint*. Certe laudatus Th. Cornelius (*n*) neque ea, quod ſciam, ſe ipſum obſervaſſe, ſcripſit, neque aliud ſcripſit, niſi *ſanguinem juxta portas jecoris eſſe ſubamarum*. De hujus autem rei *veritate* & ſe *dubitaſſe* Præcl. Fantonus (*o*) ſignificat, & Ampliſſ. Lanciſium haud aliter ſibi dubitationem ſuſtuliſſe, quam indicando, oportere venam cavam ſupra jecur in vivo cane obligare, ut duas circiter poſt horas ſanguis in vena portæ *obſcure amaricans* inveniatur; ni hæc fiant (quæ num ſecundum naturam noſtris in corporibus fiant, omnes vident) *tantam bilis quantitatem, quæ lingua diſtinguatur, haberi non poſſe*. Atenim Provocator cl. rem fortaſſe extra omnem dubitationis
191 aleam poſuiſſe ſe, credet, *obſervatione Realdi Columbi qui Romæ in ipſamet vena portæ Cadaveris Sancti Ignatii tres calculos bilioſos invenit; ut habetur ex vita ejuſdem Sancti*. Verum quaſi una dumtaxat haberetur, quo Auctore non addit; cum ego præcipuis inſpectis quatuor quæ vel accuratius, vel certe copioſius a Petro Ribadenera, Jo. Petro Maffejo, Daniele Bartholo, & Vigilio Nolarco ſcriptæ ſunt, in nulla tamen, iſtos calculos *bilioſos* fuiſſe invenerim, neque in ipſius Columbi libris (*p*) alia unquam legiſſe meminerim, niſi hæc: *Lapides autem innumerabiles pene hiſce manibus extraxi, inventos in renibus, colore vario, in pulmonibus, in jecore, in vena portæ, ut tu tuis oculis vidiſti, Jacobe Bone, in Venerabili Egnatio Generali Congregationis Jeſu*. Quid? quod num reapſe in vena Portæ fuerint, non immerito dubitari, adhuc poteſt (*q*)? Veruntamen hæc non eo pertinent ut oppugnem quæ in Adverſariis me præterire, profeſſus ſum; ſed eo dumtaxat ut intelligatur, quam facile Provocator cl. quæcunque ſibi favere, aut ad id de quo ſcribit, pertinere, credit, ſine dubitatione arripiat, & ſine diligenti examine pro certis, atque exploratis ſcribat; vel-
51 ut illud quod, tanquam ſibi ab Amiciſſimo, & Præſtantiſſimo Viro Jacobo Cicognino Regio Medico, & Conſiliario narratum, litteris mandavit: *innotuiſſe præceptori quondam ſuo Bononienſi Bilem artificialem naturali ſimillimam fabricare ex multo oleo communi cum quadam portione cineris cujuſdam, & quodam acido*. Et tamen ego qui iiſdem olim cum Doctiſſimo Viro Bononiæ Præceptoribus uſus ſum, ex illo ipſo Doctore una audivi, non *ex oleo communi*, non ex *cinere*, ſed ex oleoſo quodam, ex acri quodam, ex acido quodam, ſingulis ad certum quoddam pondus commixtis, poſſe illud confici, id quod depoſito quovis pignore contendam, noſtrum quoque ex Cicognino audiviſſe quanquam multo aliter atque audivit, deinde edidit; quantum enim alterius vel in loquendo diligentiam, tantum alterius vel in ſcribendo negligentiam ſpectatam habeo; neque injuriam homini facio qui ſupra ſe *properanter ſcribere*, confeſſus ſit. Quid? quod in iis quæ per
924 ſe vidit, & rebus quidem anatomicis, ſcribendis, in iis, inquam, ipſis uſque adeo negligens eſt, ut ingentem in Nobili Cive meo (Georgio Marcheſio) Meſenterii tumorem pro tumore Omenti
377 deſcribat. *Similem*, inquit, *ipſe deſcripto carcinomatoſum Omenti affectum in Nobili Forolivienſi cum cl. piæ memoriæ Valſalva Bononiæ videbam & cæt.* At vero in accurata, quam Valſalvæ ipſius Præſtantiſſimi manu exaratam habeo, ejuſdem affectus deſcriptione hæc lego: *Ma ciò che aveva lo ſconcerto, era il Meſenterio, dalla corporatura del quale tutta detta mole pendeva. Era queſta coperta in tutta la parte antica del baſſo ventre dall' Omento, il quale eraſi attenuato, ed in molti luoghi lacero. Separato l' Omento, reſtò alquanto più in viſta il tumore, la di cui mole circondata nel miglior modo che ſi potè, moſtrava di potere aſcendere al peſo di venticinque libre*: cætera in Poſthumis, in quibus apparandis nunc totus ſum, Valſalvæ Obſervationibus adjiciam. Sed quid majorem oſtendere negligentiam poteſt, quam *Epiſtolicæ Diſſertationi* hæc adſcribere: *Taurinorum Auguſtæ Pridie Nonas Februarii* 1719; & in ea 838
tamen de Ampliſſ. Lanciſio jam mortuo verba facere, quem non niſi proxime inſequente anno amiſimus? Hoc certe iterum ad memoriam revocat Curionem illum (*r*) cujus M. Brutus vix credebat *tantam fuiſſe oblivionem in ſcripto præſertim, ut ne legens quidem unquam ſenſerit* ſibi aliquid, huic ſimile, excidiſſe, & *ne in ſcripto quidem meminerit quid paulo ante poſuiſſet*.

68 Reliquum eſt; nam cætera expendimus ſupra; ut quid Provocator reponat ad ea videamus quæ 1082
a nobis animadverſa ſunt in illis verbis, unde *luculentam confirmationem* haberi dicebat ſuæ de ſecretione ſententiæ: *Breviſſima omnium*; ſic enim ſcripſerat; *via eſt a corde ad renales glandulas; ac nullis pene flexuoſitatibus, anguliſve præter majuſculum unum, emulgenti, & Aortæ interpoſitum, externe divaricata, interne autem ſeu in viſceris corpore compendioſa eſt, & directa, uſque ad ſecretionis locum, ac vix in aliquot ramulos diſpertita*. Primum in nova Editione *ſuaviter* eximit illud *omnium* ex loco ob hoc potiſſimum verbum
a me *impugnato*, contra atque in Præfatione ma- 67
gnifice jactat. Id vero omnibus argumento eſſe debet, ipſum quoque ex iis quæ objecimus, & ſupra jam ſatis vidimus, errorem ſuum cognoviſſe; quanquam, ut ſolet, hic dictitat, ſe *ſuperius & alibi contrarium ſatis demonſtrare*. Et ſane, ut flexus prædicat coronariarum arteriarum; nunquam perſuaderi mihi poteſt, vel ipſum credere, ſe inventurum aliquem qui ipſi credat, eos flexus ad cellulas adipoſas, (ut brevitatis ſtudio de his tantum dicam) in ipſa cordis baſi prope initium coronariarum ſitas, tot tantoſque eſſe, ut viam omnem ſuperent, quæ ab eadem baſi per Arteriæ magnæ truncum primum aſcendentem, deinde deorſum inflexum ad emulgentes uſque, imo ad ipſas uſque *renales glandulas* intercedit. Sed quoniam hanc *breviſſimam* eſſe *omnium*, haud amplius contendit, verbo *omnium* diſſimulanter deleto; verba reliqua nondum deleta, ſed in alia, opinor, Editione delenda, quî tueatur, videamus. Hanc totam eandem viam a corde ad renales glandulas *nullis pene flexuoſitatibus, anguliſve præter majuſculum unum emulgenti, & Aortæ interpoſitum externe divaricatam* eſſe, dixerat. Ego vero primum objeci: *angulum hunc eſſe fere ex maximis*. Quod objectum *quid hîc faciat*, ſe *certe* ait *non intelligere*; quaſi non eſſet longe manifeſtiſſimum, hîc 1083
facere, ut omnes intelligant, qui angulus *ſit fere ex maximis*, eum non fuiſſe ita extenuandum, ut *majuſculus* dumtaxat diceretur. Neque vero magis intellexit (ne; ut ipſe diceret; ego quoque dicam, *finxiſſe non intelligere*) quo pertineret id quod a me ſecundo loco objectum eſt. Objeci autem, alibi ipſum agnoviſſe, & ſcripſiſſe: *reſiſtentiam eo notabilem eſſe in trunco Aortæ ſuperaliam quamcunque arteriæ partem, quo arcus ejuſdem canalis non longe a corde notabiliter auctus fluentum ſanguineum ſubito, & violenter inflectit*.

Ipſe vero hanc tantam flexuram non modo non negat, imo ipſam, ejuſque vim in *obſiſtendo impingentis liquidi velocitati* hoc in loco extollit: quæ omnia mirifice pro me faciunt. Cum enim hæc *in acutiſſimum*, ut hic ait, *angulum flexura*,

(*n*) Prog. 6. (*o*) Anat. Diſſ. 6. (*p*) De Re Anat. l. 15. (*q*) Vid. Epiſt. I. Art. 49. & 66.
(*r*) Vid. Cicer. de Cl. Orat.

xura, cum hæc tanta *ſuper aliam quamcunque arteriæ partem reſiſtentia* non ſint cum illo ad emulgentes angulo comparandæ; ſint autem profecto in illa ipſa qua de agimus, *a corde ad renales glandulas* via; quo unquam modo ipſe potuit, eandem illam viam dicere *nullis pene flexuoſitatibus, anguliſve, præter majuſculum unum, emulgenti, & Aortæ interpoſitum, externe* eſſe *divaricatam?*

69 Sic ea defendit quæ de iſta via extra renes ſcripſerat. Videamus, num tueatur melius quæ de eadem intra renes affirmaverat: *compendioſam* videl. *eſſe ac directam uſque ad ſecretionis locum, ac vix in aliquot ramulos diſpertitam*. Oppoſui omnino adverſantem anatomen Malpighianam, ut a Præcl. quocum diſputabam, Mangeto *infra*, quod ibidem diſerte dixi, propoſitam. Quid Provocator? *Ego*, inquit, *fateor hæc Mangetum a cl. Malpighio in Anatomico Theatro exſcribere*. Satis hoc mihi eſt; nunquam enim cum alio diſputatio mihi fuit quam cum ejuſdem Theatri Cel. Auctore, qui quod ego oppoſui, idem ipſe pro vero proponebat. Cum tamen Figuras quoque Præcellentium aliorum Virorum, ac nominatim Ruyſchii, & Euſtachii ſubjecerit, in iiſque Provocator cl. effugium quæritet; num ſic evadat, quæſo, attendamus. Primum in Cel. Ruyſchii Figuris, quæ Tab. LXIV. repræſentantur, dictitat, *renalium omnium in homine arteriarum tum externas, tum internas occurrere diſtributiones*: quod quidem tam a vero alienum eſſe, quam quod alieniſſimum, conſtat; neque enim Ruyſchius in animo habuit, aut habere potuit alias iis in Figuris arterias oſtendere, quam quæ in renum ſuperficie, aut ea in ſectione apparere poſſent. Quomodo ergo *omnes* oſtendit? aut quomodo illam hic oſtendere diſtributionem potuit, quæ ut appareret, alia diſſectione opus erat; quo videlicet modo arteriæ humanos renes ſubeuntes, intra hos dividi primum incipiant, deinde aliis ramis obviam euntes, in arcum curventur, tum ab hoc arcu prodeuntes, in rete quoddam implicentur, & non intra lobulos, ut bene apparere hic poſſint, ſed inter lobulos, ad renum uſque ſuperficiem excurrant. Hæc tamen diſtributio illa eſt quam Malpighius obſervavit, noſque objecimus. Ruyſchius autem, ut de hac ſibi laborandum non putavit, ſic eam porro diſtributionem oſtendere dumtaxat aggreſſus eſt, quam in arteriolis jam ad ſuperficiem renum a Malpighio deductis, dum ulterius pergerent, animadvertit. Has Malpighius dixerat, quod & nos poſtremo loco objecimus, *ab extima ſuperficie aliqualiter ad latera reflexas, tandem interius terminari, & harum ſpecioſam ſobolem immiſſum atramentum perbelle deſcribere*. Huic autem deſcriptioni Figuræ non repugnant Ruyſchii, quæ & per eam ſuperficiem, & ab hac introrſum illas ad latera reflexas, ſive ſerpentino inceſſu eleganter pergentes exprimunt; imo longæ illi, & implicitæ priori Malpighii diſtributioni, quam minime, ut indicavimus, tollunt, ea addunt quæ contra Provocatorem cl. vehementer pugnent, dum ob oculos ponunt, uſque adeo arterias in renum ſuperficie inflecti, ab hac introrſum ſic retorqueri, & per non modicum adhuc tractum ita convolvi, ut exercitatiſſimus, ſi quis alius, in arteriolarum inceſſibus explorandis ipſe Ruyſchius, de his ſuis Figuris verba faciens (*a*) teſtetur, *vaſa ſanguinea tam mirifice hic eſſe contorta, & circumvoluta, ut nuſquam reperire ſit in toto corpore, ut hic Fig. 2. & 3. exhibetur*. Et tamen Provocator (qui cum hiſce Experientiſſimi Viri verbis nunquam, opinor, ſua illa de renum, & adipoſæ eorum tunicæ vaſis comparavit) quaſi hæ ipſæ ſibi plurimum faverent Figuræ, non dubitat ſcribere: in Fig. 6. (quæ eadem ac illa 3. eſt, ut conſtat etiam ex Prodromo Theſauri VI.) in illa, inquam, *præcipue obſervare eſſe, inſignem illam a centro ad uſque ſuperficiem hujus viſceris ſanguineorum vaſorum directionem, atque breviſſimum trajectum*: quibus in verbis quid magis mirer, haud facile reperio, num peritiam in exiſtimando, *a centro ad ſuperficiem* eas arterias deduci, quæ manifeſte, ut decreſcens earum craſſities quo magis ad centrum accedunt, demonſtrat, a ſuperficie ad centrum feruntur; an veri ſtudium in affirmando contra ipſius Figuræ fidem, *inſignem directionem, atque breviſſimum trajectum* in illis ipſis arteriis quas cogitur mox confiteri *vermicularem illam*, hoc eſt uſque adeo contortam, *ſervare habitudinem*. Quid? quod cum in ead. Theatri Tabula, Figura 4. extaret, a Ruyſchio idcirco addita (quod diſerte ab ipſo moniti ſumus, itemque a Theatro monemur) *ut reptatus vaſorum, præſertim ſanguineorum, luculentius quam in præcedenti Figura, videri poſſet*; non hanc *præcipue*, ut par erat, Provocator cl. ſpectari juſſit, quæ dici non poteſt quam inflexas arteriolas monſtret, & quam contortas; ſed contra illam ſelegit in qua, ob aliam rem oſtendendam, ſibi primum ſatisfacere Ruyſchius non potuerat, & in qua inſuper ſcalptores Theatri ne tot quidem flexus, quot Ruyſchius pinxerat, deſcripſere. Sic igitur ipſi favent hujus Figuræ. Quid autem de illa dicemus, in qua Euſtachius, quantum ejus ferebant tempora, ita illam alteram de qua primo loco diximus, arteriarum diſtributionem a centro ad ſuperficiem uſque renis adumbravit, ut neque diviſiones plures, neque dum ſibi mutuo obviam eunt, arcus illos Malpighianos prætermiſerit, additurus pro ſua diligentia etiam reliqua, ſi ita injiciendo, ac vitra adhibendo, ut Malpighius fecit, ea retegere potuiſſet. Quæ certe omnia qui cunque attenderit, atque inſuper Provocatoris verba non ignoraverit, extollentis alibi (*b*) tanquam *nobiliorem* Euſtachii *inventorum partem, vaſorum renalium arcuationes & mirificos plexus*; idem non poterit alia ipſius Provocatoris verba non mirari, hic jactantis, in ea Euſtachiana Figura „ non tantos *arcus*, *retia*, atque ad *latera flexuras* in his „ ſanguiducis vaſis exporrigi, ſed plurimam a truncis ad totum viſceris ambitum directionem, atque breviſſimum iter; „ quaſi vero aut *arcus* illi non ultro in oculos eam Figuram inſpicientium incurrerent, qui alicubi vel tres, alius alii ſuccedentes, cernuntur, illam *anfractuum & arcuum cumulatiſſimam rationem*, adeo in meſentericis arteriis inculcatam, æmulantes; aut reliqua ab iis temporibus requiri deberent quæ auxiliis ad ea retegenda opportunis deſtituebantur; aut rectiſſima, & breviſſima omnino via picta eſſet, quam Euſtachius ipſe in ejuſdem Figuræ explicatione in quatuor vel quinque ſciſſam *ramos* eſſe, ait, *qui in multos alios rurſus diviſi, --- vario modo diſpenſantur, ac invicem permixti uniuntur, & denique in tenuiſſimos, viſumque propemodum fugientes ſurculos ceſſant*; aut tandem ibi ad ſuperficiem revera ceſſarent, non per eam mirifice intorquerentur, introrſum deinde reflecterentur, atque ita inflexi, convolutique verſus illam unde venerant, partem redirent, quemadmodum in iis ſaltem ad quas ipſe modo provocaverat, Ruyſchii Figuris oſtenditur. Quæ omnia cum ita eſſe, omnes perſpiciant, non eſt profecto opus ut doceam, quam Ruyſchii, Euſtachiique, a Præcl. Mangeto addictæ, Figuræ illi faveant qui, ad ſententiam confirmandam ſuam, affirmare non dubitaverat: arterioſam intra renes viam *compendioſam* eſſe, *ac directam uſque ad ſecretionis locum, ac vix in aliquot ramulos diſpertitam*.

1084

1073

1063

70 Quanto autem minus conjecturis, quam obſervationibus fidendum eſt, tanto minus movere nos debet quod porro conjicere nititur ex quodam experimento, præſertim cum Mangetus (*c*), quocum noſtra erat diſputatio, contraria prorſus Malpighii experimenta ſine ulla dubitatione poſue-

(*a*) Theſ. Anat. III. n. 41. (*b*) Orat. I. pag. 18. (*c*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 400.

posuerit; Thomas autem Bartholinus libro I. *Anatomes quartum renovatæ* capite 17. scribat: *flatum aut aquam immissam, per emulgentes quidem fluere, per tubulos autem (ureterum) non effluere*; sic enim Auctores, eorumque loca indicantur, non, ut ipse solet, & hic facit sic: *Bartholinus conspexit*, ut neque de quo Bartholino dicat, neque de quo Opere, aut libro, intelligas, si forte velis quæ omnino contraria ex Bartholino profert, conferre: quanquam id minus in hoc loco necessarium est, tum ob ea quæ dicta sunt, tum quia non unum esset quod posset ad contraria illa, etiam concessa, responderi. Postremo *optaret* cl. Provocator,
1085 ab iis qui forte Adversaria non legissent, credi, me nihil prorsus attuliſſe unde id quod jure indicavi de ipsius *in re botanica usu*, intelligi posset, cum ea tamen ipsius protulerim (*d*) verba,
38 quæ in nova Editione, contra ac Præfatio pollicetur, *suaviter* mutare debuerit. Multo autem magis *optaret*, se nunquam scripsisse alia, quæ usque adeo, monentibus nobis, falsa esse intellexit, ut illa amplius in ejus *Historia* invenire non possimus. In illis exemplum est, quo suam *hipothesim luculenter firmari*, prædicabat (*e*). *Vides*, ajebat, *lactea vascula transverse ad angulos rectos, aut rectis parum dissonos, cum fistula intestinali concurrere*. Vidi ego, quo ipse modo deciperetur, extimum videlicet primumque illorum *concursum* pro intimo atque ultimo, qui unus ad rem faciebat, perperam attendendo. Nunc autem *vellet* obtrudere, se concursum intimum ultimumque attendisse, hac spe fretus quod ego rem sub sensus non cadentem, *dissimilem* atque ipse dixit, *ostendere* non possim. Neque interim videt, ut uno se ex laqueo expediat, in alterum se, & multo quidem omnibus manifestiorem, induere. Nam si *concursum* illum intimum, ultimum, & sub sensum non cadentem intelligebat; cur igitur, *Vides* ajebat? cur *luculenter* suam eo exemplo sententiam *firmari*, pronunciabat, eo, inquam, exemplo „ secretionis, quæ cum *sensibilibus* celebretur in„ strumentis, genuinum & modum *insensibilis* se„ cretionis, hepaticæ indigitare posset nobis? „ Non igitur illos certos angulos ad *concursum* intimum reprehendi, *quasi quod dissimiles ostendere ipse possem*; sed ob hoc ipsum quod ostendi non possint, eosdem tanquam *sensibiles*, *luculentos*, *videndosque* ab omnibus in medium, *exempli*, imo *confirmationis* causa, productos reprehendi. Quæ omnia ejus effugia cum *tam facile comprimantur*; intelligere, etiam me tacito, per se possunt *cordati*, *solidæque rei anatomicæ Cultores*, me jure meritoque in *Adversariorum* ora adscripsisse: *Commenta quædam de secretione animali, & speciatim bilis, confutantur*. Neque sane dubito, quin pari a nobis jure illud quoque adscriptum intelligant: *Hepatis commentitia structura confutatur*: qua de re infra videbimus. Interim de utraque quid censuerit Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michelottus, cognoscere omnes poterunt qui ejus doctissimam *de Separatione Fluidorum in Corpore Animali* Dissertationem (*f*) inspicient.

71. Animadversionis XX. dimidium ferme perlegeram, priusquam intelligere possem, quid hæc tandem ad me pertineret. Quid enim ad me, quod
1087 cysticæ venæ non invehant, sed avehant sanguinem a folliculo fellis? Nunquam sane mihi venit in mentem ut id negarem; imo cum id agnoscerem, non facile unquam, & sic sine ulla dubitatione *decrevissem*, infra harum influxum, Venam Portæ habendam jam esse pro arteria, quod cl. Provocator sua, *ut moris est*, *potestate* decernit, eademque iis unis venis *speciale privilegium* concedit, ut in Venam Portæ, non amplius Venæ, sed Arteriæ munus gerentem, sanguinem inferant. Hoc nimirum est contra *decretum*, & *Canonem* continuo peccare, ut quidpiam admirandum, quidpiam singulare, quidpiam *non* levis *momenti*, --- *quod hucusque ab Anatomicis alto fuerit silentio repositum*, videri possit inventum, quod tamen qui mutationem officii in Vena Portæ paulo altius incipere statuant, in nihilum confestim redigant, nec fortasse injuria; quid enim tanti est, ut quidquam ab naturæ consuetudine alienum potius admittamus, quam istos ambiguos fines tantillo altius constituamus; nam aut in primum fere sinus initium, aut infra hoc, in truncum ipsum Venæ Portæ, Cysticæ confluunt? Quid porro ad me illud alterum quod non minore conatu, neque paucioribus verbis agitur: *bilem ab arterioso sanguine in folliculi glandulis* non *secerni*? Quonam in loco *Adversariorum* hoc affirmavi? qui nihil de me, sed de Malpighio, & Ruyschio diserte scripsi (*g*): *portionem aliquam ejus bilis quæ in vesicula continetur, ab iis Glandulis prodire, existimarunt*. Quod igitur *gravem hanc*, ut vocat, *allucinationem facile delere se posse confidat*; per me licet; num vero etiam per alios, haud satis scio. Nam quod primum ait *arterioſum sanguinem ad biliariam secretionem non designari, apud cordatos omnes in confesso esse*; vereor, ne, quantum ad hanc controversiam attinet, se ipsum e numero *cordatorum* invitus expungat, qui, ut supra vidimus, docuerit, portionem quandam, & *amaræ* quidem, ac *magis spissescentis* bilis a meatus auditorii glandulis, &, quod consequitur, ex arterioso sangui, ne separari; qua ex re illud potius expectandum videbatur, ut argumentum peteret ad conjiciendum, non dissimilis bilis portionem a cysticis pariter glandulis ex non dissimili sanguine secerni, quæ reliquæ in folliculo bili affusa, hanc hepatica *crassiorem* quemadmodum *ut plurimum* esse, confitetur, *& amariorem* efficeret. Quod autem addit, *ligatis arteriis omnibus cystitis* &cæt. vesi- 942
culam tamen *nova multaque bile scatere*, hoc vero maximam bilis partem per eas glandulas non secerni ostendit; nullam omnino portionem, non ostendit. Atenim hæ glandulæ, inquit, *mucosum illud, seu lymphatico-aqueum duntaxat emungunt ab arteriarum sanguine, quod intimam cystis* 1089
superficiem obtegere, atque oblinire valet. Id vero est quod non dicere, & multo minus *innuere*, sed demonstrare eo magis oportet, quod a pluribus & experientissimis quidem Anatomicis minime agnoscitur. Nam Ruyschius (*h*); ut infra objicitur; *qualis* earum glandularum humor *sit*, *cujus saporis & consistentiæ*, negat *expiscari posse*; Santorinus (*i*) autem cum in nobilissima fœmina id exprimeret, quod illæ continebant, *bili prorsus simile* ait se inveniſſe; Ac neutrum quidem horum fugiebat illa apud multos pervulgata, & protrita earum glandularum cum iis quæ in uriparia vesica sunt, comparatio, qua tantum nititur Provocator cl., ut affirmet, *jam luce clarius, vel per solam rationem ostendi, glandulas folliculi fellei bilis secretioni nullam operam impendere*. Attamen cum istam comparationem uterque commemorarint, in hanc tamen *luce clariorem* non ivere sententiam; credo, quod neuter eorum usque adeo perspicax esse potuerit, ut *ALBIDAM illam in utriusque (BILIS, & urinæ) vesicis mucosam crustam* videret, *ALBIDAM*, inquam, illam crustam quam Provocator intra bilis cystim non dubitat ponere, cum mox agnoscat, vel quæ extra cystim sunt, proxima intestina *bile valde suffusa, atque ideo flavescentia plerumque visi*. Quod si contra bilis *acredinem* (non amplius *acorem*) mucosa intus crusta vesiculam contendit debuisse muniri; quam, quæso, mucosam crustam in exteriore facie eorundem intestinorum, *aliarumque finitimarum partium* contra istas bilis injurias opponet? quas quidem non cunctos pariter timere, ex verbis constat Gravissimi Bohnii, supra etiam ad XVI. Animadversionem productis: *quamvis linguæ deguſtantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat* bilis; *minime tamen ideo*

tali

(*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Edit. I. pag. 37. (*f*) pag. 225. & seq. 253. 325. & cæt. (*g*) Adv. III. pag. 65.
(*h*) Resp. ad Epist. Probl. V. (*i*) Obs. Anat. c. 9. n. xi.

tali acrimonia, vel ejuſmodi particulis gaudet, quæ tactus ſenſoria afficiant, atque ſtimulent. Poſtremo etſi *majores & crebriores per totum hepaticum ductum*, quam in folliculo, *glandulas hujuſmodi* eſſe, confirmat; non tamen hinc ſequitur, contra Malpighianam (*k*) conjecturam bilem ab ipſis non ſeparari; nihil enim quod hoc prohibeat, profert; imo potius ſequitur, non *illud duntaxat* (ut dicit, ſed non demonſtrat) *mucilagineum linimentum* ſecerni. Cur enim plus linimenti, ubi a minus amara, neque ita immorante bile, minus incommodi timendum eſſet? Certe ipſe paulo ante ſcripſerat, *in urinaria veſica --- ſubſidens lotium, ſuoſque idcirco commodius aculeos exerens, majus etiam ad excipuli faciem munimentum*, quam in ureteribus, *depoſitulare*. Quæ omnia cum ita ſint; haud ſatis videre me, fateor, cur in Viros tot Præſtantiſſimos, qui in contraria ſententia ſunt, *juvenilem* etiam hac ætate *diſplodat igniculum*, hac interrogatione longum
1090 ſuum concludendo ſermonem: *cur tam inſulſe, tantoque Tironum præjudicio quis adhuc pronunciaret, in glandulis fundi folliculi fellei bilem, non illam neceſſariam mucilaginem, ſecerni?*

72 Sed hæc alii viderint: ego ad ea jam tranſeo quæ ad me pertinent, vel ut melius dicam, quæ ad me pertinere, uſque adeo cl. Provocator exiſtimat, ut hæc fidenter quaſi in ſummas me coegiſſet anguſtias, ſubjiciat: *Ex his quæ nos hactenus diſcuſſimus, perpendat*, inquit, *pauliſper, ſi lubet, divinetque candidus, doctuſque Lector, quonam itinere bilem in felleum humanum folliculum importare valeat Cenſor noſter cl.* Mihi vero inanis hæc divinandi in re apertiſſima ſolicitudo conſimillima videtur comicæ illius ſolicitudinis, & admirationis quam in Demiphone, opinor, expreſſit Terentius (*l*).

--- quid mihi dicent, aut quam cauſam reperient?

Demiror. ad quæ Geta hæc continuo reponit:

--- atqui repperi jam. aliud cura.

Quis enim Lectorum eſt, non jam dico *doctus*, ſed qui dumtaxat latine ſciat, qui jam non norit quod ſupra etiam ad Animadverſionem XIII. oſtenſum eſt, *graviſſime hallucinari* Provocatorem cl., non dubitantem, me in Adverſ. III. Animad. 25. *denegare, bilem ex hepatico ductu per cyſticum in folliculum deſcendere*, cum id tantum ſcripſerim (*m*) Recentiores „ bilem ab hepate ad inteſtinum „ deſcendentem *pene totam* divertere in cyſtim ita „ *indubitabile*, ut ipſe poſtea dicit, non exiſti„ mare. „ Longe enim aliud eſt, negare, eſſe *indubitabile*, quidquid bilis ab hepate verſus inteſtinum deſcendit, id *pene totum* in cyſtim digredi; & *denegare bilem ex hepatico ductu per cyſticum in folliculum deſcendere*. Itaque tempus, chartas & *atramentum conſumpſit*, & perdidit, qui hæc non intelligens, magno hactenus conatu anniſus eſt *refugium illud* (ſic enim putat) & *aſylum* ad cyſtis glandulas mihi præcludere, quaſi *oratorio*, cujus ipſe optimus artifex, & judex eſt, *ſtylo* illud a me unquam eſſet petitum, aut ſi eſſet, omnino id ipſe jam præſtitiſſet quod jactat: *Jam igitur biliaris cyſticarum glandularum ſecre*1092 *tionis commentum* (*ex quolibet hoc fautore proficiſcatur, & quælibet ſit fautorum Auctoritas, qua niti Cenſor cl. ſtudet*) *ſatis ſuperque exploſimus.*

Io triumphe! de quo alii, ut diximus, viderint, quemadmodum & de iſto alio, qui continuo canitur, at de quo Viro? de Experientiſſimo, Diligentiſſimo, Celeberrimo Sene, & Profeſſore Ruyſchio: *hoc jam de titulo*, inquit, *figura Ruyſchii*
1084 *nullo pacto æquiparanda eſt cum mea.* Supra autem, poſtquam renalium ſanguiferorum vaſorum Icones Euſtachii, & Ruyſchii perpenderat, nonne pariter hæc adſcripſerat: *Ex quibus quidem omnibus, donec in univerſali noſtra Anatomica Hiſtoria genui.*

nam renalium ſanguineorum canalium diſtributionem aperire aliquando ſtudeamus, ſatis abunde liquet & cæt.

73 Sed quorſum hæc de eo potiſſimum Auctore cujus ex Figuris *plurima*, & in iis quædam difficiliora, etiamſi non faſſus eſſet, ipſum tranſtuliſſe internoſceremus ad ſuam illam maximam exornandam? Nimirum quia ego ſcripſeram (*n*): *Ex* ea Cyſtis *Figura, ejuſque Explicatione intelligere omnes poſſe, de iis glandulis, quas olim Malpighius in ſuilla, & ovilla veſicula obſervaverat, quid Ruyſchio videatur.* Verum quid neceſſe erat iſtam Figuram uſque adeo abjicere atque contemnere; quando ex ea, qualitercunque in ea glandulæ oſtendantur, ſemper tamen intelligitur, quales ipſæ viſæ Ruyſchio ſint, certeque viſum huic eſſe id quod ego viſum eſſe contendebam, illas glandulas eſſe ponendas. Hæc enim continuo ſubjiciebam: *Nimirum ab ſummis duobus hiſce Anatomicis* (Malpighio, & Ruyſchio) *vel aliud agentibus, eæ glandulæ jam olim fuerant luculenter propoſitæ, de quibus Hiſtoriæ Hepaticæ Auctor in prolixo, & eâ inſcriptione ornato opere vix obiter fecit mentionem, & iis quidem verbis, ut cum utrum ipſe admittat, ignores, tum illud certe ſatis intelligas quod addit:* „ *Bilem per haſce glan„ dulas ſecerni, ridicula eſt aliquorum confabula„ tio.* „ Quid ipſe ad hæc? Meam fidem haud obſcure in dubium vocare non veretur: „ Vide„ rit, inquit, ingenuus Lector, „ an ipſe *in prolixo meo Hepaticæ Hiſtoriæ opere vix obiter* de his glandulis *mentionem fecerim, & iis quidem verbis, ut, utrum admittam ignores.* Faciamus igitur quod ipſum facere ad me convincendum oportebat, neque *tædeat ſua ipſa ſuper hac re verba omnia hîc exſcribere.* Num alia in prima Editione ſunt quam hæc, quæ & in hac nova retinuit illic, ubi de cyſtis tunicis ſermonem habet? *Qui* (moder- 101
niores) *quartam* (tunicam) *addunt, inter nerveam, & muſcularem collocant, eamque glandulo-ſam vocant, glandulis ſcilicet numeroſiſſimis obſitam, per quas muccoſum illud tranſcoletur, intimam inde hujus burſulæ faciem totam inveſtiens. Bilem per haſce glandulas ſecerni, ridicula eſt aliquorum confabulatio.* Ipſe vero qui hanc *ridiculam* eſſe *confabulationem*, pronunciat, de his glandulis utrum ſint, quales, & quantæ ſint, & quid vere agant, ipſe, inquam, ibi quid cenſet? Quid addit de ſuo, unde intelligamus, num *modernioribus* illis has ponentibus, & muci ſecernendi officium aſſignantibus, adſtipuletur, an repugnet? quid, inquam, addit? Ne verbum quidem. Sed *de hiſce omnibus*, aliiſque *ulteriora non afferre ſe*, dicit, *prout largiſſime ab anatomes Hiſtoricis VENDITATA; ideoque hic ſupervacanea.* Itaque ſermone omiſſo, in quem obiter inciderat, de harum glandularum *exiſtentia*, & officio, protinus ad tunicas de quibus loqui inceperat, redit. Quid igitur aliud eſt *vix obiter de his glandulis mentionem facere, & iis quidem verbis ut utrum admittantur, ignores*, ſi hoc non eſt? Contra, Malpighius, & Ruyſchius non in prolixa aliqua Hepatica Hiſtoria, ſed aliud agentes, ille videlicet in Exercitatione de Liene (*o*), hic in Figura, & Explicatione, ſubjectis Reſponſioni ad Epiſtolam Problematicam V. in qua plura, & varia a Frentzio quæruntur, eas jam olim glandulas luculenter propoſuerant.

Quid ad hæc? *In Explicatione*, inquit, *illius Figuræ Ruyſchius nullam prorſus biliaris in his glandulis ſecretionis mentionem inſtituit.* De hoc poſtea videbimus; nunc illud primum agitur, an iis quas nos conjunctas objecimus, *Figura ejuſque Explicatione* eas glandulas Ruyſchius luculenter propoſuerit. De ipſis ita, ut par eſt, conjunctis ſilet. De Malpighio vero quid reponit? Illud primum *ab ingenuo Lectore* videndum dicit, *an ſatis a Malpighio* ibi *probatum ſit* „ *portionem ali„ quam ejus bilis, quæ in veſicula continetur*,

(*k*) De Lien. c. 6. (*l*) Phorm. (*m*) Adv. III. pag. 52. (*n*) Ibid. pag. 64.
(*o*) cit. cap. 6.

„ *ab hujus glandulis prodire*. „ Ita eadem ſemper chorda oberramus. Non hoc, inquam, primo hoc loco agitur; ſed an Malpighius eas glandulas luculenter propoſuerit. Verum ne illud quidem ſibi videndum *ingenuus Lector* cognoſcit, an *ſatis a Malpighio probatum ſit*; neque enim unquam id dixi, ſed hoc dumtaxat (*p*): Malpighium *portionem aliquam ejus bilis quæ in veſicula continetur, ab iis glandulis prodire, exiſtimaviſſe, ex ejus de Liene Diſſertatione ſatis conſtare*. Quid ergo videndam rem *ſuaviter* mutat? Cur hoc exiſtimaviſſe Malpighium, ex ea Diſſertatione ſatis conſtare, non probat? niſi forte id credit ibi ſe probare,
1093 ubi addit: „ hinc demum modeſtus Auctor *vix* „ *tantum probabilia* adducere fatetur. „ quo in loco vere ego poſſum dicere, quod immerito ipſe
1058 alibi ſcripſit „ illud *vix* multa quidem induſtria „ fuiſſe a noſtro cl. *Provocatore* in hunc textum „ intruſum. „ Nam Malpighius ibi quoque, ut ſolebat, ea *modeſtia*, quam omnes laudare video, paucos imitari, quæ exiſtimabat ipſe, ut *probabilia* propoſuit; non tamen ut *VIX TANTUM probabilia*; quarum duas priores voces etſi, ut Malpighii, alia litterarum forma ſcriptas conſpicio, apud ipſum tamen in toto eo loco non invenio; imo hæc diſerte, & aſſeverantius quam ſoleret, ſcripta invenio: *Altera portio conſtitutiva bilis, craſſiuſcula tamen, NISI VERIUS DICERE VELIMUS alteram bilis ſpeciem, ex his, quæ poſt diutinos labores deprehendi in ſuilla, & ovilla veſica probabiliter evomitur a minimis glandulis miliaribus per tunicam biliariæ veſicæ diſperſis, ad quam arteriæ deſinunt*.

74 Atenim experimenta, inquit a Malpighio producta id *non probant; --- ſed ſolum aperiunt, hepaticam bilem in folliculum translatam, ibidemque ſtabulantem longæque moræ potitam, novis inductis internis motibus, aqueis evaporatis ſubſtantiis, atque aſperioribus exaltatis particulis, ex dilutiori (ut fuerat in hepaticis ductibus) pallidiori, ac ſuaviori craſſiorem, colore ſaturatiorem, amariorem, atque acriorem evadere, quod quidem ab omnibus admittitur. Imo* . . . . Sed alia non eſt opus exſcribere, tum ne in multo longiorem divertamus ſermonem, quærentes, num is qui improbat, ſatis ipſe perceperit, cur illa a Malpighio eo in loco addantur; tum quia neque illa, neque iſta quæ exſcripſimus, ad controverſiam noſtram faciunt, quæ minime illa eſt, an jure id Malpighius exiſtimaverit, ſed hæc dumtaxat, an id exiſtimaverit. Cur igitur iſta exſcripſimus? Ut ſic in tranſitu conferri poſſent cum aliis quibuſdam quæ idem Provocator cl. ſupra ſcripſerat: videlicet ſe *in juvenis mulieris; febri acutâ denatæ cadavere bilem cyſticam --- tum multo tenuem, ſeu*
942 *hepatica non craſſiorem deprehendiſſe; tum nullo modo amaram, imo ad quendam dulcorem diſpoſitam, hepaticâ interim ſatis amaricante bile. Breviori* autem *forſitan folliculari moræ fuiſſe hoc phænomenon imputandum*. Nimirum ipſe qui illationes Malpighii improbat, non intelligit, *breviorem* in folliculo *moram*, ne amarior bilis hepatica evadat, præſtare forſitan poſſe; ſed ex *ſatis amaricante* ut *nullo modo amara, imo ad quendam dulcorem diſpoſita evadat*, facere non poſſe. Quid ergo præſtitiſſet dicere? Non *breviorem* dumtaxat *moram*, ſed commixtionem fortaſſe cum multo ex illo ſuo *lymphatico-aqueo* glandularum cyſtis humore, vi morbi minus mucoſo reddito, in ejus *phænomeni* cauſa fuiſſe. Sic aliquid ſaltem commentus eſſet quod cum aliis ſuis, qualia hæc cumque ſint, placitis magis cohæreret. Sed ad graviora, & in viam redeamus. Neque, inquit, Malpighius, *ut Ruyſchius per ſuam figuram inſtituit, memoratas glandulas in homine, ſed in ſuilla, & ovilla veſica fellea duntaxat proponit; ut ideo falſum ſit* „ *ab ſummis duobus hiſce Anatomicis, vel aliud* „ *agentibus, eas (ſeu eaſdem) glandulas jam olim* „ *fuiſſe luculenter propoſitas*. „ Tandem aliquando objecit aliquid, quod ſi minus ad rem faceret, at ſaltem facere videretur. Videretur, inquam, nam cum diſerte ipſemet dixerim (*q*) eas glandulas *Malpighium in ſuilla, & ovilla veſicula obſervaviſſe*; quo unquam modo ſuſpicari poteram, fore, qui *obtruderet*, me ab ambobus illis Anatomicis *eaſdem* glandulas dixiſſe propoſitas. *Eas*, inquit, *ſeu eaſdem*. Ego vero multo potiori jure, quam ipſe alibi illa *iſta ipſa*, affirmare poſſum „ bina hæc verbula *ſeu eaſdem* ab *ipſo Viro* hic 923
„ loci creata eſſe, & verbulo *eas* ad cenſuræ lo- „ cum ſuperaddita: & ut ſuper hoc *ſeu eaſdem* „ tota objectionis ratio ſita eſt, ita hoc idem *ſeu* „ *eaſdem* in illa mea *Animadverſione* me ponere, „ neque per ſomnium cogitaviſſe, ut videre eſt. „ Quod ſi pro *eas* nihilominus velit ipſe *eaſdem* accipere; non *eaſdem* humanas, ſed *eaſdem* cyſticas intelligat, quas ſi alii, vel in beſtiis dumtaxat cognitas, aliud agentes, propoſuerunt, quanto magis in homine jam notas, ipſe diſerte agnoſcere, & proponere debuiſſet, qui *Hiſtoriam Hepaticam* perſcribebat.

75 Illud ſequitur multum me *aberrare a vero, putantem Sylvii ſectatores aſſerere, Bilem per cyſticas glandulas ſecerni*. Verum me id *putaſſe*, mea certe ſcripta non oſtendunt. Scripſerat cl. Provocator, quod ſupra vidimus: *Bilem per haſce glan-* 101
dulas ſecerni, ridicula eſt aliquorum confabulatio. Adſcripſi ego (*r*), *Qui humaniſſimus* (ne vero nomine appellarem, quod gravius tuliſſet, quam nihilominus hoc ferre videatur) *Qui humaniſſimus*, inquam, *loquendi modus quam gratus ſit futurus, haud ſcio, non modo Sylvii ſectatoribus, de quo fortaſſe ille intellexit, verum etiam æquis æſtimatoribus Malpighii & Ruyſchii, quibus illa eadem verba non ſatis cavent*. Quid igitur aſſererent *Sylvii ſectatores*, non dixi, imo vero ne quid Sylvius quidem: hoc dixi, ipſum *de Sylvio fortaſſe intellexiſſe*; id autem dixi, propterea quod non multis poſt illum *loquendi modum* interjectis verſibus hæc ſubjici, animadverti: *Quod autem in mem-* 101
branarum Cyſtis *poroſitatibus machina ſedeat (ut ſupra) ſecretoria bilis a ſanguine --- nonne ſunt vaniloquia, homini cæterum venerando jam ſuperius commemorato imparia? fabellæ, inquam, & cæt?* Scilicet cum illud *ut ſupra* cum primo illo *loquendi modo* conferrem, hos autem alteros conſimillimos *loquendi modos*, ut libri ora diſerte ſignificabat, erga *Sylvium* adhiberi cognoſcerem, Provocatorem quem non nimis ſane diligentem eſſe in iis legendis Auctoribus quos redargueret, ſciebam, *de Sylvio fortaſſe* in priore quoque loco *intellexiſſe*, viſus ſum mihi haud injuria poſſe ſuſpicari. Nunc ille negat; ego mihi gratulor, non affirmaviſſe, ſed *fortaſſe*, ut videbatur, dixiſſe; ipſi profecto non gratulor, qui fateatur neceſſe eſt, non in eundem dumtaxat, ut ego ſuſpicabar, Sylvium, ſed & in Sylvium, & in alios præterea Celeberrimos Doctores iſtiuſmodi *loquendi modis* inſurgere ſe voluiſſe. Et ſane tunc ipſe animadverti, priorem *loquendi*, qui plures reſpiceret, *modum* Malpighio, & Ruyſchio *non ſatis cavere, ut qui licet a Sylvii opinione* (quam ſine Doctore jam ſatis noram) *longiſſime abierint, portionem tamen aliquam ejus bilis quæ in veſicula continetur*, non a quibuſcumque hujus poris, ſed *ab iis*, de quibus ibi mentio erat, *glandulis prodire, exiſtimarunt, ut ex Adnotatione* a Præcl. Mangeto *exhibita, & Malpighiana de Liene Diſſertatione ſatis conſtat*. Nunc ipſe de Malpighio ne conatur quidem; neque enim ullo modo poſſet; negare; Ruyſchio autem videri vellet *ſatis caviſſe*. Utinam poſſet; nam certe non minus dignus erat, quem obſervaret, nedum cui ab iſtiuſmodi loquendi modis omnino caveret. Quo magis ægre fero, in eum me locum eſſe adductum ut connivere, quod mallem, & continuo credere non liceat, niſi ipſe videri velim

ſine

(*p*) Adv. III. pag. 65. (*q*) Ibid. pag. 64. (*r*) Ibid. pag. 65.

ſine ulla prorſus ratione quæ paulo ante retuli, verba ſcripſiſſe. Atque ut intelligere omnes poſſint, me invitum in hoc loco verſari; conjecturas duas, quæ ipſi excuſationis loco ſunt, quamvis facillime poſſem, non excutiam, non urgebo, non extorquebo: illud tantum dicam, Viros Graviſſimos, & in Auctorum ſenſibus intelligendis, ſiqui alii, Exercitatiſſimos, *Actorum Eruditorum*, quæ Lipſiæ eduntur, Scriptores (*f*) cum non hæc, aut illa Cel. Ruyſchii verba ſeorſum ſpectata, ſed omnia quæ Mangetus in illa Adnotatione etiam profert, conjuncta, ut par eſt, quid demum ſignificent, pro eorum nunquam ſatis laudando inſtituto paucis referrent, hæc ſcripſiſſe: *Explicationem viæ, qua bilis ad veſiculam felleam deſcendat, jungit, eamque appellat cum celeberrimo Bohnio ductum cyſticum, glandulas tunicæ interioris veſiculæ EIDEM SCOPO INSERVIENTES adjiciens, quas in collo plures, circa fundum rariores delineatas exhibet.*

76 Verum, ſepoſito Cel. Ruyſchio, ad Provocatorem cl. redeamus hæc ſubjicientem: An au-
„ tem *ſtructuram intimæ* ſuperficiei veſiculæ, imo
„ & meatus cyſtici, ductuumque hepatici, & com-
„ munis, ne memoraverim quidem, qui legerint,
„ judices ſint.„ Hæc ego omnia negavi, atque iterum nego. Ipſe qui contra ad Lectores provocat, cur loca non indicat in quibus ea memoraverit? Sæpius, etiam ubi nihil opus eſt, qua in *Parte*, quo in *Capite*, quo in §. aliquid ſcripſerit, magna nobis ſedulitate inculcat. Cur hic illud facit quod iis fere in rebus ipſum facere animadverti, quas ſe ſcripſiſſe, aut ſic, ut contendit, ſcripſiſſe, probare non poteſt, ut neque §., neque *Caput*, neque adeo *Partem* unquam ſignificet? Quid ergo eſt? ſiqui ſunt qui illud poſſint facere, quod nos tunc fecimus, ut univerſum *Hiſtoriæ Hepaticæ* librum perlegant, ſed primæ Editionis (ſenſit enim in nova apparanda, quam nos vera diceremus, & quam neceſſaria requireremus, ideoque ſaltem in calce multa quæ omiſerat, aut vix attigerat, ſupplere conatus eſt) ſi qui igitur illud poſſint facere, & qua de ſtructura nos in *Adverſariis* dixerimus, attendentes, hanc in toto eo libro perquiſiverint; iis confirmo, me nondum ſcire ubi ſint ipſam inventuri. Sed quoniam is labor multo gravior eſt, quam ut multi ſubire velint; conjecturam faciant ex eo quod continuo ſubjicitur, & longe facilius expediri poteſt. Pari enim fiducia ad eoſdem provocat qui legerint, ut „ hi in-
„ ſuper judicent, an *Aliæ hujus Tabulæ* (ſeu memoratæ LXIII. Theatr. Anat.) *Figuræ diſcrepent ab Hiſtoriæ Hepaticæ* ſive *diſquiſitionibus*, ut ipſe ait, ſive *commentis*, ut a me probatum eſt.
Et quamvis ego cum *alias Figuras* dixi (*t*), non de omnibus aliis dixerim, ſed de iis tantum, de quibus *ſupra indicatum erat*; tantos ipſe ſibi ſpiritus ſumit, ut omnes inſpici velit, & cum ſuis placitis comparari. Morem, quando ita vult, geramus.

77 Ex I. Figura quædam aſſumit, cætera omittit. Inter ea quæ aſſumit, nihil eſt de quo controverſum ſit, niſi *interni hepatis lobelli*, de quibus, ut a Malpighio *in medium adductis*, cum
28 mentionem injeciſſet, mox cenſuerat, Malpighium *nil in hepate innovaſſe præter novi vocabuli introductionem*: & tamen hîc eos lobulos, ut veros a Figura repræſentatos, *apprime cum ſua Hiſtoria convenire*, dictitat. Omittit interea oſtenſas in eadem Figura Malpighianas ſubrotundas glandulas, & *fibroſam*, ac *membranaceam* lobulorum *connexionem*, quarum hanc neſcio, ubinam in ſua *Hiſtoria* memoraverit, illas contempſiſſe, vel ex iis quæ modo dicta ſunt, omnes ſciunt.
II. Figura, inquit, *Apicum Portæ Venæ, & Cavæ anaſtomoſes, nobis ſane acceptiſſimas, repræſentat.* Imo Auctor Figuræ Bidlous diſerte monet (id quod Mangetus in Explicatione non omiſit) illas venas *mutua anaſtomoſi nunquam jungi*; ut conſtet, reprehendendos eſſe Scalptores qui uno aut altero forte in loco erraverunt. Videtur enim Bidlous hanc Figuram apparaviſſe, ut intelligeremus, minutos ramuſculos earum Venarum neque jungi inter ſe, neque (id quod Provocatori maxime adverſum univerſa Figura indicat) decuſſari. III. Figura quantum ipſi adverſetur, ſatis ſupra ad Animadv. XV. indicavimus. De IV. etiam Figura quid habendum ſit, ex iis quæ ad Animadverſ. IX. adnotavimus, ſatis liquet. Nam; ut omittamus, quid de ea ſummus Anatomicus Ruyſchius, aliique, ibi laudati, cenſuerint; nihil profecto, niſi *Radices Cyſticas*; ut Bidloi, Auctoris Figuræ, verbis utar; oſtendit *per Hepatis corpus diſperſas, earumque truncum majuſculum*, quæ certe nunquam omnino negavi; communicationem vero ipſarum cum ductu hepatico, de qua præcipuum dubium erat, nullo modo oſtendit; ut non intelligam quo jure cl. Provocator ſcribat: Hæc IV. Figura *ductus noſtros hepati. cyſticos, & cyſt-hepaticos melius, atque optabilius exhibere, atque firmare non poſſet*; Hoc enim ſi verum eſſet; nihil erat cauſæ cur Tabulam ſuam V. excogitaret, cum ad hanc Bidloi Figuram, qua nihil ad id *melius, atque optabilius*, rejicere Lectores poſſet. VII. Figura (V. enim, & VI. deſiderantur) *internam ſuperficiem fellei folliculi a nobis in Tab. VII. expoſitam, apprime*, inquit, *dilucidat*. Melius dixiſſet *emendat*, ut alibi indicabo. (*) Hic enim ſatis eſt animadvertere, ipſum *ſuaviter*, quod deinceps quoque facit, tranſilire ab *Hiſtoriæ Hepaticæ* prima Editione, de qua dumtaxat eo tempore loqui poteram, ad Tabulas, novæ huic Editioni nuper adjunctas, de quibus tunc lis eſſe non poterat. Dixiſſe igitur debebat, non *in Tab. ſed in Hiſtoria* expoſitam. Sed in hac, ut ex ſupra dictis colligitur cum eam ſtructuram ne memoraverit quidem; idcirco neque illud ipſe poteſt nunc dicere; & nos intelligere debemus, quantum igitur hæc Figura quæ illam in Veſicula & tribus bilis canalibus diligenter exponit, ab ea Hiſtoria diſcrepet in qua iſtæ horum omnium ſtructuræ, tanquam in rerum natura non eſſent, omnino prætermittuntur.
VIII. inquit, Figura *arteriarum & lymphæ ductuum per felleam humanam veſiculam diſtributiones depingens ea confirmat, quæ nos in Tab. II. & III. de his vaſis delineavimus, & in Hiſtoria deſcripſimus.* Ecce iterum Tabulæ de quibus ſermo tunc eſſe non poterat, in medium proferuntur, quibuſcum tamen num prorſus conſentiant quæ in VIII. hac Figura ab Diligentiſſimo Ruyſchio pinguntur, vaſorum inceſſus, diviſiones, & ulteriores præſertim, aut aliunde etiam accedentium arteriarum propagationes, omnes qui conferent, ſatis intelligent. Sed quoniam hæc in *Hiſtoria* quoque *deſcripſiſſe* ſe, dicit; ſed quo in loco; non dicit; ſcire licet in primæ quidem Editionis deſcriptionibus hæc nuſquam a nobis quæ ad arterias has pertinent, inveniri; quæ vero ad lymphæ ductus, cum ſua ipſa Tabula III. non ſatis congruere. Atque ut hæc omittamus, illud certe non eſt omittendum, ipſum interea ſilere, quam iis quæ ſcripſerat, adverſetur in VIII. Figura *Ductus Cyſticus tortuoſus*. In IX. quoque Figura extra chorum ſaltat, dum hac ait *luculenter confirmari ea quæ ſane* ſuis in *Tabulis exprimit*; quaſi vero aut ego de his loqui poſſem eo tempore, aut non potuiſſet ipſe ex ea Figura quædam in ſuas transferre, aut demum quæ transtulit, ea diligenter tranſtuliſſet. Cui rei exemplo ſit illud unum, quod vere in ſua quoque *Hiſtoria* ſcripſerat, videlicet *lymphaticorum vaſorum in ſuſpenſorio hepatis ligamento diſtributio, atque reptatus*. Scripſerat enim id quod & pingere voluit, *per ſuſpenſorium ligamentum* ire ea vaſa *uſque ad glandulas lumbares*. Reverhorſtius
1095
autem

(*f*) A. 1697. M. Jan. (*t*) Adv. III. pag. 65. (*) Vid. Epiſt. I. Art. 52.

autem cujus nos Figuram objecimus, non eo verſus ire contendit, ut ad IV. Animadverſionem docuimus. Ecce vero Incomparabilis Anatomicus Ruyſchius, qui in hac Figura IX. repentia per ſuſpenſorium ligamentum vaſa lymphatica non verſus lumbares glandulas euntia (quod Provocator) ſed verſus Diaphragma (quod Reverhorſtius) depingit. Quid officere magis Provocatoris rebus poterat? & tamen has ait per hanc ipſam Figuram *luculenter confirmari*! Sed quem Iconiſmum ſibi fatebitur officere, ſi vel X. Figuram *rebus ſuis non officere*, contendit? Quid vero? *rebus* igitur *ſuis non officit Colli Veſicæ, ut & Ductus Cyſtici reptatus ſerpentinus*? Quid magis poſſet adverſari? At hoc, inquit, *a nobis inter rariora ſuperius repoſitum eſt*. Id videlicet, quod Figuræ Auctor Experientiſſimus Frid. Ruyſchius in ipſius Explicatione, *in plurimis Veſiculis Felleis humanis locum habere*, teſtatur. Utri magis credendum ſit, non eſt hic ambigendi locus. Satis eſt inſtituto huic noſtro, hanc Tabulæ LXIII. Figuram, ejuſque Explicationem tam *diſcrepare* ab Hiſtoria Hepatica, quam quod maxime.

78 Figuræ autem *XI. XII. XIII. & XIV. quæ quidem cum arterioſa ac lymphatica vaſa per hepatis tunicam reptantia, tum Portæ, & Cavæ per humanum, & vitulinum hepar ramificationes exporrigunt, noſtras denuo tabulas, confirmant*, inquit, *& amplectuntur*. Ad Tabulas *denuo* provocat ſuas, quas me tædet ſæpius dicere locum in mea illa diſputatione nullum habere potuiſſe.

Quid? quod ab ipſis ejus Tabulis Figuræ hæ omnes, nedum ab *Hiſtoria Hepatica*, plurimum *diſcrepant*. XI. enim Figura primum lymphatica vaſa (ut numerum mittam quem tamen minime omittendum cenſet; urgetque Figurarum harum Auctor Ruyſchius (*a*)) longe alio ordine oſtendit atque cl. Provocator pinxit, & quendam faſciculum eorum imum, longe aliud iter affectantem, quam quod lymphæ ductibus hujus faciei
21 hepatis in deſcriptione aſſignavit. Deinde *arteriolas ex Arteria Hepatica oriundas, & per* hepatis *membranam reptantes* plurimas hæc Figura commonſtrat, quarum nullam in eadem membrana aut Provocatoris Tabulæ oſtendunt, aut *Hiſtoria* deſcribit, imo hæc (id quod a nobis (*b*) per hanc ipſam Figuram, noſtramque obſervationem
26 reprehenſum eſt) illius Arteriæ *diramationes univerſas in vaſa ſolum hepatis*, & per *ſolas* horum *tunicas* deduci, inculcat. Reliquis autem Figuris tribus quid cum *Hiſtoria Hepatica*, aut etiam cum hujus Tabulis commune ſit, videre non poſſum. Nam cum illæ ſingulæ ſingula, & prorſus diviſa vaſa demonſtrent; *confirmare* certe non poſſunt decuſſationes illas quas *Hiſtoria* comminiſcitur, cumque omnes ſummo artificio confertiſſimos ramuſculos minimos commonſtrent, quod, quæſo, in *Hiſtoriæ* Tabulis ſanguiferum vas eſt, niſi forte ex Ruyſchio deſcriptum, quod pari cura, atque elegantia expreſſum ſit? Quis porro crederet, *Hiſtoriæ Hepaticæ* favere Figuram quoque XV. quæ *portionem hepatis hydropici, per morbum veſiculoſi facti, depingit*? Quidni? In diſputationem ejus loci, & temporis meam, quaſi aut ibi aliud quam naturales ſtructuras ſpectarem, aut quæ nuper addita ſunt, tunc redarguere potuiſſem, trahitur II. atque adeo, ſi ſuperis placet, III. inſuper noviſſima ejuſdem *Hiſtoriæ* Pars, & de *morbis hepatis ab obſtructione progenitis* mentio inducitur. At quanto congruentius erat perpendere, hepar *ab obſtructione* ſic *veſiculoſum factum*, magnum indicium præbere earum quas negabat *Hiſtoria*, Malpighii glandularum, quas reſtitans materia dilatando patefecerit? XVI. Figura illa Verheyenii eſt, quæ tametſi adeo a ſcalptoribus depravata ſit, tamen ut *Hiſtoriæ* illi adhuc repugnet, ſatis ſuperque ad IX. Animadverſionem indicatum eſt. In Figura denique ex eodem Auctore XVII. illuc cl. Provocator relabitur, ut ad Tabulas provocet ſuas. *Si*, inquit, *vel primo intuitu, cum prima noſtræ hujus Tabulæ VIII. conferatur, quid aliud concors magis, & veritati unanimiter accedens deprehendi poſſet*? Attamen ne *primo* quidem *intuitu* tanta iſta *concordia* deprehenditur. Ubi enim in Verheyenii Figura ſunt; ut alia omittam; aut ſinus iſte Ductus Hepatici, aut tot, taleſque iſtæ fibræ, & glandulæ quæ in Capſula a Provocatoris Figura oſtenduntur? aut contra ubi in hac eſt tortuoſus ille Cyſtici Ductus inceſſus; qui etſi multo minus quam in aliis iſtius Verheyenii Figuræ Editionibus, in Theatro repræſentatur, non prorſus tamen omitti videtur? Quod ſi etiam Figura hæc cum illa Provocatoris Figura undequaque conveniret; num convenit pariter cum ea, quam ad ductus cyſtici, hepaticique confluxum *Hepatica* nobis deſcribebat *Hiſtoria*? Angulos certe illos quam manifeſtiſſime repræſentat, de quibus alibi dictum eſt, a parte jecoris acutum, obtuſum a parte inteſtinorum.

79 Quæ omnia cum ita ſint, ac nulla prorſus de tot LXIII. Tabulæ, Figura inveniatur, quæ cum *Hepatica Hiſtoria* conſentiat; tamenne clamabit Provocator cl. „ Ubinam ergo ſitæ ſunt Fi- „ guræ illæ hujus Tabulæ, quæ *diſcrepant ab* „ *Hepaticæ Hiſtoriæ commentis*? „ aut quaſi nul- 1096
læ ejuſmodi in hac Tabula omnino eſſent, in ea quæ proxime præcedit, fortaſſe quærendas eſſe, dictitabit? in qua *utinam pro fauſtis ejus rebus* nullæ eſſent quæ *diſcreparent*. At omnes in ea quoque *ſat longe diſcrepant* duæ videlicet Reverhorſtii, totidemque Bidloi. Etſi vero duæ illæ *quam intolerandis erroribus ſcateant* (ſic loquitur qui *lapſuum* a me adhibitam vocem exprobrat) *ſat ſuperque demonſtraviſſe ſe*, ſcribit; in quo tamen diſcrepare, dixi, in eo, nonnulliſque aliis in rebus quam parum ſit *demonſtrationibus* iſtis fidendum, ex parte ſupra, atque adeo etiam paulo ante docui; ex parte alibi, ſi tu, Vir Optime, voles, docebo (*c*). De duabus autem reliquis affirmat quidem, *jam non eſſe ſuſpiciendum, quidpiam a ſua Hepatica Hiſtoria diſcrepare*. Sed ut harum Figurarum primam, de qua alibi (*) pariter mentio fiet, nunc, quod ipſe facit, omittamus, & in alterâ illa ipſa, quæ pro ſe ſtare contendit, quæramus; hæc illi adverſari *Hiſtoriæ* inveniemus. Nam influxus Cyſtici in Ductum Hepaticum talis pingitur, qualis jam a nobis ad XIV. Animadverſionem de hac Bidloi Figura loquentibus dictus eſt; *laudatæ* vero *illæ toties* a cl. Provocatore *Portæ venæ, & Cavæ decuſſationes* ſi præſertim in iis in quibus opus eſt, ramis quærantur, *minoribus* videlicet, ut inculcaverat, (*d*) *& minimis*, num *in quacunque hepatis parte ultimo aſſignabili* ab hoc ſchemate *perbelle*, ut dictitat, oſtendantur, omnium qui non ſunt oculis capti, judicium eſto. Neque enim neceſſe eſt, ut hanc, aut ullas ex meis reſponſionibus quis divinet, quæ ubique, vel me tacente, omnibus in mentem ipſæ veniunt, ut illud quoque, utri noſtrum *melius, atque laudabilius fuiſſet* (qua de re in extrema Epiſtola tamen ſcribemus) *promiſſum exequi*, & cætera illa quæ ad *ſcribendi genus* pertinent, obſervare, de quibus ipſe *hic*, & alibi *tam ſecure ad proborum Hominum judicium* provocat.

80 Quoniam vero Animadverſio XXI. non contra nos, ſed contra Ampliſſimum (quis crederet?) Lancifium ſcripta eſt, de Provocatore cl., ſiquis alius, optime meritum; alio in loco eandem examinabimus (*e*). Interea autem nonnulla quæ nos reſpiciunt, eidem Animadverſioni præpoſita, expendemus. Hæc ad duo capita revocantur. Alterum eſt, Euſtachii Tabulæ XXVII. Figuram I. *intactam* ſe *deſumpſiſſe, ut --- fidem o-* 1097
mnem præberet perpetuæ per hepatis ſubſtantiam interſectionis, atque decuſſationis majorum, minorum, minimorumque ramorum Portæ & Cavæ a ſe

in

(*a*) Reſp. ad Epiſt. Probl. V. (*b*) Adv. III. pag. 39. (*c*) Vid. Epiſt. I. Art. 33. (*) Vid. Ibid.
(*d*) Edit. I. pag. 28, 29. (*e*) Vid. Epiſt. I. Art. 68. & ſeq.

in prima hujus Hiſtoriæ editione expoſitæ, ductiſque inde ratiociniis elucidatæ, a quibuſdam, fortaſſe „ in odium authoris, contradictæ. „ Alterum caput eſt, ſe tamen ei decuſſationi non tantum, quantum ego ſcripſerim, tribuiſſe, imo eandem jam quaſi abrogaviſſe, *antequam quiſpiam in hanc ſuam hypotheſin inſurgere cogitaſſet*. Primum igitur de primo capite videamus: Et Euſtachii quidem Figuram, num ipſe *intactam*, ut profitetur, *deſumpſerit*, facile omnes intelligent, qui præter auctam, de quo ſilet, totius Figuræ magnitudinem, videbunt, nec Venæ Cavæ truncum, nec quoſdam aliorum vaſorum ramos ita ab Euſtachio pictos fuiſſe, ut exempli cauſa rami illius *g*, maxime attendendum, finem neque tam altum, neque unum in acumen contractum: trunculi autem *d* qui in Figura ſiniſter eſt, ramum dexterum non ceſſantem paulo poſt, ſed ulterius deductum, qua ex re quid ſequatur, alias oſtendemus (*f*): demum; ne plura adjiciantur; ramum illum oblongum, exilem, & ſingularem Venæ Portæ qui ad Cyſticarum latus demittitur, nullo cum ſubjecti paralleli rami additamento, ut reliquos, ab Euſtachio fuiſſe delineatum. Num vero hæc Figura Euſtachii, *fidem omnem præbeat perpetuæ* illius *per hepatis ſubſtantiam*, Venarum *decuſſationis*; quod ad *majores* ramos attinet, oſtendit pars Figuræ ſuperior, ad quam nulli Venæ Portæ rami deducuntur; quod ad *minores*, pars ima dextra commonſtrat, in qua minores jam facti Cavæ rami omnes minoribus Portæ ramis fere paralleli deſcendunt: quod denique ad *minimos*, eadem pars, extrema ipſa eorundem minorum ramorum omnino disjuncta demonſtrat. Et quanquam palam eſt, Euſtachium in vere minimis (de quibus videlicet lis noſtra erat) harum Venarum ſurculis perſequendis, commonſtrandiſque non eo acceſſiſſe, quo recentiora tempora pervenere; tamen ſi eam qua de agimus, decuſſationem in hac Figura oſtendere voluiſſet, id ſaltem quod in ejuſdem Tabulæ Figura XIII. forte ſpectamus, præſtitiſſet, ut nulla fere pars eſſet, in qua magis decuſſatos minores, minimoſque quos poterat, ramos non exhiberet. Non erat igitur cur Provocator illam I. Euſtachii Figuram *accuratiſſimam* prædicaret, cum illud præſertim accedat; quod mirum eſt, ipſum non vidiſſe; ut ſi hæc *accuratiſſima* ſit, ſua Venæ Portæ in ramos diviſionis, horumque diſtributionis delineatio ne accurata quidem credi poſſit, cum uſque adeo ab *accuratiſſima* illa diſcrepet. Neque erat cur teſtaretur, ſe, cum ſcripſit, illam, utpote in tenebris adhuc latentem, videre non potuiſſe. Nam primum quod illa exhibet, vel magis Figura Piccolhomini (*a*) oſtendit, quæ ab longo jam tempore in omnium manibus verſatur, præſertim cum a Bauhino in Theatrum ſuum (*b*), & ante hunc, a Laurentio (*c*) pro *nova* (quod miror) & ab ſe *addita* in ſuam Hiſtoriam Anatomicam tranſcripta fuerit; Deinde Gliſſonius (*d*) diſerte ſcripſerat: *radices venæ cavæ, Portæ ramis fere decuſſatim incumbere; quoniam vena Portæ hepar circa cavi ipſius centrum ingreditur, radices autem cavæ neceſſario in medio ſuperioris ac poſticæ hepatis partis ſe ſe exonerant, ubi ſolum truncus venæ cavæ (in quem radices illæ deplendæ erant) hepati appropinquat*: quæ quidem Provocator, ſed minus caute, ut alibi oſtendimus, ſua fecit; Noviſſime quæ ipſe Provocator de minimis præſertim ramis omnibus huc addiderat, atque huic additamento *tanto* olim cum *ſtrepitu* ſuperſtruxerat, hæc denique eſt ab *Adverſariis* noſtris coactus, ut falſa, & commentitia, in nova hac Editione abjicere. Quod quoniam non modo, ut ſolet, diſſimulare, verum etiam negare in hoc loco aperte conatur; age, Vir Doctiſſime caput hoc alterum examinemus.

81 Primum negat, *in prima ſuæ Hiſtoriæ editione --- in inſenſili* illorum *vaſorum ordine, quem a ſenſibili per rationem deduxerat, tam ſolemne, ut ego ſcriptito, bilioſæ ſecretionis fundamentum fuiſſe a ſe jactum*. Quid ergo eſt quod Sapientiſſimus Vir Lanciſius priuſquam ego ejus *Hiſtoriam* examinarem, ad ipſum de hac ſcripſit: Duo illa a te propoſita, in quibus *TOTAM explicandæ rei* (bilis ſecretionis) *rationem poſuiſti, mihi nullo pacto probari poſſunt. Primum, quod radices venæ Cavæ in QUACUMQUE hepatici parenchymatis portione cum ramis Portæ ſe ſe ad angulos rectos interſecent, & cæt.* Verum quid ego ad Lanciſianam Epiſtolam provoco, qui ad illam *primam* Hepaticæ *Hiſtoriæ Editionem* recta poſſim provocare? Nonne ſtatim atque iſtam, de qua loquimur, decuſſationem propoſuit, hæc continuo ſubjecit (*e*): *Hæc diſpoſitio in hepate, ramorum Cavæ cum porta MULTUM res noſtras elucidabit; ut mox videbimus?* Nonne *mox*, in illa inſiſtens *diſpoſitione*, concludit (*f*), *ideo deventam* eſſe *jam mentem ad compoſitionem* illam hepaticæ *glandulæ*, quam neque Gliſſonius, neque Malpighius ipſe potuerant invenire? Nonne hoc *applicari proportionaliter poſſe*, pronunciavit, *cæteris animalis glandulis conglomeratis?* Nonne ſic *cognita glandulæ hepaticæ ſtructura, adſum jam*, inquit (*g*), *modum expoſiturus, quo ibidem a ſanguineo latice liquidum exterminatur bilioſum*? Nonne revera in eo modo explicando, ſtructuræ illi atque diſpoſitioni ſic inhæſit, ut ubi poſt multas ambages ad rem ipſam ventum eſt, ad *ultimum* videlicet *ſecretionis actum unico feliciter intuitu conſpiciendum*, his verbis niteretur: *Cum etenim rectus ſit concurſus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam ſuperius demonſtravimus) evidens eſt*, particulam bilioſam *viæ rectitudinem multo facilius ſervare poſſe, quam mutata itineris directione in cavæ originem tranſverſe detorqueri*. Nonne huc tot illa, & tam prolixa ſpectabant, lacteorum vaſorum, nutritionis, cribri coquinarii ſimilia, ut dictitabat, exempla, & illud *oppoſitum*, ut ipſe quidem ajebat, Renum ſtructuræ? Nonne his productis, cum ad *bilis conſiſtentiam* tranſiret, continuo ſubjecit: quæ *eſt altera jecorariæ ſecretionis cauſa*? adeo ſibi perſuaſum habebat, primam ejuſdem eſſe cauſam, ſtructuram, diſpoſitionemque de qua hactenus tot verba fecerat? Nonne poſtremo hæc omnia *inſervire proportionaliter poſſe*, dixit, *apud cordatos, ſolidæque rei anatomicæ cultores, ad ſecretiones alias animalis omnes explicandas?* Tot igitur, *tantoque*, ut mox ipſe confeſſus eſt (*h*), cum *ſtrepitu* ei vaſorum diſpoſitioni ſuperſtruxit; & hic ſcribere non veretur; quaſi ego Lectoribus impoſuiſſem; nequaquam in ea *tam ſolemne, ut Cenſor cl. ſcriptitat, bilioſæ ſecretionis fundamentum fuiſſe a ſe jactum*! At niſi ego fundamentum hoc convulſiſſem, ipſum adhuc, eique ſuperſtructum magnificum in ſpeciem ædificium ſuſpiceret ac adamaret ſuum, ut poſt Graviſſimi Viri Lanciſii ſincera monita adhuc facere pergebat: id quod ex Reſponſo ad ejus Epiſtolam patet, in prima Editione appoſito, in hac; quamvis a me redarguto; contra promiſſa Præfationis ſublato. Quod quidem fundamentum, eique inædificata ipſe tandem aliquando ſic disjecit, atque ſubmovit, ut in Editione hac neque omnia quæ modo ex prima indicavimus, loca inveniri queant, & quæ inveniuntur, pleraque ſic mutata, interpolata, atque adeo emendata deprehendantur, ut quæ ego *commenta* jure appellaveram, ipſe quoque *nugas* jam vocet: *Sed, quid*, inquit, *in nugis hujuſmodi inſiſtemus, diramationes, & concurſus adducentium, & abducentium vaſorum hepatis inaniter perquirentes?* Quid præclarius ad candidi, ac docilis animi laudem ex errore agniti, atque emendato referendam? Verum hanc quoque laudem amittere maluit, quando una hæc edidit, quæ in præſentia examinamus. Primum namque negavit, ut

(*f*) Vid. Ibid. Art. 71. (*a*) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 17. (*b*) L. 1. Tab. 35. Fig. 4.
(*c*) Præf. & Tab. 7. Fig. 1. (*d*) Anat. Hep. c. 26. (*e*) Part. I. c. 8. (*f*) C. 9. (*g*) C. 10. (*h*) C. XI.

ut vidimus, tantum huic se fundamento innixum esse, quantum ostendimus, imo ait, pro *conjecturali dumtaxat re* habuisse; quasi vero in I. Edi. tione (*i*) non scripsisset, *uniformem*, de quo loquimur, *statum LEGITIMO JURE affirmare DEBEMUS in insensibilibus, ultimisque venarum earundem Capillamentis*: ut paulo post: *hinc lege contrariorum innixi asserere COGIMUR & cæt.* tum vero quæ paulo ante etiam produximus (*k*): *cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius DEMONSTRAVIMUS) evidens est & cæt.* Quorum quidem trium locorum postremum nunc, quantum video, sustulit; reliqua autem duo sic novam in Editionem retu-
29 lit, ut dicat in primo *conjectabamus*, in altero *nisi conjecturis in prima hujus historiæ editione pro-*
30 *ductis suffulti asserere velimus*. Sed qui utrumque præcedebat locum, multo evidentius huic novo colori repugnantem, ne mutare quidem una lit-
27 terula ausus est: *Sequitur* (scripserat, & adhuc scribit nescio quanto cum cæteris mutationibus, & novo hoc colore consensu) *sequitur NECESSARIO; quod Cavæ radices in quacunque hepatici parenchimatis portione, cum ramis portæ ea habitudine concurrere debeant, ut se se invicem transversim, seu ad rectos Angulos, aut saltem in decussim quamdam intersecent*. Verum enimvero vel vult, vel non vult istiusmodi commenta abjicere. Si non vult; cur *nugas*, ut vidimus, appellat? Sin autem vult; cur supra, ut pariter vidimus, in extrema Animadversione XIX. *corda-*
1085 *tos* Lectores *deprecatur, ut videant, an bene egerim, quum ipso, modo illo, quem porrigit hæc Historia, Hepatis structuram describente, ego tamen tam facile posuerim*: „ *Hepatis commentitia stru-*
„ *ctura confutatur*. „ Ego enim certe structuram illam, ut commentitiam confutavi, quam ipse quoque in *hac* Historia *nugas* appellat. Num forte ipsum cujus judicii non pudet, cum a se est; ejusdem pudet, cum a me est? sic opinor. Nam illud deinde hic addit, semetipsum longe aliter de ea structura sensisse, & judicium hoc suum *in nova primarum duarum partium hujus Historiæ impressione, quæ quidem ad perficiendam tertiam hanc, atque novissimam Editionem, antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita est, jam scripsisse, pu-*
1098 *blicique juris feciſſe*. At quomodo *publici juris fecerat*, qui mox fatetur, *has ipsas primas Partes nunc solum cum Tertia, & reliquo Hepatico opere evulgari? Has* quidem *ipsas*, inquit, *ab anno 1717. jam typis fuisse redditas, amplam fidem præstare poterunt optimi Viri Johannes Fantonus, & Jacobus Cicogninius, quibus ego tunc temporis earum copiam jam feceram*. Sed aliud est *publici juris feciſſe*, aliud Amicis duobus ostendisse, tot præsertim gravissimis occupationibus distentis, ut haud facile fieri possit, ut post annos septem pro certo meminerint, an *has ipsas* tunc inspexerint, sic ut nullum folium, nullam paginam tam longo intervallo testari possint esse mutatam. Quid? quod anno illo eodem 1717. nostra de quibus agitur, III. Adversaria edita sunt? Verum quid ego in re apertissima argumentor? Primum in manibus meis sunt utriusque eorum ipsorum litteræ A. 1718. scriptæ ex quibus constat, extremo jam mense Aprili ejusdem anni, anni, inquam, non 1717, sed 1718. Præclarissimum Fantonum, medio autem Junio Præstantissimum Cicogninum adhuc ignoravisse, an Genevæ ea nova Editio inchoata esset, hunc vero nihil de ipsa nisi Augusto demum mense vidisse.

Quas litteras edendi facultatem ab Amicissimis Viris petiissem, nisi ipsius Provocatoris cl. testimonium, typis editum, in omnium manibus jam extaret, Epistola videlicet meis IV. *Adversariis* præfixa, in qua ipse ad Ampliss. Lancisium hæc scripsit: *Dum novam operum meorum Anatomico-Practicorum, quæ nuper auxi, & illustravi, editionem Genevensibus typis APPARAREM, ad manus meas pervenere Adversaria II. & III. Cl. Morgagni*. Si ergo cum mea III. Adversaria vidit, novam hanc editionem adhuc *apparabat*, idest (ut italice primum ad Lancisium scripserat in eo quod apud me servatur, autographo, dato A. 1718. mense Junio) *già già se ne allestiva la stampa*; quonam hæc modo, *antequam quispiam in hanc suam hypothesim insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita erat*? Permira hæc tibi videri scio, Vir Doctissime; sed in calce tamen hujus Epistolæ quæ longe magis mira videantur, producemus.

82 Animadversio XXII. ei quæ proxime præcedit, omnino respondet. Nam ut in ea *verum in* memorata *Figura Auctoris Bartholomæi Eustachii sensum* adversus Amplissimum Lancisium se credidit demonstrasse; ita in hac verum in glandulosæ structuræ hepatis descriptione Marcelli Malpighii sensum, non modo adversus me, sed adversus omnes se credit revelare sic, ut *liquido con-* 1182
stet, neminem hactenus ante se super hac re illustrem istum Scriptorem, quantum quidem luculentissimam veritatem deceat, fuisse interpretatum. O cor Eustachii! medullam Malpighii! Sed nos primum felicissimi Interpretis *textum* in *Historia Hepatica* videamus, ubi de Malpighio, ejusque hepaticis Inventis sermonem habens, rem in quatuor hæc verba contraxit: *lobulis licet suis in medium ad-* 28
ductis, totumque hepatis corpus complentibus, qui in acinos inde dispertiantur exagonos, conflatos tandem ex subovalibus glandulis, quas intrent omnis generis capillamenta vasorum. In hac interpretatione Malpighii sententiam minime fuisse intellectam, censui, & adhuc censeo. Itaque in his quatuor verbis esse tres non ferendos errores, animadverti (*a*): Interpres negat. Ego ajo. Videamus de primo. Erat hic in acinis a glandulis hepaticis distinguendis, quas Malpighius nimirum esse ipsas acinos, voluit. Qua quidem re cunctis qui in Malpighii lectione vel mediocriter sint versati, nulla esse manifestior potest. Contra Interpres, illam veram esse contendit Malpighii sententiam existimandam, ut *Hepatis substantia ex lobu-* 1120
lis confletur, lobuli ex acinis, acini vero tandem ex glandulis. Quid hoc est aliud, nisi vim illius; adeo Malpighii familiaris, similitudinis non percipere, qua videlicet solebat glanduloſos lobulos cum exiguis uvæ racemis, glandulas ipsas cum uvæ acinis comparare, unde & *acinorum* nomen traxit, quo folliculos ipsos, sive glandulas significaret? Ut enim in racemi divisione ubi ad uvarum acinos ventum est, nulli præterea supersunt globuli in quos acinos ipsos dividas; sic in glanduloſi lobuli divisione ubi ad ejus acinos veneris, ibi subsistas, necesse est. Itaque in hepate describendo semper in acinis, ut ultimis particulis, Malpighius (*b*) substitit. Incepit (*c*) a Cochlearum jecinore. Divisit in lobulos. Deinde hæc addidit: *nec sat est naturæ hanc paravisse divisionem, sed minimorum valde amica, ulteriorem, soloque microscopio conspicuam, molita est; nam singuli mox expositi lobuli, velut exigui uvæ racemi conglobatis subrotundis corporibus, acinorum instar conflantur*. Num ulterius in dividendo processit? Nullo modo. Sic in lacertis *singulos lobulos* memoravit, *qui glanduloſis acinis constant*, & in his substitit. Sic in piscium lobulis *glanduloſos acinos deprehendi*, scripsit, nihilque præterea addidit. Sic in Sciuro cum *elegantem & claram esse jecoris compositionem*, dixisset, quid tamen ultra lobulos, ut extremum, posuit, nisi acinos? *& TANDEM*, inquit, *emergunt glanduloſi illi acini extra assurgentes*. Verum quid ego ulterius pergo ostensurus in tota illa hepatis descriptione semper Malpighium in acinis, ut in ultimis particulis,

sub.

(*i*) C. 9. (*k*) C. 10. (*a*) Adv. III. pag. 42. (*b*) Exerc. de Hepate. (*c*) c. 2.

ſubſtitiſſe, quando ipſe in proxima *de Cerebri Cortice* Exercitatione (*d*) quidquid de Hepatis glanduloſa ſtructura modo docuerat, in ſummam ad hunc modum contraxit: *An cerebrum ſit inſtar hepatis jam expoſiti, quod totum quandoque in multiplices lobos diviſum, coagmentatur exiguis aliis minoribus, veluti glanduloſis portionibus, quæ & ipſæ ulterius in minimos acinos ſubdividuntur, in quos ULTIMO DESINUNT vaſa, dubitari poteſt.* Quid ergo Malpighio eſſe poſſunt hepatis glandulæ, quando vaſa *ultimo deſinere* in acinos, dixit, niſi hi ipſi, quos ab uvarum ſimilitudine ſic vocavit, *acini*? Conferamus, quæſo, duo Poſthumi Operis loca. In altero quam in hepate ſtructuram invenerit, & docuerit, narrat: *Hepar*, inquit, *innumeris fere glandulis, velut tot uvæ acinis, integrari, habui, quibus ſanguinea vaſa, venæ ſcilicet portæ, EXTREMI FINES, arteria pariter, & porus biliarius, tanquam proprium excretorium vas, appendantur.* In altero hæc ſcribit: *lobuli* hepatis *coagmentantur minimis glandulis, in quas DESINUNT EXTREMITATES pori biliarii, & vaſa ſanguinea.* Cum igitur his in locis quid alias docuerit, exponat, hîc autem deſinere vaſa dicat in minimas glandulas; profecto acini in quos alias deſinere vaſa dixerat, nihil ſint, niſi ipſæ minimæ glandulæ, neceſſe eſt.

83 Quæ cum ita ſint; nemo erit plane qui non miretur illam Interpretis cl. interrogationem: *Ubinam, quæſo, Malpighius aperuit, acinos hepaticos eſſe ipſaſmet glandulas hepaticas?* A quo viciſſim ſi quæramus, ubinam Malpighius *aperuerit*, acinos hepaticos eas glandulas non eſſe; ad hæc confugere videbimus quæ protinus examinabimus.

Primum: peculiarem circumſcriptionem, & figuram acinorum Malpighium propoſuiſſe; igitur acinorum nomine hepaticas glandulas noluiſſe ſignificare, *cum ultra omne dubium ſit, non poſſe Malpighium, nec alium quemlibet Anatomicum ſenſibilem, manifeſtamque circumſcriptionem, atque figuram proponere in hepaticis glandulis, quæ quidem ſenſui obviæ non ſunt.* Ad hæc, atque alia quæ in eandem ſententiam addit Interpres cl., mirum eſt, ipſum non vidiſſe duas paratas eſſe reſponſiones: alteram, ſi hæc vera ſint, cur igitur ipſe acinos contendat de Malpighii ſententia ex *ſubovalibus glandulis* eſſe conflatos? alteram, cur neque a Malpighio, nec ab alio quolibet Anatomico præſtari poſſe, tam ſecure pronunciet, quod ipſe, ipſe, inquam, præſtitit tum Figura Tabulæ VII. extra ordinem addita, tum ejus Explica-
1159 tione. Pinxit enim *figuram, & capacitatem*, qua ſunt hepatici *folliculi, ſeu ſacculi, ſubtiliſſimâ tunicâ conditi*, faſſuſque ſe eſt tandem aliquando *multâ ratione convictum, ex his ſacculis ortum ducere canales felleos hepaticos; tum cum iiſdem* (ſacculis) *apices, ſeu fines Portæ, Cavæque venæ radices communicare.* Qui igitur ſcripſerat id quod in *Adverſariis* (*e*) reprehenſum, & hiſce Animadverſionibus indefenſum, in hac quoque nova
29 Editione retinuit: *hepatis parenchima glandulæ conglomeratæ nomine donatum nuper, non niſi ex vaſorum Capillamentis glomeramen eſſe*: & *oſtendere* ſe, *nil alio donari jecoris corpus, præter vaſcularem texturam*: qui infra etiam jactat, *ingerentium atque egerentium vaſorum apicibus ubique*
1130 *glanduloſum folliculum interpoſitum ſe explodere ſatis, ut putat, valuiſſe*, ille denique incipit ſe in hepate *convictum* fateri. Et quanquam ad illud, ad quod ſolent, confugiat, *hoſce folliculos glandulas* non *eſſe*, hæc tamen longe alia lis eſt, neque ita facile, ut ipſe putat, niſi de glandulæ definitione inter omnes conveniat, dirimenda: hîc autem, iſta controverſia ſepoſita, de glandulis certe loquimur, ut Malpighius intelligebat; eas vero Malpighius eſſe ipſos folliculos, non dubitabat. Quos ſi cl. Provocator veros vidit, ſi inter illa ſua *præparata archetypa* veros *tenet*, neque in his (ut in aliis quibuſdam interdum accidit, ob chartarum videlicet, chordarumque fidium ſimilitudinem) ullum haud ſatis anatomicum artificium ſuſpicionem cautis ſpectatoribus de ſe præbet; non video ſane, cur id *non potuerit Malpighius, nec alius quilibet Anatomicus*, quod vel ipſe tandem poteſt; multoque minus video, cur inter illas ſuas *inviſas hactenus fabricas* hoſce hepaticos folliculos
1160 reponere, eoſque *ſuum inventum* diſerte appellare non dubitet, quaſi non eſſent illi ipſi, Malpighii Aſſeclis notiſſimi, loculi quos Malpighium acinos vocaſſe, nos dicimus, ipſe vero, ex quibus Malpighius conſtare acinos, docuerit.

84 Cujus ſuæ interpretationis hoc alterum pro-
1121 fert argumentum. Malpighius in Epiſtola *de ſtructura Glandularum & cæt.* hæc ſcripſit: *in cancris loco acinorum, & folliculorum conglobatorum cæcales ſacculi occurrunt, quibus ſeparatur, & coacervatur bilis;* Igitur Malpighius „ diſtinguit in „ brutis hepaticos *acinos* a *folliculis*, ſeu a glan-„ dulis. „ Sed mihi videtur munus Interpretis hoc fuiſſe, cum ex tot aliis, ut vidimus, locis res ſic intelligi non poſſet, ſaltem pauliſper conſiderare, an illud & eſſet pro *ſeu* a Malpighio uſurpatum, ſic ut non divideret, ſed conjungeret *acinos* ac *folliculos*, præſertim cum ibi utriſque illis non duo diſtincta rerum genera, ſed unum dumtaxat reſponderet *cæcales ſacculi*. Conſuetudinem autem ſcribendi Malpighii in ea ipſa Epiſtola ſi attendiſſet, hæc certe inveniſſet, *arearum, & ſpatiorum. primus exortus, & origo. hiant, & aperiuntur. glanduloſis cribris, & porulis. perpolitæ, læveſque. determinatis meatibus, & porulis. congeriem fiſtularum, & tubulorum*, aliaque ejuſmodi in quibus omnibus locis quis pertinaciter negare poſſet, fuiſſe & pro *ſeu* collocatum? Quid vero, ſi Auctor ipſe in eadem Epiſtola, atque adeo paulo ante locum ab Interprete productum, iſtum ipſum locum ſic ut nos contendimus, accipiendum eſſe, præmonſtraviſſet? At præmonſtravit. Cum enim ad viſcerum, & nominatim ad hepatis ſtructuram iſtam confirmandam tranſiret, diſerte ſcripſit: *Huc uſque ex luſtratis conglobatis glandulis videtur Natura una, ſimplicique incedere methodo, dum ſcilicet excretorio vaſi appendit unum, modo plures FOLLICULOS, SEU ACINOS membranoſos, quibus mediantibus a vaſis peculiarem ſeparat humorem, eumque recollectum foras eructat. EODEM pariter artificio in compangendis viſceribus Naturam uſam, alias indicavimus, monentes, JECUR, cerebrum, & renes glandulas eſſe & cæt.* Quid clarius poſſet deſiderari cum ad paulo poſt ſubjectum locum intelligendum, tum vero ad demonſtrandum, Malpighium *folliculos*, ſeu *glandulas* idem atque *acinos* eſſe voluiſſe?

85 Hinc quoque infirmitas cognoſci poteſt ultimi quo Interpres nititur, argumenti. Oblitus enim eorum omnium quæ paulo ante in primo argumento uſque adeo inculcaverat, Malpighium videlicet neque potuiſſe, neque voluiſſe hepaticis glandulis figuram ullam aſſignare, hîc repente affirmat, contenditque, aliam his glandulis, aliam acinis figuram aſſignaviſſe, ideoque aliud glandulas, aliud acinos eſſe, voluiſſe. Igitur glandulas ait *globoſas eſſe, aut a globoſis non valde diſpares*, tradidiſſe, idque ex producto de cancris loco patere: *acinorum, & folliculorum conglobatorum*. Verum cum hæc ſic eſſe accipienda oſtenderimus ut ſi ſcriptum eſſet *acinorum, ſeu folliculorum conglobatorum*; liquet, quidquid ibi de folliculis dixerit, de acinis pariter eſſe intelligendum. Addit locum alterum petitum ab ipſa Exercitatione *de Hepate*, in quo ait, Auctorem „ de humano jeco-„ re verba facientem hæc ſcribere: *Totum jecur „ conſtat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur „ glanduloſis globulis*. „ Hunc ego locum ibi invenio, ubi Malpighius (*a*) de imperfecto adhuc hepate

(*d*) c. 1. (*e*) III. pag. 43. (*a*) C. 3.

pate ſecundum Harveii (*b*) non in *humano* fœtu, ſed in avium ovis obſervationes verba faciens, de pluribus ab Harveio indicatis ſimilitudinibus illam ſeligit, quæ ſibi, ut ſupra diximus, acceptior erat, *uvarum*, & *racemi*, eamque ſic explicat. *Sicuti enim ſingulis racemi fibris, & vaſorum finibus conglobata quædam moles appenditur, quæ ab excurrentibus per racemum vaſis, ſibique continuis humorem recipit, cribrat, & per alia diverſa, novaque vaſa contento ſemini, ſeu plantulæ communicat, ita omnibus venæ portæ EXTREMIS ramulis glanduloſos ACINOS addidiſſe naturam, probabile eſt, ut appulſo humori ſubſervirent; & ſicut totus uvæ racemus exiguis quaſi botris vaſorum communione, & nexu conflatur, qui & ipſi appenſis acinis, conglobantur, ita totum jecur conſtat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glanduloſis globulis.* Quis ex hoc toto, ut par eſt, perlecto loco non intelligeret, cum in acinis, qui *extremis* venæ portæ ramulis addantur, Malpighii diviſionem ſubſiſtere, tum vero ex vi ipſa ſimilitudinis, magno uvæ racemo totum hepar, exiguis racemi *botris* lobulos, uvarum denique acinis glanduloſos acinos, ſeu glanduloſos globulos reſpondere; quid enim acini ſunt, niſi extremi globuli, & quid extremi globuli, niſi acini? Igitur hic quoque quidquid de hepaticis glandulis Auctor dicit, de acinis etiam dicit. Quid igitur nobis Interpres comminiſcitur, aliud in hepate eſſe acinos, aliud globulos? præſertim cum Auctor, quem amplius atque attentius antequam ipſum interpretaretur, legere oportuiſſet, in Exercitatione *de Renibus* (*c*) diſerte ſcripſerit: *in HEPATE, cerebro, aliiſque glandulis hoc eſſe perpetuum, ut ſinguli quique glandularum ACINI, SEU GLOBULI proprium ramum excretorium, præter arterias, & venas, promant.* Negaverat, Malpighio *folliculos*, & *acinos* idem eſſe. Malpighius autem ipſe ſcripſerat; *folliculos, ſeu acinos.* Negat, Malpighio *acinos*, & *globulos* idem eſſe. Malpighius autem ſcripſit *acinos, ſeu globulos.* Atenim, inquit
122 „ cum ſcribat Malpighius, *hepaticas glandulas eſſe globoſas*, ſcribatque ſimul *hepaticos acinos* „ *eſſe exagonos*, jam plane hepaticos *acinos* ab he„ paticis *glandulis* ipſe diſtinguit. „ Videamus quæſo, num ita ſcribat, & num *ſimul*. Verba quibus Interpres nititur, *glanduloſos globulos*, ea qua diximus occaſione, ſcribit cap. 3. Capite autem 2. jam ſcripſerat, glanduloſorum acinorum *figuram*, non ſemper, non abſolute *exagonam*; quid ergo? dumtaxat *ut plurimum exagonam, vel plurium laterum eſſe*; quo videlicet intelligeremus, de tot quæ ſe inſpexiſſe, commemoraverat, tam variis animantibus, in pleriſque ſane, & præſertim *piſcibus* fortaſſe, & *imperfectioribus* quæ continuo nominat, glanduloſos acinos eſſe exagonos; in aliis autem non eſſe. Sic antequam id ſcriberet; *lobulos* pariter, *conicam ut plurimum ſervare figuram*, tradiderat; & tamen ipſe mox ſubjecit, *non eandem omnino in omnium animalium jecoribus ſimilem eſſe lobulorum figuram, ſed ut plurimum variari.* Sic videri in quibuſdam piſcibus *trifolium referre.* Sic *in aliis animalibus lobulorum figuram piſum æmulari, & in fele ſex, aliquando plura latera obſervari; in homine idem adamuſſim reperiri.* Quod exemplum cum eſſet ita propinquum, atque adeo continens cum iis verbis quibus pariter *ut plurimum* acinorum figuram tradidit eſſe *exagonam*; perfacile profecto erat animadvertere, quo hæc poſſent modo ſic accipi, ut tot aliis, a nobis prolatis, Auctoris ejuſdem locis minime adverſarentur, potius, quam ea ratione intelligere, cui non tantum illa eadem loca repugnarent, ſed iſtud ipſum *ut plurimum*, inter hæc verba interjectum, non undequaque conſentiret. Quæ cum ita eſſe, omnes intelligant, ſemperque, ut puto, intellexerint; *liquido* ſane *conſtat, neminem hactenus ante* cl. Provocatorem *ſuper hâc re illuſtrem ipſum ſcriptorem* ſic *fuiſſe interpretatum*; an vero etiam, ut addit, *quantum luculentiſſimam veritatem deceat*, non modo id non conſtat; ſed oppoſitum; niſi ego plurimum fallor; *liquido conſtat.*

86 Primo Interpretis errore oſtenſo, qui in eo erat, Malpighium *acinos a glandulis hepaticis diſtinxiſſe*; plura verba facere non eſt opus, ut alter oſtendatur error, qui in eo eſt: Malpighium *acinos ex ſubovalibus glandulis conflari, dixiſſe.* Nam ſi a me modo probatum eſt, Malpighium *acinos*, & *glandulas hepaticas* idem eſſe voluiſſe; conſequitur, pariter eſſe probatum, *acinos* qui eædem glandulæ ſint, ex his ipſis conflari, noluiſſe; nihil enim ex ſe ipſo conflatur. Sed Provocator cl. qui ſibi eſſet conſcius, ſe illam vocem *ſubovalibus* ex Malpighio non deſcripſiſſe, in ea a me notatum errorem fuiſſe, opinatus eſt. *Hic cæ-* 123
terum, inquit, *alter ille eſt* „ *intolerandus* „ *error, in Hiſtoria noſtra ab illo Cenſore effictus, in quem ſane ruere quemlibet ſcriptorem poſſe putarem, ſi aliam, præterquam ovalem, hepaticis glandulis ex Malpighiana doctrina accomodare figuram contenderet.* Ego vero qui neminem unquam timui, ne *in* me *rueret*, præter ipſum, atque adeo ne ipſum quidem, verum in re notavi errorem, non *effictum* in vocula: quam non melius tamen quam rem tuetur, etſi *evidenter* hanc, a ſe *effictam*, objectionem *uno quidem ictu everſurum* ſe, ſpondeat. Profert enim ex ſupra laudata Malpighii Epiſtola (*d*) quendam locum, in quo ſane ſcriptum eſt, *naturam folliculos rotundos, interdum ovales, non raro oblongos cæci inſtar efformare.* Sed hinc non ita *luculenter*, ut ipſe putat, *confirmatur a Malpighio*, hepatis glandulas eſſe *rotundas*, & interdum *ovales*; nedum *ſubovales*, quod erat unice probandum. Illa enim verba inter ea interjecta ſunt quæ de pancreate & facere inceperat, & facere continuo pergit; ut *luculenter* ad hepar non pertineant, & ſiquo modo magis pertineant, id eatenus ſit (ut prædicta, & ſequentia ibidem oſtendunt) quatenus hujus quoque folliculi glanduloſi in quibuſdam animantibus inſtar oblongorum cæcorum inveniantur, quæ neque *ſubovalia*, neque ita in homine, aut in pleriſque eſſe animantibus, quiſquam dixerit. *Unus* ille igitur primus *ictus* aut incaſſum, aut certe non *evidenter* cecidit. Multo minus alter quem cl. Provocator ingeminat. Cum enim inter initia ejuſdem Epiſtolæ, bene ac ſapienter, ut methodi ratio poſtulabat, *omnium ſimpliciſſimam* glandulam proponat Malpighius, eamque *ovali*, *interdum rotundâ*, *quandoque lenticulari*, *vel oblongâ conſtare formâ*, doceat; hinc Interpres cl. *non melius hujuſmodi ſcriptoris conſilium interpretari me poſſe*, *mihi*, inquit, *viſus ſum*, *quam ſubovalem figuram*, *ſeu ovali*, *& rotundæ mediam in hepaticis glandulis ex his ejus locis recognoſcendo.* At quibus ex locis? Ex ſuperiore ſcilicet, atque ex hoc ultimo, in quibus modo rotunda, modo ovalis, modo oblonga folliculorum figura eſſe dicitur, nunquam *ſubovalis*, non modo abſolute, aut ſemper *ſubovalis*. Quid? quod ſuperior locus, ut oſtendimus, non certe, ac luculenter ad jecur ſpeciatim pertinet; hic vero alter certe, & manifeſto ad jecur ſpeciatim non pertinet. Neque enim *Malpighius per hunc textum de conglomeratis*, ut Interpres ait, *glandulis ſermonem inſtituit*, ſed de *diſgregatis*, ſive ſolitariis, unoque loculo conſtantibus, quarum videlicet plures in inteſtinis videmus. Sed unicus Malpighii Interpres, cum ejus Auctor ibidem loqui ſe, dicat de glandulis œſophagi, inteſtinorum, *& conſimilium partium*; acute hinc infert „ in his certe *conſimilibus partibus* „ pancreatis, atque hepatis viſcera cum inteſtinis „ commercium ducentia ab auctore comprehendi „ veriſimillimum eſſe; „ quaſi vero Malpighius ibi vellet, atque adeo poſſet in proponenda *ſimpliciſſimæ glandulæ idea*, non quo in loco hæc eſſet, ſed

quæ

(*b*) De Generat. Exerc. 19. (*c*) C. 3. (*d*) De ſtruct. Gland.

quæ viſcera cum eo loco haberent commercium, ſpectare, & has quoque glandulas, quamvis maxime compoſitas, in illud ſuum exemplum adducere. Ille vero, ut par erat, & omnibus qui eam Epiſtolam vix legere inceperint, planum eſt, ab iis glandulis initium duxit, quæ uno, ut dixi, & manifeſtiore conſtarent folliculo, proceſſurus deinde ad eas quæ pluribus conſtarent, hinc ad eas quæ multo pluribus, & obſcurioribus, ut ſic deinceps per multos gradus ad eas perveniret quæ tum ex plurimis, tum ex minus in noſtro corpore manifeſtis folliculis compingerentur, quo in genere illa demum nominatim *viſcera pancreatis, atque hepatis* collocavit; tantum abeſt, ut de peculiaribus horum folliculis *inter initia* verba fecerit, vel quod pariter Interpres ſecure affirmat, *nullo alio loco de hepaticarum glandularum figurâ apertius ſe explicaverit*.

87 Tertius reſtat in Interprete notatus error, quem idem credit *ex ſe ipſo citra ullam animadverſionem corruere*. A Malpighio traditum eſſe, docuerat, hepaticas ſuas *ſubovales glandulas intrare omnis generis capillamenta vaſorum*. Gravem ego errorem animadverti, negavique, a Malpighio unquam fuiſſe traditum, *omnis generis capillamenta vaſorum, hoc eſt etiam lymphaticorum* ad eas glandulas *pervenire*. Num forte Interpres cl. aliquem Auctoris ſui locum profert in quo lymphæ etiam ductus eo pervenire, docuerit? Tantum abeſt, ut id conetur; plus etiam mihi videtur concedere quam objeceram. Scribit enim, Malpighium *in memorata exercitatione de hepat. de vaſorum diſtributione per hepatis lobulos mentionem inducentem, ---- intelligendum certe eſſe de ſolis Cavæ, Portæ, & porî biliarii ramis*. Sed cum Malpighii Interpres, noſtro, opinor, aliquanto melior, ipſe Malpighius id non concedat; tanta alterius liberalitate uti fas, non arbitror. Ille enim in Poſthumo Opere, ubi quæ ſibi fuerit in laudata Exercitatione ſententia, exponit, hæc verba quæ ſupra etiam deſcripſimus, ſed hic iterare neceſſe eſt, diſerte conſcribit: Hepar *innumeris fere glandulis, velut tot uvæ acinis, integrari, habui, quibus ſanguinea vaſa, venæ ſcilicet portæ, & cavæ extremi fines, ARTERIA pariter, & porus biliarius ---- appendantur & cæt.* Cum igitur ex his verbis liqueat, num Auctor *intelligendus CERTE ſit de SOLIS Cavæ, Portæ, & pori biliarii ramis*; de arteria quidem, neque tunc quidquam objeci, neque nunc eſt, ut objiciam. Satis ſuperque eſſe, putabo, ſi mihi de lymphæ ductibus ſatis fiat, ſi hos quoque mihi oſtendatur Malpighium ad hepaticas illas *ſubovales* glandulas pertingere, docuiſſe.

Sed tu attende, quæſo, Vir Doctiſſime, non quomodo id oſtendatur; ſed novum prorſus, atque inopinatum defenſionis genus: *Cum ego*, inquit cl. Provocator, *præ aliis omnibus ille idem ſim, qui acriter oſtendo, neque arterias, neque lymphatica vaſa intimos hepaticorum vaſorum concurſus, ſeu glanduloſos, ut ajunt alii, folliculos penetrare, idque vix paucis lineis ante memoratum locum inculcem, quis jam a noſtro Cenſore tam belle ſuaderi poſſet, ut crederet, me, cum ſcribo „ ſubova„ les hepatis glandulas intrare omnis generis ca„ pillamenta vaſorum „ intelligere etiam arterias, etiam lymphatica intrare?* Verum enimvero ſi quæ 26 indicavit de arteria (de qua non agimus) non tertia ab hac pagina, quæ autem de lymphæduc- 28 tibus non octava ab hac pagina, ſed *vix paucis*, ut dictitat, *lineis ante memoratum locum, inculcaſſet*; ſi præterea in illo ipſo, de quo agimus, loco, non Malpighii ſententiam, ſed ſuam expoſuiſſet; nulla tamen iſta defenſio eſſet, in eo præſertim, quem uſque adeo inconſtantem, & oblivioſum oſtendiſſemus. Quanto igitur minus firma, minuſque adeo ad rem erit, cum longe aliter ſe habeant omnia, & quod caput eſt, cum eo in loco non de ſe amplius, ſuiſque placitis, ſed de Malpighio, & hujus obſervationibus verba facere, haſque, ſecundum ipſius Malpighii ſententiam Lectori exponere inſtituerit? Quod ut longe manifeſtiſſimum eſt, ita certiſſimum quoque eſt, non hic a nobis actum, quæſitumque fuiſſe, quid ipſe *intelligeret* in propria, ſed quid *intelligere* deberet in aliena ſententia referenda.

Quod ſi id etiam ponamus, quod ipſe poſtulat, & quod nullo modo ponendum eſt, ipſum in Malpighii ſenſibus exponendis ad ſuos proprios reſpicere debuiſſe, atque ideo cum dixit *omnis generis capillamenta vaſorum*, non *etiam arterias*; non *etiam lymphatica intellexiſſe*; contrarius quidem, ſed non facilius ferendus, ex ejus interpretatione exiſtat error, neceſſe eſt, Malpighium videlicet non lymphæ dumtaxat vaſcula, ſed *etiam arterias* ad hepaticas glandulas pertingere, negaviſſe. Quod quantum vero adverſetur, non modo ex productis *Poſthumi Operis* verbis, verum etiam ex iis cognoſcitur, quæ in Exercitatione *de Liene* (*a*) idem Auctor edidit eodem tempore quo Exercitationem *de Hepate* evulgavit: Materiæ, inquit, bilis *major copia, quæ fluidior eſt, erumpit a glandulis hepatis, in ipſas delata a venæ portæ ramulis, & non improbabiliter etiam ab extremis ARTERIARUM finibus, quæ a ductu hepatico excidentes, tandem in HEPATIS GLANDULAS TERMINANTUR*. Tribus igitur Interpretis erroribus demonſtratis, tanto minus in eo ferendis, quanto magis *de Malpighio, quem ne intelligere quidem valuit, libera*, ut alias diximus, idem *nobis judicia tulit*; æquum ſane eſt, ut huc illa ipſa verba adſcribamus, quibus iſtam ſuam animadverſionem concludere non dubitavit: *Quis noſtrum igitur Authores INTELLIGERE melius didicerit; An ego Malpighium, an Cenſor noſter Hiſtoriam noſtram, Lectores ipſi viderint*.

88 Etſi vero in proxima etiam Animadverſione XXIII. ſatis libere de Celeberrimis aliis Auctoribus videtur loqui; ego tamen non neceſſe habeo, quæ minus ad me pertinent, examinare. *Helmontii*, inquit, *aliorumque ſimilium edentulæ nimium ſunt ---- objectiones, imo ex ſe ipſis regeruntur.* 1125
---- a Bohnio vero, *atque Bellino prolatas ---- non difficilius comprimimus. ---- Quæ adverſus urinarum a bile tincturam proponit Bellinus* de urinis *Part. I. minimi pariter momenti ſunt.* Hæc 1126
omnia alii viderint. Nos illud dumtaxat perpendamus, quid ad eam quam ex aliis omnibus in iſtiuſmodi controverſia argumentis ſelegimus, objecimuſque, *Bellinianam urinæ evaporationem* reſpondeat. *Non eſt neceſſe*, inquit, *ut ad probandam in lotio bilis tingentis præſentiam ſuperſtes ab evaporata urina ſedimentum cum flavum, tum amarum deprehendatur, veluti ejuſdem authoris* (Bellini) *eſt animus. Quippe plurimæ amaræ res ab igne valide tentatæ, torrefactæque, ut hoc pacto naturalem amittant conformationem, amaritiem ſuam deponunt; multæque vel quolibet ſaturato colore pollentes, hac conditione eodem facile exuuntur. --- Re enim vera in evaporatione volatiliora, acutioraque ſalia, & ſulphura, quibus quidem ratio ſaporum, atque colorum eſt, abſumuntur, atteruntur, aut invertuntur, ut ſapidus aut coloratus eorum effectus non difficile pereat. ---* Quod igitur *ſedimentum evoparationis urinæ nigrum appareat, --- probare hoc ſolum, reſidua ab evaporatione ſolidiuſcula urinæ contenta corpora ab igne fuiſſe torrefacta; in nigrum idcirco neceſſarie colorem vergere*. Verum iſta omnia quam fruſtra dicantur, hæc oſtendunt. Primum num *urinæ ſolidiuſcula corpora* in propoſita a Bellino evaporatione ab igne tam *valide tententur, & torrefiant*, inde poterat intelligi, quod ſedimentum non ad ſiccitatem uſque deducitur, ſed ad *viſciditatem* dumtaxat. Deinde id ſedimentum *ſi totum ſimul aſpiciatur, nigrum*

(*a*) C. 6.

nigrum quidem *judicatur*, non tamen revera eſt, ut eſſet, *ſi ab igne fuiſſet torrefactum*. Denique; ut iſta, atque alia plura mittamus; ſi eo colore ſedimentum apparet, *ſalſiſſimi* autem *invenitur ſaporis*, *nulla unquam*, hoc eſt ne tum quidem cum torrefactum nondum dici poteſt, *contracta amaritudine*, ſi tale, inquam, eſt propterea quia *ſolidiuſcula urinæ corpora ab igne ſunt torrefacta*, *ut hoc pacto naturalem amiſerint conformationem*, ſive *abſumpta*, *attrita*, *aut inverſa* ſint; ſi ad hunc modum, inquam, res ſe ſe habet; quî fieri igitur poteſt, ut affuſa eidem ſedimento nulla alia re, niſi *aqua communi ad eam quantitatem*, *quam evaporaſſe diſcimus per ponderationem*, continuo redeat prior illa *citrea flavedo*, & priſtinus ille *ſapor naturalis urinæ*? *Num torrefactionis* effectus tam facile tolli? Num corpuſculorum *naturalis amiſſa conformatio* tam facile reſtitui? Num *abſumpta*, *attrita*, *aut inverſa ſulphura*, *& ſales* tam facile reparari, augeri, refici poſſunt? Non mihi videtur legiſſe Bellinum, qui has ejus obſervationes in propoſita controverſia *minimi momenti eſſe*, *neque difficile comprimi* poſſe, ſcripſit. Hoc mihi ſatis attigiſſe; cætera quæ adverſus Bellinum, & Bohnium congerit, alii viderint. Nam neque ad me pertinent, & quamvis pertinerent, nonnulla ejuſmodi ſunt, ut malim certe aliis credere, quam ipſe experiri. Bilem exempli gratia in urinis ictericorum, cl. Provocator affirmat; *ſenſibilem interdum amaritiem*, *quæ quidem ipſius ſal-*
1128 *ſedinis ſuperat ſenſum*, *deguſtanti cuilibet porrigere*, *ut plurimi*, *ſe præſente*, *ſæpius in praxi experti ſunt*. Factum male, quod ex iſtis *plurimis* ne unum quidem alias invenerit. Neque enim in alio hujus *Hiſtoriæ* loco ſcripſiſſet: *ictterici urinam*, ---- *totam ſinceræ bilis perſonam referentem*,
181 *forſan eadem quoque ſapiditate præditam inveniſſemus*, *ſi fœdis hiſce obſervationibus daretur immiſceri*. Nunc vero non modo *plurimos* invenit, qui *ſæpius in praxi fœdis hiſce obſervationibus immiſcerentur*; ſed ſe ipſum *immiſcuiſſe* videri poteſt. Nam contra eam, quam paſſim & communiter credimus, quam a Bellino, ac Bohnio videmus ſine ulla dubitatione poſitam obſervationem, neſcio quam ſibi videtur in urina amaritudinem inveniſſe. *Nos*, inquit, *plane affirmamus*, *in quacumque urina naturali* ---- *ſub ſalſedine notabilem etiam amarorem guſtu percipi*, ---- *ut cuilibet attendenti liquere facile poterit*. Verum iſtum *notabilem amarorem*, qui velit, *guſtu percipiat*, & num a peculiari urinæ ſalſedine diſtinguendus, & ad illam ipſam qua de agitur, bilis amaritudinem ſit referendus, *attendat*; ego ad alia, quæ viſu, non *guſtu percipi* poſſunt, & quæ ad me pertinent, tranſibo, ut ex his quæ mihi experiri etiam licet, intelligam quid de illis quæ experiri nolo, ſit judicandum.

89 *Croceum naturaliter urinæ colorem* eſſe, ipſe litteris mandaverat (*a*) in eo loco, qui, ut de iis ſolet quæ clam delevit, ubi nunc ſit quærendus, non dicit; ego certe in nova hac Editione nondum potui invenire. Sapienter fecit, ſi noſtro monito uſus eſt, illumque delevit; urinæ enim color, ut in *Adverſariis* (*b*) admonuimus, *naturaliter croceus non eſt*, *ſed dilute flavus*. Num vero pariter ſapienter faciat, quod hic nihilominus, *colorem etiam dilute flavum* contendat *croceum prædicari* poſſe, *imo debere*, attendamus. *Si croci*, inquit, *granum unum in aquæ communis cyatho diſſolvimus*, *hæc ſtatim eundem*, *qui naturalis ſanorum urinæ eſt*, *colorem induit*, *ſive dilute flavum*. Quid tum poſtea? ut enim laudo quod confiteatur, *naturalem ſanorum urinæ colorem eſſe dilute flavum*; ſic non video, quomodo quem *dilute flavum* fatetur, eundem *croceum prædicari debere*, poſſit nobis demonſtrare. *Croceum*, inquit, *eſſe* dico *ſeu illius inſtar*, *qui a pauca quadam croci aquæ ſociata quantitate dilutus*, *ac vel-*
uti citrinus progignitur; quaſi vero iſtiuſmodi colorum nomina non a rebus, quas referrent, ſed a rebus ex quibus exiſterent, impoſita eſſent. Quod ipſum ſi concederem; nullo autem modo eſt concedendum; ſequeretur ſane, naturalem urinæ colorem *aqueum* potius, quam *croceum* eſſe vocandum, propterea quia ex multo majore aquæ copia, quam croci, ejus ſimilitudo conficitur. Sequeretur pariter, ut ſi crocus (id quod multæ res faciunt) colorem dare poſſet, quem ipſe evidenter non haberet, cœruleum puta; color hic non cœruleus eſſet appellandus, ſed croceus, quippe qui a croco fuiſſet inductus. Denique, ne a propoſito recedamus exemplo, ſequeretur, ut ſi croci granum unum diſſolveretur non in aquæ communis cyatho, ſed in tanta copia, quanta ex uno croci grano aliquod vel dilutiſſimæ flavedinis ſervare veſtigium poſſet, hic tamen color *croceus prædicari deberet*. Quid igitur eſt, cur Medici, de quibus potiſſimum ſermo erat noſter, id cum *deberent*, minime faciant, idemque cl. Provocator hunc ipſis *Canonem* inter illos ſuos non præſcripſerit? Tunc fortaſſe facere inciperent. Hactenus vero quid fecerint, ex eo palam eſt, quod cum ipſe confiteatur, *a Practicis croceum urinæ colorem ſolere plerumque vocari*, *quum* --- *adeo tinguntur urinoſi latices*, *ut ſaturatam imitentur aquæ ex majori immixti croci menſura tincturam*; nullum tamen exemplum profert; cum iſtud *plerumque* plura non deeſſe ſignificet; ex quo conſtet; eruditos, & recte loquentes Medicos naturalem urinæ colorem *croceum* quoque nuncupaſſe. Cum igitur neque hoc, neque *Bellinianæ* evaporationis *infirmitatem* probaverit; *videbit certe* in poſterum, *quem in ſe uſum habere potuerit* noſtra *illa objectio*. Et *profecto* etiam *intel-* 1129
liget quid ſibi velit altera *memoranda objectio* quam *eodem loco idem ingenioſiſſimus* (ſic enim *humaniſſime* loquitur) *objurgator oggerit*; cum videlicet ſi illa non ſatis ſunt quæ ex illis ambobus locis deſcripta, & inter ſe collata legit, reliqua perleget, numque de illa re quam primo in loco pronunciat, in altero, quamvis *ſuo*, ut dixerat, *loco* quidpiam attigerit, incaſſum quæret, imo haſce inveniet non *ſubtilioris* bilis quæ *hepar declinaverit*, ſed tantum *legitimæ bilis Hepaticæ tincturas eſſe*, *voluiſſe*.

90 Uſque adeo XXIV. Animadverſionis lectionem averſor, & horreo, ut veniam petam a te, Vir Doctiſſime, ad XXV., quæ ultima eſt, tranſeundi, qua perpenſa ad iſtam, inviti quantumvis, ægreque, ut decet, ferentes, extremo loco redibimus. Quæ igitur, tot alios *Hepaticæ Hiſtoriæ* errores adnotando defatigatus, poſt ipſos, profeſſus ſum (*c*) me *indicando potius*, *quam notando*, ſcripturum, num *ejuſmodi ſint*, quod Pro-
vocator noſter cl. dictitat, *ut vel ipſe Lector le-* 1134
gendo repellat, & *deleat*, videamus, an vero potius ejuſmodi, ut quemadmodum, in cunctis ſuperioribus Animadverſionibus, ita in hac quoque, etiam me tacente, ipſe per ſe Lector *repelli*, ac *deleri*, non ſinat. Et primum cum meum iſtud quam breviſſime ibidem ſcribendi inſtitutum Provocator ipſe commemoret, cur non ad hoc potius, ſiquid forte ſibi videretur obſcurum, retulit, quam illuc, ut *per mutilata exſcripta verba*, *effectumque hoc pacto centonem imponere fortaſſe ſtuduerim*? præſertim cum *exſcripta* a me iſta *verba* ita apud ipſum proxima ſint, ut a me relatum eſt. Atenim *ſolum comparate ad biliares ductus* in medium attuliſſe ſe dicit, *brevem* venæ Cavæ *a motus impulſu diſtantiam*. Num illud ipſe negavi, aut nego? cui quidem ſatis ſit hæc illos perpendere qui cum Mal-
pighio cenſent, cœliacæ arteriæ, *primi*, ut cl. 123
Provocator ſcripſit, *aortæ emiſſarii* hepaticum ramum cum glandulis quæ bilis ductuum initia ſunt, communicare: hepaticum quoque bilis ductum cum eodem certe *PERGRANDI ſa-* 26
tis,

(*a*) Edit. I. pag. 41. (*b*) Adv. III. pag. 48. (*c*) Ibid. pag. 61.

tis, & *notabili* arteriæ ramo concludi intra capſulam illam, *quæ ſecundum accuratiorum indagines*
1054 *verus eſt muſculus*, ſive quæ *faſciculis muſcularibus ROBUSTE inſtructa* eſt, *imo legitimus eſt mu-*
27 *ſculus ad omnes portæ*, & *ductûs fellei diramationes*, *itinera*, & *concurſus elongatus*, & *advolutus*; *ut non tantum momentis ſiſtalticis ſuis*, *ſed* & *contractilibus muſcularibus ſuppleret defectui pulſationis in porta*; *truſiones ideo promovendo in concurſibus*, & *canali excretorio*, *reſpectu ad liquida contenta*, *ſecreta*, & *per diverſas hinc vias promovenda*. Quæ omnia, atque alia ejuſmodi, alibi, ut vidimus, a Provocatore propoſita, vel etiam
1135 inculcata, *probi Lectores* opponent primum *nulli* iſti *competenter amplæ*, & *pulſantis arteriæ attiguitati*, deinde & *nulli* iſti *tunicarum cingentium oſcillationi*, *aut muſcularium adjacentium*, *præter debilis capſulæ*, *præſſuræ*. *Debilis*, inquam, *capſulæ*. *Cum* aliis enim minoris momenti iſta vox *debilis*, ut pote ſuperioribus Animadverſionibus nimis aperte repugnans, ſublata hîc eſt ex eo textu, qui cæteroqui ſic profertur: *En textum*, *qui*, *neque litterulâ a prima Editione immutatâ*, *nunc habetur in §. III.* & *cæt.* Et ego ille ſum qui *per mutilata exſcripta verba imponere fortaſſe ſtudeo*! Huc illud accedit, quod ſi contendere voluiſſem, non *comparate* ibi, ſed *abſolute* ab eo ſcriptam eſſe *brevem* venæ Cavæ *a motus impulſu diſtantiam*; jure fortaſſe potuiſſem. Nam *compa-*
119 *rate* quidem tunc loquitur, cum ait: *bilis ductus longe minus turgere ſuccis ſuis*, *quam Cavam contento ſanguine*. At vero cum ſeorſum *momenta* enumerat hinc in Cava, inde in iis ductibus *ad fluxum urgentia*, & quaſi de Coronariis arteriis, non de Cava loqueretur, in hac ſtatuit *brevem a motus impulſu diſtantiam*; non omnes certe ita facile concedent minus *abſolute* hoc dici, quam id quod continuo præcedit, & *abſolute* verum eſt, *vaſis amplitudinem*. Secundo loco cum hepati *proximi diaphragmatis alternum motum* non *nihil valere*, non *nihil poſſe* ad ipſam quoque hepatis *concavam* partem, indicavi (*d*) hoc nimirum volui, deprimi alternis a diaphragmate hepar non poſſe, quin hujus corpus univerſum, ipſique ideo biliarii ductus, & quod his ineſt, concutiatur, imo quin concava ipſa jecinoris facies contiguis partibus quadantenus apprimatur. Nihil igitur eorum volui, quæ egregius Interpres obtrudit, *me intellexiſſe*, ut *veritati*, ſi Diis placet, aut *mihi jam ipſi videar adverſari*. Tertio. Si *modus quo Boylæus*, & *Papinius* „ grandiora cujuslibet Ani-„ malis „ *oſſa in liquidam ſubſtantiam ſolvunt*, revera apud Taurinenſes uſque adeo familiaris erat, ut nunc eſſe, *affirmat*; cur igitur verbis illis neſcio quid reconditi promittentibus, ipſum deſcribere aggreſſus fuerat: *Modum edocent curioſiſſimi Auctores*, huncque ita Lectoribus qui ex Boylæo, & Papinio poterant jam noviſſe, deſcripſerat, quem *vel coquis ipſis*, *Ipſiſque mulierculis familiariſſimum* eſſe, ſciebat? Sed mirum non eſt, quid Auguſtæ Taurinorum coqui, & mulierculæ gerant, nos ignorare, cum ipſe ita quid Patavii Anatomici egerint, aut non egerint, ignoret, ut ex uno eodemque, adhuc vivente, Anatomico duos fecerit.

909 Quartæ meæ objectionis ſententiam totam, non
1136 modo verba ipſa, non refert, quamvis alia characterum forma perinde ac ſi mea eſſent, deſcripta producat. Attamen ne ſic quidem ſatis reſpondet. Primum namque confiteri cogitur, ſe non exacte, ſed *ſuo modo*, ventriculum circumjectis viſceribus ſtipatum *cum machina Papiniana conferre*; quaſi diſerte non ſcripſiſſet, ventriculum
121 *in ſuperiori* orificio ab iis viſceribus *premi adeo*, & *conſtringi*, *ut tanquam operculis ſtricte appoſitis occluſus*, TRANSPIRARE NON SINAT *activiores* ---- *particulas*, *ac ſpiritus*.

Nam quod huc alia, tanquam ab ſe *eodem loco* inculcata, trahit; neque *eodem loco* ſcripta ſunt, quæ altera ab iſta pagina ſubjiciuntur, neque in illa de qua una agebam, comparatione producta ſunt, quæ poſt alteram prolixe deſcriptam comparationem adduntur. Quod autem ait, eo ſe Lienem *non in primis advocaſſe*, *ſed Hepar*, ſuiſque prolatis verbis, quaſi id ego diſſimulaſſem, confirmat; neque hæc opus erat producere, quæ ipſe produxi (*e*), & Lienem tamen de duobus iſtis *operculis* eo *ſtricte appoſitis* unum fecerat, quorum alterum ſi paululum amoveri ſinit, reliquo dumtaxat, illud intercipere orificium quî poterit? De meo autem *aere* non laboro qui *halitus* illos *humidos per ventriculi parietes* non induco; ipſe qui inducit, videat ut ſuis *ſpiritibus* ſatis caveat. Poſtremo quod ad *majora chyloſæ functionis principia* refugit, recte facit; nam hæc minora non ſatis firme tueri ſe poſſe, videt.

91 Quæ in quinta objectione, probanda eſſe de Viperis, dixi (*f*), minime probantur; ſed probationis loco, quandam denique in Viros Doctiſſimos, atque Experientiſſimos inſultationem invenio. Probandum erat primo loco, Viperis *ſumme energeticum eſſe ſtomachi munus*, ut, vel poſt *Mures*, & *Canes*, quaſi hos voracitate vincerent, ipſas inter *voraciora animalia* recenſendo, ſcriptum fuerat. Quid ad hæc probanda allatum eſt? Affirmatum eſt tantum, ſed non probatum, *viperam*, *ſuper alia voracia bruta*, *ingeſta ſolidiora quælibet* (credo etiam ferrum, ut *ſuper voracem* Struthiocamelum ſit) *vel ipſa etiam viva*, & *integra non exilia animalia ut aves bufones* & *cæt.* 1137
(non eſt ſatis; nam *ſuper voraces* piſces eſſe debet) *animalia ſe majora ſibi in eſcam comparare*, *devorare*, & *digerere*. Equidem de paſſerculis, & parvis bufonibus nonnunquam a vipera devoratis non ignorabam, ut ex iis quæ alibi ſcripſi, olim apparebit: ſed de *animalibus* revera ipſa vipera *majoribus*, de *ſolidioribus quibuslibet*, *ſuper alia voracia bruta* a vipera ingeſtis, Redium aliquem qui teſtaretur, libenter ſane productum vidiſſem. Quod ſi ego mihi deeſſe nolui, cum Redium teſtem produxi in re, *quæ*, *præterquam Redo*, ut Noſter ait, *omnibus nota eſt*; cur Provocator cl. ſibi deeſt, nullum producendo teſtem in rebus quæ certe non *omnibus* notæ ſunt? Attamen ſi mihi concedit, omnibus eſſe *notum* id quod Redius (*g*) ut ſummum in viperis obſervavit, has *ad decimum uſque menſem inediam* ferre, & ſi huc addit quod vere *omnibus notum* eſt, eaſdem *longis jejuniis ſe accomodare*, non modo *aliquando*, ut ipſe fatetur, ſed quam ſæpiſſime, ut in captis & aſſervatis, quotidie videmus, ne quidquam dicam de hyeme, quo anni tempore, *ſolent plerumque*, & quidem *ſecundum naturam* (ut ejuſdem Redii (*h*), ſi per cl. Provocatorem licet, verbis utar) *aut nullo modo*, *aut quam minime*, *rariſſimeque alimentum capere*; haud ſatis video quomodo ipſas, non dico *ſuper alia voracia bruta* voraces jure ſtatuamus, ſed *murium* dumtaxat voracitati, earum voracitatem anteponamus, cum illos Redius (*i*), ſæpius expertus, nunquam ad tres ſolidos dies ſine cibo ſervare vivos potuerit? Atenim viperæ modicos paſſeres, & bufones nonnunquam devorant. Num propterea voraciſſimas, ideſt inexplebili edendi aviditate præditas *ſuper alia voracia bruta* cenſebimus? Deinde iſtos paſſerculos, iſta *ingeſta ſolidiora quælibet* a viperis *ſuper alia voracia bruta concoqui*, & *ſolvi*, quem teſtem habemus? præſertim cum a quibuſdam produci videam Libavium, qui illa animalcula a viperis *reddi* ſcripſit *exſiccata diu*, *nil comminuta per membrum ſui ſeceſſus*, vel Plinium, qui *a ſerpentibus* prodidit *rejici ſuetas avium devoratarum plumas*, & *oſſa*. Quæ certe omnia ſeu falſa, ſeu parte ex aliqua vera ſint, ab eo videnda erant, ac diſcutienda, a quo *ſumme energeti cum* in viperis *ſtomachi munus* erat probandum. Ab eodem autem quomodo alterum probetur, *hepar* videli-

(*d*) Ibid. (*e*) Ibid. (*f*) Ibid. (*g*) Degli Anim. Viv. (*h*) Ibid. (*i*) Ibid.

delicet in viperis *non tantum supra, & circa ventriculum esse protensum, sed usque ad duodenum*, videamus. *Alterum*, inquit, *num ita sit, quis posset ingenuus dubitare, qui nempe nostrâ omniumque accuratiorum Anatomicorum autopsiâ suaderi luculenter potest?* Quid ergo? inter *accuratiores Anatomicos* non est Eduardus Tyson ponendus? Hîc (*k*) tamen hepar, jam contra ventriculum, extenuatum, ne ad pylorum quidem, non modo ad *duodenum*, perducit. Præterea Baldus Angelus Abbatius, M. Aurelius Severinus, Gerardus Blasius, Michael Bernardus Valentinus *ingenui* homines non erant, aut non sunt? Quis *ingenuus* hoc dixerit? Hi tamen omnes num de ea re dubitaverint, ex Tabula III. Abbatii (*l*) liquet, quam cæteri in zootomias, & Amphitheatrum suum sine ulla unquam dubitatione transtulerunt.

In ea vero Tabula num Viperæ jecur ad totum ventriculum, nedum *ad duodenum, protendatur*, omnes satis vident.

Parcius ista Viris tamen objicienda memento. (*) His ergo omnibus, & propria quadantenus memoria aliter docentibus, & *ingenui*, & non imprudentis hominis fuit de oppposito saltem (id quod nos fecimus) *dubitare*, donec viperis iterum, & sæpius dissectis, alio in loco possemus (id quod nunc possumus (*m*)) nos quoque ipsos aliter vidisse, affirmare: quanquam; ut tunc illud omitteretur; nimis sane ultra inanem, ut plerumque observasse memineramus, viperarum ventriculum, jecur circumfundi, & protendi oportebat, qui illum etiam post comesta *animalia*, ipsa vipera *majora*, distentum & fovere posset, & ad duodenum adhuc pertingere *ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo*.

92 In sexta objectione; cum Provocator negasset, quidquam *clarius illustrare posse* hoc hepatis munus, quam *notabilem indigestionis habitum omenti disjunctioni a fistulæ intestinalis incubatu* succedentem; contrarias Riolani, & Foresti observationes memoravimus (*n*). Ipse autem regerit Galeni, aliorumque observationes, quasi vero aut Riolanus, aut Forestus, aut ego easdem ignorassemus, cum neque illi ambo suas fortasse fuissent scripturi, nisi illas, quas diserte commemorant, tanquam pro *Canone* ad suam usque ætatem passim esse habitas, novissent, neque ego eorum observationes objecturus, nisi vidissem, ceu de re undequaque certissima sine ulla dubitatione adhuc
123 scribi: *quid clarius & cæt.*? Itaque cum illi Galenicas observationes probe scirent, Anatomen autem, & Chirurgiam callerent; quis ob illas audeat cum Provocatore pronunciare: *Riolanum parvam omenti portionem pro magna reputasse censendum est. Id pariter de Foresti omento intelligi volo. Quid enim omenti nisi paucum, & modicum, in communibus abdominis plagis, atque herniarum operationibus plerumque rescinditur*? Quid hæc aliud significant, nisi qui hæc pronunciat, neque primum attendisse quis Riolanus fuerit, ut tam facile, quasi imperitus Anatomiæ, & Chirurgiæ, *parvam omenti portionem pro magna reputaret*, aut communibus & quotidianis in istiusmodi re uteretur exemplis: neque deinde illam Foresti, de qua judicium ferre vult, observationem (*o*) unquam legisse, quæ de *communibus* certe non est, & in qua tantum abest, ut *quid omenti paucum, & modicum* duntaxat scribatur excisum; *paulatim totum omentum extractum* proponitur. Qui ergo illam attente perlegerint, num *nihil inde* ipsi *in contrarium oggeratur*, intelligent. Difficile enim concedent, in ejusmodi casu nihil, nisi eam, quæ neque in omnibus illuc usque extensa invenitur, omenti portionem ablatam esse, quæ *ad ilei intestini inferiores* dumtaxat *flexus propenderet*, reliquam autem omnem, *superioribus intestinis accumbentem*, relictam esse; ad quam nunc videlicet confugere cogitur, & de hac tantum affirmare *quod incubatu suo vere coctionem adjuvet*, ilei intestini *inferioribus flexibus* exclusis, quando universe de *fistula intestinali* 123
in *Historia* scripserat. Nam quod certam quandam suam *juvenilem* observationem Gravissimorum eo- 1138
rum Hominum observationibus opponit; ne ipse quidem, opinor, contendet, facilius ipsis fuisse *parvam omenti portionem pro magna reputare*, quam sibi, adhuc præsertim juveni, aut vasa quædam sanguifera ventriculo inservientia, quæ liganda non fuissent, non ligare, aut si ita, ut ait; *diligenter* omnia peregit, in non brevi illa operatione ita molossum non vexare, aut ita ejus viscera ab aeris injuriis tueri, ut quod semel observavit, aliunde esse non potuerit, sed tanquam multarum *observationum summa* quædam, nobis pro *Canone* esse debeat ad nostram, atque adeo Riolani *imperfectam*, si Superis placet, *objectionem* corrigendam.

93 In unam septimam objectionem multas contrahit. Prima illa fuerat: *Cœliaca primum aortæ emissarium esse dicitur, quod evidentissime falsum est.* Nunc *evidentissime* quidem id esse *falsum*, ipse confirmat, cùm scribit, tot alia supra Cœliacam emis- 1139
saria Arteriæ magnæ neminem *vel anatomiæ ignarum latere* posse. Quod autem addit, *negare* neminem posse, cœliacam *primum esse aortæ sub diaphragmate emissarium*; ita verum est; ut si ipse quod hic demum facit, tunc ibi fecisset, ut *sub diaphragmate* non omitteret; nihil ego objecturus fuissem. Nam quod intelligi id debuerit, propterea quia *de viscere in abdomine degente, seu de Hepate constans* suæ *Historiæ sermo sit*, neque hoc verum est cum tot alia viscera, & partes in medium passim, & præsertim ubi egit de viis sanguinis ad varia secretionum organa, attulerit, & potest, ut in nervis conspicimus, etiam vas aliquod sanguiferum non intra eam caveam cui prospicit, exoriri, imo certe carotides ex. gr. arteriæ intra thoracem incipiunt, & cranii caveæ novissime inserviunt. Ad secundam objectionem sic respondet: *ego tertiam circiter totius sanguinis in homine degentis partem in Portæ trunco atque ramificationibus continuo residere, citato loco satis probasse videor.* Si hoc, non di- 123
co, præstitit, sed vel uno verbo præstare aggressus est; nihil causæ est, cur ego ejus *probationes* infirmas esse, seu *rem esse*, ut ait, *adversam, probare* non debuerim. Verum si nihil aliud ibi fecit præterquam ejusmodi rem *sine ulla dubitatione pronunciare*; quis est qui id legens, mecum jure meritoque non censeat, rem *saltem maxime incertam esse*? Et ipse tamen scribit: *id citato loco satis probasse videor*? Perlegat quicunque velit non modo *citatum locum*, sed universum in quo est, Partis I. postremum caput. Spondeo fore, ut errores quidem, a me in eo capite indicatos, alioque præterea inveniat, ullam vero quæ ad illud probandum spectet, litterulam non inveniat.

Atque ut in transitu hîc duo ostendam; alterum, num verum sit quod infra ipse credi vellet, me ejus errata *summo studio* notavisse, cum reapse, 1145
aliud agens; ea tantum quæ scribenti succurrebant, notaverim; alterum, quantum in probando inter me, & ipsum discrimen sit; protinus id quod modo dicebam: esse alios præter eos quos in *Adversariis* indicavi, in eo ipso postremo capite errores, ex his uno exempli causa producto, apertissime demonstrabo. Scriptum est in illo capite: *animalium aquatilium hepata terrestrium jecinoribus esse minora*. Hoc ejusmodi esse, ajo, ut nemini illorum probari possit qui ingens multorum piscium jecur, quod interdum vel in duos amplissimos lobos divisum, a summa ad imam fere ventris partem extendi, mirati sumus, cum plerisque aliis eorundem visceribus comparaverint. Quid? quod in nullo ex tot Piscibus quorum dissectiones ad suum usque ævum editas collegit Blasius (*a*) quidquam de hepatis parvitate adnotatum invenire adhuc potui, cum ex adverso viderim, (*b*) in Acu Marino memorari *hepar pro animalis magnitu-*

dine

(*k*) Act. Lipsi. A. 1684. Tab. V. Fig. 1. (*l*) De adm. Viperæ nat. (*) Virgil. Ecl. 3. (*m*) Vid. Epist. I. Art. 64.
(*n*) Adv. III. pag. 62. (*o*) Obs. Chir. l. 6. Obs. 7. (*a*) Anat. Animal. Part. III. (*b*) C. 1.

dine ſatis grande, (*c*) in Piſce ex Canum genere, una cum viſceribus ſuis 26. libras æquante; ſine viſceribus 15. excedente, *hepatis pondus quinque libras ſuperans* (*d*), in Crocodilo *hepar biſidum binis lobis inſigne*, (*e*) in Galæo lævi *hepar in duas conſpicuas fibras, & oblongos lobos diviſum, velut inſignes lineas abdominis longum percurrentes*, (*f*) in Lucio *hepar oblongum inſtar linguæ ad ſecundas pinnas extenſum*, (*g*) in Orbe *Hepar maximum in ſiniſtro latere* (quod & nos in aliquot piſcibus obſervaſſe meminimus) *in dextro minorem lobum*, (*h*) in Phoca *hepar bene factum ſex majoribus lobis diſciſſum*, (*i*) in Phocena *hepar ampliſſimum, & totam, quæ eſt inter diaphragma, & ventriculum, abdominis cavitatem fere occupans*, (*k*) in Salamandra *hepar ingentis magnitudinis*, (*l*) in Xiphia denique *hepar grande ſatis: & exſangue*. Sed jam illuc unde digreſſi ſumus, & quo tamen hoc etiam de *minore* piſcium jecore pertinet, revertamur.

94 Ex iis quæ improbavimus, volebat Provocator oſtendere, alterum eſſe hepatis uſum, ut ſanguinis copiâ, vel repentinâ etiam rarefactione turgentis *diverticulum ſit una cum liene*. De liene quidem, ob ejus ſtructuræ modum nolui unquam ab aliis etiam, id proponentibus, magnopere diſſentire; hepatis vero *ſubſtantiam prompte, ac pro re nata ad modum laxiorum membranarum valde cedere, atque extendi poſſe*, negavi. (*m*) Contra, Provocator cl. hoc *compertiſſimum fieri, luculenter evinci*, de hoc nos *plane convinci*, aſſeverat.

Si probationes quæris; duas omnino affert. Nam primum ait, *Portæ ramos, qui potiſſimam* hepatis *partem conſtituunt, --- in jugulatis, aut improviſe denatis --- longe ultra naturalem ſtatum ampliores, & ſanguine turgidiores deprehendi: in picrocholis vero, lentoque morbo demortuis graciliores admodum, atque inaniores*. Etſi in *Erratis* 1230 monemur, ut hic pro *jugulatis* intelligamus *præfocatis*, non tamen erratum adhuc ſatis ab Auctore correctum eſt; quot enim ſunt *improviſe denati* ob magni alicujus vaſis rupturam, quorum ſanguis magnam partem in aliquam caveam invenitur effuſus? quot *præfocati*, iidemque *lento* extenuati jam *morbo*? num in his etiam, quod ipſe mox negat, aut in illis, contra ac videmus, *longe ultra naturalem ſtatum* rami illi Portæ venæ *ſanguine ſunt turgidiores*? Verum ut eſſent; nonne id magis in Pulmonaribus interdum vaſis, in Auricula cordis dextera, & potiſſimum in Venæ Cavæ Truncis quam ſæpiſſime, & luculentiſſime deprehenditur? imo in his tanto magis, quanto minus circumprimuntur, cum contra, Portæ venæ rami ab arctiſſime, confertiſſimeque intra eandem hepatis membranam concluſis tot ramis aliis, & vaſis, & folliculis, & humoribus undequaque premantur. Quæ cum ita ſint; ſatis planum eſt, num *hepatis ſubſtantia, quomodocumque Cenſor velit, valde cedere, atque extendi poſſit*, itemque num quia venæ Portæ rami ſanguine interdum pleniores inveniuntur, ob hanc rem, aliis etiam partibus, veniſque communem, imo longe magis facilem, continuo peculiare ſanguinis diverticulum in jecore potiſſimum ſtatuendum ſit. Quid? quod veri ſimillimum eſt, illam idcirco plenitudinem inveniri, quod ulteriorum *fiſtularum hepatis cavitates* ita *ampliabiles* non ſunt, ut Provocatoris diverticulum poſtulabat; Earum videlicet anguſtias, ceſſante arteriarum & diaphragmatis impulſu, preſſione dumtaxat incumbentium partium, & vi elaſtica vaſorum promotus ſanguis, ſuperare non poteſt, ideoque in craſſioribus ramis ſubſiſtit, quos quanto magis diſtendit, tanto minus ulteriores ab hac diſtentione compreſſos, & quod conſequitur, tenuiſſimos illos ex quibus magna hepatis pars conſtruitur, poteſt *dilatare*. In hominibus autem adhuc viventibus, vel eas libere ſuperare anguſtias valet, & ſic tanta iſta in craſſioribus ramis plenitudo neque fit, neque fieri poteſt, tenuiſſimis & ipſis tum Portæ venæ, tum Cavæ ſurculis ſanguine plenis, ideoque locum non cedentibus; vel eas libere ſuperare non poteſt, & ſic a tergo plenitudines fiunt, unde *ſubitaneæ* illæ *hujus viſceris phlegmones*, & 1140
celeres quædam ejuſdem obſtructionum ſpecies, quæ non ita facile contingerent, ſi penitiſſima ſubſtantia hepatis ſic a natura eſſet compacta, ut diverticuli inſtar prompte cedere, & dare locum, non obſtare, majori ſanguinis copiæ poſſet: Tantum abeſt, ut ab illis phlegmonibus, & obſtructionibus de oppoſito *plane convincamur*, ut Scriptor noſter cl. putat, hinc alteram ſuam repetens probationem! Sic fuerat a nobis animadverſum (*n*) quod *perhumaniter* hîc ipſe diſſimulat, quam facilis idem ſit in *demonſtratione*, imo *plena demonſtratione* ſtatuenda. Hoc enim primum volebamus: tum vero deinde alterum, de quo ad Medicos judicium detulimus. Nam etſi inter omnes conſtaret, quod certe non conſtat, *hæmorrhagias narium in LEVIBUS etiam hepatis, & lienis obſtructionibus ORDINARIO accedere*; non tamen continuo id quoque conſtaret, quod ipſe *plene demonſtratum* pronunciat. Sic longe aliud ex ea obſervatione conſequi cenſebat Tozzius (*o*), qui tamen non a *leviter* obſtructo, ſed *ab obſtructo, tumidoque* jam hepate contingere id ſcripſit, Volcherus autem, quem laudat, Coiterus (*p*) ab *hepatis MAGNA obſtructione, præcipue* cum *ex hac in hydropem incidunt*; ut duorum jam *Practicorum, & revera medentium judicium*, quale ſe *etiam* profitetur *amplecti*, Noſtro non favere, videamus. Ejuſmodi hominum judicio ea quoque commiſimus, quæ octavo loco indicavimus (*q*). Neque adhuc, ut Provocator cl. dictitat, hoc *pendet judicium*. Nam uter noſtrum *lacerationibus* ſit uſus, judicium non obſcure jam editum eſſe, infra apparebit.. Uter vero *toties allucinatus ſit*, judicatum a pluribus eſt, ut ex iis quæ ad ſuperiores Animadverſiones, & nominatim XII, ac XIX. ſunt ſcripta, intelligitur. Num vero *facilius quam hactenus fuerit, ipſe morbos hepatis OMNES internoſcat inter ſe ſe*, quî poſſit adhuc *pendere judicium*, quando ejus confeſſio jam extat, *jecoris ad attiguas partes adnaſcentias morboſas, varices, aneuriſmata, ductuum excretoriorum dilatationes præter naturam, tandem & hydatides, ---- has, ut & alias hepatis nunc memoratas affectiones ---- revera per ſola extiſpicia palam fieri*. Denique an in I. de qua ſermo erat, Editione *in hepatis morborum ſignis nihil immoratus ſit*; quomodo *judicium* nunc *pendeat*, cum ipſe in priore Præfatione jam edixerit, a ſe *omnia ſtylo explicari hiſtorico*; *ſicque --- nihil in ſignis, & curationibus exponendis immorante*. Illam enim, quamvis ſæpe a me redargutam, Præfationem in nova Editione omittere quidem potuit; horum autem nullo modo inter ſe cohærentium, ob idque etiam a me (*r*) notatorum verborum, memoriam delere non potuit. 209

95 Multo autem minus *delere* poteſt ea quæ porro *ſic per tranſennam*, ut diximus, *indicavimus* 1141
in II. *Hiſtoriæ* Parte quam eâdem Præcl. Mangetus *ſapientiâ* omiſit, qua alias pariter, etiam *anatomicas*, Provocatoris minas (*ſ*) in I. Parte prætermiſerat. Nos primo loco, cum plura congeſta videremus ad *manifeſte evincendum* id quod hic etiam affirmatur: *dari morbos a ſolido non dependentes a fluido*; ne infiniti eſſemus, ideoque *ſapienter*; alia omiſimus; illud unum notavimus (*t*): *oſſa QUÆDAM duriora ad tantam redigi mollitiem POSSE, ut inſtar ceræ verſari facillime poſſint in omnem ſenſum in ſano quo ad cætera homine, hoc eſt ſine ullo vitio fluidi univerſalis*. Quid ergo queritur cl. Provocator, me ejus locum *mutilaviſſe*? Num alia omiſi, niſi quæ ibi nolui redarguere? Quod autem redargui, nonne ab ipſo affirmatum eſt? Atenim *in aliquo* dum-

(*c*) C. 11. (*d*) C. 14. (*e*) C. 15. (*f*) C. 20. (*g*) C. 22. (*h*) C. 25. (*i*) C. 26.
(*k*) C. 29. (*l*) C. 36. (*m*) Adv. III. pag. 62. (*n*) Ibid. (*o*) Medic. Part. Pract. c. de Hep. & cæt.
(*p*) Obſ. Anat. (*q*) Adv. III. pag. 62. (*r*) Ibid. (*ſ*) Vid. Adv. III. pag. 38. (*t*) Ibid. pag. 62.

taxat *casu*, inquit, id volui affirmare? Num ego in omnibus affirmasse, dixi? Certe voces illæ *quædam*, & *posse*, quæ in supra scriptis, & sic a me editis, leguntur, hoc nemini in mentem venire sinunt. Nunc vicissim attendamus, an qui immerito de nobis queritur, de eo nos merito hic queri possimus. Igitur inter Auctores quos pro se laudat, & quorum fere omnium ut nomina exiguo labore ex una Observatione Miscellan. N. C. (*u*) exscribere potuit, sic pleraſque observationes non satis ad rem facere, animadvertere potuisset; tres quibus *in primis* nititur, mihi objecit *Olaum Wormium*, *Fernelium*, & *Danielem Truttenium in Miscellan. Curios. ex relatione Abrahami Baudæ Chirurgi Regii*. Si quo in loco, quæras; nihil, ut fere solet, præterea addit; propemodum ut hîc quoque, quod passim feci, ipse debeam divinare, cum ego contra meis in scriptis, aliquo sedulitatis, magno certe fidei testimonio, neminem fere, in rebus præsertim ejusmodi, laudare Auctorem solitus sim, cujus locum, summo cum Lectorum, & Provocatoris in primis cl. commodo, diligenter non indicaverim. Non est tamen cur de Wormii, aut Fernelii verbis hic multum laboremus, primum quia Provocator nihil aliud urget, nisi utrumque eorum *nullam concomitantium* eam quæ in ossibus mollities erat, *in liquidis morborum mentionem instituisse*, quasi vero propterea ullum *in liquidis morbum* fuisse, negassent, aut non satis esset, si forte ii morbi præcessissent. Sic Fernelius, cujus locus est *de abditis rerum causis* l. 2. c. 9., *ex morbo tam mollia & flexibilia evasisse* ossa, scribit; quem morbum nihil vetat, quominus fuisse in humoribus, si lubet, credamus. Deinde Wormius; quantum conjicio ex eo quem paulo ante indicavi, loco Miscell. N. C.; ossium mollitiem in puella *a nativitate* videtur observaviſſe; nos autem hîc quærimus de *ossibus durioribus*, *ad mollitiem redactis*, non de cartilaginibus, fortasse nunquam induratis.

Pruttenii vero, vel potius Baudæ observationem; quam Provocator satis superque indicavisse se existimat, cum *Miscellanea N. C.* (quasi hæc uno perpusillo libello continerentur) nominavit; ut nondum in ipsis neque memoriæ, neque tot Indicum ope mihi datum est invenire, sic facile in iis in quibus olim me vidisse memineram Th. Bartholini *Actis* inveni, quæ *Hafnienſia* inscribuntur (*x*). Animadverti autem, ex hac observatione quidquid pro se facere videretur, id Provocatorem exscripsisse; quidquid contra non modo oppugnare, sed penitus convellere suam sententiam posset, id omisisse, vel *suaviter* ut ipse diceret, *mutilavisse*. Mitto *dolores* vel *maximos*, mitto *impotentiam omnium articulorum*, cum ossa adhuc *suam duritiem*, & *soliditatem conservarent*, prægressam. Alia etiam mitto. Sed quæ subjiciuntur, prætermittere nullo modo possum: *Multi*, inquit Observator, *causam tam portentosi morbi inquirentes*, *scorbuticam saburram accusarunt*; *alii alias causas rimati sunt*. *Ego virus Venereum credo causatum esse hunc morbum*, *eo magis*, *quod certus factus fuerim*, *ægrum olim ante tredecim annos Gonorrhœa virulenta per aliquot hebdomadas laborasse*, *& procul dubio male curatum fuisse*. Hæc igitur præcesserant; & nobis tamen hoc exemplum præ cæteris fuse, & diserte producitur ad *manifeste evincendum*, morbum *locari*
127 *in solido independenter a fluido*, ---- *conceptibilem videlicet absque concursu fluidi?* Hoc enim in in *Historia Hepatica* propositum erat, neque hîc
1143 negatur, cum *compertissimum esse*, *dari morbos a solido non dependentes a fluido*, ibi *istâ* etiam *observationum* specie *firmatum*, *& ostensum* fuisse dicitur. Atenim *quid*, inquit, *vitii liquorum aderat in illo Foresti Homine?* Infantem voluit dicere natum *cum brachio dextro a cubito usque ad humerum non tantum resoluto*, *sed omnino osse non coagulato*, *ut brachium instar lori in omnem partem flexile flaccidumque concideret ita*, *ut in brachio a cubito usque ad humerum os abesse videretur*. Ad quem sic natum Infantem accitus Forestus cum esset, *intra tres septimanas* curationem absolvit (*y*). Hic vero Infans quomodo ad rem pertinet? Num quia, ut cl. Provocator ait, *dextro excepto humero*, *cæteræ omnes*, *non solum liquidæ*, *sed & solidæ partes* in eo *sanæ erant*, *& ab omni vitio immunes?* Atqui Forestus de *solidis* cæteris *partibus*, excepto capite, nihil; de *liquidis* autem prorsus nihil memoriæ tradidit.

Num vero quia, ut *ejuscemodi ossium affectiones sæpe*, ita hæc quoque *sanata fuit per impositas ferulas*, *aut fascias*, *aut aluminosa balnea*, *aliave remedia*, *non quidem liquidorum sed ossium vitium dumtaxat respicientia*? Verum neque suum istud *sæpe* a Provocatore probatur, neque, si ex Foresti curatione judicandum est, opportuna saltem victus ratio excludenda est, quæ in humoribus emendandis plurimum potest. Mater ipsa, inquit Forestus, (*z*) jam *recte habens & bene valens puellum optime lactavit*, *& commoda victus ratione usa fuit*, *cibisque boni succi & optimi nutrimenti*, *iisque quæ & lac augmentare solent*, *UNDE quoque magno cum successu*, *etiam adhibitis remediis ad hoc aptis*, *puellus citius sanitatem consequutus fuit*. Denique hisce omnibus prætermissis, num infantis hujus os ex *duriore* ad illam *tantam redactum mollitiem* fuerat? an potius ex quo mater inter initia gestationis *in dextrum cubitum versus humerum* prolapsa erat, indurari amplius non potuerat? Atqui disputatio non de hoc, sed de illo est.

96 Porro in eo quoque, quod secundo loco notaveramus (*a*), disputationem *perhumaniter* mutat. Contendit enim id quod nemo unquam negavit, *prolabente hepate*, hoc est *versus umbilicum descendente*, *umbilicale* ejus *ligamentum* — *necessario pariter relaxari oportere*. At nos hæc ejus verba notaveramus: ligamentorum hepatis *omnium relaxationi debetur hæc affectio*. Aliud autem est, 135
ligamenti umbilicalis relaxationi prolapsum hepatis *deberi*; Aliud in ipso hepatis prolapsu illius quoque ligamenti relaxationem consequi *oportere*.

Tunc ea relaxatio pro causa; nunc pro effectu habenda est. Primum notavi. De altero cur loquerer, nihil erat. Si ergo ullus esse Anatomicus poterit, qui ligamenti umbilicalis *relaxationi deberi* hepatis prolapsum, merito censeat; tunc illud quoque esse poterit quod Provocator affirmat, ut nostram *secundam objectionem Anatomicus quilibet e limine comprimat*. Tertium quod notaveram, illud erat, felleæ vesiculæ perruptionem *sæpe in cadaveribus occurrere*. Provocator cl. si *tercen.* 140
tos fortasse, ut supra dixerat, *vidit & examina-* 1026
vit folliculos felleos, cum unum, haud amplius, 472
quantum hactenus invenire possum, eumque erosione perruptum deprehenderit; præclare siquis alius, sciat necesse est, ejusdem folliculi perruptionem non nisi rarissime in cadaveribus occurrere. Contrarium tamen defendit, vel potius ad hoc defendendum *sat esse* putat *repetere e quibus citato loco varias ruptionum vesiculæ felleæ observationes eruerit*, *Bonetum*, *Hoffmannum*, *Benivenium*, *Salmuthum*, *Job. a Meekren*, *Fabricium Hildanum*, *Bertinum*; *tum qui in Tertia parte suo etiam loco adducuntur in censum*. Hic quoque divinemus oportet, non modo in Auctorum eorum locis, qui in II. Parte laudati sunt, verum etiam in *suo* illo inveniendo *loco*, qui in III. Parte esse dicitur. Sed quis erit in III. Parte *suus locus*, quando ipse confitetur, se in hac scribenda, non in eum quem in II. ordinem, ut videbatur expectandum; sed *in alium*, *variumque*, 208
---- *abruptum*, *& miscellaneum* ---- *perrexisse*? Rerum Indicem versemus; nihil de *Cystis felleæ abruptione* invenimus, nisi quod in II.

Parte

(*u*) A. I. 37. (*x*) Vol. III. Obs. 24. (*y*) Obs. Med. l. 17. Obs. 5. (*z*) Ibid. in Schol. (*a*) Adv. III. pag. 63.

Parte eſt. Ad *Elenchum totius Operis* redire oportet, ut tandem aliquando (quis crederet ?) inter *Fluxum Hepaticum*, & *Bilioſam Phrenitidem*, *ſuum*
491 iſtum de perruptione Cyſtis *locum* inveniamus. At ſi inde expungimus Georgium *Bertinum*, & Philippum *Salmuthum*, in II. jam Parte laudatos; duo tantummodo ſuperadditi Auctores reſtant. Primus eſt Joh. Matth. Faber, qui *Dec. II. Ann. IX. N. C. ex fellei folliculi ruptura ſæpius repentinam mortem fuiſſe conſecutam enunciare* dicitur. Sed revera unam dumtaxat, ejus *rupturæ* obſervationem (*b*) producit, quam ab alio videtur accepiſſe, & hoc addit: *Ab ejus* (*Cyſtidis*) *ruptura pariter lethum extemporaneum vid. ap. Schenk. p. mihi* 460. Hoc nimirum eſt illud *ſæpius*; Schenkius autem nullum, quod ſciam, ejus diſruptionis profert exemplum præter illud idem (*c*), quod tamen ad repentinam mortem non pertinet, Georgii Bertini: Alter ex ſuperadditis Auctor, *fol.* 190. quærendus, Cl. eſt Lentilius, qui tamen neque ſe obſervaſſe id ſcribit, & per conjecturam id proponit ex quo demum Provocator, Cyſtis felleæ rupturam infert. Ille enim, ſaltem in *appendicibus anni 5. & 6. ephemer. germ.* (adde omiſſam a Provocatore *Dec. III.* & *pag.* 128.) per conjecturam loqui ſe, oſtendit. Itaque tota hæc acceſſio quæ in III. Parte facta eſt, ad unam redit obſer-
149 vationem, quæ, a quo habita ſit, neſcimus. In II. autem Parte plures quidem laudantur Scriptores, ſed apud Bertinum una tantum obſervatio eſt, cujus Auctorem, quantum verba indicant a Schenkio (*d*), & Boneto (*e*) producta, ignoramus, ut illud etiam, quod cl. Provocator affirmat, an id *a calculis* fuerit *ductum opplentibus*. Neque pariter plura uno exempla, aut Obſervatoris nomen habetur apud *Hoffmannum*, ſi ille tamen eſt, ut opinor, cujus a Boneto (*f*) verba afferuntur; Noſter enim, quaſi unus, & unius tantum Hoffmanni liber extaret, nihil præter cognomen proponit. *Salmuthus* autem (*g*), & *Job. a Meek'ren* (*h*) habitas quidem a ſe ipſis obſervationes, ſed ſinguli ſingulas tradiderunt. De *Boneto* denique, *Benivenio*, & *Fabr. Hildano* hoc dumtaxat habeo quod dicam: Apud primum; quando perinde ac ſi non plura quam Benivenius edidiſſet, locus non addi. tur; in *Sepulchreto* ſaltem, non alia adhuc inveniſſe me exempla veſiculæ *a percuſſione*, *aut alliſu* diſruptæ, quam duo illa, *Salmuthi*, & *Hoffmanni*: At nullum prorſus apud Benivenium, & Hildanum; quamvis apud hunc *parte* 4. *obſ.* 45. *caſui* ſuo *ſimilem* extare ſcribat Job. a Meek'ren (*i*); apud illum vero cap. 110. *ſimile quid* legi narratæ a ſe obſervationi, indicet laudatus Hoffmannus. (*k*)

Quorum hæc verba quomodo accipere oporteret, Provocator cl. intellexiſſet, ſi Benivenium, & Hildanum, ut par erat, antequam laudaret, inſpexiſſet. Nunc autem cum veſiculæ *a percuſſione*, *aut alliſu* diſruptæ *exemplum eſſe* ſcripſerit apud *Benivenium*; reapſe in indicato hujus capite veſicula ne memoratur quidem, imo ne diſſectio quidem cadaveris; *pugnus* tantum, quo *ſtomacho cujuſdam juvenis violentius impetito*, *homo interemptus eſt*, memoratur. Pariter cum Provocator ſcripſerit, ob *impedimentum effluxûs bilis*, *vel a ductûs Choledochi intus ſuſceptione in cyſtim ipſam*, *exhibitum*; *ex quo dicti Canalis ſtrangulatio*, diſruptæ veſiculæ *caſum afferri* a *Fabr. Hildano*; hic revera in memorata obſervatione *inteſtina* quidem, *& inprimis tenuiora undique tam flava* commemorat, *ac ſi croco infecta fuiſſent*; at *veſiculam fellis* non ruptam, ſed *omnino* dumtaxat *vacuam*, *cholidochum* autem, non *ſtrangulatum*, imo *præter modum laxum & apertum fuiſſe*, dicit. Quibus ex omnibus primum Lectoribus apparet, quantum auctoritatibus a Provocatore tam ſecure, & fidenter adductis credendum ſit, cum Auctores, quorum nomina in magnifico illo Indice *Hiſtoriæ* præfigit ſuæ, ego vel aliud agens, & quaſi præteriens, oſtenderim ab ipſo inſpectos non fuiſſe: Deinde quod ad rem præſentem attinet, conſtat, omnia quæcumque aliquo modo indicata huc ſummo ſtudio congeſſit, diſruptæ veſiculæ exempla, ubi examinentur ad quinque admodum obſervationes redire, quarum tres quos auctores habuerint, ignoramus. Quem ſane nimis exiguum numerum ſi cum ſcriptis omnium ad hunc uſque diem apertorum cadaverum hiſtoriis, quarum immanis, atque incredibilis copia eſt, comparemus; non video, qua ratione *quiſque videat* „ *an ruptio* „ *veſiculæ felleæ SÆPE in cadaveribus non occur-* 472
„ *rat*. „ Addamus enim quam alibi ſcribit aut a ſe ex eroſione, ut diximus, aut ab aliis ex vulnere obſervatam, inſuper quam nos apud Bonetum 452
(*l*) animadvertimus; ne ſic quidem effici poteſt, ut res oppido quam rariſſima, & a pleriſque exercitatiſſimis Anatomicis nunquam viſa, quaſi tertio quoque die inveniretur, dici poſſet *ſæpe in cadaveribus occurrere*.

97 In ea autem inconſtantia, quam jure, quarto loco notaveram (*m*), defendenda nullis non artibus utitur cl. Provocator. Nam primum *ad* 1144
ſpirandi ſtrangulationem crudeliter deductum hominem ab hepatis tumore, atque adeo *brevi etiam ſuffocandum* pingit, ut *in hoc caſu*, morte videlicet alioqui imminente, *apertionis lateris* demonſtret *neceſſitatem*, perinde ac ſi omnino eadem vel tunc fuiſſet, cum *ſæpius* ipſe *in incremento tumoris ad hujuſmodi ineundam operationem exſtimulabat Chirurgum*. Deinde hujus ait *intempeſtivam formidinem* non a ſe, verum *ab ipſa in cadavere inſpectione aperturæ*, *ab ipſomet naturæ conatu tentatæ ad exantlandum humorem*, fuiſſe redargutam, quaſi vero illa inſpectio per ſe voces emiſiſſet, non ejus qui ſcriberet, hæc verba eſſent. Tum vero *a natura plenam & certam externæ apertio-* 154
nis indicationem oſtenſam eſſe per aperta ſponte tumoris clauſtra; quaſi ad meliceridis locum, *ad hepatis verticem*, Chirurgi ferrum adigi potuiſſet, atque adeo debuiſſet, per quem Natura ipſa non ſine ægri pernicie, morboſæ materiæ exitum molita eſt: quod ſi *medicum aliud auxilium excogitari non poterat*; certe illud quod diximus, non *auxilium*, ſed pernicies ægro fuiſſet. Cæterum quod ad ſuam inconſtantiam attinet; poterat certe ex iis *quæ in genere præcipue indixerat* contra iſtiuſ. 1145
modi auxilium, aliquid *in ſingulari caſu*, *& ſecundum circumſtantias varias excipere*. Verum enim vero num *excepit*, qui quaſi nihil unquam contra præcepiſſet, nihil præſentanei periculi fuiſſet, tam cupide iſtius tumoris inciſionem urſiſſe ſe oſtendit? Atque adeo num excipere potuit, cum meliceridem *ad hepatis verticem* fuiſſe, fateatur, cum exterior quidem *intumeſcentia* etiam foret, vel potius appareret, ſed non *parva admodum*, *non in* 363
acutum faſtigiata, non *pus candidum* datura, non tandem ita cum latere conglutinata, ut, incidendo, materia *per abdominis cavum effuſa contenta* 150
viſcera non *præfocaret*, quæ verba; quamvis illa quæ profert: *Cito lethalia ſunt hujus generis apoſtemata*, *& ſubitaneam ſæpe necem afferentia & cæt.* continuo ſequantur; tamen ab ipſo *tacentur*, a me autem non omittuntur, ut intelligat, me *in practicis rebus* ita *delectari*, ut nunquam tamen Celſi (*n*) monitum contemnam: *eſſe prudentis hominis ---- non ſubire ſpeciem ejus*, *ut occiſi*, *quem ſors ipſius interemit*. Nam *abſceſſus jecoris* 150
eo ritu curati non tot denique viſi ſunt, quot ipſe exiſtimat; certe *Nic. Tulpii*, a quo in primis id viſum eſſe dixerat, afferre locum potuiſſet, quem ego invenire necdum potui. Atque ut melius intelligat quibus ego *in practicis rebus delecter*; ſic habeat: longe pluris a me fieri Medicos qui eſſe malint, quam videri; & rogari, quam ambire: qui plus in diligenter obſervando ægrotos operæ, quam in *Canones* præſcribendo conſumant: qui Hippocratem re magis, quam verbis imitentur:

(*b*) Pag. 466. (*c*) Obſ. Med. l. 3. ubi de Veſica Fell. (*d*) Ibid. (*e*) Sepulchret. l. 3. S. 8. Ob. 35.
(*f*) Ibid. l. 2. S. XI. Obſ. 42. (*g*) Ibid. l. 3. S. 16. Obſ. 10. (*h*) Obſ. Med. Chir. c. 46. (*i*) Ibid.
(*k*) Loc. cit. (*l*) Sepulchr. l. 3. S. 14. Obſ. 5. n. 4. (*m*) Adv. III. pag. 63. (*n*) De Med. l. 5. c. 26.

quibus *usui frequentius sint* simplicia illa medica-
626 menta, non uno in jusculo tredecim, quinimo duo & viginti, si Diis placet, incoquere remedia
130 soleant: qui in aliorum observationibus producendis tantam fidem, ac diligentiam adhibeant, ut vel ex hac quantam in propriis habendis, & conscribendis præstiterint, satis perspicere possimus; qui tametsi Hippocrati jure meritoque plurimum tribuant, non tamen contendant, (*) Medicinam *nihil ab Hippocratis ævo ad nos usque profeciisse*, præsertim cum paulo post, non sine manifestissimæ inconstantiæ nota, *suspicere* cogantur, *Mercurialem*, *Martianum*, *Baglivium*, *Sydenhamium*, *Duretum*, *Mercatum*, *Cratonem*, quos inter; ut alios, cunctis longe notissimos, sileam; cur Hollerium, Jacotium, Ballonium omittant, non video, sane aliquo ex memoratis majores, neque ab iis, quorum simiam inepte agunt, prætermissos. Sunt alia præterea multa quæ in vero Medico requiram, quæ siquando a me impetrare potero ut III. *Historiæ Hepaticæ* Partem perlegam, scisitanti, provocantique indicabo. Neque me pro vero propugnantem istud jure absterrere poterit, quod ei Parti præfixit, Hippocraticum ini-
213 tium libri *de Arte*, *post* quod, tanquam post Ajacis *clypeum*, latere se posse sperat, Quid vero? si forte ex eo clypeo mox in extrema Epistola gladium efficerem, proferens in medium Hippocratis verba, quæ ab ipso ibidem omittuntur, per eaque insuper, si esset opus, ostendens: *siquis verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inventa sunt, confundenda promptus fuerit, nihil quidem* jure *corrigendo*, si quis, inquam, id fecerit; eum *qui in — artes hoc modo irruerit, ab aliis quibus hæ curæ sunt, quorumque id interat, & præstare hoc possunt*, fuisse, auctore ipso Hippocrate, *prohibendum*. Sed nunc, hisce omissis, ad reliqua, olim in II. Parte notata, redeamus.

98 Tandem aliquando ad *objectionem* perveni-mus, *cui suas inesse vires*, Provocator cl. *non diffitetur*. Hæc quinta est; in qua palmarem illum errorem perstrinximus (*o*), quo *Atheromatis*, & *Steatomatis* definitiones inter se fuerant permutatæ. Quid queris? In miseros *amanuenses*, qui suam dicere causam non possunt, graviissimum hoc erratum transfertur, quasi hic de verbo pro verbo, non de definitione pro definitione perperam inter alienum tum nomen, tum exemplum conscripta ageretur. Quæ excusatio tam ab omni veri similitudine ipsi qui utitur, visa est esse remota, ut parum huic fidens novam quandam & inexpectatam comminiscatur defensionem, sibique ab uno ad alterum graviorem, ut fit, errorem transitum paret. *Interea*, inquit, *neque hunc errorem in nova hac nostræ Historiæ editione emendare curavimus*.

Cur, quæso? *Primum*, inquit, *ut intacta illa omnia candidorum Lectorum arbitriis plane dijudicanda supersint, quæ a nostro Censore summo studio petuntur, atque objurgantur*. Sed quomodo hoc vere spectare potuisset, nisi contra atque contendit alibi, has duas Partes nondum typis habuisset descri-
1097 ptas, priusquam nostram *Censuram* videret? quæ num *summo studio* parata sit, alia demonstrant quæ in istius ipsius Animadversionis examine, minus olim animadversa, vetera ejusdem errata notavimus: num vero ipse *intacta illa omnia*, ut hic quoque confirmat, reliquerit, & satis antea visum est, & infra videbitur. Sed alteram cur hunc saltem locum non emendaverit, causam attendamus. *Secundo*, inquit, *quoniam error hujusmodi est, ut vel sibi plane relictus lecturis tironibus, aut*
1146 *Clinicis officere vix queat: Quum revera in praxi hactenus recensendus sit nemo, qui Atheroma, & Steatoma, tumores ambo folliculatos — ipsa curationis ratione haudquaquam dispares, — recte, & dilucide internoscere didicerit, aut edocuerit*. Scilicet hoc relinquebatur, ut, ne se isto fal-
tem in loco erravisse, confiteretur; miscere omnia, & turbare contenderet, ac tot Medicinæ lumina, Galenum, Paulum, Aetium, Tagaultium, Ingrassiam, Falloppium, Paræum, Forestum, Fabricium ab Aquapendente, Barbettum, atque alios, quorum neque nomina, neque loca indicare necesse est, cum omnibus notissima sint, aut deceptos ipsos esse, aut nos decepisse, *obtruderet*, cum de duobus istis tumoribus vel internoscendis, vel dispari modo curandis diserte docuere. Non me quidem præterit, ante illos omnes, Celsum (*p*) scripsisse, hos tumores *mediocres differentias habere*, — *neque diverso genere curari: tum quid intus habeant, ut conjectura præsagiri posse; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non posse*; tamen ipse quoque aliter Chirurgum rem gerere oportere monuit in steatomatis curatione, neque signa quibus hoc conjiceretur, omisit, nec, quod caput est, nomina tamen ita miscuit, ut quod alii omnes *Steatoma*, id *Atheroma*, & quod *Atheroma*, id *Steatoma* sine maxima rerum perturbatione, atque *etymologiæ* ignoratione, vocari posse, innueret.

99 Quod autem sexto loco notaveram (*q*): *In generalibus viscerum abdominis obstructionibus, quem. vis legitime affirmare posse, primogenitam fuisse obstructionem hepatis*; id me jure notavisse, ipse probat, cum eodem in loco scribat, hoc *ordinario* 160 contingere, & *difficillime* rem aliter evenire. Ex hisce enim sequitur, interdum igitur id *legitime affirmari* non *posse*. Septimo loco illud reprehenderam: *præcipuam ad vitam animalis facientem secretionem biliosam esse*. Ipse vero *quid mihi velim, intelligere* se, negat, *quum nullum*, inquit, *vel minimum animal, terrestre, aquaticum, amphibium, volatile, insectum & cæt. hepate, bile, ejusque pro vitæ muniis præcipuis, secretione destituatur*. Verum ego qui non omnia animalia dissecuisse me, fateor, neque in *vel minimis* hæc satis videre potuisse, istis universalibus, securissimis pronunciatis ipsi perlibenter relictis, gravem ipsi auctoritatem hoc quoque loco opponam, suam. Alibi enim affirmat: *bilis, succique pancreatici in œconomia animali usus* a se *simplices assignatos, commodos quidem esse ad vitam,* 98 *non autem necessarios*: & paulo post: *ex forti obstructione, Scirrho, aut alio vitio quocumque, jacente in animali jecore tanquam si non adesset, seu impedita in eodem bilis secretione, indeque & dispensatione ad duodenum, affectos sæpe hoc ritu homines vitam aliquamdiu, imo apparentem & sanitatem protrahere*. Deinde adversus objectionem ultimam advocet jam quantum potest, *flatum furiosum*, & *flatulentum ambulonem*, & si quid est nominum horribiliorum; non facile illud vetustum flatibus *in animalibus imperium* restituet, *ut libere per universi corporis ambages celerrimeque expatiari possint*.

100 Restant quæ ex Lancisiana ad Provocatorem ipsum Epistola animadvertimus. Ea, inquit, 1147 *commentitia pleraque esse*. Quæ responsio an vere *commentitia* ipsa sit; quæ continuo subjiciuntur, commonstrant. Se *non invenire* ait *in illa Epistola* „ *virum gravissimum Historia Hepatica perlecta* „ *diserte ea ipsa affirmare quæ in* hac *negantur*. „ Non est opus ambages quærere; ea quæ sint, satis superque significavi; indicavi paginas, columnas quas vocant, non omisi; ut, si ipse cl. Provocator nolit, at alii omnes; tum ea, tum cætera quæcumque dico, & quatenus dico, possint *videre* atque *invenire*. Illud vero in ista II. Editione ego quidem neque *video*, neque *invenio*, quod tamen ut a me notatum, secundum ea quæ sæpius jactantur, nullo modo prætermitti debebat, Responsum videlicet Lancisianæ Epistolæ in prima editione tum subjectum, tum ex parte antepositum. Illud ipsum cum iis quæ in *Adversariis* in eaque Editione scripta sunt, deinde

cum

(*) Præfat. nov. Edit. Hist. Hep. (*o*) Adv. III. pag. 63. (*p*) De Medic. l. 7. c. 6. (*q*) Adv. III. p. 63.

cum iis quæ ad XXI. Animadverſionem, vel potius ad huic præpoſita ſupra adnotavimus, conferri volumus. Sic enim patebit, num a Cel. Lanciſio improbata tueri potuerit, an potius tum in eo Reſponſo, tum præſertim *Cap. IX. & XV. Part. I.* hujus Editionis *coactus* ſit unum ex potiſſimis ſuis *commentis* extenuare, atque invertere, & denique *nugas* appellare, atque *ab hoc impoſterum excutiendo miſterio ſe abſtenturum* polliceri. Sic opinor, agens, *non obſcuram ab* Lanciſio *approbationem nactus* fuerit. At ſi perperam Reſponſum illud omiſit; recte fecit quod Ampliſſimi Viri Epiſtolam non omiſit, quacum ea quæ nos animadvertimus, ipſe autem hic negat, conferri facile poſſint. Nam *Lanciſius a placitis*, inquit, *noſtris dubitanter recedit*, imo *vix adverſus duo*
1152 ---- *dubitare videtur*. Lanciſius autem diſerte ſcripſit: *duo illa, a te propoſita, in quibus totam explicandæ rei rationem poſuiſti, mihi NULLO PACTO probari poſſunt*: & paulo infra: in hoc *ſane diligentem, ſolertemque anatomicum hærere minime decet, qui non artefactis iconibus, ſed naturæ exemplaribus duci debet*. Præterea cl. Provocator *vi-*
1148 *dere* ſe, negat; „ in Lanciſii Epiſtola, *Malpi-* „ *ghii*, aut *Lymphaticorum vaſculorum, non in* „ *extima ſolum ſuperficie capſulæ ſubſiſtentium*, ul- „ lam mentionem inſtitui. „ Ego vero ſic in *Adverſariis* animadverteram (*r*): „ Non credit Lan- „ ciſius, nihil in hepate Malpighium niſi nomen „ glandulæ innovaſſe, ſed veras *glandulas*, veros „ *glandularum folliculos* adhuc agnoſcit. „ Videamus an agnoverit. Certe inter ea quæ paulo ante protulimus, Epiſtolæ verba, diſerte & ſine ulla dubitatione locutus eſt de *hepatici corporis glandula*, ---- de *communi*, inquam, *loculo, ſeu glandularum folliculo, qui ad ſphæroidem, vel ovalem figuram accedit*. Qui ſic loquitur, num hos *folliculos* non agnoſcit, & ſi hos folliculos agnoſcit, num præſtantiam, & veritatem, contemptæ a Provocatore, Malpighianæ hepatis anatomiæ non fatetur? Illud deinde animadverti: *Non credere* Lanciſium *lymphatica vaſcula* „ *in extima ſolum ſu-* „ *perficie capſulæ* „ *ſubſiſtere, ſed cenſere lympham, quæ antea bilis particulis intermixta erat, abſorbere*. Hoc vero cenſeat, an non, alia haud procul
1153 inſequentia ejuſdem Epiſtolæ verba ſatis indicant: *partes*, inquit, *bilis ſibi mutuo adhæreſcere coguntur, cum ſubtilis lympha, quæ illas in vena porta ſolvebat, agitabatque, tam per inſenſilem tranſpirationem, quam per ſenſilem in rorifera vaſa derivationem, ab iiſdem recedit, ubi in ductus biliarios confluunt, atque aggregantur*. Si ex hoc igitur loco recedere a bilis partibus lympham in rorifera vaſa, cenſuit; certe hæc *in extima ſolum ſuperficie capſulæ ſubſiſtere*, nequaquam credidit. Itaque in iis quæ ex Lanciſiana Epiſtola adverſus cl. Provocatorem animadvertimus, nulla; non modo non, quod ipſe ſcriptitaverat, *pleraque*; *commentitia ſunt*; ne illud quidem quod illam *incredibili, ut Lanciſius ſolebat, humanitate ſcriptam* diximus; ſatis ſuperque hoc comprobant loca quæ Provocator ex ea producere non omiſit, hæc facile nimirum *inveniens*, ac *videns*, qui reliqua illa *invenire*, ac *videre* ſe, negat. Verum ei ſummæ atque adeo, ut vere diximus, *incredibili* Tanti Viri erga ſe *Humanitati* ut reſponderit, mox videbimus.

101 Nunc pauca quæ in calce hujus Animadver-
1157 ſionis cl. Provocator ſubjicit, ſunt inſpicienda. Et primum in meam cum Præcl. Mangeto diſputationem ſe intrudit; ſed fruſtra. Nam tametſi Hepaticæ Tabulæ, huic novæ Editioni adjectæ, ejuſmodi eſſent, ut unæ pro omnibus, iiſque in primis quas ab Incomparabili Ruyſchio Mangetus ſumpſit, poni potuiſſent; non hinc tamen ſequeretur, eam de qua tunc loquebar, *Hepaticæ Hiſtoriæ* Editionem, cujus vitia atque defectus alienis Tabulis, & quæ ex Tabulis eliciuntur, obſervationibus, ipſe Mangetus neceſſario corrigere, ac ſupplere debuit, talem fuiſſe, ut idem ſcribere jure meritoque potuerit, *omnia* in ipſa *ſumma ἀκριβείᾳ confecta nobis occurrere, nec eſſe quod aliquid pro Hepatis plena deſcriptione poſt* eandem *deſideraretur*. Quod autem Provocator cl. ſibi gratulatur, ſe *de Hepatica Re jam ad unguem perduxiſſe Vindicias*, ut *jam* alias *omnes*, quæ *reliquis Operibus* ſuis *medeantur*, --- *exequi protinus poſſit, atque evulgare;* duobus omnino monitis videtur egere, altero ut ſi melius cæteris quam *Hiſtoriæ Hepaticæ mederi* non poſſit; videat, ne ſi, ut Celſus ait, (*a*) *eſt prudentis hominis, eum, qui ſervari non poteſt, non attingere*, imprudentiſſimi ſit, morbum inſuper medicamentis augere: altero ut prius tamen has primas *de Hepatica Re vindicias* revera *ad unguem perducat*, deinde ad reliquas aggrediatur. Neque enim quæ *vindicanda* ſuſcepit, *vindicare* potuit, ſed novis erroribus cumulavit, & multa præterea ſunt quæ ne vindicare quidem conatus eſt, ſed vel convictus abjecit, vel quaſi facile *defendenda* Lectoribus reliquit, vel etiam *ſuaviter* diſſimulavit: ut quæ de venæ portæ muniis duo perperam dicta notavimus *Adverſ. III.* pag. 39. ut tot illa quæ XXI. Animadverſione perſtrinximus: ut pleraque pag. 43. 44. 45. redarguta: ut nonnulla quæ pag. 48. attinguntur: ut alia demum, quæ reprehendimus pag. 49. & 50. ex quibus tamen ultimis cum ipſe quædam alias ſe *vindicaturum* promiſerit, vel nobis ſilentibus, omnes perſpiciunt, num *Hiſtoriæ Hepaticæ* Vindicias, *ad unguem perduxerit*, ſicuti ex primo hoc in re ſelecta, & ab ipſo diu verſatiſſima, toties inter ſuos jactato, ac promiſſo conatu quid de reliquis exiſtimandum ſit, vident, & eo magis vident, quod quæ reliquarum Vindiciarum ſpecimina ſubinde elegit, quæ huc potiſſimum afferret, ea quam levia, infirma, vitioſa ſint, non difficile eſt judicare.

102 Quod reliquum eſt, minime video, quî *confidat illa omnia, & ſingula, quæ in his --- ſcripta hactenus ſunt, neque ultra ſuæ hujus Hepaticæ Hiſtoriæ inſtitutum, neque ultra ingenuam, & honeſtam ejuſdem defenſionem prolata eſſe, probos quoſlibet, atque prudentes Viros intellecturos fore*. Ne enim hic memorem quæ de Utero, atque Urinaria Veſica *ultra inſtitutum* admiſcuit, & tandem aliquando, quantumvis invitus, ad ſuperiorem, quam huc diſtuli, XXIV. Animadverſionem tranſeam; quid tandem iſta ad *Hepaticæ Hiſtoriæ inſtitutum* pertinebat? Quid enim addit? quid defendit? quid docet? Nonne crambem recoquit 1129
primum, & *in importuna* non modo ſatis ſuperque propoſitarum meditationum, ſed toto præterea cælo a priore illa quæ unice adverſus Animadverſiones meas defendenda erat, ſententiâ ſuâ diſcrepantium, *recenſione* verſatur? Deinde ſi priores 1130
illas *paleas*, & *tricas* ſuas, *aridas* quidem, ſed tamen a Præcl. Mangeto propoſitas, ſic *trituravi*, ut hoc ſaltem *Litterariæ Reipublicæ emolumentum emerſerit*, ut non modo omnes, ſed Auctor ipſe *nugas* eſſe confiteatur; num propterea in aliis, atque aliis, quas non jam Præſtantiſſimus Mangetus, ſed ipſe proponit, *triturandis* me bonas horas perditurum, ſperare potuit, eoque deſcenſurum, ut ſecum, quod nondum feci, *metiri ulnas* poſt hæc præſertim *meditarer?* Si ergo neque hoc adeo facile ſperare debuit, & illud primum cum alienum a priore diſputatione eſt, tum prorſus ſupervacaneum; quonam, quæſo, animadverſio iſta redit, aut quid in ea conſcribenda ſpectatum eſt, niſi id quod neque ad *Hepaticæ Hiſtoriæ inſtitutum*, neque ad *ingenuam*, & *honeſtam* pertinet *ejuſdem defenſionem?* Horreſco id referens, quod ipſe non horruit facere. Quis enim honeſtus, ac bene inſtitutus homo ignorat, *quam rigide, ſalubriterque Honoris diſciplina cautum ſit, ne* præteritarum *rerum memoria iterum evolvatur, poſtquam fœdere pacis inito, ſancta eas preſſit oblivio?* Ipſe

(*r*) Ibid. (*a*) De Medic. l. 5. c. 26.

vero *iterum evolvere* non reformidat, atque ita *evolvere*, ut ſcripta, ut facta, ut rerum ordinem invertere conetur, & quas ob res mihi olim ultro ſatis fecerit, ob eaſdem me, ſi Diis placet, objurgare, & criminari non dubitet. Hoc vult, hoc agit, huc iſta apertiſſime ſpectat Animadverſio.

At ſi in cæteris, ut hactenus oſtendi, omnia quæ ſcripſit, ejuſmodi ſunt, ut me docti cujuſque judicio reſpondere neceſſe non ſit, in hac certe ea ſcribere non dubitavit, ut jam, honeſti cujuſque judicio, nihil ipſi debeam ullo in genere amplius reſpondere. Atque adeo hîc ego ſcribendi finem facerem, niſi ad te, hoc eſt primum ad me alterum ſcriberem, deinde ad Virum cum cæterarum, tum præſertim Diſciplinæ Honoris conſultiſſimum, quocum omnia idcirco communicem neceſſe eſt, ut ſiquid forte in mea cauſa ipſe fallerer, tu pro Tua ſumma & Prudentia, & Benevolentia me docilem, ut noſti, hominem, & meo in gravioribus præſertim rebus conſilio diffidentem, tuo regere, & juvare poſſis. Id ut facilius præſtare queas, rem Tibi, quemadmodum geſta eſt, ſumma cum fide ex ordine exponam. Quamquam enim tibi jam magna ex parte nota eſt, mihi autem qui in omne tempus de ea me taciturum receperam, gravis ſupra quam credi poſſit ac difficilis eſt ad narrandum; tamen neque tu optimum, ut ſolitus es, mihi dare conſilium poſſes, ſi quid forte in re de qua conſuleris, adhuc ignorares, & ego (quod tu planius infra perſpicies) jam omni promiſſo, receptoque ſolutus ſum.

103 Cum *Hepaticæ Hiſtoriæ* Auctor ad me datis A. 1711. litteris amicitiam quæſiviſſet meam, cumque ego ipſum, ut Amicum decet, diligerem, atque adeo colerem; in me fecit quod neque ego, neque tu in ignotum hominem faceremus. Quot ad illud tempus Anatomicas Figuras ediderat, in tot, ne una quidem vel minima excepta, cenſuras ſuas, me inſcio, imo ne ſuſpicante quidem, in magno atque expectatiſſimo Præcl. Mangeti Theatro edendas, Genevam miſit. Negatne ipſe horum quidquam? Nihil prorſus. At hoc dicit: *ſane putavi ſemper, & putabo, liberum eſſe cuilibet in anatomicas res inſudanti, ea quæ non tam diverſe ab aliorum deſcriptionibus, quam tute, & conſtanter obſervaverit, in publicam utilitatem ſincere producere.* Quam neque *tute*, neque *conſtanter* ipſe obſervaverit, non eſt hic oſtendendi locus; ſatis hoc eſt in *Adverſariis* demonſtratum. Sed hic fingamus, & *tute*, & *conſtanter* obſervaviſſe; cur me pro amicitia non ante admonuit, quam ederet? cur in cenſuræ modum edidit? cur nihil tale in tot aliorum Figuras quas illo in Theatro ſciebat eſſe proponendas, edidit? Ita enim tandem *liberum eſt cuilibet*, diſcrepantes ſuas obſervationes edere, dum non in Amicum, nihil ejuſmodi promeritum, nec opinantem, aut ſi in Amicum, certe non in cenſuræ modum, aut ſi in cenſuræ modum, certe non eo loco, ut omnibus parcere, in Amicum dumtaxat inſurgere videatur. Quid aliud eſt amicitiæ injuriam facere, ſi hoc non eſt? Quanto autem magis eſt, ſi quæ in neminem honeſtum hominem licet, ea in Amicum edantur, & cenſuræ in Amicum ſuſceptæ, in litteraria provocatione non ſubſiſtant, ſed in longe aliud provocationis genus excurrant? Quod cum in ejus adverſus me tam ſolemniter editis Animadverſionibus omnes perſpicerent, ut neque diſſimulare poſſem, neque negligere; enim vero, quamvis ægre ferens, & prope invitus, neceſſario coactus ſum mihi ipſe non deeſſe, eaque in Alteris, Tertiiſque *Adverſariis*, ut noſti, ſcribere quæ iſtiuſmodi provocatio poſtulabat, in proximis autem; ſic enim rerum ferebat ordo; illa me continuo editurum polliceri quibus ſigillatim omnia, quæcunque non in meas dumtaxat, quod levius eſt, obſervationes, ſed in meam quoque, quod multo graviſſimum eſt, fidem, & exiſtimationem intorta fuerant, evidentiſſime refellerentur.

104 Jamque ego omnia ad editionem parata habebam, cum tandem aliquando expergiſci homo, & ad ſe redire viſus eſt. *Fateri* jam cœpit, *juſtam mihi eſſe cauſam, ob quam de ſe quereretur; quandoquidem ipſe in ſuis animadverſionibus quibuſdam eſſet uſus loquendi formulis, neque mihi debitis, neque ſane a ſe bene animadverſis*: quod editæ hæ eſſent, *ſe ægerrime tuliſſe*: imo etſi Illuſtriſſimo Lanciſio *videri* poſſe ſperaret, me *abunde mihi de ſe in meis Adverſariis ſatisfeciſſe*; inſuper tamen memoratos *animi ſenſus, quibus mihi ſatisfieri poſſet*, ad Ampliſſimum eundem Præſulem ſcripſit, ut hic eos *vellet mihi afferre*, & *ſi referre exiſtimaret, typis etiam vulgandos permittere* in ea Epiſtola in qua ad ipſum *confugiens*, rogavit, *ut ſuam cognoſcere cauſam non gravaretur, in qua illum, quod ad ſe attineret, pleniſſima auctoritate arbitrum conſtituebat*. Cognovit Arbiter cauſam; tantumque abfuit, ut ego *abunde mihi de* Provocatore *in meis Adverſariis ſatisfeciſſe*, Arbitro *viderer*; non modo mihi eandem miſit Epiſtolam, ut ante *Adverſaria* IV., quemadmodum factum eſt, eam typis vulgarem, ſed ut omnes intelligerent, quid ipſe in ejuſmodi cauſa cenſuiſſet, ſuas ibidem vulgari a me inſuper voluit Epiſtolas duas, in quarum altera, ad Provocatorem ſcripta, hæc poſuit: *Nemo, amiciſſime Blanchi, Te perpetuam cum optimo Viro pacem voluiſſe crederet, ſi ACTA cæteroquin IMPROBANDA defenderes*; in altera autem, ad me data, diſerte ſcripſit, *jam pro certo ſe habere, me conſueta benignitate, JUSTAS licet, SEVERIORIS Apologiæ cauſas magnanimo ſilentio prætermiſſurum*. Itaque ego, quem nunquam, ut Tullius (*a*) ait, *pœnitebit mortales inimicitias, ſempiternas amicitias habere*, Viro Ampliſſimo, & de me, ſiquis alius, optime merito, enixe petenti, ut par erat, continuo annui, atque ita *ſeverioris Apologiæ cauſas* cæteroqui *juſtas prætermiſi, ut omnia loca ad iſtas formulas ſpectantia, quaſi eæ nunquam ſcriptæ eſſent, ex* tunc *edendis Adverſariis deleverim*, meâque præterea ſponte hæc (*b*) a *Cel. etiam Viro, cujus ut nomen, & doctrina, ita integritas, ac prudentia omnibus, in primis autem* mihi, *eidemque Illuſtriſſimo Lanciſio probe cognita erat, ac ſpectata, diligentiſſime expendi voluerim, ne mihi forte*, tunc *ægro præſertim, aliquid contra ac recepiſſem, atque omnino vellem, elaberetur*. Quod conſilium magis ipſi, ut video, quam mihi neceſſarium, ſi Provocator ut minime ignorabat, ita ſequi voluiſſet, neque communium Amicorum ſincera de hoc monita, ridere maluiſſet; non eo præcipitem ruiſſe, omnes mirarentur, unde ſe recipere nunquam poſſit. Sed hæc ipſe viderit. Mea certe illa de quibus cœperam dicere, tria poſtrema *Adverſaria* cum Lanciſius denique edita conſideraſſet, in litteris quarum initium eſt: *Cum primum* XI. *Kal. Auguſti & cæt.* ad me datis A. 1719. III. Non. Sept. hæc ſcripſit: *De Tuis vero Adverſariis dicturo multa ſimul, omniaque egregia, & ſingularia, poſtremis potiſſimum tribus, mihi offeruntur. --- Video admirorque --- magnam in utroque Adverſario refellendo, tuiſque doctrinis propugnandis animi moderationem.*

Perdifficile ſiquidem eſt, amiciſſime Morgagni, dum bonam cauſam adverſus oppugnatores tuemur, id neque cum acri contentione efficere, neque a recta ſapientiæ via quidquam deflectere; rarum quippe eſt, laceſſitum lenem, humanumque ſe præbere. --- De humanitate vero, ac moderatione Tua in poſtremis potiſſimum Adverſariis, non eſt ut quidquam addam, quandoquidem vel obiter eadem perluſtranti ubique obverſantur lenitatis, ac modeſtiæ tuæ argumenta. En quomodo ego Arbitri, ab ipſo Provocatore electi, judicio ſteterim. En quomodo, fœdere pacis inito, ſuperiora omnia,

quibus

1131

(*a*) Pro C. Rab. Poſt. (*b*) Vid. Præf. I. B. Vulp. ad IV. Adv.

quibus acrius laceſſitus fueram, altæ, ut honeſtum hominem decet, oblivioni mandaverim. Neque hoc ſatis mihi fuit; Amici etiam, & benevolentis erga Provocatorem officia præſtiti. Teſtantur id ejuſdem Arbitri verba in litteris quæ incipiunt: *Tenendo io*, die XI. Nov. 1719. ad *ſpontaneam* commendationem meam ſic reſcripta: *Lodo intanto, che VS. Illma lo ajuti (il Sig. Dr. Bianchi) quanto più può, ed io non mancherò alle mie parti, eziandio per incontrare il di lei buon genio.* Ab eo autem tempore quemadmodum meam fidem, Amicique officia præſtiterim, ut cætera omittam, primum ſcripta alia oſtendunt mea, quæ nullam præteritorum memoriam redolentia, Lanciſio jam mortuo, tum emiſi, tum per Virum Præſtantiſſimum Jacobum Cicogninum Regium Medicum, & Conſiliarium amiciſſimis verbis meo nomine Provocatori reddenda curavi. Deinde Præſtantiſſimus idem Vir, itemque; ut duos pro omnibus memorem; Celeberrimi Collegæ mei Antonius Valliſnerius, Cæſareus Medicus Cubicularius, & Joannes Polenus, Marchio, ex aſſiduis ille epiſtolis, hi autem ſermonibus meis ſatis ſuperque perſpicere potuerunt quam mihi jugiter, fideique conſtiterim.

105 Ipſe contra quo plerumque animo adverſus me fuerit, non obſcure indicavit, eo præſertim e vivis ſublato, cujus reverentia, & metu in officio contineri videbatur, Lanciſio. Non eſt opus quæ aut Bononiæ, aut Auguſtæ Taurinorum de me dixerit, ſcripſerit, credere ſe, oſtenderit, commemorare, quando Bononiæ A. 1720. in ea, quam ibi unam publice habuit, ſed non ſic edidit, Oratione ſe cohibere non potuit, quin me nihil ejuſmodi meritum, indigne ferentibus bonis omnibus, oblique perſtringeret. Verum hiſce in præſentia omiſſis, ad majora de quibus cœperam dicere, confeſtim veniamus. Jam illa ipſa non dubitat commemorando renovare, quorum omnino memoriam omnem ſublatam funditus, ac deletam eſſe oportebat. De illis ipſis audet apertiſſime verba facere, atque ita facere, ut res prorſus mutet ac rerum ordinem invertat. Principio, *in illis*
1131 *ſuis Animadverſionibus, injurio dicendi genere numquam*, ſi ipſum audiamus, *uſus eſt*. Sibi tantum modo excidit *in unica ex his animadverſionibus lepidum unum, aut alterum verbum, ex quadam revera juvenilis tunc animi hilaritate*. Quid, ſi ipſe in ea quam edidimus, Epiſtola, cum ſuam Lanciſio *cauſam exponeret*, ultro *faſſus* non eſſet, me a ſe *provocatum fuiſſe illis formulis, iiſque præſertim, quæ in PLURIBUS locis ejus animadverſionis occurrunt, quam in III. meam Tabulam ſcripſit?* Nunc nihil eſt, niſi *unum, aut alterum verbum*, idque non *injurium*, ſed *lepidum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate*. Utinam res ad hunc ſe modum habuiſſet. Dici non poteſt, quanto melior ejus cauſa fuiſſet, ſi nihil debuiſſet apud Lanciſium niſi *leporem*, & *juvenilem tunc*, cum ſcripſit, *hilaritatem* defendere. At cur de *lepore*, & *hilaritate* in ea Epiſtola ne verbum quidem? præſertim cum de ea qua ſcripſit, ætate aliquid innuere conatus eſſet, videlicet *ex quo primum mea I. Adverſaria in illam Urbem allata ſunt*, res illas *in ſuum dumtaxat uſum adnotaviſſe. Eas animadverſiones cum ita ſcripſiſſet, nunquam deinde amplius inſpexiſſe. Pluribus exinde annis elapſis, --- ne relectas quidem*, Genevam *miſiſſe*. Quæ tamen quam vera ſint, cum alia commonſtrare poſſint, quæ nunc prætereo, tum illa demonſtrant, quod in ejus Animadverſionibus ſemel atque iterum (*a*) de Terraneo, ut jam mortuo, verba fiunt, qui anno ſaltem 1714. adhuc vivebat (*b*): quod *poſtquam* illa *cuncta jam ſcripſerat* de Veſica urinaria quæ in ejus Epiſtola leguntur *die* 1. *Novembr. ann.* 1715. ad Præcl. Mangetum data, & ab hoc ſui Theatri Tomo I. edita, *inviſa adhuc* ſibi eſſe teſtabatur (*c*) ea *Adverſarior.* I. *folia*, atque adeo illam ipſam paginam (*d*), in qua de Linguæ Foramine ea ſcripſeram quæ in ejus Animadverſionibus (*e*) carpuntur; quod in his diſerte ſcribitur (*f*): *Sed hæc omnia evidentius demonſtrantur (in ſuum* videlicet *dumtaxat uſum* hæc, atque alia ejuſdemmodi *adnotabat*! illudque præſertim quod in alia Animadverſione eſt (*g*): *præſtat jam noſtras hujus anni ſuper hâc re obſervationes quâdam etiam extenſione evulgare.) Sed hæc omnia evidentius demonſtrantur per nuperrime evulgatam Diſſertationem Epiſtolicam, cui titulus* „ *Ductus Lachrymales Novi*. „ eam autem Diſſertationem evulgavit vergente A. 1715. Ex hiſce igitur cunctis præclare conſtat, quo demum tempore aut *ſcriptæ*, aut certe auctæ, non modo *inſpectæ*, & *relectæ*, fuerint illæ Animadverſiones, A. 1716. editæ. Si autem eo quod indico, tempore quo maxime amicitia noſtra vigebat, quartum jam ſupra triceſimum agebat annum; quis locus *juvenili tunc* nimiæ *hilaritati* in eo præſertim homine eſſe poterat qui ſibi nunc *in anatomicis diſſectionibus, atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope conſenuiſſe* videatur? Vel ſi ſua nihil aliud quam *lepida verba* eſſe contendit, *juvenili tunc hilaritati* condonanda; cur non eadem mecum indulgentia utitur, quem præ ſe adeo putat juniorem, quod anno inſequenti tum eundem fere agens annum, tum provocatus, quod *fatetur*, II. & III. Adverſaria conſcripſerim? 1019

106 At qui ſibi parcit, triſtem mecum ſeveriſſimi Patrui perſonam induit. Mea verba, ſi ipſum audiamus, *indecentes* ſunt *rerum, atque verborum translationes*, indecentia, inquam, *inter maturos, honeſtos, atque in dignitate* (utcunque, tandem aliquando) *repoſitos Viros ſcenica Dicta, --- offenſiones, atque nimis abſona dicteria, --- ſonora convicia, ---* aſperrima *dicteria --- cum quibus* nullo videlicet modo *æquiparandæ illæ ſint adhibitæ a ſe loquendi formulæ*, ſive *lepidum* illud *unum, aut alterum verbum ex quadam juvenilis tunc animi hilaritate*. Miſerum me, qui obſtrictam Lanciſio fidem, quamvis poſt ejuſmodi alterius facta ſolutum, liberumque me cenſeam, ſervare tamen quoad poſſim, vehementer velim, neque eas formulas proferre, quas nunquam me ſpopondi commemoraturum; miſerum, inquam, me, ſi illæ Animadverſiones non extarent, aut quibus me *formulis* potiſſimum provocatum eſſe, cenſuerim, non aliqua ex parte intelligerent omnes, tum ex pene ultimo verſu meæ in II. *Adverſaria* Præfationis, tum ex Reſponſionis ad Lanciſium meæ, quam *Adverſariis* IV. præfixi, capite ſecundo, & tertio! Uſque adeo, ſine ulla prorſus cauſa, ab eo qui mihi ſe amiciſſimum profiteretur, repente provocatus, quid demum continuo in II. & III. *Adverſariis* repoſui, quod ex æquo illis omnibus *formulis* reſponderet? Quatuor quæ ſibi graviſſima viſa ſunt, ſelegit Provocator ipſe ſpecimina, quorum tamen num ullum ſit quod mores, hoc eſt voluntatem ipſius aperte lædat, tu pro Tua eximia in ejuſmodi judiciis Prudentia, ſatis vides, præſertim cum primum ubi ipſe indicat, non inveniatur; ubi ubi autem ſit, non unam habeat interpretationem; alterum, hoc eſt *Archipoetam* non ipſum quidem eſſe dixerim, ſed eas *locutiones Poetam magis, vel potius Archipoetam quam Anatomicum decere;* tertium in ipſum dictum eſſe, convincere nemo poſſit; quartum denique *non meo, ſed amicorum judicio fuiſſe poſitum*, ſic ab omnibus *intelligatur*, ut ita *intelligi*, ſine ulla dubitatione confirmare ego quoque potuerim; *confiteri* autem; qua ſatis impropria *formula* Provocator nunc utitur; neque potuerim, neque debuerim, neque adeo unquam voluerim. Quæ cum ita ſint; idem *confidenter* admodum, qua ſatis propria hic formu- 1131 1132

(*a*) Vid. Mangeti Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (*b*) Vid. Anel Suite & cæt. pag. 226. (*c*) Pag. 421. (*d*) 4. I. Edit. Adverſ. I. (*e*) Theatr. cit. Tom. II. pag. 436. (*f*) Ibid. pag. 379. (*g*) Ibid. pag. 174.

formula utitur; profecto ſcribit: *Quale de hoc mordaci acerbiſſimoque ſtilo apud Tranſalpinas ſapientiſſimas Academias, totque exteros prudentiſſimos, doctiſſimos Viros judicium fore putabimus? Num iſtis in hoc decantata illa per omnes ætates Italorum ſcriptorum gravitas, num moderatio, num ſaltem publica utilitas elucebit?* Verum enimvero (*h*)

Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?

Scilicet ſapientiſſimi illi Viri ignorant, quæ nos pueri ex Terentii Prologis edidicimus (*i*)

--- ſiquis eſt, qui dictum in ſe inclementius
Exiſtimavit eſſe, ſic exiſtimet,
Reſponſum, non dictum eſſe, quia læſit prior. ---

(*k*) *Hic reſpondere voluit, non laceſſere.*
Beneaictis ſi certaſſet, audiſſet bene.
Quod ab illo allatum eſt, ſibi id eſſe rellatum putet.

At benedictis, inquit, certavi, cum *quibus locis de me amplius conqueritur Cenſor, his ſane plures ingenue laudes eidem intexerim*. Quid aliud hoc eſt, niſi eidem homini ſiniſtra blandiri, cum dextera vulnus infligas, & deinde ob blanditias illas contendere, ne inflicti vulneris dolorem oſtendat, eidemque ne medeatur? Imo vero, ſi vir ſit, non modo *ingenuas* ejuſmodi blanditias non credet, ſed hoc magis conqueretur, quod ſibi quaſi puero per blanditias præterea imponere, & fucum facere impune ſperaveris. Quid autem minus ferendum eſſet, quam ſi qui ſic vulnus inflixiſſet, quereretur ipſe, quod blanditiis ſuis non ſatis grate reſponſum eſſet? Non in eo reponendus eſſet

--- hominum numero, qui ita putant
Sibi fieri injuriam, ultro ſi quam fecere ipſi,
expoſtulant
Et ultro accuſant? (*l*)

Hoc vero ipſum eſt, quod ſupra alio in loco facere Provocator non veretur, mihi propterea minus *grati animi*, ſi Diis placet, notam imponens, quod in eodem *Theatro*, ſuis tum ingenioli mei laudibus, tum in meam fidem, & veracitatem vulneribus una propoſitis, de horum potius juſta medicina ſollicitus, quam illarum memor fuerim, quaſi hæ, ut paulo ante oſtenſum eſt, non mihi potius augere dolorem debuiſſent, & certo tamen in loco (*m*) illi de qua loquitur, Diſſertationi reſpondente, ego quoque *Ingenium* ejus *libenter* non *agnoviſſem*. Utinam tam in me alia vigerent, ſi qua ſunt, bona, quam gratus, candidus atque pacificus, natura, & inſtitutione animus profecto viget. Nam ſi non hunc, quid in me aliud ament tot, & tam clari tum apud nos, tum apud exteros Viri, quorum conſtantiſſimis amicitiis ornor, certe non video. Alia enim omnia quæ pro ſuo erga me amore tribuunt, fortaſſe cupio magis, quam habeo; grati autem, candidi, & lenis animi laudem facile agnoſco. Hanc unam de multis probo, quæ pro incredibili eorum erga me benevolentia congeſtæ in me ſunt ſive ſolutâ oratione, a Cl. Collega meo Jo. Bapt. Vulpio (*n*), ſive in elegantiſſima carmina conſtrictâ, a Præſtantiſſimo Viro, qui Scientiarum Academiæ Bononienſi a ſecretis merito eſt, Franciſco Zanotto (*o*), cujus Elegias aliquot, *quas ipſum Catullum ſcripſiſſe non puderet*, hic nuper cum ſuorum laudatiſſimorum Carminum libris edidit Vir Præcl. Jo. Antonius Vulpius.

107 Sed quoniam Provocator quid *de meo* potiſſimum *mordaci*, ſic enim ipſe ait, *acerbiſſimoque ſtilo Tranſalpinæ ſapientiſſimæ Academiæ, totque exteri prudentiſſimi, doctiſſimi Viri judicium* ferant, tantopere ſcire avet; miror, non ipſum attendiſſe, neminem unquam, quod ſciam, vel apud Exteros, de meo ſtylo conqueſtum eſſe, imo apud eos quoque præclara de hujus *candore*, & *modeſtia* extare teſtimonia: de quibus duo noviſſima dumtaxat ſeligam, alterum Graviſſimorum Virorum, a quibus Lipſiæ *Eruditorum Acta* conſcribuntur, alterum Cel. Viri Georgii Danielis Coſchwitzii in Alma Fridericiana Halenſi Academia Prof. Publ. Ordin. & Potentiſſ. Poruſſ. Regis, Phyſici Meritiſſimi. Hic enim quod nobilem Diſſertationem ſuam, quæ *Ductus ſalivalis Novus* inſcribitur, mihi etiam, nunquam antea officiis ullis, aut epiſtolis noto, pro eximia ejus Humanitate dicatam eſſe voluerit, hanc cauſam edidit, ex qua ipſe, ut ex aliis quoque mox neceſſario a me proferendis, aut indicandis de me locis, nihil niſi quod ad meos attinet mores, agnoſco, reliqua ut magno & perliberali Laudantium animo paria eſſe, video; ſic mea eſſe fateor mediocritate longe majora. Ita igitur Vir Præclariſſimus: *Te denique quod publice compellem, inter Anatomicos noſtri ævi ſumme Morgagne haud mireris: tanta enim apud me Nominis Tui ab eo quo tempore Adverſaria tua Anatomica cognita mihi fuere, fuit, & manet æſtimatio ut excuſationis ob temeritatem meam abs Te expetendæ fundamentum in Magni Tui Nominis æſtimatione TUOQUE CANDORE E SCRIPTIS TUIS elegantiſſimis UBIQUE ELUCENTE, reponam*. Nobiliſſimi autem Doctiſſimique Lipſienſes de mea in Serenum Samonicum Epiſtola ſic perbenigne loquuntur (*p*): *In hac judicium ſuum juſtus rerum æſtimator interponit de editionibus* pluribus, *& quid in ſingulis vel probandum cenſeat, vel improbandum, INGENUE MODESTEQUE enuntiat*, & paulo poſt: *UBIQUE autem MODESTIÆ ita litat; ut dubites, utra viri virtus major ſit, MODESTIA, an eruditio*. Sed de ipſis II. & III. *Adverſariis* cum Provocatoris Animadverſionibus, ut par eſt, collatis, *Tranſalpinorum* judicia attendamus. Et primum iidem Prudentiſſimi Viri Lipſienſes cum quæ nunquam antea edita Cl. Mangetus Theatro Anatomico in ſeruiſſet ſuo, & in his cætera Provocatoris ſcripta diligenter commemorarent (*q*), nullam hujus in me Animadverſionum mentionem injecerunt. Contra, de illis ſingulis *Adverſariis* meis non modo ſingulas, eaſque præclaras relationes habuerunt, ſed (*r*) me *temere laceſſitum*, & *optime* tamen *de publico mereri pergere* in iis *Adverſariis*, pronunciaverunt. Inſuper cum in IV. *Adverſariis* recenſendis, ſcripſerunt (*ſ*), hæc me *temperatiori ſtylo cum reliquis* edidiſſe, *quod Blancus celeberrimi Lanciſii --- interpoſitione poſt ingenuam culpæ confeſſionem ex Præfatione Vulpii quatuorque Epiſtolis præpoſitis mihi videatur reconciliatus;* profecto neque *temperatum* II. & III. *Adverſariorum ſtylum* fuiſſe, negaverunt, & cur non æque temperatus eſſe debuerit, præclariſſime indicaverunt.

Certe Provocatoris cum *ingenuam culpæ confeſſionem* dixere; non *lepidum unum, aut alterum verbum*, vel *quandam juvenilem tunc animi hilaritatem* deſignaverunt, imo infra aperte declaraverunt, meam illam *Tabulam* III. *INIQUIUS ſugillatam pomum Eridos præbuiſſe*. Et cum hæc tam luculenta de utriuſque ſtylo teſtimonia Virorum inter Tranſalpinos ſpectatiſſimorum extarent; Provocator tamen *Tranſalpinarum ſapientiſſimarum Academiarum*, & *exterorum prudentiſſimorum, doctiſſimorum Virorum judicium*, quaſi ſecundum ſe eſſet, memorare non dubitavit! Verum aliorum, credo, judiciis nititur, quorum nullum tamen pro ſe, aut adverſus me ab ipſo adhuc proferri video; niſi forte Prudentiſſimi, ejuſdemque Doctiſſimi inter exteros Anatomicos Viri, Heiſteri ſententiam ſibi propitiam eſſe, putaret. Sed hæc hiſce graviſſimis verbis concepta eſt (*t*): *Bianchus in Mangeti Theatro Anatomico Morgagnum ACRITER AGGRESSUS EST*. En *lepidum* illud *unum, aut alterum verbum;* en illam *quandam juvenilis tunc animi hilaritatem; Morgagnum*, inquit, *acriter aggreſſus eſt, valvulam coli negavit, atque ſimul novos veſicæ muſculos ibidem delineavit*. Morgagnus autem quid tum fecit? *Hæc vero omnia* (pergit judicium ferre Heiſterus) *a Morgagno in Adverſariis ſuis examinantur, atque excutiuntur*. Num *mordaci acerbiſſimoque ſtilo*? Nihil ejuſmodi? Num *acriter*? Ne id quidem. Quid ergo? Cum alia in Editione (*u*) Vir Graviſſimus eandem

(*h*) Juven. Sat. 2. (*i*) Eunuch. (*k*) Phorm. (*l*) Terent. Adelph. (*m*) Adv. III. pag. 97.
(*n*) In Epiſt. Dedic. Celſi. (*o*) Eleg. 5. & 6. (*p*) A. 1724. M. Jul. (*q*) A. 1717. M. Maji.
(*r*) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (*ſ*) A. 1720. M. Mart. (*t*) Progr. de Invent. Anat. (*u*) In 4°.

dem hanc iisdem verbis sententiam posuerit; ultima dumtaxat sic leguntur: *quæ vero omnia a Morgagno in Adversariis suis nervose refutantur*. Sed cur ille *acriter*; hic tantum *nervose*? Nimirum quia ille *aggressus est*; hic *refutavit*. Cur ille *iniquius* dicitur *fugillasse*; hic *temperato stilo* non negatur scripsisse, imo scripsisse dicitur *candore ubique elucente*? Videlicet quia ille *culpam* admiserat, & *pomum Eridos præbuerat*; hic autem *temere lacessitus* fuerat. Norunt enim Doctissimi Viri, quid natura doceat, quid Prudentissimus Princeps Vespasianus pronunciaverit (*x*): *Non oportere maledici --- remaledici civile fasque esse*. Esse igitur in his quoque rebus (*y*)

Duo cum idem faciunt, sæpe ut possis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod dissimilis res sit, sed quod qui facit.

Imo (*z*) *ut in seminibus est causa arborum, & stirpium*, sic acris, si est, defensionis meæ in *acri aggressione* causa fuit, ut *omnia denique, si recte ratiocinemur, uni* debeamus *accepta referre* Provocatori. Atenim mihi quoque *acerbus*, ut dictitat, *stylus* fuit. Fuerit fortasse, quando ita vult, fuerit; sed certe in refellendo, non in provocando fuit; (*a*)

sed hic stylus haud petet ultro
Quenquam animantem: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur distringere coner
Tutus ab infestis mucronibus? *o pater, & rex*
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum:
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis, at ille
Qui me commorit (melius non tangere clamo)
Flebit.

Quod si hæc Flaccus sine *italicæ gravitatis*, & *moderationis* nota edixit, nec sine *publica utilitate* etiam fecit; siquidem (*b*) --- *avidos vicinum funus ut ægros*

Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis;

quid *lepidorum verborum*, & *juvenilis hilaritatis* Patronus, novus repente Cato nobis efficitur, & a *decantata illa per omnes ætates Italorum scriptorum gravitate, moderatione, publica* demum *utilitate* idcirco defeciisse me, indicat, quod mea sponte lenis in alios, necessario severus in ipsum fuerim? quasi vero non omnis ætas Italos etiam Scriptores vidisset eo severius qui provocaverat, refellentes, quo graviores ipsi erant, quo in reliquos moderatiores, quo publicæ utilitatis cupidiores. Quod si quia me sic ut par erat defendi, idcirco dedecorasse Italorum Scriptorum opinionem, & publicæ obfuisse utilitati, vel apud nostrates, vel apud exteros censendus sum; quid ergo est, quod post illa emissa *Adversaria*, major in me Prudentissimi Principis Liberalitas, major tum nostræ, tum Exterarum Nationum erga me benignitas, & favor extitit? Non est opus quæ nota sunt omnibus, commemorare, neque vero pudoris mei est omnia recensere. Tamen cum hic locus sit non gloriolæ aucupandæ, sed contumeliæ repellendæ, coactus faciam, quod & paulo ante facere debui, ut nonnullos de tot erga me benignissimis Transalpinis saltem nominem, quorum judicio, mea neque Italiæ decori, neque publicæ utilitati obfuisse *Adversaria* constet. Consummatissimi apud Amstelodamenses Professoris Ruyschii *Adversaria Prima*, Eximii in Lugdunensi apud Batavos Academia Medici Boerhaavii *Institutiones*, & ad Ruyschium *Epistola*, Præstantissimi jampridem in Altorfino, nunc in Helmstadiensi Lyceo Magistri, Heisteri *Compendium*, Illustris in Parisiensi Regia Scientiarum Academia Anatomici Winslowii non una *Commentaria*, Amplissimi Cæsareæ N. C. Academiæ Præsidis Schrockii *Observatio L. Cent. VIII.*, Nobilissimi Halæ Magdeburgicæ Professoris, & Regii Consiliarii Friderici Hoffmanni *Medicina Rationalis*, Præclarissimi apud Wittenbergenses Professoris Abr. Vateri *Dissertatio de Ductu Salivali*, Celeberrimi ex Regio Londinensium Medicorum Collegio Viri Richardi Mead ad magnificentissime editam, Cowperi Myotomiam (quam hæc dum scriberem, a Munificentia accepi Viri summi Aloysii Ferd. Com. Marsilii) *de motu Musculorum Introductio* inspiciantur, præsertim vero Regiæ Scient. Societatis Anglicæ humanissimum de me judicium spectetur; & tum denique quid de meis *Adversariis* quæ certe omnia apud Lugdunobatavos recusa sunt, *Transalpinæ sapientissimæ Academiæ, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri* judicium tulerint, existimetur.

108 Verum hæc omnia ita, an secus se habeant, quid tandem attinet disputare, quando electus ab ipso Provocatore *plenissima cum autoritate Arbiter*, sapientissimus Vir Lancisius tantum abest, ut *moderationem* in II. & III. *Adversariis* non esse a me servatam censuerit; *justas* adhuc mihi superesse *Apologiæ severioris causas*, ideoque mihi publice satis adhuc faciendum esse, ut supra vidimus, judicavit, & ita quidem satisfaciendum, ut ex vulganda Provocatoris Epistola omnis de ipsius provocationis genere, de meæ refutationis moderatione ambiguitas, omnis de Exterorum judicio sermo tolleretur. Nam cum ad Amplissimum Præsulem, impetrandæ a me pacis causa, Provocator ultro confugisset Epistola primum italice scriptâ die 12. Junii 1718. in qua cum alia quæ Lancisius minime tulit, tum hæc ponebantur: I. *per avere io nelle mie animadversioni usate espressioni, a lui, dirò così, non dovute*. --- II.: *e non sembra a VS. Illma che il Sigr. Morgagni siasi presa una abbondante soddisfazione, e direi anche, eccedente?* --- III. *Così non avranno gli Stranieri di che deridere, o condannare nelle nostre Contese*; Lancisius eâdem italicâ Epistola jam constitutus *Arbitro autorevolissimo*, litteris pariter italicis ad Provocatorem datis die 9. Jul. 1718. quarum initium est: *HaVS. Eccma. & cæt.* hunc ita monuit: I. *questo „ dirò „ così „ va levato affatto, perchè distrugge tutta la soddisfazione*; & infra: *ella ha da detestare con sensi chiari, e non punto ambigui*. Certe *lepidum unum aut alterum verbum* oportere *detestari*, nunquam dixisset. II. *io toglierei quell' „ eccedente „ se vogliamo l'aggiustamento*: & supra: *il rispondere con asprezza a chi vi tratta senza dolcezza, è accordato infin da libri sacri, non che da Vespasiano*. III. *Andrebbe parimente trasandato quel luogo „ così non avranno gli stranieri & cæt. „ perchè ritorna ad alterare gli animi loro*. Hæc diserte præscribebat Arbiter, hæc aperte monebat. Hæc in vulganda Epistola Provocator, ut mihi secundum Arbitri judicium satisfaceret, observare debuit, & reapse cum eandem latine redditam Idibus Octobris 1718. ad Lancisium remisit, certe observavit. Hæc ipsa nunc, ut supra vidimus, minime observat. Quid faceret Amplissimus Arbiter, idemque Honestissimus pacis sequester, si viveret, non est obscurum, cum ex inexpectata qua sua Provocator monita excepit, mora, & tergiversatione, cæterisque tricis, de quibus postea dicemus, quasi hæc quæ nunc acciderunt, animo præsentiret, in meis manibus esse voluerit & Provocatoris autographa, & exempla suarum ad eum litterarum, quæcunque tum eo tempore ad suam mihi probandam fidem, ac sinceram agendi rationem, tum olim, si hæc quæ Vir Prudentissimus jam tunc vereri videbatur, acciderent, ad Provocatorem undique convincendum magis idonea existimavit. Iis in præsentia utor, Tibi atque omnibus, quotiescunque oportuerit, ostendendis, & facile ab omnibus quicunque aut cum Provocatore, aut cum Arbitro litterarum commercium habuerint, pro legitimis sine ulla dubitatione continuo agnoscendis. Quod si Provocator noviisset; fortasse aliquanto cautior fuisset in iis scribendis, quæ protinus examinabimus.

109 Nam

(*x*) Sueton. l. 8. c. 5. (*y*) Terent. Adelph. (*z*) Ex Cic. Phil. 2. (*a*) Horat. Serm. l. 2. S. 1.
(*b*) Id. l. 1. S. 4.

109 Nam quasi suas in me *formulas* non jure, & merito, neque ita censente Arbitro, detestari debuisset, sed ex animi liberalitate, sed Amplissimo atque Amicissimo Viro rogante, atque adeo deprecante, ut huic gratum faceret, damnare voluisset; Lectoribus hæc narrare non dubitat : se
1132 illas *formulas, ita avente, ac deprecante amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio (cui nempe, veluti qui super se, suamque omnem voluntatem perpetuum valuit, nihil unquam renuere potuisset) per epistolam publici juris redditam, omnibus, ut ille jussit, atque jubere potuit, mansuetioribus, & amicioribus sensis cumulatam, generoso, atque incredibili pene modo condemnavisse.*

Non est satis. Attende quæ addat, & quid moliatur. *Namque ut comperta*, inquit, *sit omnibus mea in illa scribenda Epistola* (II. *ad initia Adv. Anat.* IV.) *erga gravissimi Præsulis vota observantia, animique mei liberalitas, & tanta profecto, ut melius hanc fore ab Adversariis nostris remunerandam toto corde censuissem* (de quo videbimus postea) *liceat obiter innuere, quibus hanc a me Epistolæ formam efflagitaverit Lancisius, & quibus eâ, tandem post longum elapsum tempus, plurimosque Epistolarum itus, ac reditus, a me obtentâ, plauserit ille sibi, mihique voluptatis suæ, gratique animi argumentum protulerit. Ita igitur ad me rogans, de Epistola scribebat Lancisius* „ *Caro Si-* „ *gnore Dr. Bianchi fa d' uopo devolvere qualche-* „ *cosa al giudizio ancor mio & cæt. VS.. se si* „ *arrende a questa condescendenza, consola me &* „ *cæt. Ella dunque si degni darmi questa consola-* „ *zione & cæt. Aspetto una breve risposta di re-* „ *ciproca quiete, e contento: Me la dia per obbli-* „ *garmi sempre più, & cæt.* „ *Acceptâ vero ali-*
1133 *quando nostrâ illâ Epistolâ* (quæ an proprie nuncupata *Confessio* sit, infra videbimus) *suam statim lætitiam ornatissimus Lancisius datis ad me latinis his litteris significabat.* „ *Viro Doctissimo & cæt.* „ *Maximam, Clarissime Bianchi, ex novissimis tuis* „ *litteris VI. Kal. Aprilis ad me datis voluptatem* „ *cepi, quod quem speraram, atque optaram, nun-* „ *cium attulerint, scilicet Te in meam tandem sen-* „ *tentiam venisse: quâ dissensiones omnes inter lit-* „ *teratos Viros, præsertim vero amicos, penitus* „ *abigendas esse arbitrabar. & cæt. quare tibi, Vir* „ *optime, vehementer gratulor, mihique gaudeo,* „ *quod meis consiliis adductus cum Præstantissimo* „ *Morgagnio, prioribus scriptis tuis offenso, poste-* „ *rioribus tuis erga illum observantiam testantibus,* „ *pristinam amicitiam redintegrare studueris.* „ *& cæt.* „ Incipiamus, quæso, ab his latinis Lancisii Litteris, quibus hunc Provocator ait suam *statim* lætitiam ob acceptam illam, ut dicit, Epistolam significavisse. Quo die, obsecro, datæ sunt? Non apparet dies. At quo anno? Ne is quidem. Illæ vero aliæ italice scriptæ *rogantes*, atque adeo *deprecantes*, illamque, ut ait, Epistolam *efflagitantes*, quo tandem tempore missæ sunt? Harum quoque tempus siletur. Quid, si hæ missæ fuissent *die* XI. *Martii* 1719. illæ vero latinæ *ipso Sabbato Sancto VIII. Idus Aprilis MDCCXIX.* ut nos luculenter omnibus qui velint apud nos inspicere quæ Lancisius ad nos scripsit, & quæ litterarum exempla misit, ostendere continuo possumus? Num ad illam quam ait, Epistolam pertinerent, quæ jam sic emendata ut a nobis edita est, ad Lancisium missa fuerat; quod supra etiam diximus, & ipsa ostendit; *Id. Octobris* 1718? Certe nullo modo. Quî enim posset Lancisius pro nobis *efflagitare* id quod anno superiore ante menses ferme quinque acceperat, & ad nos sic omnino edendum, continuo tunc miserat? Provocatorem sane paulo magis oportebat esse memorem. Nam istæ ipsæ quas producit, lætabundæ Lancisii litteræ, si non in fine, unde illud quo scriptæ sunt, tempus ademptum est, at certe ipso initio diserte significant omnibus, eam voluptatem ab Lancisio captam esse *ex novissimis* Provocatoris *litteris VI. Kal. Aprilis ad se datis*; non igitur ex ea Epistola quæ *Id. Octobris* data fuerat. Quid ergo est? Nempe istæ ambæ quas producit, Lancisii Litteræ ad longe aliam rem, ad longe aliam Epistolam pertinent, de qua infra dicam, ubi ostendero, ut non eas de quibus in istis litteris, sic nullas Lancisii preces ad justam illam obtinendam vulgatæ a nobis Epistolæ emendationem intercedere debuisse.

110 Ex quo enim a Provocatore die 12. Jun. 1718. ultro ad se *confugiente* illam, ut supra ostendimus, multiplici emendatione dignam Epistolam Lancisius acceperat, ad *Idus* usque *Octobris* ejusd. anni 1718. quo tempore emendatam recepit, rescripsit primum die 9. Julii anni ejusdem tum illa tria quæ supra retulimus monita, tum hæc quoque : *dicendole apertamente, che ---- a volere una vera pace, e ritornare all' antica litteraria amorevole corrispondenza, bisogna nella discolpa non stare attaccato a certe parole, e non porre alcune voci, che distruggono tutto l' aggiustamento:* & infra: „ *Illos ferre non possum* „ *dice pur bene Cicerone* „ *qui dum se pacem velle simulant, acta de-* „ *fendunt:* „ & paulo post: *Il confessare i propri falli non è vergogna è prudenza.* In his ergo litteris hæc quidem invenio, quæ monentis, an deprecantis sint, patet: verba autem *rogo*, aut *deprecor* omnino non invenio. Et sane cur eum qui ad se ultro confugisset, seque Arbitrum constituisset, rogaret, nulla nisi forte humanitatis, & ejus qui ad se confugisset, utilitatis causa erat. Ad has autem litteras cum respondisset ille die 26. Augusti 1718. Epistola quæ incipit: *Per la maggior & cæt.* qua se esse, & fore in Monentis arbitrio *constantissime* confirmavit his verbis quibus Epistolam concluserit suam: *Monsignore: Intiera le replico la mia in ogni modo constantissima sommissione, e tutto nel saggio di lei arbitrio l' onor mio depongo*; post hæc profecto non video, qui locus amplius Lancisii precibus esse debuerit. Hæ igitur fuerunt Lancisii *deprecationes* illæ, *efflagitationes rogationes*, hi *plurimi* illi *Epistolarum itus, ac reditus*, hæc illa tanta, & tam *generosa*, *atque incredibilis* Provocatoris erga nos provocatos *animi liberalitas*! Quam certe non intelligo quomodo cum tot illis *deprecationibus*, & *efflagitationibus*; cum *plurimis* illis *Epistolis*, cum illo *tandem longo elapso tempore* componi & conciliari posse, putet. Sane interceserit aliquod tempus priusquam ipse ad Arbitri a se rogati sincera monita rescriberet. Sane in Epistola, *Id. Octobris* tandem missa, quædam relicta sunt, connivente Lancisio, *dura*, & parum cæteris *consonantia*. Num illud *generosam, atque incredibilem animi liberalitatem;* num hæc, *omnia mansuetiora, & amiciora sensa* revera ostendunt? Quanto aliter ego, qui etsi dare operam omnino debui in mea, quæ una edita fuit, Epistola, ne illa viderer aut non intelligere, aut comprobare; tamen *confessionem* Provocatoris *vel ut ipsi gratum facerem, vel ut naturæ ingenioque meo indulgerem, vel ut Lancisio, quod caput erat, Amplissimo, & de me egregie merito Viro obsequerer* (quamvis adeo provocatus; neque adhuc sigillatim provocationibus a me repulsis; magno insuper mihi in mutandis reliquis *Adversariis* impendente labore) certe *promte ac libenter accepi*. Meaque illa ipsa Epistola usque adeo tota Lancisio placuit, ut continuo ad me rescribens die 5. Nov. 1718. eas litteras, quibus initium est: *Per farle & cæt.* eam & vocaverit, & judicaverit, *gentile*, imo ad Provocatorem ipsum scribens illas quæ latine una editæ sunt, litteras, *humanissime* in ea me egisse, pronunciaverit, neque unquam, suo quidem judicio (id quod infra in loco meminisse te velim) in ea mutandum, nedum emendandum censuerit quidquam. Quod autem de ea Epistola sensit, multo nunc magis, si viveret, ac legere hunc posset locum, de me sentiret, qui etsi alii eas quæ nunquam fuerunt, illius *efflagitationes*, & *deprecationes* productis litteris huc minime pertinentibus jactare voluerint, ipse contra qui ejusdem Lancisii epistolas huc maxime spectantes, & sive non vulgares efflagitationes, sive summam erga Provocatorem commiserationem exprimentes producere

cere viciſſim poſſem, non faciam tamen, ſed apud me premam, & ne illis quidem ad hoc utar quæ ante IV. Adverſaria editæ ſunt. Omnino enim ſic intelligo, atque ita ſentio, qui *generoſæ animi liberalitatis* laudem cupiat, nihil ei minus convenire quam pervicaciam & tergiverſationem ſuam in liberalibus, nedum in juſtis actionibus edendis jactare. Tum ab iis qui utriuſque noſtrûm animum velint recte internoſcere, atque uter pacis ſtudioſior ac cupidior fuerit, intelligere, nihil eſt quod malim ſpectari, quam Provocatorem ad injurias Amico inferendas ultro decurriſſe, Provocatum ad repellendas *prope invitum*, *coactumque* ab ſapientibus Amicis, deſcendiſſe: rurſuſque Provocatorem cum de ſatis faciendo ageretur, tardum ſe & pertinacem tum hic jactare, turn alibi etiam
1079 ſcribere: *quod voluit Lanciſius, & ſe TANDEM voluiſſe*; Provocatum autem delatam *tandem* ſatisfactionem *prompte ac libenter accepiſſe*. Uter eſt, in quem conveniat illud Terentii (*a*):

hic ubi opus eſt,
Non verentur: illic, ubi nihil opus eſt, ibi verentur?

Et hic tardam ſuam, neque omnino caſtigatam, ſatisfactionem *melius fore ab Adverſariis ſuis remunerandam toto corde cenſuiſſet*? Num continuo? an poſtea? ſi poſtea, in ipſiſque ultimis *Adverſariis*; quid de his ſtatuerit Arbiter, ſupra oſtenſum eſt, illudque præterea hic addi poteſt, quod idem Arbiter die 22. Julii 1719. ad nos ſcripſit iis litteris quarum initium eſt: *L'altra ſera & cæt.* Sic enim ait: *Mi ſono avveduto, ch' ella uſa ogni poſſibile dolcezza nel ribattere le cenſure del Sig^r. Bianchi, e ſingolarmente ove ragiona delle glandole ſebacee, e delle mammelle. Certo, che a quel Profeſſore durando la temperie di mente, con la quale ſi era determinato di volere pacificamente vivere ſeco in avvenire, non potrà, che ringraziare lei del tratto civile, che uſa con lui.* Si vero continuo, atque adeo in illa noſtra quæ una edita eſt, Epiſtola *ſe melius fore remunerandum*, cenſuit, videat ne ſperarit id quod ſua non ſatis caſtigata Epiſtola, meo ſalvo honore, haud permittebat. Nam certe & Lanciſius meam, ut ſupra dictum eſt, humanam, imo *humaniſſimam* judicavit, & ipſe probavi ex verbis, quæ protuli, certe præcipue in ead. Epiſtola attendendis, quibus, ut ipſi etiam Provocatori *gratum facerem*, me ejus *confeſſionem prompte ac libenter accipere*, diſerte ſignificavi.

111 Verum in hoc ipſo ſibi invenire videtur quod nobis exprobret, atque adeo de quo conqueratur. Noſtram, inquit, Epiſtolam *multâ ovatione Cenſor noſter* „ *Confeſſionem* „ *ſæpius nuncupat*. Scilicet qui juſtum apparatumque triumphum ipſi remitterem ac condonarem, *ovationem*, credo quærebam, atque aucupabar! Sed tamen non totam quidem ejus Epiſtolam, quæ aliquot in locis a me penitus probari non poterat, ſed illam dumtaxat partem, qua culpam confitebatur ſuam, cum me *prompte ac libenter accipere*, nec parvi *facere* ſignificarem; quo minus quæſito, quo magis proprio, quam *confeſſionis* vocabulo uterer? aut cum ſemel ſic appellaſſem, quomodo, ſi intelligi vellem, appellare aliter poſſem, non quidem *ſæpius*, ſed in uno aut altero loco, in quibus in non ita brevi Epiſtola eandem iterum oportuit deſignare! Quid ſi *deteſtationem* vocaviſſem? Sic enim Lanciſius jam die 25. Jun. 1718. ſcriptis ad me litteris hoc initio, *Avendo io riceuto & cæt.* indicaverat: *egli (il Sig^r. Bianchi) conoſce, confeſſa, e deteſta il ſuo errore*. Certe cum ad me hujus emendatam Epiſtolam miſit, ſcriptis etiam italice litteris die 15. Oct. 1718. quarum initium: *Mando a VS. Illma & cæt.* in ea eſſe dixit *la confeſſione del Sig^r. D^r. Bianchi*. Num igitur ut Arbiter præibat, non loquerer? At quomodo alii vocaverunt? Actorum quidem Lipſiæ Scriptores, ut ſupra vidimus, *culpæ confeſſionem* vocavere. Num Viri Doctiſſimi, Prudentiſſimique improprie locuti ſunt? Quid? quod ipſe Provocator in ſua illa eadem Epiſtola ſatis præivit mihi, hæc diſerte conſcribens: *Equidem fateor, juſtam illi eſſe cauſam, ob quam de me queratur: --- fateor, me illud ægerrime tuliſſe & cæt.: --- Concedo, a me, quamvis, ut iterum fateor, id nolente, primum ipſum provocatum fuiſſe*. Num *ſæpius* ego *confeſſionem* dixi, quam ipſe *fateor*? Quod ſi illud ipſi vocabulum in mea Epiſtola uſque adeo diſplicebat; cur de eo nunquam aliquid, quod ſciam, ad Lanciſium ſcripſit? Multo id mihi proclivius fuiſſet mutare, quam res alias quaſdam, quæ, ejus non mutata Epiſtola, mutari vix poterant, & quas tamen ut Lanciſii non judicio quidem (hoc enim quod fuerit, ante oſtendi, idque, ut meminiſſe velles, rogavi) ſed novo deſiderio obſequerer, quoad potui, omnes mutavi.

112 Unde autem hoc novum in Lanciſio deſiderium ſit ortum, exponens, id quod ſupra pollicitus ſum, præſtabo, ut quo pertineant eæ duæ productæ a Provocatore, Lanciſii Epiſtolæ, doceam. Meam ad ſe Reſponſionem ut *humaniſſimam* cenſuit, ſic continuo Lanciſius Novembri jam menſe ad Provocatorem miſit. Hic vero cum priſtino more nihil diu ad Lanciſium & Arbitrum, & Virum tali dignitate præditum, mirantem atque ægre ferentem reſcripſiſſet, tandem *die 19. Decembris* eam dedit epiſtolam, quæ ſic incipit; *Alle repplicate prezioſiſſime lettere & cæt.* in qua illas de quibus modo indicatum eſt, mutationes cum juſtas fore, probare vellet, mirum eſſet omnibus, ea quæ poſtea contigere non ignorantibus, animadvertere quo inter cætera argumento, ut certiſſimo, niteretur. Verum ego, ni gravius (ſi tamen gravius poſſum) ab ipſo adhuc provocer; id ſemper ſilentio apud me premere conſtitui, ut illa pariter, quæ circa ejuſmodi præſertim tempora in certis quibuſdam Lanciſii litteris de ipſo ſcripta penes me habeo. Ea dumtaxat quæ ad præſentem rem pertinent, nec ipſi æque aut obeſſe, aut diſplicere etiam poſſunt, indicabo. Lanciſio igitur cum hanc novam de mutationibus moleſtiam ad hactenus toleratam accedere viderem; non ſum paſſus, ut id a me vehementius peteret, ſed quamvis meis publicis ſolemnibus occupationibus diſtinerer, morem libenter geſſi, & quoad potui, mutavi. Itaque ipſe quid a me impetraſſet, gravibus, & bene longis litteris, die 28. Januarii 1719. datis, Provocatori ſignificavit, quibus hoc initium fecit: *Sono già corſi otto meſi, caro Sig^r. D^r. Bianchi, da che VS. Ecc^ma. ſi compiacque ſcrivermi & cæt.* In iis litteris cum ſua, atque adeo aliorum multa judicia ſatis aperte expoſuiſſet, ac præſertim quid inter me, & Provocatorem intereſſet, & qua ratione mea verba eſſent accipienda, diſerte declaraſſet, rem jam confectam arbitrabatur; cum ecce tibi aliæ a Provocatore longiſſimæ ad ipſum litteræ, quibus ejus auctoritati non acquieſcens, novam adhuc flagitat mutationem. Enimvero Lanciſius multo gravius ferre, & quorſum hæc ſpectarent, præclare intelligere. Attamen cum ego oblatam Ampliſſimo Viro moleſtiam ne tum quidem perpeti poſſem; eo deſcendi, ut rurſus, quoad res ſineret, eum Epiſtolæ locum mutarem. Quam mutationem poſtremam cum accepiſſet, tunc denique eas italice ad Provocatorem, cujus rem egerat, litteras dedit, quarum ipſe verba produxit, quaſi a Lanciſio de longe aliâ illâ re, jam ante plures menſes confectâ, enixe rogante ſcripta eſſent, cum revera, ſiquis recte rem ſciat atque perpendat, eum ſibi maxime in rogando finem propoſuiſſe intelligat, ut tandem aliquando nulla ſibi amplius moleſtia ab eo qui ultro ad ſe *Arbitrum pleniſſima auctoritate*, confugiſſet, & pro quo tot egiſſet, crearetur, neve amplius cum omnium faſtidio

(*a*) Andr.

dio nodus in ſcirpo quæreretur. Hoc ſatis apparet ex eo quod de iſtis ipſis litteris ſuis ad me ſcripſit *die* XI. *Martii* 1719. hoc initio: *Che ſi ha da fare & cæt.* Sic enim ait: *Io ho fatta una lettera miſta di agro, e di dolce, e mandatala queſta ſera al Sig^r. D^r. Bianchi, e non diſpero quel fine, che ſarà migliore per lui, che per lei, che già trovaſi con la ſua fama in ſicuro.* Ut mihi igitur ſatisfieret, non laborabat; nam res hæc longo ante tempore confecta erat. Ne ullæ amplius tricæ excogitarentur, ut judicio ſuo meis de verbis ſtaretur, ne quid contra promiſſa, aut novi fieret, ut omnes tandem, & ipſe præſertim vexatiſſimus Arbiter, quieſcere poſſemus, hæc vero, hæc volebat, hæc, ſi æquum erat, illum ipſum qui ad ſe confugiſſet, rogabat. *Aſpetto*, inquit, *una riſpoſta di reciproca quiete, e contento.*

113 Sed Provocator, qui preces Ampliſſimi Senis, & *dulcia* Epiſtolæ verba edidit, cum alia quædam omiſerit, illa quoque verba omittere poterat: *Nè ſtimo giammai vero ciò, che da qualch' uno mi vien riferito, penſar ella di dar fuori le lettere famigliari, ſcrittele dal Signore D^re. Morgagni* ... Hæc enim verba ſic deſcripta, neque ad preces pertinent, & in animis legentium, ac in meis illis familiaribus litteris quid ſcriptum ſit ignorantium, gravem quandam excitare ſuſpicionem poſſunt, aliquid fortaſſe ejuſmodi a me ſcriptum eſſe, cujuſmodi in iis quas paulo ante a me premi litteris dixi, a Provocatore, aut de Provocatore ſcriptum eſt: quod videlicet ſi produceretur, mihi aut obeſſe aut diſplicere per ſe poſſet. Nihil vero iſtiuſmodi eſt. Imo omnia ejuſmodi ſunt, ut ſi proferrentur, magis Provocatori, quam mihi apud ſapientes homines ſane obeſſent. Nam mea denique omnia crimina in iis litteris; ut ex ipſarum quæ apud me ſervantur, exemplis intelligo; eo pertinent, quod in iis aliter atque in *Adverſariis* de Provocatore, aut de ſcriptis ejuſdem ſenſerim, & quod ipſi in controverſia quadam literaria aliquid ex me ſciſcitanti, aperte, ut inter Amicos fieri par eſt, ea reſponderim, quorum ſi me pœnituiſſet, eorum nullam, ne ſubobſcuram quidem, in *Adverſariis* mentionem feciſſem. Quod ſi aliter res ſe habet, in iiſque Epiſtolis quidpiam eſt, quod hic diſſimulem, & quod prolatum, nocere, aut diſplicere mihi poſſit; proferat; jam per me licet, ut alter alterius familiares omnes litteras edamus. In meis cunctis quidquid eſt, in lucem prolatum, ipſi profecto obeſſet, non mihi. Ego enim tantum amicitiæ tribuebam, ut quæ aliis ſubobſcure, ipſi aperte ſignificarem. Ille eodem ipſo tempore amicitiæ tantum deerat, ut illas ſuas in me Animadverſiones appararet. Ego ut (*a*) *fere libenter homines id quod volunt, credunt*, mihi ab amicitia fucum fieri patiebar, ut quæ reapſe in Amico bona non inerant, ea ineſſe, & laude digna eſſe, libenter putarem. Ille ex mea hac credulitate, & facilitate tantos ſibi ſpiritus, tantam fiduciam ſumebat, ut ſe poſſe Amico impune inſultare confideret, & ne illa quidem æquo animo mihi relinquere, quæ noti, ignotique omnes ſemper conſtantiſſime tribuerunt, veri ſtudium, & fidem. Quid ergo erat cauſæ, cur Lanciſius nollet, meas illas familiares litteras a Provocatore publicari? Primum id ipſum, quod modo dictum eſt, ne quanto major meis ex litteris amicitiæ vis appareret, tanto major culpa Provocatoris qui amicitiam læſiſſet, agnoſceretur. Quid enim diceret? Hoc puto quod de Tullio quondam Antonius: Aliter de me iis in litteris ſentiebas. Ipſe vero quod Tullius (*b*) reponerem: *At ego non nego: teque in iſto ipſo convinco non inhumanitatis ſolum, ſed etiam* imprudentiæ. *Quod enim verbum in iſtis litteris eſt non plenum humanitatis, officii, benevolentiæ? omne autem crimen tuum eſt, quod de te in his litteris non male exiſtimem: quod ſcribam tanquam ad* Amicum, *tanquam ad* doctum *virum, non tanquam ad* inimicum, & tot in erroribus deprehendendum. Deinde nolebat Lanciſius ut mihi viciſſim daretur cauſa, eaque juſtiſſima, familiares ad me Provocatoris litteras publicandi, quæ (ne alia nunc dicam) mirum quantum ab ejus Animadverſionibus diſcrepant. Quid enim, obſecro, cauſæ eſt, cur modo nullas, niſi Lanciſii, aut ad Lanciſium pertinentes, familiares epiſtolas, imo ex his ipſis huc illud dumtaxat tranſcribam quod poſſit; ſi tu Vir Doctiſſime eſſe opus exiſtimes; Lanciſii ipſius honori tuendo ſatis eſſe? nimirum quod nullas Provocator adhuc niſi familiares Lanciſii litteras, ut me, & in me Lanciſium ſequeſtrem pacis offenderet, publicavit. Nam ſi publicaſſet meas; quid ego jure poſſem facere, & omnes intelligunt, & aperte Cicero ſignificavit, hæc addens (*c*): *At ego tuas litteras; etſi jure poteram, a te laceſſitus; tamen non proferam.* Noviſſime etſi meæ litteræ nihil prorſus habeant, quod prohibeat, quo-minus, me annuente, vulgari poſſint; id ipſum tamen quod injuſſu meo, vulgarentur, ejuſmodi eſſe, videbat Lanciſius, ut etiamſi inter homines eâdem, aut quâdam aliâ ſed certi & peculiaris generis offenſione laceſſitos ferri poſſit, inter alios tamen, nedum inter nuper reconciliatos, homines ferri non poſſet. Neque enim Eruditiſſimum Virum fugiebat, quid ſupra in Antonium nulla ejuſmodi a ſe laceſſitum offenſione diciſſet Cicero (*d*): *At etiam litteras, quas me ſibi miſiſſe diceret, recitavit homo & humanitatis expers, & vitæ communis ignarus. Quis enim unquam, qui paullum modo, bonorum conſuetudinem noſſet, litteras ad ſe ab amico miſſas, offenſione aliqua interpoſita, in medium protulit, palamque recitavit? Quid hoc eſt aliud, quam tollere e vita vitæ ſocietatem? tollere amicorum colloquia abſentium? quam multa joca ſolent eſſe in epiſtolis, quæ prolata ſi ſint, inepta eſſe videantur? quam multa ſeria, neque tamen ullo modo divulganda?* Non, inquam, hæc ignorabat Lanciſius, imo quam ægre ferrentur, expertus erat. Sic enim in quadam Epiſtola cujus initium eſt: *Debbo rendere un eſatto conto a VS. Illma. di molte coſe & cæt.* de quodam cui cum ipſe ignoviſſet, tanto magis neceſſe eſt ut ego ſic ignoſcam, ut ejus nomini hic parcam: *Il Sig^r. D^r. ..... è un Uomo caro. Mi ſtampò, come lei avrà veduto, una riſpoſta ſopra la ..... ſenza farmene parola: ringrazio Dio, che per quanto ho poi ſcorto, non vi erano gran ſpropoſiti: ma un Uomo può talora in lettere famigliari non far tutte le neceſſarie riflcſſioni.*

114 Verum ut illa de meis familiaribus Epiſtolis Lanciſii verba Provocator melius omiſiſſet; ſic illa recte poſuit: *Per altro io credo, che ſtampando VS.. le ſue nuove Opere ſaprà contenerſi nei termini di oneſta civiltà, e di gravità degna d' un ſavio letterato.* Iſtam autem alteram Lanciſii Epiſtolam, lætitiæ plenam, multo etiam rectius edidit.

Nam cum ad priorem illam italicam Provocator ita reſpondiſſet, ut ejus ſe auctoritati, & conſiliis acquieſcere profiteretur, atque ea quæ modo dicta ſunt, non tantum ſe obſervaturum, neque paſſurum unquam, ut ſibi quidquam excideret, quod nos ſincere conſtanterque in gratiam reſtitutos non eſſe, ſuſpicionem facere poſſet, verum inſuper ſcripta ſua apologetica, ſi Lanciſio placeret, nunquam editurum polliceretur, hæc autem omnia ampliſſimis verbis, & Lanciſii vota ac ſpem ſuperantibus complecteretur, ut ſe ſibi ſatisfacere negaret, ni pluſquam ille optaſſet, re præſtitiſſet, ut mecum certare officiis ſtudere ſe, confirmaret, ut gratiſſimum ſibi fore diceret, ſi quæ tunc officioſe de me ſcriberet, mihi ipſe nunciare vellet; quid multis opus eſt? Senex optimus, antiqua fide, qui ex ſua natura cæteros fingeret, his

tunc

(*a*) Cæſar. de Bell. Gall. l. 3. (*b*) Phil. 2. (*c*) Ibid. (*d*) Ibid.

tunc verbis; & pollicitationibus tantum credidit, ut; si Provocatoris emphasi uti fas est; *plauserit ille sibi*, ipsique *voluptatis suæ*, *gratique animi argumentum protulerit*. Nimirum ad hanc officiosissimam Provocatoris Epistolam incipientem: *Etsi noviſſime ad illum & cæt.* non ad eam quæ *Adversariis* IV. præfixa est, *confessionem* complectentem, jam missam *Id. Octobris* 1718. cujus initium est: *Dum novam operum meorum & cæt.* non ad eam, inquam ut hic Provocator *obtrudit*, sed ad hanc
1133 postremam, datam 27 *Martii* 1719. latinas istas, quæ proferuntur, rescripsit litteras, lætitia redundantes, quemadmodum idem prorsus dies, hoc est VI. *Kal. Aprilis*, harum initio memoratus, luculentissime demonstrat. In his tamen ipsis verba illa, cum superioribus italicis convenientia, & ad rem præsentem maximopere pertinentia, diserte a Lancisio posita sunt: *Nolim tamen una cum dissidiis utilia etiam scripta sepeliri. Delendam utique, abstergendamque omnem ab iis amaritiem, ac dissensionis memoriam suaderem:* non est satis: *quod certe*, inquit, *abs te jure expectandum censeo*. Hæc videlicet ultima *Arbitri*, *plenissima auctoritate* a Provocatore ipso *constituti*, hæc postrema sequestris pacis sententia est, non sine juris formulis concepta & pronunciata: *quod certe abs te JURE expectandum CENSEO*. Hac autem sententia ut Provocator steterit, ista ipsa quam hactenus examinavimus, Animadversio, siqua alia, demonstrat. Quo enim modo *deleta*, *absterſaque omnis ab* istâ est *amarities*, *ac dissensionis memoria*, cum huic eidem *amaritiei* refricandæ, ac universæ *dissensioni* commemorandæ ista Animadversio peculiariter dicata sit? cum id agat, cum id moliatur, ut rursus evolvantur omnia quæ sancto pacis fœdere *sepulta* fuerant, atque ita evolvantur, ut rerum ordo, & summa evidentissime invertatur. Quid tantum mali ab Lancisio Provocator unquam accepit, ut in ejus memoriam, & in obstrictam ipsi fidem peccare tam aperte potuerit, ut qua in Animadversione ejus nobis Arbitri sententiam edat, eandem Animadversionem contra hanc ipsam sententiam scribat! Atqui non modo nunquam de Lancisio conquestus est, imo ut Virum erga se humanissimum, & vel in controversia nostra sibi æquum, imo universe amicissimum, commendavit, atque commendat. Statim enim atque *confessionem* illam suam ita ut Lancisius jussit, emendatam ad hunc remisit, Epigramma quoddam scripsit, cujus ad me Lancisius misit exemplum, quo in Epigrammate de hoc verba faciens, diserte ejus erga se *æquitatem* laudare voluit; nunc autem suam quandam edidit Dissertationem in qua
838 de Lancisio sic universe loquitur: *Illustrissimus Præsul, dumque viveret, mihi amicissimus, Johan-*
1132 *nes Maria Lancisius*, atque adeo in his ipsis paginis de eodem sic meminit: *amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio*. Siccine igitur cum *amicissimis* Viris agitur? Sic obstricta ipsis fides, quæ vel hostibus servanda esset, servatur? Quid aliud est, *duas res sanctissimas*, ut Tullius ait (*e*), *violare*, *amicitiam*, *& fidem*, si hoc non est? En cui credas! quem inter Amicos recipias! en memoriam mortui Amici! en metum vivorum existimationis!

115 Sed, credo, in hac una Animadversione adversus obstrictam Arbitro Amicissimo fidem peccatum est. Quid igitur tot alia sibi volunt loca in quibus de iis queritur, quæ post constitutam pacem non erant amplius commemoranda, de formulis videlicet quibus ad eas quæ in me intortæ fuerant, refellendas in III. *Adversariis* uti debueram; ut pag. 988; de *scommatibus* quæ ipse vocat pag. 1057; de *lacerationibus* (sic enim ait pag. 1140.) *Historiæ suæ*; de *illo* demum *quod probi homines noverint*, *ac judicabunt*, *scribendi genere*, quemadmodum loquitur pag. 1096. At meas, opinor, dumtaxat formulas commemoravit; ipse vero in suarum delectu, cæterisque rebus cautus, comisque nunc fuit, ac pacis observator religiosissimus. Quidni fuerit, qui & suum ipsum hunc librum *in perpetui obsequii*, *atque amicitiæ Tesseram* (sic enim sua inscripsit manu!) mihi dono miserit, & in hisce Animadversionibus diserte confirmaverit, *se studere constanter res suas defendere moderatione illa comitateque, quas eruditissimo di-* 1079
gnissimoque Adversario debitas esse videt, atque vult; tum perpetuam sibi pactum esse legem, diligenter illam tueri amicitiam, quam inter nos instaurabat Lancisius. Humanissima profecto & munera, & verba, laudes insuper nimis benignæ, neque a me sine grati animi significatione prætermittendæ, nisi hæc tandem omnia, quasi cum stipite, aut puero aliquo ageretur, cui facile imponas, aut temere insuper illudas, quanto ad speciem sunt amiciora, tanto ad sensum essent, cogitationemque acerbiora. Huic enim dono, huic confirmationi, hisce laudibus nimis multa passim in me jacta repugnant, adversantur, reclamant, quorum pleraque non in Amicum modo, sed ne in honestum quidem hominem torquere licet. Verba omitto, *scriptitandi*, *clamitandi*, *oggerendi*, *irrumpendi*, *objurgandi*, *explodendi*, *intrudendi*, atque *obtrudendi*. *Lepida*, *edentula*, *insulsa* etiam nomina, *objurgatoris* item, aut *Censoris* invidiosum vocabulum, quo Provocatus (quis crederet?) passim insignitur, prætermitto. Levia hæc sunt, ac fere indigna quæ inter tot alia longe gravissima hic memorentur.

Ironias quoque omitterem, ut pag. 987. *Herculeæ profecto rationes, quibus inde anatomicas inauditas res doceri possumus*. ut 1091. *Censoria*, *ut moris est*, *potestate locutus*, --- *suam super hepaticas res nostras humanissimam Censuram strenue absolvit*, *atque coronat*. ut 1119. *sequens elogium mihi a nostro cl. Censore humanissime inscriptum*. ut 988. *sua in eandem dissertationem Censurâ grati animi testimonium rependit*, *me ipsum inter alia honorifica atque humanissima elogia & cæt.* has, inquam, pariter ironias fortasse omitterem, nisi pleræque ad ea spectarent, quæ post initam pacem refricare non licebat. Veruntamen sunt alia graviora, ut 1057. a me *plurium scriptorum* (*verbo absit invidia*) *auctoritates mancas offerri*, ut 1141. ejus locum *sane mutilatum exscribi*, ut 1000. in alio *plurima omitti*, *& mutilari*, *potissimam in observatione nervi partem facientia*, ut 938. ab suis textibus *verba alias plerumque perhumaniter assolere* a me *mutilari*. Neque tamen hæc sunt usque adeo gravia, ut quod ponitur 1135. *Censor cl. per mutilata exscripta verba*, *effictumque hoc pacto centonem imponere fortasse studet*. ut quod 1081. scribitur: *jam dubito Censorem nostrum cl. non intellexisse*, *aut potius*, *ut in contradictionem niteretur*, *finxisse non intelligere*, ut quod 1018. quæritur: *Quo igitur conscientiæ consilio scribere hæc potuit cl. Censor?* ut quod, cum ego ingenue alios me majores Viros secutus, scripsissem: *Alterum num ita sit*, *dubito*; pag. 1137., non *ingenue* profecto respondetur: *Alterum vero num ita sit*, *quis posset ingenuus dubitare?* Quis crederet, supereſſe graviora? supersunt tamen. Longe enim apertius, & sine ulla dubitatione affirmatur 984. *cum a nemine negari ullo modo possit*; --- *tamen in rei veritatem remis* me *velisque niti*, quod & pag. 1056. in me, non obscure designatum, rursus torquetur his verbis: *contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudant*. Apertissime autem 1147. *Quæ congerit cl. Censor circa Lancisii Epistolam de re hepatica*, --- *hæc commentitia pleraque sunt*. 984. *fingit illico Censor noster cl. illud* --- *non intelligere*. 1017: *Quid autem de inconstanti nostra* --- *assertione Clarissimus noster effiugit?* 1072. *gravem sub quadam fallacia larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. 1018. *Fictæ igitur* ---- *sunt mihi istæ imputatæ inconstantiæ*. 951. *effictum ab Adversario* --- *fundamentum*. 1057. *arte factæ contradictiones*. 1060. *a vero alienus sensus* Auctori *impositus*. Quid singula persequor? cum hæc quoque

(*e*) Pro Sex. Rosc.

que omnia, atque alia ejuſmodi in voluntatem magis quam in intellectum contorta, ſupra aliud agens, in ſuis quodque locis confutaverim, pleraque etiam alio charactere ſcripta, merito in Provocantem retorquere potuerim. Hæ igitur novæ formulæ *moderationem*, *comitatem*, *inſtauratam amicitiam*, quam verbo profitetur, decentes, ab ipſo poſt ſeptennii ſtudium ſelectæ ſunt, ut in his tandem *Tranſalpinæ ſapientiſſimæ Academiæ decantatam illam per omnes ætates Italorum ſcriptorum gravitatem*, *moderationem*, quæſitam *publicam utilitatem* agnoſcerent? Sane quid *publicæ utilitati* conducibilius, quam poſt initum tam ſolemne atque illuſtre per Ampliſſimum ſequeſtrem, pacis & amicitiæ fœdus, idque typis ultro permiſſum, totoque terrarum orbe vulgatum; quid, inquam, *publicæ utilitati* conducibilius, quid humanæ ſocietati ſervandæ utilius, quam ita agere, atque ejuſmodi Animadverſiones, & formulas typis mandare? *Fidem qui lædit*, inquit Cicero (*f*), *oppugnat*, *omnium commune præſidium*, *& quantum in ipſo eſt*, *diſturbat vitæ ſocietatem*. Enim vero ſi hujuſmodi exemplum a bonis omnibus non improbetur; quis inpoſterum id velit facere quod ego feceram, ut culpæ confeſſionem per Illuſtriſſimum Virum mittenti crederem, ignoſcerem, amicitiam redderem? Nemo, mihi crede, Vir Doctiſſime, invenietur, qui pacis ſequeſtres audire velit, cum ego qui Ampliſſimum Præſulem audiverim, hunc meæ facilitatis, atque humanitatis fructum retulerim. Sed hoc homines viderint. Ego certe quod Diſciplina Honoris conſtanter docet, ſervabo, & quidquid ille aut modo in me intorſit, aut alias fortaſſe intorquebit, nulla reſponſione dignum credam, niſi forte ea quæ exercitationis, & conſultationis cauſa, ut hæc, ad intimum aliquem Amicum mittatur, a meis certe manibus non facile in publicum exitura. Vale.

D. Patavio Prid. Kal. Aprilis CIↃ IↃCC XXVI.

(*f*) Ibidem.

EPISTOLÆ SECUNDÆ FINIS.